

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ
ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ АКАДЕМИЯСИ**

**МАҲАЛЛАБАЙ ИШЛАШ ТИЗИМИНИ
ЯНАДА КУЧАЙТИРИШ ЮЗАСИДАН
ЎҚУВ-АМАЛИЙ ҚЎЛЛАНМА**

**“Адолат” миллий ҳуқуқий ахборот маркази
Тошкент – 2023**

УЎК: 352.071(575.1)

КБК: 66.3(5Ў)12

Ў 32

Маҳаллабай ишлаш тизимини янада кучайтириш юзасидан ўқув-амалий қўлланма. Тошкент. “Адолат” миллий ҳуқуқий ахборот маркази, 2023 йил. – 384 б.

ISBN 978-9910-9691-3-3

УЎК: 352.071(575.1)

КБК: 66.3(5Ў)12

Нашр учун масъул ишчи гуруҳи:

Ғ.Ғ. Мирзаев, К.Р. Сариев, А.Ш. Бекмуродов, О.А. Хасанов

Тузувчилар:

Х.Т. Азизов, С.А. Саттаров, А.Х. Холов, А.А. Махмудов, Н.М. Эгамбердиева, Р.А. Маманов, И.Р. Рустамбеков, Н.А. Мусаев, Ғ.Я. Каршибоев, Б.А. Пулатов, Р.Х. Наимов, Ф.Н. Жўрақулов, М.М. Убайдуллаев, А.Х. Холов, А.З. Саъдуллаев, А.А. Ғиёсов, О.С. Якубов, С.С. Абдуллаев, О.Т. Сайидумаров, К.А. Эшпулатов, Ш.А. Аминов, М.М. Камилов, Ф.Н. Алиев, А.Т. Таджиметов, Э.Э. Баситханова, Ш.У. Усмонов, Х.У. Бердиёров

ISBN 978-9910-9691-3-3

© “Адолат” миллий ҳуқуқий ахборот маркази, 2023 йил

МУНДАРИЖА

Кириш.....	5
Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Миромонович Мирзиёев раислигида жорий йил 26 сентябрь куни маҳаллабай ишлаш тизимини янада кучайтириш чора-тадбирлари юзасидан ўтказилган видеоселекторда берилган топшириқлар ижросини самарали ташкил этиш	28
Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти: Инсон ва фуқаронинг асосий ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш, шахс, жамият ва давлат муносабатларининг устувор йўналишлари	53
Маҳаллада «обод хонадон», «обод кўча» ва «обод маҳалла» дастурлари ҳамда «яшил макон» умуммиллий лойиҳасини амалга оширишда «маҳалла еттилиги» ишини манзилли ташкил қилиш	74
Маҳаллада экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, “Яшил макон” дастури доирасида ҳар бир хонадонга 20 туп кўчат экиш манзилли ишларини ташкил этиш	93
Маҳаллада қонун бузилишларининг олдини олиш, оғир аҳволга тушган фуқароларни қўллаб-қувватлашда “маҳалла еттилиги” томонидан жиноятчиликнинг ижтимоий профилактикасига қаратилган фаолиятини йўлга қўйиш	113
Маҳалла аҳолиси қалбида амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларга дахлдорлик ҳиссини кучайтириш, «Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари» ғояси асосида жамиятда соғлом дунёқараш ва бунёдкорликни умуммиллий ҳаракатга айлантириш масалалари.....	138
Маҳаллабай ишлаш бўйича янги тизим асосида ижтимоий-иқтисодий дастурларнинг жойларда аҳоли талабидан келиб чиқиб, самарали амалга ошириш учун маҳаллаларга берилган ваколатлар ва ташкилий-молиявий имкониятлар.....	154
Маҳалладаги ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиш ҳамда “Қизил” тоифадаги ёшлар билан самарали ишлаш тизимини ташкил этишда сектор раҳбарларининг устувор вазифалари.....	182
Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини янада оширишга қаратилган солиқ органларини маҳаллага тушириш институтини жорий этиш тамойиллари	194

«Ижтимоий давлат» тамойили асосида маҳалла даражасида аҳолига сифатли ижтимоий хизмат ва ёрдамларни кўрсатиш тизимини ташкил этиш механизмлари	216
“Маҳалла еттилиги”нинг касбий ўсишини ташкил этиш ва фаолиятнинг энг муҳим самарадорлик кўрсаткичлари асосида баҳолаш механизмлари	231
Куз-қиш мавсумига тайёргарлик жараёнида қонунийликни мустаҳкамлаш, ёқилғи-энергетика ресурсларидан оқилона фойдаланиш йўллари ҳамда ер ажратишда қонунийликни таъминлаш масалалари.....	245
Маҳаллада ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш, ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжихатлик муҳитини шакллантириш ҳамда миллатлараро тотувликни таъминлаш масалалари	270
«Давлат хизматлари маркази – маҳалла – фуқаро» тамойили асосида аҳолининг давлат хизматларидан фойдаланиш имкониятини янада кенгайтириш, кўрсатилаётган хизматларнинг ҳар бир оилага кириб боришини таъминлаш йўллари.....	291
«Ҳар бир нуроний – ўн нафар ёшга мураббий» тамойили асосида ижтимоий-сиёсий жараёнларга ўз ҳиссасини қўшиб келаётган, обрў-эътиборли нуронийлар, катта ҳаётий тажрибага эга бўлган фаол кексаларнинг ёшлар тарбияси ва жамоатчилик назоратини амалга ошириши.....	310
«Тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи» умуммиллий ҳаракати доирасида аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш, соғлом турмуш тарзини шакллантириш ва жисмоний фаоллик даражасини оширишда маҳаллабай ҳамкорлик механизмлари	335
Маҳаллаларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурларини ишлаб чиқиш бўйича услубий кўрсатмалар	358

КИРИШ

Мамлакатимизда аҳолининг турмуш даражасини яхшилаб бориш мақсадида барча ижтимоий-иқтисодий дастурлар аҳоли талабидан келиб чиқиб, жойларда амалга оширилмоқда. Бунинг учун маҳаллаларга кўплаб ваколатлар, ташкилий ва молиявий имкониятлар берилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан **“Маҳалла – туман – вилоят – республика”** тамойилига кўра секторлар фаолияти ҳамда маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, хотин-қизлар фаоли, ёшлар етакчиси ҳамда профилактика инспекторидан иборат “бешлик тизими” ташкил этилганлиги натижасида маҳаллалар инфратузилмасини яхшилаш, аҳолини узоқ йиллардан бери қийнаб келаётган муаммоларни бартараф этиш, янги корхоналар ва иш ўринларини яратиш орқали аҳоли турмуш фаровонлигини ошириш борасида салмоқли ишлар амалга оширилмоқда.

Барқарор иқтисодий ўсиш орқали даромади ўртачадан юқори бўлган давлатлар қаторидан ўрин олиш, аҳоли талабларига ва халқаро стандартларга тўлиқ жавоб берадиган таълим, тиббиёт ва ижтимоий ҳимоя тизимини ташкил қилиш, аҳоли учун қулай экологик шароитларни яратиш, халқ хизматидаги адолатли ва замонавий давлатни барпо этиш учун маҳаллабай ишлаш тизимининг самарадорлигини ошириш, сектор раҳбарларининг давлат органлари ва идоралари билан ўзаро ҳамкорликда ишлашини таъминлаш, жумладан, ижтимоий мақсадларга маблағларни самарали йўналтириш, эҳтиёжманд аҳолининг масаласини маҳаллада ҳал қилиш долзарб вазифалардан бири бўлиб қолмоқда.

Бугунги кундаги геосиёсий вазиятни ҳисобга олган ҳолда бошланган ислохотларни маҳаллада амалга ошириш, давлат сиёсатини аҳоли турмуш фаровонлигини таъминлашга қаратиш мақсадида, жорий йилнинг 26 сентябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида маҳаллабай ишлаш тизимини янада кучайтириш чора-тадбирлари юзасидан ўтказилган видеоселектор йиғилишида барча давлат органлари ва идоралари фаолиятини маҳалладаги “еттилик” тизими билан ўзаро ҳамкорлик асосида ташкил этиш устувор вазифа этиб белгиланди.

Эҳтиёжманд аҳолини рўйхатга киритиш, моддий ёрдам, субсидия ва кредит ажратиш каби 70 дан ортиқ масалалар, туман ва вилоят идораларига чиқмасдан, маҳалланинг ўзида жамоавий ҳал қилиниши, Бандлик, Тадбиркорлик ва Касаначилик жамғармалари маблағлари ҳар бир маҳаллага тақсимлаб берилиши, маҳаллаларни ривожлантириш ва қўллаб-қувватлаш бўйича республика, вилоят ва туман (шаҳар) кенгашлари жорий этилиши сектор раҳбарлари ва маҳалладаги “еттилик” тизими вакиллари олдида қатор вазифаларни қўяди.

Мазкур ўқув-амалий қўлланмада ҳудудларда амалга оширилаётган ислохотларнинг самарадорлигини ошириш, хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш, маҳаллада “Обод хонадон”, “Обод кўча” ва “Обод маҳалла” дастурлари ҳамда “Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини амалга ошириш, жиноятчиликнинг ижтимоий профилактикасига қаратилган фаолиятини

йўлга қўйиш, маҳаллаларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурларини ишлаб чиқиш, ёшлар билан самарали ишлаш тизимини ташкил этиш, аҳолига сифатли ижтимоий хизмат ва ёрдамларни кўрсатиш, маҳаллада диний бағрикенглик ва миллий қадриятларни мустаҳкамлаш ва ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш, ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик муҳитини шакллантириш каби масалалар баён қилинган.

Мазкур ўқув-амалий қўлланма давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев раислигида жорий йил 26 сентябрь куни маҳаллабай ишлаш тизимини янада кучайтириш чоратадбирлари юзасидан ўтказилган видеоселекторда маҳаллалардаги «еттилик тизими» фаолиятини янги ёндашувлар асосида ташкил этиш бўйича берилган топшириқлар асосида тайёрланган бўлиб, Президентимизнинг маърузасида кўтарилган долзарб мавзуларнинг мазмун-моҳияти очиқ берилган.

Ушбу ўқув-амалий қўлланма давлат хизматчилари, сектор раҳбарлари, маҳаллалардаги «еттилик тизими» вакиллари ҳамда мазкур соҳада фаолият юритувчи масъул амалиётчилар учун мўлжалланган.

Ўзбекистон Республикасида хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш бўйича давлат сиёсатининг асосий йўналишлари, оилаларни мустаҳкамлаш ва ижтимоий муҳитни соғломлаштириш бўйича манзилли ишларни ташкил этиш

Бугунги кунда мамлакатимизда хотин-қизларни ҳар томонлама ҳимоя қилиш, сиёсий, ҳуқуқий, ижтимоий, иқтисодий йўналишдаги ҳуқуқларини юзага чиқариш, жамият ҳаётидаги фаоллигини оширишга давлат сиёсати даражасида эътибор қаратиб келинмоқда.

Муҳтарам Президентимиз таъкидлаганидек, **хотин-қизлар ва оила масаласи бу нафақат бугунги кунимиз, балки эртанги келажагимизни ҳам белгилаб берадиган ҳал қилувчи омилдир. Агар биз меҳр-оқибат ва садоқат тимсоли, хонадонларимиз фариштаси бўлган аёлларга битта яхшилик қилсак, ҳеч шубҳасиз, бу ўнта яхшилик бўлиб қайтади.**

Хотин-қизларни барча жабҳаларда қўллаб-қувватлаш учун дастлаб ҳуқуқий ва молиявий асос яратилди.

Жумладан, бир қатор халқаро ҳужжатлар ратификация қилинди. Хусусан, БМТнинг 1979 йилдаги «Хотин-қизларни камситишнинг барча шакллариغا барҳам бериш тўғрисида»ги, 1952 йилдаги «Хотин-қизларнинг сиёсий ҳуқуқлари тўғрисида»ги, Халқаро Меҳнат Ташкилотининг 1951 йилдаги «Бир хил қийматга эга бўлган меҳнат учун эркаклар ва хотин-қизларни тенг рағбатлантириш тўғрисида»ги ва бошқа бир қатор Конвенциялар ратификация қилинди. Ўзбекистон 1995 йилги Пекин Ҳаракатлар Платформасининг **12 та** йўналиши бўйича ютуқларга эришиб келмоқда. 1966 йилги «Иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар тўғрисида»ги ҳамда «Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисида»ги пакт талаблари миллий қонунчиликка уйғунлаштирилган.

Шу билан бир қаторда, хотин-қизларни қўллаб қувватлаш ҳамда уларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилишга оид миллий қонунчилик асослари такомиллаштирилиб келинмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг янгиланган Конституциясида хотин-қизлар ва эркаклар тенг ҳуқуқлилиги, давлат хотин-қизлар ва эркакларга давлат ишларини бошқаришда, шунингдек, жамият ва давлат ҳаётининг бошқа соҳаларида тенг ҳуқуқ имкониятларини таъминлаши белгилаб қўйилди.

Юртимизда хотин-қизлар ҳуқуқлари ҳимоясини тубдан кучайтириш, ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга доир **қирққа яқин** норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ишлаб чиқилди. Жумладан, **4 та** Қонун, Ўзбекистон Республикаси Президентининг **9 дан ортиқ** Фармон ва қарорлари, Вазирлар Маҳкамасининг **14 дан ортиқ** қарорлари қабул қилинди. Ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий соҳаларда хотин-қизлар ҳамда эркаклар учун тенг ҳуқуқ ва имкониятлар таъминлаш мақсадида **2030 йилга**

қадар Ўзбекистон Республикасида **гендер тенгликка эришиш стратегияси** амалга ошириб келинмоқда.

Стратегия асосида 2022 йил 15 декабрда «Хотин-қизлар ва эркаклар учун тенг ҳуқуқ ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига қўшимча ва ўзгартишлар киритилди ва **«гендерга оид аудит»** жорий этилди.

Хотин-қизларга нисбатан тазйиқ ва зўравонлик борасида жавобгарлик механизмлари кучайтирилди. Жорий йил 11 апрель куни қабул қилинган

ЎРҚ-829-сон Қонун ҳам жамиятда тазйиқ ва зўравонликка муросасиз муҳитни шакллантириш бўйича катта амалий қадам бўлди. Қонун билан **5 та кодекс** ва **10 та Қонунга** ўзгартиришлар киритилди.

Бугунги маърузамизда бевосита маҳалладаги **«еттилик»**даги **хотин-қиз фаолининг вазифалари ва бу йўналишдаги сектор раҳбарларининг фаолияти** бўйича тўхталиб ўтмоқчимиз.

Фаолнинг асосий вазифаларидан бири **«Соғлом оила — соғлом жамият» тамойилларини тарғиб қилиш, яқин қариндошлар ўртасидаги ва эрта никоҳни олдини олиш, репродуктив саломатликни яхшилаш, оилавий қадриятларни мустаҳкамлаш бўйича мақсадли чора-тадбирларни** амалга оширишдир.

Мамлакатимизда **«Соғлом она — соғлом бола»** концепцияси ишлаб чиқилиб, оналик ва болаликни муҳофаза қилишнинг миллий модели яратилди.

«Ўзбекистон — 2030» стратегиясидаги амалий тадбирлар режасининг 21-бандида «Эрта ва қариндошлар ўртасидаги никоҳларнинг олдини олиш, туғишлар ўртасидаги мақбул оралиққа риоя қилиш, ирсий касалликлар профилактикаси долзарблигини аҳоли ўртасида кенг тарғиб қилиш» вазифаси белгиланган.

Оиланинг мустаҳкамлиги кўпгина омилларга, айниқса, ота-она ва боланинг саломатлигига боғлиқ. Ота-она соғлом бўлсагина, улардан жисмоний ва ақлий жиҳатдан соғлом фарзанд дунёга келади.

Статистик маълумотларга кўра, **2022 йил** мамлакатимизда **1 563 та** эрта туғуруқ ҳолати қайд этилиб, **4,5 фоизга** ортган. Шунингдек, 2022-2023 йиллар август ҳолатига кўра, бир йилгача бўлган муддатдаги туғуруқлар сони **1 322 тадан 2 520 тага**, икки йилгача бўлган муддатдаги туғуруқлар сони **28 321 тадан 34 935 тага** етган.

Шу билан бир қаторда бизни ташвишлантираётган ҳолат бу оилавий ажримларнинг ошаётганлиги, 2023 йилнинг **саккиз ойида** ажралишлар сони қарийб 34 мингга етиб, **1 328 тага** ошди. Мисол учун, вилоятлар таҳлил қилинганда биргина Андижон шаҳрида август ойининг ўзида **100 га** яқин никоҳни бекор қилиш қайд этилди ва суд ҳамда ФХДЁ органларида никоҳдан ажралиш ҳақидаги **700 га** яқин аризалар борлиги аниқланди.

Бу йўналишда сектор раҳбарлари аниқ механизмлар асосида ишларни ташкил этиб, **ҳар ойнинг иккинчи ҳафтаси чоршанба кунини** секторда **«Оила кuni»** деб белгилаши лозим. Бу кунда сектор раҳбари низоли оилалар билан манзилли ишларни ташкил этади, фаровон ва барқарор оилаларнинг ҳаётий тажрибасини оммалаштириш каби оилаларни мустаҳкамлаш бўйича тадбирларни белгилайди;

туман тиббиёт бирлашмаси ва оила ва хотин-қизлар бўлимининг таҳлилий маълумотлари асосида хотин-қизларни соғломлаштириш ишларини мувофиқлаштиради;

эрта никоҳ ва эрта туғуруқ ҳамда оилавий ажримларни келтириб чиқарувчи шарт-шароитларни ўрганиб, уларни олдини олиш юзасидан мутасаддилар билан амалий чоралар кўради;

қаровсиз қолган, ота-онаси миграцияга кетган оилалардаги болалар билан манзилли ишларни ташкил қилади.

Сектор раҳбарлари маҳаллалар кесимида «Соғлом оила — соғлом жамият» тамойилларини тарғиб қилиш, оилавий қадриятларни мустаҳкамлаш бўйича қилинаётган ишларни ташкил этилишни назорат қилади.

Бу ўринда **«Оилавий қадриятларни мустаҳкамлаш комиссияси»**га бош бўлган маҳалла раисларини масъулиятини ошириш зарур, шу билан бир қаторда **маҳалла «еттилиги»**нинг ҳар бири низоли оиланинг муаммосига кўра бириктирилиб, шахсий масъулиятини ошириши лозим. Мисол учун, амалиётда оилавий ажралишда иқтисодий муаммо бўлиши мумкин, бунда ҳоким ёрдамчисининг кўмаги зарур бўлади.

Хотин-қизлар фаолининг яна бир вазифаси **хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, таълим имкониятларини кенгайтиришга кўмаклашиш.**

Мамлакатимизда охириги йилларда хотин-қизларнинг жамиятдаги фаоллиги, соҳа ва тармоқлардаги улуши ортиб бормоқда. Бугунги кунда тиббиёт соҳасида меҳнат қилаётганларнинг **77 фоизини**, таълим соҳасида эса **74 фоизни** хотин-қизлар ташкил этмоқда. Иқтисодиёт ва саноат тармоқларида бу кўрсаткич **46**, бошқарув соҳасида **33**, партиялар сафидаги улуши **47 фоизга** етган.

Мамлакатимиз парламенти хотин-қизлар сони бўйича дунёдаги 190 та миллий парламентлар ўртасида **37-ўринга** кўтарилди.

Бундан ташқари 2030 йилга қадар Ўзбекистон Республикасида гендер тенгликка эришиш стратегиясининг тасдиқланган **61 та** мақсадли кўрсаткичларининг **9 таси** хотин қизлар сиёсий фаоллиги билан боғлиқ.

Бугунги кунда мактабгача ва мактаб таълими ташкилотларида таҳсил олаётган **8 млн.** нафардан ортиқ ўқувчи ва тарбияланувчиларнинг **4 млн. нафари (47 фоиз)** ни қизлар ташкил этмоқда.

Маълумот учун: МТТда 960,3 минг, умумтаълим муассасаларида 3,1 млн. нафар, ижод, ихтисослаштирилган ва Президент мактабларида 27,9 минг нафарни ташкил этмоқда.

Мамлакатимизда **хотин-қизларнинг таълим соҳаси ва илм-фандаги ўрнини кенгайтириш, олий таълим билан қамраб олиш даражаси, таълим сифатини ошириш** уларни илмий тадқиқот ва инновацион фаолиятга янада кенг жалб этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Хусусан, сўнгги йилларда хотин-қизларга олий таълим олиш учун яратилган кенг имконият ва имтиёзлар гендер тенгликни таъминлаш борасидаги махсус чораларнинг энг муҳими бўлди десам муболаға бўлмайди. Жумладан,

– ҳар йили эҳтиёжманд оилалар фарзанди бўлган хотин-қизларни давлат гранти (2000 та квота) асосида олий таълим муассасаларга ўқишга қабул қилиб келинмоқда. *Шу кунга қадар қарийб 7 мингга яқин хотин-қизлар давлат гранти асосида олий таълимга қабул қилинди;*

– мутахассислиги бўйича камида **5 йил меҳнат стажига**, лекин олий маълумотга эга бўлмаган **500 нафар хотин-қиз ҳар йили** Оила ва хотин-қизлар давлат қўмитаси тавсияномаларига асосан давлат ОТМларига тест синовлари натижаларига мувофиқ контракт асосида **ўқишга қабул қилинмоқда;**

– давлат олий таълим муассасаларининг магистратура босқичида ўқиётган барча **хотин-қизларнинг контракт тўловлари қоплаб берилиши** ва бунга ҳар йили камида давлат бюджетидан **200 миллиард** сўм ажратиб борилмоқда.

2022/2023 ўқув йили мобайнида **14 мингдан зиёд** магистратурада ўқиётган талаба қизларнинг **153,4 млрд** сўм миқдорида контракт тўловлари давлат бюджетидан қоплаб берилди.

Олий таълим муассасалари, техникум ва коллежларда, сиртқи ва кечки таълимда ўқиётган хотин-қизлар контрактларини тўлаш учун **7 йилга фоизсиз кредит бериш** тизими жорий этилди.

2022/2023 ўқув йилида таълим муассасаларда ўқиётган **170 мингдан зиёд** талаба хотин-қизларга тижорат банклари томонидан **7 йил** муддатга **1 трлн 579 млрд** сўмдан зиёд фоизсиз таълим кредити ажратилди.

– муҳтож ёлғиз аёллар ва боқувчисини йўқотган қизларни олий таълимдаги контракт-тўловлари қоплаб берилмоқда.

2021-2022 йиллар давомида шундай вазиятдаги **4 минг нафарга яқин** талаба хотин-қизларнинг контракт тўлови қоплаб берилди.

– давлат илмий ташкилотлари ёки олий таълим муассасалари докторантурасига фақат хотин-қизлар учун ҳар йили **300 тадан мақсадли** квота ажратиб борилмоқда.

Бугунги кунда республика олий таълим муассасаларида таҳсил олаётган хотин-қизларнинг сони жами талабалар сонига нисбатан қарийб, **49 фоизни** ташкил этмоқда. Таққослаш учун **2017** йилда ушбу кўрсаткич **37 фоиз** эди.

Магистратура босқичида ўқишини давом эттирган талаба-қизлар сони жами талабалар сонига нисбатан **51% фоизга** етди.

2018 йилдан иқтидорли қизларга берилаётган имкониятларни кўпайтириш, уларнинг фаоллигини ошириш мақсадида ҳар бир ҳудуддан

2 нафардан, жами 28 нафар иқтидорли хотин-қизлар «Зулфия» мукофоти билан тақдирланиши ва ёш чегараси **22 ёшдан 30 ёшгача** узайтирилиши белгиланди. Шу кунга қадар 424 нафар иқтидорли қизлар Зулфия номидаги Давлат мукофоти билан тақдирланди.

Лекин, шунча имкониятлар яратилганлигига қарамасдан, ҳудудларда қизларни олий таълимга жалб қилиш ҳавас қиларли даражада эмас.

Мана битта мисол келтираман, шу йил олий таълим йўналишида ўқишга кирган хотин-қизлар таҳлил қилинганда, **Хоразм вилояти Питнак туманидан** бор-йўғи **34 нафар** қиз олий таълимга ҳужжат топшириб, шундан **8 нафари** ўқишга кирган. Шунингдек, Янги Наманган туманидан **8 нафар**, **Сирдарё вилояти Бахт туманидан** эса **бор-йўғи 2 нафар** қизимиз олий таълимга кирган.

Бу мисоллар ушбу йўналишдаги ишларни яна бир қайта кўриб чиқиб, зарур амалий чораларни белгилашимизни тақозо этади.

Хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш ва таълим имкониятларини кенгайтиришда сектор раҳбари тўлиқсиз оилада тарбияланаётган, ижтимоий ҳимояга муҳтож, кам таъминланган оилалардаги хотин-қизларга олий таълим муассасаларига тайёрланиш бўйича имкониятлар яратишга, аниқланган иқтидорли қизларни тўғри йўналтиришга кўмаклашади;

уй бекалари бўлган хотин-қизларни банд қилиш ва уларни сиёсий фаоллигини ошириш бўйича чора-тадбирларни амалга оширишга;

ўқишни битирган, иш топа олмаётган нофаол хотин-қизларнинг ҳар ойда бир маротаба қабулини ташкил этиб, уларни ижтимоий фаоллигини оширишга ва иш билан таъминлашга;

уйда ўтирган хотин-қизларни «Рақамли бозор иқтисодиёти» йўналишидаги лойиҳаларга (*фриланс, масофадан туриб бажарила оладиган ишларни ташкил қилиш*) жалб қилиб, уларнинг ижтимоийлашувини ташкил этишга;

фаол ва лидер хотин-қизларни раҳбарлик лавозимларига тайёрлаш ва тавсия этиш бўйича ишларни ташкил қилиш ва мувофиқлаштиришга эътиборини қаратиши лозим.

Шу ўринда гендер индекс рейтингларида Ўзбекистоннинг ўрнини яхшилаш масалалари бўйича тўхталиб ўтмоқчимиз.

«АЁЛЛАР, БИЗНЕС ВА ҚОНУН» индексининг 2021-2023 йиллардаги ҳисоботларида Ўзбекистон 190 та давлатлар орасида 70,6 балл қайд этган ҳолда ўзгаришсиз қолиб келмоқда. Ушбу индекс таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, Ўзбекистон «Иш жойи» ва «Пенсия кўрсаткичи» бўйича 50 балл, «Ойлик тўлов» кўрсаткичи бўйича 25 балл билан паст натижа кўрсатган.

«ГЛОБАЛ АЁЛЛАР, ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК» индекси бўйича дунё мамлакатлари орасида 74-ўринни эгаллаган. Аёлларнинг бандлиги (48,7%), молиявий хизматлардан фойдаланиш қамрови (36%), дискриминацион нормаларнинг мавжудлиги (32%), яқин ҳамкор томонидан зўравонлик (7,3%) кабилар бўйича бошқа мамлакатларга нисбатан паст натижа кўрсатган.

«ГЕНДЕР ТЕНГСИЗЛИК ИНДЕКСИ»да Ўзбекистон Республикаси Гендер тенгсизлик индекси (GII) 2021-2022 йилги кўрсаткичлари бўйича:

170 мамлакат ичида умумий 56-ўринни эгаллаган бўлиб, мамлакатимизнинг Гендер тенгсизлик индекси (GII) кўрсаткичи 0,227 ни ташкил этган. Қозоғистон 41-ўринни, Туркменистон 43-ўринни, Тожикистон 68-ўринни, Қирғизистон эса 87-ўринни эгаллаган.

Бу индексларнинг аксарияти ҳудудларда сўровлар, статистик маълумотлар асосида шакллантирилади ва хотин-қизларнинг турмуш тарзи билан боғлиқ. Яъни бу индексларда Ўзбекистоннинг ўрнини кўтариш бевосита оила ва хотин-қизларнинг турмуш тарзини яхшилаш, уларнинг иқтисодий ва ижтимоий имкониятларини кенгайтириш ва фаровонлигини ошириш билан боғлиқ.

Навбатдаги асосий йўналишлардан бири бу **хотин-қизларни касб-ҳунарга ўқитиш, даромад топиши, касаначилик ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлашга кўмаклашиш**, яъни маҳалладаги хотин-қизларнинг иқтисодий имкониятларини кенгайтиришга кўмаклашишдир.

2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси 69-мақсадида: **хотин-қизларнинг таълим ва касбий кўникмалар олишлари, муносиб иш топишларига ҳар томонлама кўмаклашиш, тадбиркорлигини қўллаб-қувватлаш, иқтидорли ёш хотин-қизларни аниқлаш ва уларнинг қобилиятларини тўғри йўналтириш** вазифаси белгилаб қўйилди.

Бунда сектор раҳбари ўқитиш учун зарур бўлган шароитларни яратади. Ўқув марказларини моддий-техника базаси билан таъминлаш чораларини кўради;

кредит ва субсидияларни ажратилишида ҳоким ёрдамчиси, субсидия берувчи ташкилотлар ва тижорат банклари фаолиятини мувофиқлаштириб, мавжуд муаммоларни бартараф этади;

лидер тадбиркорларни қўллаб, мавжуд имтиёзлардан фойдаланишда кўмаклашади; бир ойда камида бир маротаба меҳнат ярмаркаларини ҳар бир маҳаллада ўтказилишини ва унинг натижадорлигини таъминлайди;

уста ҳунармандларни рағбатлантириш чораларини кўради, бириктирилган хотин-қизларнинг маҳсулотини реализация қилишдаги муаммоларини ҳал этади;

хотин-қизларни иш билан таъминлаш, иқтисодий имкониятларини кенгайтириш, кооперацияни ривожлантириш, норасмий бандликни расмий бандликка ўтказиш ишларини ташкил этади.

Бу ишларни маҳалладаги хотин-қизлар фаолининг аниқлаган рўйхатлари асосида, «еттилик»ка ва сайёр қабуллардаги мурожаатлар орқали бевосита ҳоким ёрдамчиси ва хотин-қизлар фаоли билан биргаликда ташкил қилади.

Хотин-қизларнинг муаммоларини ўз вақтида аниқлаш, оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган хотин-қизларга ижтимоий-ҳуқуқий, психологик ва моддий ёрдам кўрсатишни ташкил этишда хотин-қизлар фаоли оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган хотин-қизлар, «Аёллар дафтари»га киритиш эҳтиёжи бўлган ва дафтардан ташқари ёрдамлар кўрсатилиши керак бўлган хотин-қизлар рўйхатларини шакллантиради.

Бунда хотин-қизлар фаоли маҳалла раиси бошчилигида ёшлар етакчиси, ҳоким ёрдамчиси ва ижтимоий ходим билан ҳар бир ижтимоий ҳимояга муҳтож хотин-қиз билан индивидуал режа асосида ишлайди.

Бунда сектор раҳбарлари томонидан ижтимоий оғир аҳволга тушиб қолган хотин-қизлар учун ҳар ойда бир кун «**психологик саломатлик**» ва «**ҳуқуқий кўмак**» кунларини ташкил этилиши керак.

Шунингдек, ижтимоий оғир аҳволга тушиб қолган хотин-қизларнинг моддий имкониятларини яхшилаш бўйича манзилли тадбирларни ташкил қилиш ҳамда «Аёллар дафтари» тизими асосида ишларни мувофиқлаштириб, ижросини таъминлаш учун масъулдир.

Хулоса қилиб айтганда, оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган хотин-қизлар, шу жумладан, ногиронлиги бўлган аёллар ва уларнинг оила аъзолари билан режали, манзилли, индивидуал (якка) тартибдаги мақсадли ҳаракатлар, ишни манзилли ташкил этиш талаб этилади. Бунда уларнинг муаммоси ва ўзига хос хусусиятидан келиб чиқиб, муаммоларни ҳал қилиш, уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш бўйича алоҳида режа асосида тизимли ва мажмуавий (комплекс) иш олиб бориш зарур, бу эса сектор раҳбарларининг ёрдами ва бошчилигисиз амалга оширилиши мушкул.

Ҳудудларимизда тазйиқ ва зўравонликларнинг олдини олиш ва хотин-қизлар ўртасида ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишда ҳам ҳамкорликни кучайтириш зарур.

Мисол учун, энг кўп Фарғона шаҳрида (73 нафар), Қўқон шаҳрида (64 нафар) Термиз туманида (53 нафар), Денов туманида (45 нафар) оила доирасидаги жиноятлардан хотин-қизлар жабрланган ва бу ҳолатлар бўйича жиноят ишлари очилган.

Бу борада жабрланувчиларнинг комплекс реабилитацияси ҳамда тазйиқ ва зўравонлик қилган ҳамда бу ҳаракатларни қилишга мойил бўлган шахслар билан коррекцион дастурларни ўтказиш чораларини кўриш самарадорлигини ошириш лозим.

Аёлларнинг ижтимоий аҳволини яхшилаш мақсадида бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилгани ва ҳозирда ҳам бу жараён давом этаётганига қарамай, оила гавҳари бўлмиш аёллар томонидан жиноятларнинг содир этилиши жуда ҳам аянчли ҳолдир.

Жумладан, хотин-қизлар томонидан содир этилган жиноятлар **2018 йилда 6 302 тани** ташкил этган бўлса, **2022 йилга келиб 10 098 та, 2023 йил 9 ойи давомида 9 190 тага** етган.

Шунингдек, ҳудудлар кесимида хотин-қизлар томонидан содир этилган жиноятлар энг кўп Тошкент шаҳрида **1870 та**, Самарқанд вилоятида **625 та**, Жиззах вилоятида **259 тани** ташкил этмоқда. Хусусан, туман (шаҳар) кесимида таҳлил қилинганда охирги тўққиз ойликда **Жиззах вилоятининг Зафаробод туманида** ўтган йилга нисбатан **икки бараварга**, Қашқадарё вилоятининг **Дехқонобод туманида**

155 фоизга (9/23), Қорақалпоғистон Республикасининг **Қонлиқўл туманида 500 фоизга (1/6)** ошиб кетди.

Агарда хотин-қизлар томонидан содир этилган жиноятчиликни турлари кесимида таҳлил қиладиган бўлсак, хотин-қизлар орасида фирибгарлик жиноятининг салмоғи баланд. Биргина 2022 йилда жиноятларнинг **2429 таси** ёки **24,0 фоизи** фирибгарлик жиноятини ташкил этган.

Онаси жиноятчи бўлган оила таназзулга учрайди, болалари назоратсиз қолади. Тадқиқотлардан маълумки, назоратсиз қолган болаларнинг вояга етмаганлар жиноятчилигига «ҳисса» қўшиши даражаси юқори бўлади.

Таҳлилларга кўра, умумий жиноятчиликда аёллар содир этадиган жиноий хатти-ҳаракатлар эркаклар томонидан содир этиладиган жиноятлардан фарқ қилади. Шу боис аёллар жиноятчилигининг олдини олишда сабаб бўлаётган омилларни аниқлаш, ўз вақтида самарали чораларни қўллаш муҳим аҳамият касб этиши билан бир қаторда, янгича ёндашув ҳамда тезкорлик асосида чора-тадбирларни тўғри белгилаш ва амалга ошириш талаб этилади.

Жиноят содир этувчи аёлларнинг психологик хусусиятларига алоҳида эътибор бериш лозим, чунки унинг атроф-муҳит билан боғлиқ ижтимоий, иқтисодий, сиёсий, маданий ҳаёт тарзи ва оилавий турмуш шароити жиноят содир этишда катта роль ўйнайди.

Шу билан бир қаторда сектор раҳбарлари, маҳалладаги “еттилик” профилактик ҳисобда турган хотин-қизлар, миграциядан қайтган хотин-қизлар билан манзилли ишларни ташкил қилишга ҳам алоҳида эътибор қаратиши лозим.

Уларнинг тиббий кўрикдан ўтишини ташкил этиш, касб-ҳунарга ўргатиш, касаначиликка жалб қилиш, тадбиркорлик билан шуғулланишга оид ишларни ташкил этиш, уйда қолган фарзандларининг турмуш тарзини ўрганиш, мактабгача таълим муассасаларига, мактабларга қамраб олиш чораларини кўриш зарурдир.

Ушбу қўлланмадан олинган билимлар келгусида ишларни маҳалладаги «еттилик» билан биргаликда манзилли ва тизимли ташкил этиш, туман ёки шаҳарингизни юқори даражага олиб чиқиб, унинг республикада муносиб ўринни эгаллаши учун замин яратади.

МАВЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ ҚўЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ВА ҚОНУНИЙ МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШГА ҚАРАТИЛГАН ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОНДА РАТИФИКАЦИЯ ҚИЛИНГАН ХАЛҚАРО ҲУЖЖАТЛАР	МИЛЛИЙ ҚОНУНЧИЛИК ҲУЖЖАТЛАРИ
❖ 1951 йилдаги «Бир хил қийматга эга бўлган меҳнат учун эркаклар ва хотин-қизларни тенг рағбатлантириш тўғрисида»ги Конвенция ❖ 1952 йилдаги «Хотин-қизларнинг сиёсий ҳуқуқлари тўғрисида»ги Конвенция ❖ 1966 йилдаги «Иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлар тўғрисида»ги ПАКТ ❖ 1966 йилдаги «Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисида»ги ПАКТ ❖ 1979 йилдаги «Хотин-қизларни камситишнинг барча шакллариغا барҳам бериш тўғрисида»ги (CEDAW) Конвенцияси ❖ 1995 йилдаги Пекин Ҳаракатлар Платформаси	ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ: ❖ «2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида» 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сонли Фармони; ❖ «Оила ва хотин-қизлар билан ишлаш, маҳалла ва нурунийларни қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2022 йил 1 мартдаги ПФ-81-сонли Фармони; ❖ «Оила ва хотин-қизларни тизимли қўллаб-қувватлашга доир ишларни янада жаддаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2022 йил 7 мартдаги ПФ-87-сонли Фармони; ❖ «Оила ва хотин-қизлар давлат қўмитаси фаолиятини ташкил этиш тўғрисида» 2022 йил 1 мартдаги ПҚ-146-сонли Қарори; ❖ «Ўзбекистон-2030» стратегиясини 2023 йилда сифатли ва ўз вақтида амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2023 йил 11 сентябрдаги ПҚ-300-сон Қарори; ❖ «Хотин-қизлар бандлигини ошириш ва саломатлигини мустаҳкамлашга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» 2022 йил 21 сентябрдаги ПҚ-376-сон Қарори.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ТОМОНИДАН **14** ТА ҲУЖЖАТЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН

ОИЛА ВА ХОТИН-ҚИЗЛАР ҚЎМИТАСИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ

	ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ ҚўЛАБ-қУВВАТЛАШ ТИЗИМИНИ КУЧАЙТИРИШ, ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ, ХУҚУҚЛАРИ ВА ҚОНУНИЙ МАНОФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ		ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ КАСБИЙ КўНИКМАЛАРНИ ОЛИШИ, МУНОСИБ ИШ ТОПИШЛАРИГА ҚўМАКЛАШИШ, ТАДБИРКОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ
	ТЕНГ ХУҚУҚ ҲАМДА ИМКОНИЯТЛАРНИ ТАЪМИНЛАШ, ХОТИН-ҚИЗЛАР ВА ОИЛАНИ ҲАР ТОМОНЛАМА ҚўЛАБ-қУВВАТЛАШ Бўйича қонунчилик ҳужжатларини такомиллаштириш бўйича тақлифлар ишлаб чиқиш		ОИЛАЛАРДА СОғЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ, СОғЛОМ ОВҚАТЛАНИШ ҲАМДА РЕПРОДУКТИВ САЛОМАТЛИК ҚОНДАЛАРИНИ ТАРғИБ ҚИЛИШ
	ТУРЛИ СОҲАЛАРДА ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ ҚўЛАБ-қУВВАТЛАШ Бўйича ЧОРА-ТАДБИРЛАРНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ ВА АМАЛГА ОШИРИШ		ОИЛА ИНСТИТУТИНИ МУСТАҚАМЛАШ, ИЖТИМОЙ-МАЪНАВИЙ МУҲИТ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ, УМУМИНСОНИЙ ВА МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИ ТАРғИБ ҚИЛИШ
	ИҚТИДОРЛИ ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ АНИҚЛАШ ВА ҚўЛАБ-қУВВАТЛАШ ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ		МИГРАЦИЯДАН ҚАЙТган, ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ МУАССАСАЛАРИДАН ОЗОД ЭТИЛган, Оғир ИЖТИМОЙ ВАЗИЯТТА ТУШИБ ҚОЛган ХОТИН- ҚИЗЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ МОСЛАШУВИГА, УЛАР БИЛАН МАНЗИЛЛИ ИШЛАШ ОРҚАЛИ ЗАРУР ЁРДАМЛАР ОЛИШЛАРИГА ҚўМАКЛАШИШ
	ХУҚУҚИЙ МАДАНИЯТНИ ОШИРИШ, ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИНИ АМАЛГА ОШИРИШ, ТАЗЙИҚ ВА ЗўРАВОНЛИКЛАРДАН ҲИМОЯ ҚИЛИШ		ИЖТИМОЙ ҲИМОЯГА МУҲТОЖ ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ АНИҚЛАШ ҲАМДА УЛАР БИЛАН МАНЗИЛЛИ ИШЛАШ
ДАВЛАТ ТАШКИЛОТЛАРИ, ХАЛҚАРО МОЛИЯ ИНСТИТУТЛАРИ ҲАМДА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ ИНСТИТУТЛАРИ БИЛАН ЯқИНдан ҲАМКОРЛИК ўРНАТИШ			

«СОҒЛОМ ОИЛА – СОҒЛОМ ЖАМИЯТ»

ТАМОЙИЛЛАРИНИ ТАРғИБ қИЛИШ, ЯқИН қАРИНДОШЛАР ўРТАСИДАГИ ВА ЭРТА НИКОҲНИ ОЛДИНИ ОЛИШ, РЕПРОДУКТИВ САЛОМАТЛИКНИ ЯХШИЛАШ, ОИЛАВИЙ қАДРИЯТЛАРНИ МУСТАҲКАМЛАШ бўйича МАҚСАДЛИ ЧОРА-ТАДБИРЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШ

ХОТИН-ҚИЗЛАР ФАОЛИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

ҚУЙИДАГИ ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТАДИ:

- ✓ «Соғлом она-соғлом бола» тамойили;
- ✓ Эрта ва яқин қариндошлар ўртасидаги никоҳ, эрта туғуруқнинг салбий оқибатлари, исламдан ҳомиладорликнинг олдини олиш;
- ✓ Хонадон маданияти ва гигиенаси;
- ✓ Оилавий қадриятларни мустаҳкамлаш, оилавий ва бошқа маросимларни ихчам ўтказиш.

1. «Оқила аёллар» ҳаракати билан биргаликда ёш оилалардан ҳар ҳафтада хабардорлик тизимини йўлга қўяди.

2. Низоли, никоҳи расмийлаштирилмаган оилаларни аниқлайди ва оилавий қадриятларни мустаҳкамлаш комиссияси, «Оқила аёллар» ҳаракати, «Кексалар маслаҳати» гуруҳи аъзолари, тегишли мутахассисларни бириктиради.

3. «Оқила аёллар» ҳаракати билан биргаликда низоли оиланинг ижтимоий ҳолати, турмуш тарзи ва муҳитини, оила аъзоларининг турмуш тарзи, низоларнинг сабабларини ўрганади.

ҲАМКОР ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

1. Маҳалла патронаж ҳамшираси ва тиббий бригада акушери туғиш ёшидаги, фарзанд кўришга монечлиги бор аёллар, ҳомиладор ва ёш оналар, ўсмир қизлар билан манзилли ишлайди.

2. Тиббиётнинг бирламчи бўлин ходимлари, имом-хатиблар, отин ойи, «Оқила аёллар» ҳаракати аъзолари ногирон фарзанд туғилишининг олдини олиш борасида тадбирларини, мактабларда қизлар орасида репродуктив маданиятга доир мавзуларда суҳбатларни ташкил этади.

3. Туман ФХДё бўлими никоҳга қираётган ёшларнинг манзилли рўйхатларини ва судлар билан биргаликда оилавий ажрим учун ариза берган шахсларнинг рўйхатларини тақдим этади.

4. Туман Адлия бўлими, тиббиёт бирлашмаси, имом-хатиб ва отин ойи оила ҳуқуқи, эр ва хотин масъулияти, бурчи, оила қадриятлари, фарзандлар келажаги тўғрисида тарғиботлар олиб боради.

СЕКТОРЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

1. Ҳар ойнинг иккинчи ҳафтаси чоршанба кунини секторда «Оила кўни» деб белгилаб, низоли оилалар билан манзилли ишлайди, оилаларни мустаҳкамлаш бўйича тадбирларни белгилайди;

2. Хотин-қизларни соғломлаштириш ишларини мувофиқлаштиради;

3. Эрта никоҳ ва эрта туғуруқ ҳамда оилавий ажримларни келтириб чиқарувчи шарт-шароитларни ўрганиб, уларни олдини олиш юзасидан амалий чоралар кўради;

4. Маҳаллалар кесимида «Соғлом оила – соғлом жамият» тамойилларини тарғиб қилиш бўйича ишларни ташкил этилишини назорат қилади;

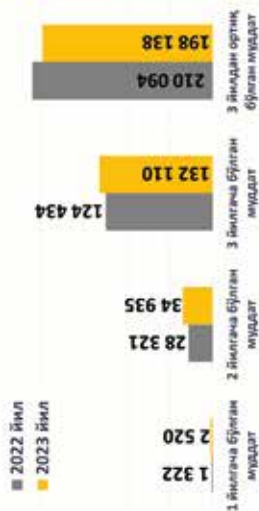
5. Қаровисиз қолган, ота-онаси миграцияга кетган болалар билан манзилли ишларни ташкил қилади.

СТАТИСТИКА (2023 йил 1 октябр ҳолатига)

ЭРТА ТУҒУРҚҲЛАР СОНИ

ТУҒУРҚҲЛАР ОРАСИДАГИ МУДДАТЛАР

НИКОҲДАН АЖРАЛИШЛАР СОНИ

ОИЛАВИЙ АЖРАЛИШНИНГ «7» БОСҚИЧИ

ОИЛАВИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИ МУСТАҲКАМЛАШ БЎЙИЧА АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ИШЛАР:

- ✓ ажралиш ёқасига келиб қолган оилалар билан манзилли ишлаш;
- ✓ низоли ва нотинч оилаларни соғлом турмуш тарзига қайтариш;
- ✓ анъанавий оилавий қадриятларни тартиб қилиш;
- ✓ ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш;
- ✓ фаровон ва барқарор оилаларнинг ҳаётий тажрибасини оммалаштириш.

МАҲАЛЛАДАГИ АЖРАЛИШ ЁҚАСИДАГИ, НИЗОЛИ ВА НОТИНЧ ОИЛАЛАР БИЛАН ИШЛАШ МЕХАНИЗМИ:

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ-СИЁСІЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ, ТАЪЛИМ ИМКОНИАТЛАРИНИ КЕНГАЙТИРИШГА КЎМАКЛАШИШ

ХОТИН-ҚИЗЛАР ФАОЛИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

1. Иқтидорли қизларни аниқлайди ва уларнинг иқтидорларини тўғри йўналтиришга кўмаклашади;
2. Турли соҳаларда фаол иштирок этаётган, намунали хотин-қизларни қўллаб-қувватлайди, илғор тажрибаларни оммалаштиради;
3. Эҳтиёжманд оилалардан бўлган хотин-қизларнинг олий таълим билан қамровини оширишга кўмаклашади;
4. Илмий тадқиқот фаолияти билан шуғулланиш истагида бўлган хотин-қизларни қўллаб-қувватлайди;
5. Фаол ва ўз соҳасининг етук мутахассиси бўлган аёлларнинг турли танловлар, шу жумладан, «Йил аёли» республика кўрик-танловида иштироки бўйича ишларни амалга оширади.

ҲАМКОР ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

1. Сиёсий партиялар томонидан обрў эътиборга эга бўлган хотин-қизларни танлайди, партияларга қабул қилади, уларни депутатликка тайёрлайди;
2. Ички ишлар бўлимларининг аёл профикатика инспекторлари алоҳида тоифага кирувчи хотин-қизлар билан таъсирчан профикатик тадбирлар ўтказади;
3. Таълим муассасалари томонидан истеъдодли қизлар рўйхати шакллантирилади ва «Қизларжон» клубига жалб этилади;
4. Ёшлар ишлари бўлими томонидан илмий тадқиқот фаолияти билан шуғулланиш истагида бўлган ва илмий ишни бошлаган хотин-қизлар учун «PhD сари қадам» ўқув курсларини ташкил этади;

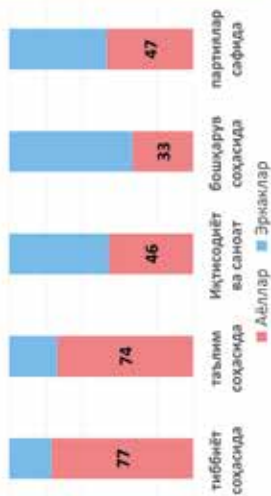
СЕКТОРЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

1. Тўлиқсиз оилада тарбияланётган, ижтимоий ҳимояга муҳтож, кам таъминланган оилалардаги хотин-қизларни олий таълим муассасаларига тайёрланиш бўйича имкониятлар яратди;
2. Уй бекалари бўлган хотин-қизларни банд қилиш ва уларни сиёсий фаолигини ошириш бўйича «сиёсий-ҳуқуқий» интенсив ўқув курсларини ташкил қилишни амалга оширади;
3. ногиронлиги бўлган оилаларга хизмат кўрсатиш ва жамиятда ижтимоий ролини ошириш бўйича амалий чораларни белгилайди;
4. Иш топа олмаётган нофаол хотин-қизларни ҳар ойда бир мартаба қабулини ташкил этиб, ижтимоий фаолигини оширади ва иш билан таъминлайди;
5. Уйда ўтирган хотин-қизларни «Рақамли бозор иқтисодиёти» йўналишидаги лойиҳаларга жалб қилади ва уларнинг ижтимоийлашувини ташкил этади. (Фриланс, масофадан туриб бажарила оладиган ишлар)

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ-СИЁСІЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ, ТАЪЛИМ ИМКОНИАТЛАРИНИ КЕНГАЙТИРИШГА ҚўМАКЛАШИШ

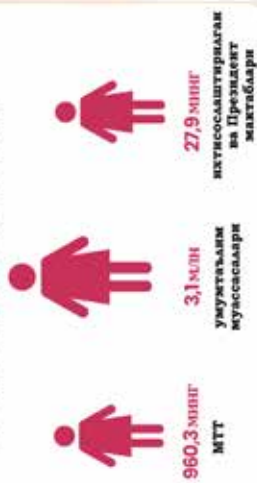
СОҲАЛАРДА ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ УЛУШИ

МАКТАБГАЧА ВА МАКТАБ ТАЪЛИМИ ТАШКИЛОТЛАРИДА ўқувчи ва тарбияланувчилар

МАКТАБГАЧА ВА МАКТАБ ТАЪЛИМИ ТАШКИЛОТЛАРИДА ўқувчи қизлар

САЙЛОВЧИЛАР

НОМЗОДЛАР

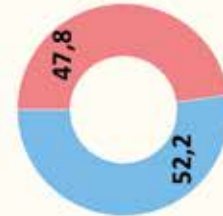
ҚОНУНЧИЛИК ПАЛАТАСИ ДЕПУТАТЛАРИ

ҚҚР ЖК МАХАЛЛИЙ КЕНГАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ

ТАЛАБАЛАР

(2023 йил 1 октябр ҳолатига)

«АЁЛЛАР, БИЗНЕС ВА ҚОНУН» индексининг 2021-2023 йй. ҳисоботларида Ўзбекистон 190 та давлат орасида **70,6 балл** қайд этган ҳолда ўзгаришсиз қолиб келмоқда. *Ўзбекистон «Иш жойи» ва «Пенсия» кўрсаткичи 50 балл, «Ойлик тўлов» 25 балл билан паст натижа кўрсатган.*

«ГЛОБАЛ АЁЛЛАР, ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК» индекси бўйича дунё мамлакатлари орасида **74-ўринни** эгаллаган. Аёлларнинг бандлиги (48,7%), Аёлларнинг молиявий хизматлардан фойдаланиш қамрови (36%), Дискриминацион нормаларнинг мавжудлиги (32%), Яқин ҳамкор томонидан зўравонлик (7,3%), кабилар бўйича бошқа мамлакатларга нисбатан паст натижа кўрсатган.

«ГЕНДЕР ТЕНГСИЗЛИК ИНДЕКСИ»да Ўзбекистон Республикаси Гендер тенгсизлик индекси (GII) 2021/2022 йилги кўрсаткичлари бўйича 170 мамлакат ичида умумий **56-ўринни** эгаллаган бўлиб, мамлакатимизнинг *Гендер тенгсизлик индекси (GII) кўрсаткичи 0,227 ни ташкил этган.*

«ГЕНДЕР РИВОЖЛАНИШ» индексида Ўзбекистон GDI кўрсаткичи **0,944**ни ташкил этган ҳолда **101-ўринни** эгаллаган.

«ГЕНДЕР ИЖТИМОИЙ НОРМАЛАР» индексининг **7-ўлқинида (2017–2022)йилларда** Ўзбекистон иштирок этмаган.

«ИНКЛЮЗИВ ИНТЕРНЕТ» Интернетга киришда гендер фарқи кўрсаткич бўйича Ўзбекистон 2022 йилда (13,3% билан) **72-ўринни**, Мобил телефондан фойдаланишда гендер фарқи кўрсаткичи бўйича эса (9,6% билан) **83-ўринни** эгаллаган.

«GLOBAL GENDER GAP» индекси Гендер тафовут индекси бўйича Марказий Осиё мамлакатлари орасида Ўзбекистон ва Туркменистон келтирилиб ўтилмаган.

«ИЖТИМОИЙ ИНСТИТУТЛАР ВА ГЕНДЕР» индексининг 2019 ва 2023 йилги ҳисоботларида **барча** индикаторлар бўйича **тўлиқ баҳоланмагани** учун асосий тоқаланган давлатлар қаторига кирмаган ва бошқа кўллаб халқаро гендер индекс кўрсаткичларида **Ўзбекистоннинг** ўрни акс этмаган.

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ КАСБ-ХУНАРГА ЎҚИТИШ, ДАРОМАД ТОПИШИ, КАСАНАЧИЛИК ВА ТАДБИРКОРЛИКНИ Қўллаб-қувватлашга кўмаклашиш

ХОТИН-ҚИЗЛАР ФАОЛИЯТИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

ҲАМКОР ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

СЕКТОРЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

1. Ишсиз хотин-қизларни аниқлаб, касб-хунарга ва тадбиркорликка ўқитишни ташкил этиш.
2. Тадбиркорлик ғояларини қўллаб-қувватлаш учун **субсидия** ва **имтиёзли кредитлар** ажратишида кўмаклашиш.
3. Узоқ муддат уйда ўтириб қолган хотин-қизлар учун уй меҳнатидан фойдаланган ҳолда **касаначилик асосида ва кооперация усулида даромад топишларига** кўмаклашиш.
4. Ишлаш истагида бўлган хотин-қизларни **ишга жойлаштиришга** кўмаклашиш.
5. Хунаرمандчилик билан шуғулланиш истагида бўлган ишсиз хотин-қизларни аниқлаш ва уларни **«Устоз-шогирд» анъанаси асосида уста хунаرمандларга**, бандлигини таъминлаш мақсадида **лидер тадбиркорларга** бириктириш чораларини кўриш.

1. Камбағалликни қисқартириш ва бандлик бўлими ишсиз хотин-қизларнинг ўқишини ташкил қилади.
2. Ҳоким ёрдамчиси субсидия ва кредит ажратишни ҳал этади, мавжуд муаммоларни бартараф этади.
3. Сектор раҳбари лидер тадбиркорларни аниқлаб, ишсиз хотин-қизларга бириктиради.
4. Камбағалликни қисқартириш ва бандлик бўлими ишсиз хотин-қизлар учун меҳнат ярмаркаларини ташкил этиб, ишга жойлаштиради.
5. Ҳоким ёрдамчиси «Хунаرمанд» уюшмаси билан устоз хунаرمандларга бириктиради.

1. Ўқитиш учун зарур бўлган шaroитларни яратади. Ўқув марказларини моддий-техника базаси билан таъминлаш чораларини кўради.
2. Кредит ва субсидияларни ажратишида **субсидия берувчи ташкилотлар ва тижорат банклари** фаолиятини мувофиқлаштиради.
3. **Лидер тадбиркорларни қўллаб**, мавжуд имтиёزلардан фойдаланишда кўмаклашади.
4. Меҳнат ярмаркаларини ҳар бир маҳаллада **бир ойда камида бир маротаба** ўтказишини ва унинг натижадорлигини таъминлайди.
5. Уста хунаرمандларни **рағбатлантириш** чораларини кўради, хотин-қизларнинг **маҳсулотини реализация қилишига кўмаклашади**.
6. Хотин-қизларни **иш билан таъминлаш, иқтисодий имкониятларини кенгайтириш**, норасмий бандликдан расмий бандликка ўтказиш, кооперацияларни ташкил этиш чораларини кўриш бўйича олиб борилаётган ишларни мувофиқлаштиради.

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ МУАММОЛАРИНИ ЎЗ ВАҚТИДА АНИҚЛАШ, УШБУ МУАММОЛАР ЮЗАСИДАН ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ, ЁРДАМГА МУҲТОЖ БЎЛГАН ВА ОВИР ИЖТИМОЙ АҲВОЛГА ТУШИБ ҚОЛГАН ХОТИН-ҚИЗЛАРГА ИЖТИМОЙ-ҲУҚУҚИЙ, ПСИХОЛОГИК ВА МОДДИЙ ЁРДАМ КЎРСАТИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

ХОТИН-ҚИЗЛАР ФАОЛИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

ҲАМКОР ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

СЕКТОРЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

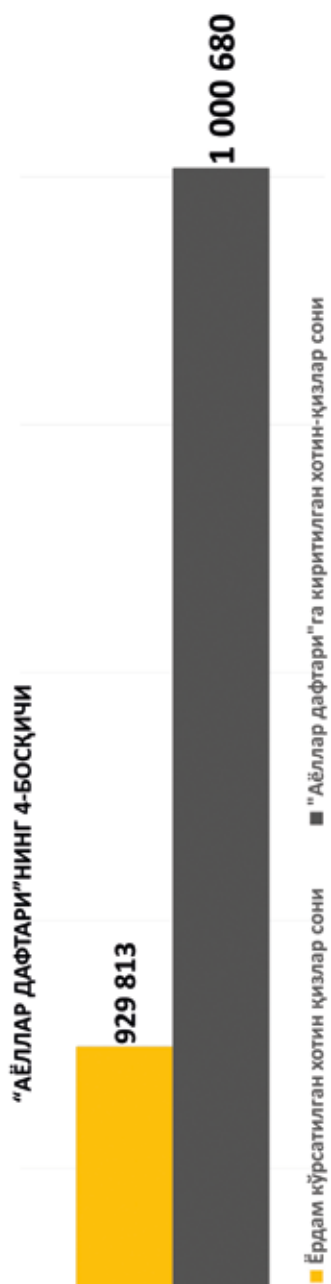
«ОИЛАБАЙ» ЁНДАШУВ ТИЗИМИ

1. «Аёллар дафтари» тизими асосида ишларни олиб боради.
2. Оилаларни ижтимоий ҳолатини ўрганади, муаммоларни сектор ишчи гуруҳига тақдим қилади.
3. Оилалардаги ҳақиқий ҳолат ва ижтимоий хизматларга бўлган эҳтиёжни аниқлайди.
4. «Маҳаллада ижтимоий хизмат» модулини юритади, хизматлар кўрсатилиши устидан мониторинг олиб боради
5. Хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш бўйича мутасадди ташкилотларга муурожаат қилади.

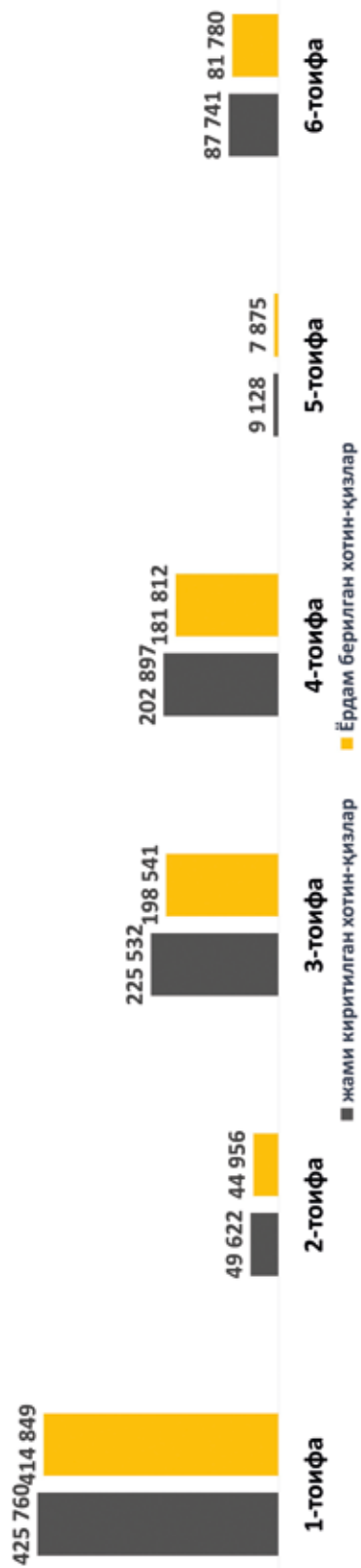
1. Бандлик бўлимлари хотин-қизларни барқарор даромад манбаи билан таъминлаш чораларини кўради.
2. Туман тиббиёт бирлашмаси тиббий ёрдамга муҳтож оилаларга ўз вақтида сифатли тиббий кўмак кўрсатади.
3. Туман (шаҳар) ҳокимлиги эҳтиёжманд хотин-қизларга турар-жой ижараси учун компенсациялар тўлаб беради.
4. Ижтимоий хизмат ходими хотин-қизларни реабилитация воситалари билан таъминлайди.
5. Жамғарма хотин-қизларнинг мураккаб жароҳлиқ амалиётлари учун зарур бўлган маблағлар тўлаб берилади.

1. Ижтимоий оғир аҳволдаги хотин-қизлар учун ҳар ойда бир кун «психологик саломатлик» ва «ҳуқуқий кўмак» кунларини ташкил этади.
2. Ҳамкор ташкилотлар билан «Маҳалла – инсонга малҳам» тамойилини жорий қилади
3. Ижтимоий оғир аҳволдаги хотин-қизларнинг моддий аҳволини яхшилаш бўйича тадбирларни ташкил қилади.
5. «Аёллар дафтари» тизими асосида ишларни мувофиқлаштиради ва ижросини таъминлайди.

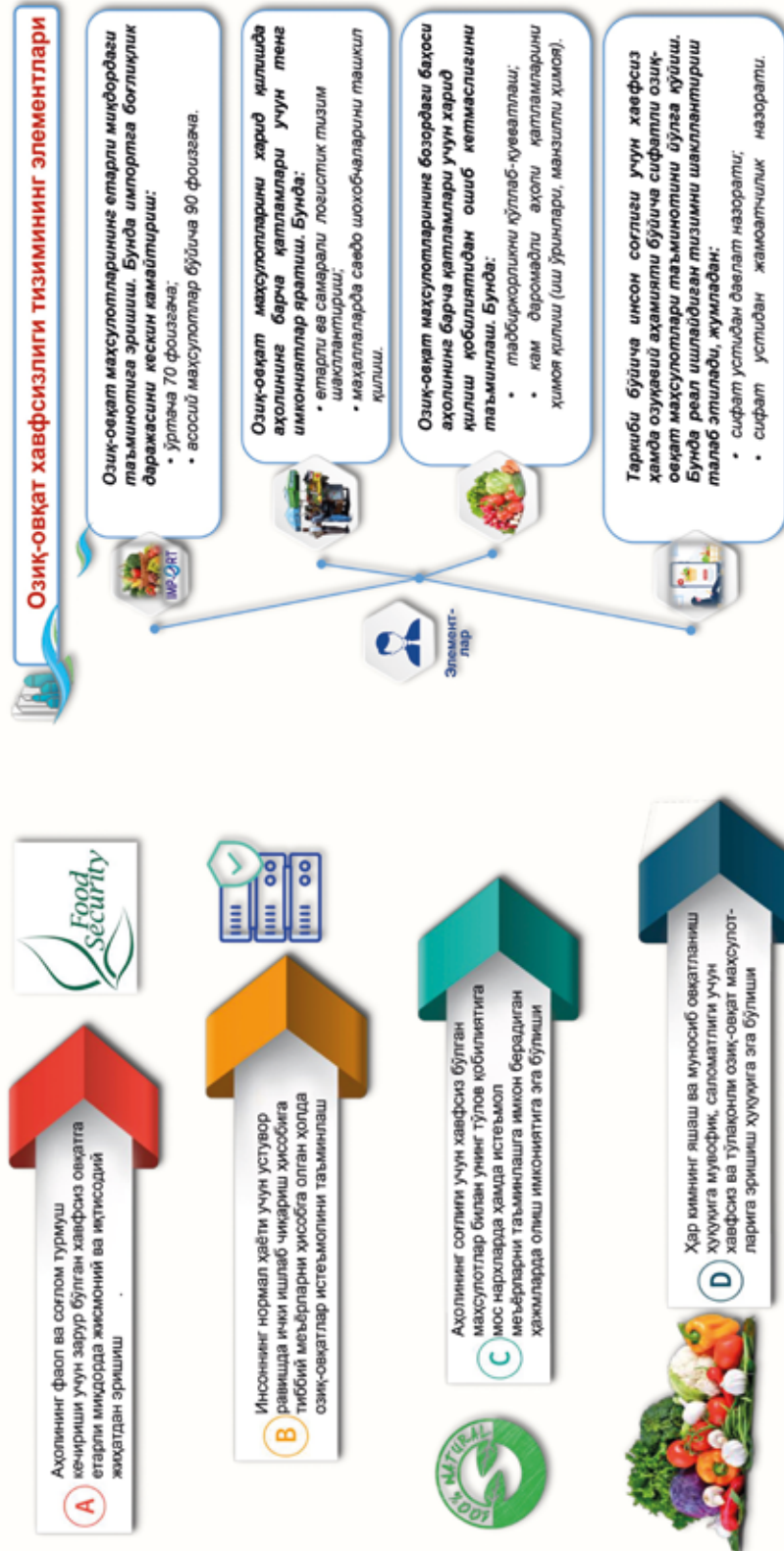
СТАТИСТИКА (2023 йил 1 октябр ҳолатига)

"АЁЛЛАР ДАФТАРИ"ГА КИРИТИЛГАН ХОТИН-ҚИЗЛАРГА ЁРДАМ БЕРИШ ҲОЛАТИ ТОИФАЛАР КЕСИМИДА

ОИЛАЛАРДА ОЗИҚ-ОВҚАТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ – СОҒЛОМ ТУРМУШ АСОСИ

АЁЛЛАР ЖИНОЯТЧИЛИГИ ҲАҚИДА УМУМИЙ ТУШУНЧА

ЖИНОЯТ СОДИР ЭТУВЧИ АЁЛЛАРНИНГ ПСИХОЛОГИК ЖИХАТЛАРИНИ ЎРГАНИШ НАТИЖАСИДА УЛАРНИНГ ХУЛҚ-АТВОРИДА ҚУЙИДАГИЛАР НАМОЁН БЎЛАДИ:

юқори даражада нотинчлик;

ўзига ишонмаслик;

жаҳлдорлик ва тез хулоса қилувчанлик;

Тажовузкорликка мойиллик;

маънавий-ахлоқий тарбиянинг етарли эмаслиги;

ҳуқуқий билим савиясининг пастлиги;

кичик гуруҳлардан узоқлашиш (оила, мактаб, меҳнат жамоаси, қариндошлар, маҳалла ва бошқалар).

Аёллар жиноятчилигининг аксарияти эркаклар жинояти сингари қасд билан содир этилади. Тадқиқот натижаларига кўра, аёллар жиноятининг **1/3 қисми** аввалдан режалаштирилади.

Жиноятларнинг аксариятини **20–30** ёшдаги аёллар содир этишади.

ЖИНОЯТЧИ АЁЛЛАРНИНГ ХУЛҚИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАР:

Ўзини тажовузкорликка интилишдан тия олмаслик.

Низонинг қай йўналишда ривожланиши ва тажовузкор ҳаракатларининг оқибатларини кўра олмаслик.

Низоли вазиятдан чиқиш усулларини билмаслик.

АЁЛЛАР ЖИНОЯТЧИЛИГИ ҲАҚИДА УМУМҲИЙ ТУШУНЧА

АЁЛЛАР ЖИНОЯТЧИЛИГИНИНГ САБАБЛАРИ

Микроижтимоий сабаблар:

- 1 Аёллар меҳнатининг табиий-тарихий хусусиятларидан келиб чиқиб, эркакларга нисбатан паст маош тулаш.
- 2 Аёлларнинг ижтимоий ишларда бандлигини таъминлаш эҳтиёжи – уларнинг билим, кўникма ва малакаси билан номутоаносиблиги.
- 3 Моддий ва маънавий фаровонлик келтирмайдиган ишларда аёллар улушининг қўллиги (фаррошлик, нотибалик).
- 4 Оилада аёллар ва қизларга етарли даражада муҳаббат, севги, эътибор ва ҳурмат берилмаслиги.
- 5 Қишлоқ ҳудудлардаги жисмоний оғир меҳнат натижасида шаҳар ҳудудларга кўчиб келиш, уйсизлик, саргардонлик ва тиланчиликда ҳаёт кечириш.

Макроижтимоий сабаблар:

- 1 Аёлларга нисбатан эркин меҳнат миграциясининг жорий этилиши, ижтимоий назоратнинг камайиши.
- 2 Давлат хизматларида аёлларда тенг имкониятларнинг мавжуд эмаслиги (хизмат сафарлари, тунгача ишлаш ҳолатлари).
- 3 Жамиятда диний қадриятлар сабаб аёллар томонидан ижтимоий фаоллик амалга оширилишига тўсқинлик қилиш.
- 4 Қундалик, ижтимоий ҳаётда аёлларга нисбатан стереотипларнинг мавжудлиги.
- 5 Иқтисодий қийинчиликлар. Оиланинг моддий имкониятларини яхшилаш мақсадидда оғир меҳнат қилишга мажбурлиги.

ЖИНОЯТЧИ АЁЛЛАРНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ:

Ғароз мақсадли зўравон аёллар – ёш, лекин профессионал жиноятчилар, воёга етмаган қизлар

Ўғиллар онаси* – жиноят оламида жиноятларни режалаштиради ва бошқаради

Тасодиқий жиноятчи аёллар - тасодиқий ҳолатлар натижасида, ўзининг аввалги ҳуқ-аъторининг умумий таъсифига зид равишда жиноят содир этган аёллар

Паст малакали жиноятчи аёллар – маънавий, психологик ва физиологик жиҳатдан бузилган

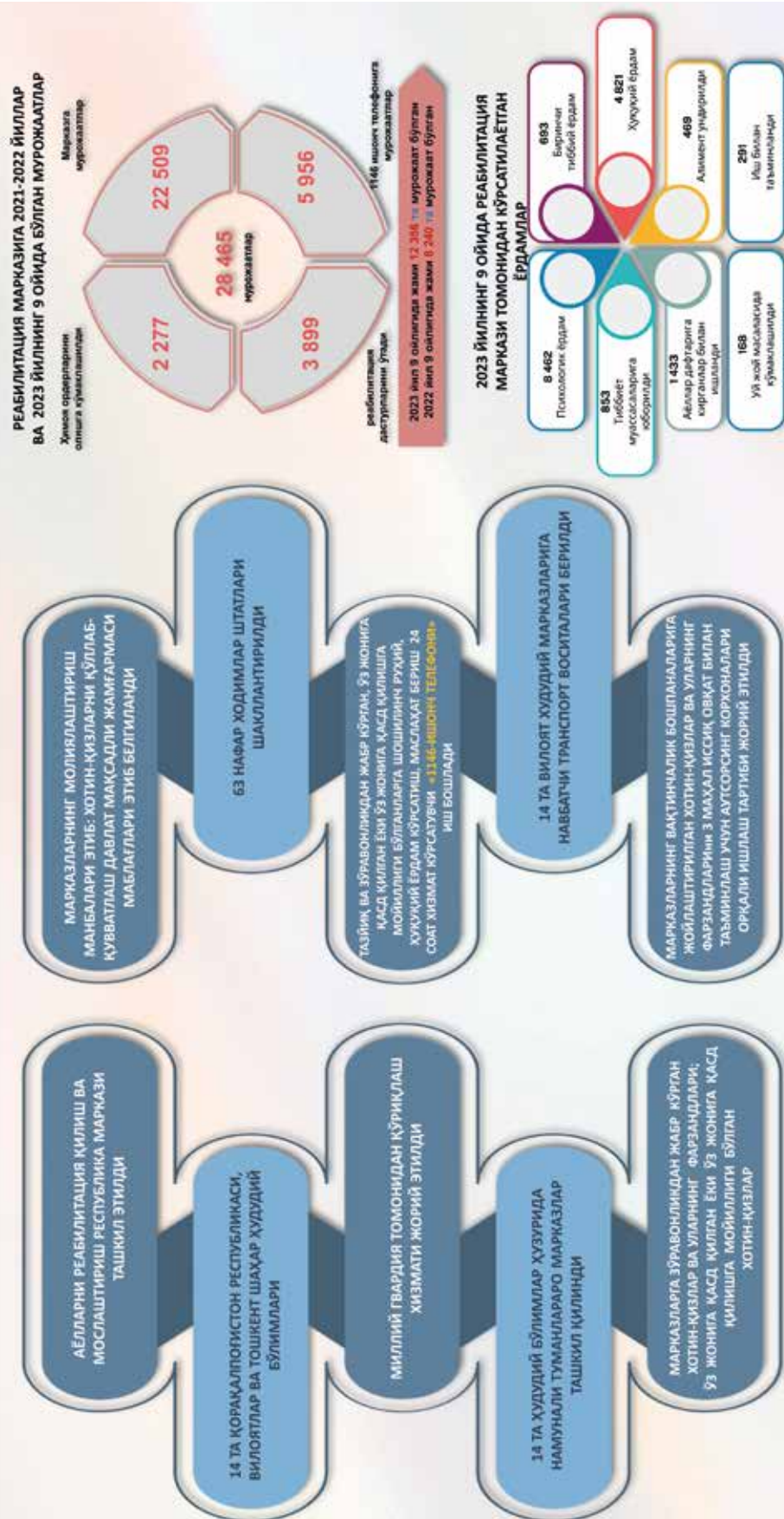
Ўғри ва фирибгар аёллар – бир ўзи ёки шериги билан ҳамкорликда жиноят содир этади

Оқ ёқалилар – ишлаб чиқариш, кредит-молия тизими, савдо ва маъиший хизмат кўрсатиш соҳаларида талон-тороғ қилиш билан шугулланади

Вазиятга боғлиқ жиноятчи аёллар – беқарор шахсий хусусиятлар ва турмуш шароитлари таъсирида жиноят содир этган аёллар

* Булар фоҳишахоналар ва либёхоналик асосидаги истеъмоат ишувчилар учун банкхоналар соҳбачилари, қўшмачилар, урлик моллар ва либёхоналик асосидаги савбоси билан шугулланувчилар.

ХОТИН-ҚИЗЛАРНИ ТАЗИЙҚ ВА ЗЎРАВОНЛИКДАН ДАВЛАТ ҲИМОЯСИНИ ТАЪМИНЛАНИШИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Миромонович Мирзиёев раислигида жорий йил 26 сентябрь куни маҳаллабай ишлаш тизимини янада кучайтириш чора-тадбирлари юзасидан ўтказилган видеоселекторда берилган топшириқлар ижросини самарали ташкил этиш

Мазкур вазифалар асосида маҳалладаги янги “еттилик” тизими ҳақида қисқача тушунтиришлар бериб ўтсак. Демак, дастлаб биринчи масала маҳаллалар фаолиятини мувофиқлаштирувчи ягона орган тузилиши ҳақида сўз юритсак.

Маҳаллалар фаолиятини мувофиқлаштирувчи ягона орган тузилиши ҳақида.

Мазкур янги тизимни жорий этишнинг бир қанча сабаблари мавжуд бўлиб, хусусан: **Биринчидан** – маҳалладаги муаммоларни ҳал қилишда **яхлит ва таъсирчан вертикал бошқарувнинг** мавжуд эмаслиги. **Иккинчидан** – соҳада алоҳида махсус орган бўлмаганлиги **маҳаллаларни ривожлантиришга бўлган эътиборни сусайтираётганлиги**. **Учинчидан** – бошқа давлат органларини маҳалладаги масалаларга жалб қилиш бўйича **самарали тизимнинг йўлга қўйилмаганлиги**. **Тўртинчидан** – маҳаллалар фаолияти устидан назорат ва мониторинг давлат органи зиммасига юклатилганлиги уларнинг **ўзини ўзи бошқариш органлари мақомига зид** бўлиб қолаётганлиги.

Шуларни инобатга олган ҳолда, Республика, вилоят ва туман (шаҳар) маҳаллани қўллаб-қувватлаш кенгашлари, **Ўзбекистон маҳаллалари уюшмаси (48 та штат бирлиги)**, унинг ҳудудий бошқармалари (**8–12 тадан жами 122 та штат**) ҳамда туман (шаҳар) бўлинмалари (**3–8 тадан жами 812 та штат**) ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг ижро этувчи тузилмасида Маҳалла “еттилиги” фаолиятини мувофиқлаштириш бўлими (**5 та штат бирлиги**) ташкил этилмоқда (**жами: 987 та штат бирлиги**).

Натижада:

- соҳага масъул ва жавобгар бўлган алоҳида мустақил ташкилотнинг мавжудлиги **самарали бошқарув тизимини шакллантиради;**
- Республика кенгаши имкониятларидан фойдаланган ҳолда маҳалладаги муаммоларни ҳал этишга бошқа **манфаатдор идора ва ташкилотлар фаол жалб қилинади;**

- Бош вазир ва ҳокимларнинг маҳалла кенгашларига раҳбар этиб тайинланиши **соҳанинг нуфузини ва унга бўлган эътиборни кучайтиради.**

Иккинчи масала маҳалладаги “еттилик” фаолиятининг йўлга қўйилиши билан боғлиқ бўлиб, амалдаги тизимнинг камчиликлари ва янги тизимда маҳалла раисига берилаётган ваколатлар хусусида.

Маҳалладаги “еттилик” фаолияти йўлга қўйилиши ҳақида.

Бугунги кунда амалдаги маҳалла “бешлиги” фаолиятида ўзаро ҳамкорлик ўрнатилмаган (жами: **47,2 мингта штат**) ҳамда ушбу тизимнинг қуйидаги камчиликлари бор:

- **“бешлик” фаолиятини мувофиқлаштириш** бирон-бир органга **юклатилмаган бўлиб**, ўзаро ҳамкорликни таъминловчи **яхлит тизимнинг мавжуд эмаслиги**;
- аҳолига молиявий ва ижтимоий ёрдамларни кўрсатиш кўп вақт талаб этади ҳамда бу борада “бешлик” **ваколатларининг чекланганлиги**;
- маҳалла раиси қўлида **молиявий ресурслар**, “бешлик” фаолиятига **баҳо бериш**, уларни **рағбатлантириш ва жазо қўллаш тизимининг мавжуд эмаслиги**.
- маҳалла бюджетини **шакллантириш**, **ҳисоботларни юритиш**, **ободонлаштириш**, **иш юритиш каби янги вазифаларнинг эгаси белгиланмаганлиги**;

Амалдаги “бешлик”ка солиқчи ва ижтимоий ходим ҳам қўшилиб, биргаликда ишлайдиган **“маҳалла еттилиги”** (жами: **55 мингта штат**) пайдо бўлмоқда. Шунингдек, **янги тизимда маҳалла раисига** қуйидаги **ваколатлар** берилмоқда:

- **“еттилик” фаолиятига умумий раҳбарлик қилиш.** Уларни лавозимга тайинлашда **Раис билан келишиш тартиби**;
- **“еттилик” фаолиятига баҳо бериш, рағбатлантириш** (масъул вазирлик ва идоралар томонидан белгиланган KPI асосида), **интизомий ва лавозимидан озод этиш**гача бўлган чораларни кўриш бўйича иш берувчиларга тақдимнома киритиш;
- **“еттилик”нинг иш ҳақи табели** маҳалла раиси томонидан тасдиқланиши;
- маҳаллада **мол-мулк ва ер солиғига оширилган коэффициент қўллаш** бўйича халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашларига **таклиф киритиш**;
- субсидиялар ва ижтимоий дафтарлар ҳисобидан ёрдамларни **Маҳалла ишчи гуруҳ қарорлари** (ишчи гуруҳ раҳбари – маҳалла раиси) асосида ажратиш каби ваколатлар жорий қилинмоқда.

Учинчи масала маҳалланинг моддий ресурслари, маҳалла бюджети, ижтимоий дафтарлар ҳисобидан тайинланган моддий ёрдам ва аҳоли бандлигини таъминлаш мақсадида тайинланган субсидия маблағлари хусусида.

Маҳалланинг моддий ресурслари, маҳалла бюджети, ижтимоий дафтарлар ҳақида.

Бугунги кунда маҳалла қўлида **молиявий ресурслар** мавжуд эмас ҳамда **молиявий ресурслар тақсимотида иштирок этмайди.**

Амалдаги тартибга кўра, **ижтимоий дафтарлар**, шунингдек тадбиркорликни ривожлантириш мақсадида **жамғармалардан** аҳолига ажратиладиган **ёрдamlар ва субсидиялар** ажратиш **“пастдан-юқорига”** тартибида ташкил этилган ҳамда **бир неча босқичларни ўз ичига** олган.

Ижтимоий дафтарлар ҳисобидан моддий ёрдам тайинлаш **5 босқичда** амалга оширилган (жамғармалар тушуми 2022 йилда **1,7 трлн сўм** ва 2023 йил 9 ойликда **1,3 трлн сўм**ни ташкил этган).

Мисол учун:

*“Темир дафтар” бўйича мурожаат қозғоз шаклида бажарилиб, ҳужжатлар “фуқаро–масъул идора–халқ депутатлари туман кенгаши–ҳокимлик–фуқаро” босқичларида кўриб чиқилади. Кенгаш сессияси ойига **1 марта** ўтказилади.*

*Моддий ёрдам кўрсатиш ҳақидаги мурожаатларни кўриб чиқиш ва маъқуллаш жараёнлари **2 ой** муддатни ташкил қилади.*

Шунингдек, **Бандликка кўмаклашиш, Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш** ҳамда **Хунармандчилик-касаначилик** жамғармалари томонидан аҳоли бандлигини таъминлаш мақсадида субсидия маблағларини тайинлаш ҳам **5 босқичда** амалга оширилган (жамғармаларга 2023 йилда **500 млрд сўм** ажратиш назарда тутилган).

Мисол учун:

*Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш жамғармасидан субсидия ажратиш бўйича ҳужжатлар “фуқаро–ҳоким ёрдамчиси–бандлик бўлими–вилоят бошқармаси–фуқаро” босқичларида кўриб чиқилади ҳамда ўртача **15 кундан 2 ойгача** вақтни олади.*

Ушбу ҳолатда ҳам мазкур жамғармаларнинг **вилоят бошқармалари** томонидан жойларда фуқароларнинг молиявий саводхонлиги, жорий молиявий ҳолати ҳамда мавжуд ресурсларини **тўғри баҳолаш учун етарлича маълумотга эга бўлмаган** ҳолда қарорлар қабул қилинган.

Бундан ташқари, мазкур дафтарлар ва жамғармалар маблағларининг **маҳалла кесимида тақсимо**ти мавжуд бўлмаган.

Шундан келиб чиққан ҳолда, **янги тартибга кўра** барча маҳаллаларда **Маҳалланинг ижтимоий-иқтисодий муаммоларини ҳал этиш жамғармаси** ташкил этилади.

Мазкур **жамғармага** қуйидаги маблағлар йўналтирилади:

- жисмоний шахслардан олинадиган **мол-мулк ва ер солиғи** бўйича ундирилган маблағларнинг (нотурар жойлар бўйича ундириладиган
- мол-мулк ва ер солиғи бундан мустасно) **10 фоизи**;
- маҳалла идоралари орқали кўрсатилган **давлат хизматлари учун** ундирилган йиғимнинг **10 фоизи**;
- маҳалладаги ҳудуди **2 000 квадрат** метргача бўлган **давлат кўчмас мулк объектларини** ҳоким ёрдамчиси онлайн-буюртманомасига асосан тўғридан-тўғри электрон онлайн-аукцион савдолари орқали **сотишдан тушадиган маблағлар** (баҳолаш ва сотиш харажатлари чегирилган ҳолда);
- маҳалланинг мол-мулкни белгиланган тартибда **ижарага беришдан олинадиган маблағлар**;
- маҳаллий бюджетнинг қўшимча манбалари, ҳомийлик ва грант маблағлари ва бошқалар.

Бунга кўра, **ҳар бир маҳалла учун алоҳида** бюджетдан ташқари ғазна ҳисобварағи очилиб, юқорида қайд этилган маблағлар тегишлилиги бўйича ҳар бир маҳалла ҳисобварағига йўналтириб борилади.

Хусусан, 2024 йил прогноз кўрсаткичларига асосан мазкур жамғармаларга жами **2 718 млрд сўм** (шундан, мол-мулк ва ер солиғининг 10 фоизи **361 млрд сўм**, маҳаллий бюджет қўшимча манбалари ва жиноят натижасида давлатга етказилган зарар, давлат божлари, жиноий ва маъмурий жарималар, давлат фойдасига бошқа турдаги ундирувлар ҳамда давлат даромадига ўтказиладиган олиб қўйилган мол-мулкни сотишга оид ижро ҳужжатлари бўйича келиб тушган маблағлардан **1 791 млрд сўм**, аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш учун Давлат бюджети параметрларида назарда тутилидиган маблағлардан **500 млрд сўм** ва бошқа манбалардан **66 млрд сўм**) йўналтирилиши кутилмоқда.

Натижада йилига республика бўйича бир туманга ўртача **13 млрд сўм** ҳамда ўртача бир маҳаллага ўртача **290 млн сўм** маблағ шаклланиши таъминланади.

Мисол учун:

Тошкент шаҳри Учтепа тумани Фозилтепа маҳалласида 2024 йилда жами **214 млн сўм** молиявий ресурс шаклланиши кутилмоқда. (2023 йилда **61,8 млн сўм**) Шундан, мол-мулк ва ер солиғининг 10 фоизи **146 млн сўм** (2023 йилда **мавжуд эмас**), маҳаллий бюджет қўшимча манбалари ва жиноят натижасида давлатга етказилган зарар, давлат божлари, жиноий ва маъмурий жарималар, давлат фойдасига бошқа турдаги ундирувлар ҳамда давлат даромадига ўтказиладиган олиб қўйилган мол-мулкни сотишга оид ижро ҳужжатлари бўйича келиб тушган маблағлардан **46,8 млн сўм** (2023 йилда **46,8 млн сўм**), аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш учун Давлат бюджети параметрларида назарда тутилидиган маблағлардан **15 млн сўм** (2023 йилда **15 млн сўм**) ва бошқа манбалардан **6,2 млн сўм** (2023 йилда **мавжуд эмас**) йўналтирилиши кутилмоқда.

Шунингдек, янги тартибга кўра:

- фуқароларни дафтарларга киритиш маҳалла “еттилиги”нинг **коллегиал қарори асосида амалга оширилади;**
- **ижтимоий ёрдам ва субсидиялар** маҳалла “еттилиги”нинг коллегиал қарорлари асосида амалга оширилади. Бунда, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси ва хотин-қизлар фаоли уларга юклатилган ёрдамлар бўйича ҳужжатларни шакллантириб, **Маҳалла “еттилиги”нинг бошқа барча аъзоларига умумий кўриб чиқиш ва қарор қабул қилиш учун масала киритади;**
- ижтимоий ёрдам ва субсидиялар аҳолининг камбағалликдан чиқишини таъминлаш учун мақсадли ва манзилли йўналтирилиши ҳамда қарорлар қабул қилинишида очиқлик, ҳаққонийлик, ижтимоий адолат ва шаффофлик тамойилларига риоя қилиниши учун Маҳалла “еттилиги” масъул ва жавобгар бўлади;
- маҳалла “еттилиги”нинг фаолияти асосий самарадорлик кўрсаткичлари (KPI) бўйича алоҳида баҳоланади. Бунда, кўрсаткичлар мазкур ходимларнинг **иш берувчилари томонидан Уюшма билан келишилган ҳолда тасдиқланади.**

Шунингдек, эҳтиёжманд аҳолининг моддий ёрдам кўрсатиш ҳақидаги **мурожаатларини кўриб чиқиш тартиби** соддалаштирилади.

Бунда, “еттилик” маҳалланинг жорий ҳолати, мавжуд муаммоларнинг долзарблиги ҳамда маҳалла фуқаролари томонидан келиб тушаётган мурожаат ёки таклифларни тўғри баҳолаган ҳолда мавжуд маблағлар доирасида харажатларни амалга ошириш ваколатига эга бўлади.

Бунинг натижасида, маҳалла раисининг ушбу йўналишдаги **ваколатлари кенгайиб**, маҳаллада институтларининг жамиятдаги ўрни яхшиланишига ҳамда уларнинг **мустақиллигини оширишга** эришилади.

Тўртинчи масала маҳалла «еттилиги»нинг вазифалари, хусусан, маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, хотин-қизлар фаоли, ёшлар етакчиси ва профилактика инспекторларининг янгиланаётган вазифалари хусусида.

Маҳалла «еттилиги»нинг вазифалари ҳақида

Маҳалла раиси

Маҳаллада **19 турдаги** давлат хизматлари кўрсатилиши йўлга қўйилади ва маҳалла баланси шакллантирилади. Маҳалла раислари **3 йилга** эмас, **5 йилга** сайланадиган, рақобатбардош иш ҳақи оладиган ташкилотчи шахс сифатида қаралиб, **17-18 фоиз** туман халқ депутатлари Кенгаши маҳалла раисларидан сайланиши чораси кўрилиши назарда тутилди. Шу билан бирга, маҳалла раисининг аниқ **5 та** вазифаси белгиланмоқда:

1. **Миллий қадриятларни** тарғиб қилиш, тўйларни тартибга солиш, **исрофгарчилик** ва **маънавиятсизликнинг олдини олиш;**

2. Маҳаллани ободонлаштириш, **инфратузилма** билан ишлаш, **дарахтларни эктириш**, уларни **суғоришни ташкил этиш**;

3. **Ҳар ойда бир марта** кўчаларда ҳашар ўтказиш, **2 та муҳтож оиланинг таъмирталаб уйини** қўшнилар ёрдамида **таъмирлатиш**;

4. Маҳаллада **тозаликни таъминлаш**, **чиқиндилар** ҳар куни **олиб чиқиб кетилишини ташкиллаштириш**;

5. Маҳалла «еттилиги»га **умумий раҳбарлик** қилиш.

Ҳоким ёрдамчиси

1. Субсидия ажратиш йўналишида уларни тайинлаш **6 босқичдан 5 босқичга** ҳамда **15 кун—2 ойдан 8—10 кунга** камаяди.

2. «Саховат ва кўмак» жамғармасидан ёрдамлар ажратиш йўналишида уларни тайинлаш **5 босқичдан 3 босқичга** ҳамда **24 кундан 3 кунга** камаяди.

3. Ишга жойлаштириш йўналишида **4 босқичдан ва 3 ойдан 30 дақиқага** камаяди.

Ҳоким ёрдамчиларининг янгиланаётган вазифалари

1. Ҳар ой камида **10 нафар ишсизни** даромадли меҳнат билан бандлигини таъминлаш;

2. Ҳар чоракда камида **5 нафар** ўзини ўзи банд қилган шахсга **якка тартибдаги тадбиркор** ёки оилавий тадбиркор сифатида иш бошлашига кўмаклашиш;

3. Ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш бўйича **микролойиҳалар манзилли дастурини** шакллантириш;

4. **Камбағал оилалар** учун индивидуал дастур ишлаб чиқиб, уларнинг **даромадини ошириш** чораларини кўриш;

5. Ижарага ажратилган ерлар ва томорқаларда **етиштирилган маҳсулотлар ҳисобини юритиш** ва уларнинг **реализациясига кўмаклашиш**.

Хотин-қизлар фаоли

1. Субсидия ажратиш йўналишида уларни тайинлаш **9 босқичдан 3 босқичга** ҳамда **8 ой—1 йилдан 5-10 кунгача** камаяди.

2. «Аёллар дафтари» жамғармасидан ёрдамлар ажратиш йўналишида тайинлаш **9 босқичдан 4 босқичга** ҳамда **3 ой—1 йилдан 7—15 кунгача** камаяди.

3. Хотин-қизларга уй-жой таъмири йўналишида **9 босқичдан 3 босқичга** ҳамда **3 ой—1 йилдан 30—40 кунгача** камаяди.

Хотин-қизлар фаолининг янгиланаётган вазифалари

1. Хотин-қизларни соғломлаштириш учун тўғри **овқатланиш** ва **спорт билан шуғулланишни** тарғиб қилиш;

2. **Соғлом оила** қуриш, аёлларнинг **репродуктив** саломатлигини яхшилаш, **патронаж тизими** билан ишлаш;

3. **Миллий либосларни** тарғиб қилиш, замонавий ва миллий кадриятларни **уйғунлаштириш**;

4. Ота-оналарнинг фарзандлар **тарбиясидаги масъулиятини** ошириш ва **ажрим ёқасида** турган оила билан **индивидуал** ишлаш;

5. **Зўравонликдан, одам савдоси** ва бошқа **радикал элементлардан** жабр кўрган аёллар билан ишлаш, аёллар **бандлигига** кўмаклашиш.

Ёшлар етакчиси

1. Субсидия ажратиш йўналишида уларни тайинлаш **6 босқичдан 4 босқичга ҳамда 15 кун—2 ойдан 8—10 кунга** камаяди.

2. Қўшимча **2 турдаги** ёрдам турлари қўшилмоқда (*меҳнат қуроли ва асбоб-ускуна харид қилиш ва уруғлик, кўчатлар сотиб олиш учун субсидия бериш ҳамда нотураб жой ижара харажатларини тўлаб бериш.*)

Ёшлар етакчисининг янгиланаётган вазифалари

1. Ҳар ойда камида **20 нафар** ёшларни спорт, мусиқа ва фан тўғаракларига жалб этиш, ҳар ҳафта камида **бир марта** маънавий ёки спорт **тадбирини** ўтказиш;

2. **Миграция истагида бўлган ёшларни** меҳнат мигрантларига эҳтиёж юқори бўлган давлатлар талаблари асосида **ўқитиш**;

3. Маҳаллада «**Ёшлар бандлиги дастури**» ижросини таъминлаш, завод ва фабрикалардаги бўш турган биноларда **устахоналар** ташкил қилиш;

4. Мактаб ўқувчилари камида **битта ҳунар** ва **иккита хорижий тилни** ўрганган ҳолда битиришини таъминлаш;

5. Ҳар ойда камида **5 нафар ишсиз ёшлар ва мактаб битирувчиларини иш билан таъминлаш.**

Профилактика инспектори

1. Мурожаатларни кўриб чиқиш **5 босқичдан 2 босқичга ҳамда 15 кун—1 ойдан 7—15 кунгача** камаяди.

2. Узоқ муддатга кетганлар билан ишлаш **220 соатдан 44 соатгача** камаяди.

Ижтимоий ходим

Ижтимоий ходим оғир аҳволга тушиб қолган ва оғир аҳволга тушиб қолиш хавфи юқори бўлган шахслар ва оилаларни аниқлаш, уларнинг эҳтиёжларига қараб, комплекс ёндашув асосида профессионал ижтимоий **хизмат** ва **ёрдамларни** ташкил этади.

Солиқ инспектори

Солиқ инспектори тадбиркорларга солиқ хизматларини кўрсатиш, солиқ базасини кенгайтириш, солиқларни ундириш ва **маҳалла бюджетини** шакллантириш билан шуғулланади.

Бешинчи масала маҳалланинг ягона платформасини жорий этиш, ва мазкур платформани бошқа тизимларга интеграция қилиш хусусида.

Маҳалланинг ягона платформасини жорий этиш ҳақида

Маҳалланинг **ягона платформаси** жорий қилинади.

Барча маҳалла бўғини планшетлар билан таъминланган бўлса-да, улардаги маълумотлар базаси бир-бирига интеграция қилинмаганлиги сабабли, кўрсаткичларда ноаниқликлар юзага келмоқда. Ушбу ноаниқликларни бартараф этиш мақсадида платформа Персоналлаштириш, Ижтимоий ҳимоя, Кадастр агентликлари, Солиқ қўмитаси, ИИБ, таълим вазирликлари базалари билан интеграция қилинади.

Амалда: «Темир дафтар» ва «Аёллар дафтари»га киритилган фуқароларга кўрсатилаётган ёрдам тўловлари ягона ахборот тизими орқали мувофиқлаштирилмаганлиги оқибатида Учтепадаги «**Ширин**» маҳалласида яшовчи **4 нафар** фуқарога бир турдаги ёрдам пуллари икки жамғарма маблағлари ҳисобидан тўлаб берилган.

Дафтарларга киритилган фуқароларнинг **даромадлари, мол-мулклари, ер участкалари, транспорт воситалари** тўғрисида маълумотларни олиш учун **солиқ органларининг ахборот тизими билан интеграция қилинмаган.**

Олтинчи масала маҳаллаларга берилаётган молиявий инструментлар хусусида.

Маҳаллаларга берилаётган молиявий инструментлар

Маҳалла «еттилиги»нинг коллегиял қарорлари асосида амалга ошириладиган ёрдам ва субсидиялар.

а) Аҳоли бандлигини таъминлаш, уларни тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш ва камбағалликдан чиқаришда **ҳоким ёрдамчиси** томонидан шакллантириладиган имкониятлар кейнгайтирилиб, уларнинг сони **20 тага;**

б) **Хотин-қизлар фаоли** томонидан шакллантириладиган хотин-қизларга яратилган имкониятлар сони **53 тага;**

в) **Ёшлар етакчиси** томонидан шакллантириладиган ёшларга яратилган имкониятлар сони **27 тага** етказилди.

Янги тартиб бўйича бериладиган ёрдам ва субсидиялар тури ва миқдори бўйича қўлларингизга тарқатма материаллар тақдим этилган.

Етинчи масала маҳаллаларда янги ёндашувлар асосида «еттилик тизими» билан сектор раҳбарларининг ўзаро ҳамкорликдаги вазифалари хусусида.

Маҳаллаларда янги ёндашувлар асосида «еттилик тизими» билан сектор раҳбарларининг ўзаро ҳамкорликдаги вазифалари.

1. Сектор раҳбарлари ўз ҳудудларини **«ишсизликдан холи»** ҳудудга айлантириш;

Бунда, **маҳалла «еттилиги» хатлови**га кўра ҳудуддаги **ишсиз фуқаролар манзилли рўйхатини** шакллантириб, корхона ва тадбиркорлик субъектларида мавжуд **бўш иш ўрнини** аниқлаш, шунингдек, касб-хунарга **ўқитишга жалб** қилиш ҳамда **ишлаб чиқариш** (*хизмат кўрсатиш, қишлоқ хўжалиги*) корхоналарини кенгайтириш, ҳудуддаги мавжуд имкониятлардан келиб чиқиб, лойиҳаларни шакллантириш ҳисобига **янги иш ўринларини ташкил қилиш**.

2. **Чет давлатларда узоқ муддатдан буён ишлаётган фуқаролар** билан ишлаш тизимини йўлга қўйиш;

3. **Қизил тоифага тушган** маҳаллаларни **яшил тоифага ўтказиш** юзасидан аниқ манзилли чора-тадбирларни амалга ошириш;

4. **Ҳудуддаги таълим муассасалари** билан узвий боғлиқликда ишлашни йўлга қўйиш;

5. **Ижара ҳуқуқи асосида ажратилаётган ер майдонларидан** фойдаланиш самарадорлигини ошириш;

6. **Ажратилган кредитлар бўйича юзага келган муаммоли (NPL) қарздорликлар** билан ишлаш;

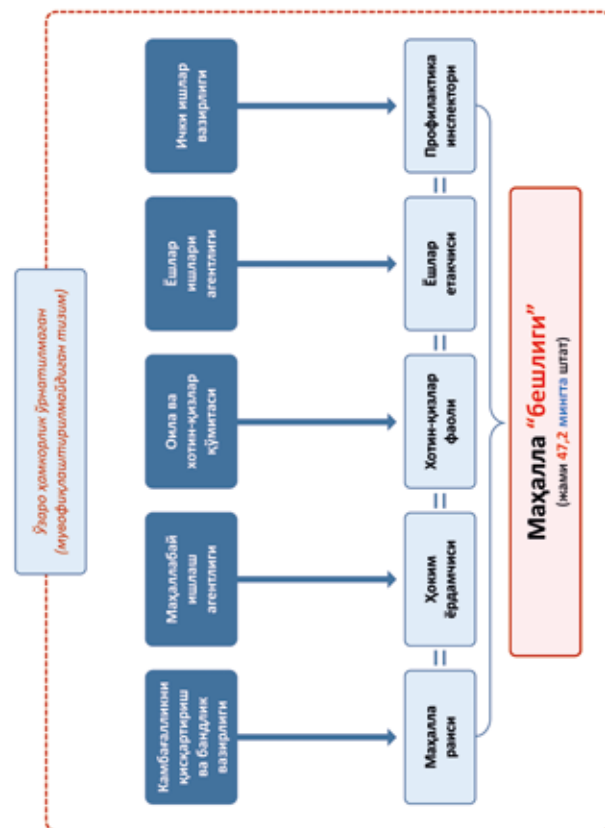
7. Ҳудудда **ҳуқуқбузарликларни олдини олиш** ва жиноятчиликка қарши кураш;

8. **Сайилгоҳ** ва **кўнгилочар хизматларини ривожлантириш** учун бўш ер майдонларини аниқлаб, бўш ер майдонларини аукцион савдоларига чиқариш чораларини кўриш;

9. **Хизмат соҳасида ноқонуний ишлаётганларни аниқлаш** ва уларни фаолиятини қонунлаштириш учун **легаллаштириш** ва **ўзини ўзи банд қилган** шахс сифатида ўтказиш;

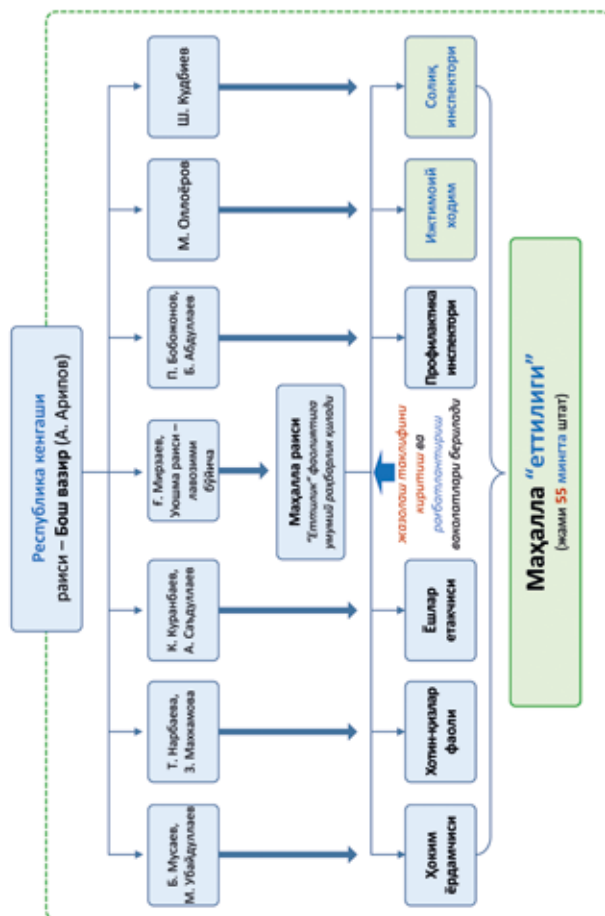
10. **Энергия самарадорлигини** оширишда қайта тикланувчи ҳамда муқобил энергия ресурсларидан фойдаланишни кенгайтириш.

II. МАҲАЛЛА «ЕТИЛИГИ»НИНГ БИРГАЛИКДА ИШЛАШ ТИЗИМИ

Камчиликлар

- ❑ ҳеч қайси шахс (орган) зиммасига "бешлик" фаолиятини мувофиқлаштириш юклатилмаган.
- ❑ Ўзаро ҳамкорликни таъминловчи яхлит тизим мавжуд эмас;
- ❑ маҳалла раиси қўлида молиявий ресурслар, "бешлик" фаолиятига баҳо бериш, маҳаллабай ишлашга масъул шахсларни рағбатлантириш ва жазолаш тизими мавжуд эмас;
- ❑ маҳалла даражасида оғир иқтимоий аҳролга тушган шахслар (оилалар) билан ишлаш ҳамда солиқларни ўндириш тизими йўлга қўйилмаган.

Қўллаётган ижобий натижалар

- ✓ маҳалла даражасидаги ходимларнинг фаолиятини мувофиқлаштирадиган, баҳолайдиган ва жамоатчилик назоратини ўрнатадиган тизим яратилди;
- ✓ маҳалла раисининг мақоми, нуфузи ва қўлқаролар йиғинидаги ўрни ва мавқеи янада мустаҳкамланди;
- ✓ оғир аҳролга тушган шахслар (оилалар) билан бевосита алоқа ўрнатиш ва уларга самарали ва тезкор ёрдам кўрсатиш амалиёти йўлга қўйилди.

III. МАҲАЛЛА БЮДЖЕТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ВА ИШЛАТИШ

АМАЛДАГИ ТИЗИМ

Жами шакланган маблағлар
2 291 млрд сўм

I. Моддий ёрдамлар

"Темир", "Ёшлар", "Аёллар" дафтарлари маблағлари

1 791 млрд сўм

Моддий ёрдам тайинлашнинг 5 bosқичли тартиби:

*Маблағлар тақсимида маҳалла кесимида мавжуд бўлмаган

II. Жамғармалардан субсидиялар

Бандликка кўмаклашиш, Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш, Касаначилик жамғармаларидан 5 bosқичли субсидиялар бериш тартиби

500 млрд сўм

III. Маҳалла бюджети

Жорий этилмаган

ТАКЛИФ ЭТИЛАЁТГАН ТИЗИМ

Жами шаклландиган маблағлар
2 718 млрд сўм

I. Моддий ёрдамлар

"Темир", "Ёшлар", "Аёллар" дафтарлари маблағлари

1 791 млрд сўм

Моддий ёрдам тайинлаш 5 bosқичдан 3 bosқичга туширилади:

*Маҳаллалар кесимида тақсимида қилинади ва ҳисоби юртилади

II. Жамғармалардан субсидиялар

Жамғармалардан субсидиялар бериш 5 bosқичдан 3 bosқичга туширилади

500 млрд сўм

III. Маҳалла бюджети

10%

Мол-мулк ва ер солиғининг йўналтирилиши ҳисобида

361 млрд сўм

Бўй турган кўчмас мулкни сотиш, бинолар ижарасидан тушумлар

55 млрд сўм

Ўқуғаро

Ҳомийлик маблағлари, грант ҳамда бошқа тушумлар

11 млрд сўм

Маҳалла бюджети маҳалла "еттичилиги" қарори билан тақсимилади

III. МАҲАЛЛА БЮДЖЕТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ВА ИШЛАТИШ
Учтепа тумани Фозил Тела МФЙ мисолида

АМАЛДАГИ ТИЗИМ

Жами шакланган маблағлар

61,8
млн сўм

I. Моддий ёрдамлар

"Темир", "Ёшлар", "Аёллар" дафтарлари маблағлари

46,8
млн сўм

Моддий ёрдам тайинлашнинг 5 босқичли тартиби:

*Маблағлар тоқсимоти маҳалла несиимида мавжуд бўлмаган

II. Жамғармалардан субсидиялар

15
млн сўм

Бандликка кўмаклашиш, Аҳолини тadbиркорликка жалб қилиш, Касаначилик жамғармаларидан 5 босқичли субсидиялар бериш тартиби

III. Маҳалла бюджети

Жорий этилмаган

ТАКЛИФ ЭТИЛАЁТГАН ТИЗИМ

Жами шаклланадиган маблағлар

214
млн сўм

I. Моддий ёрдамлар

"Темир", "Ёшлар", "Аёллар" дафтарлари маблағлари

46,8
млн сўм

Моддий ёрдам тайинлаш 5 босқичдан 3 босқичга тушурилади:

*Маҳаллалар несиимида тоқсимот қилинади ва ҳисоби юригилади

II. Жамғармалардан субсидиялар

15
млн сўм

Жамғармалардан субсидиялар бериш 5 босқичдан 3 босқичга тушурилади

III. Маҳалла бюджети

10%

Мол-мулк ва ер солиғини йўналтирилиши ҳисобига

Бўш турган кўмас мулкни сотиш, бинолар ижарасидан тушумлар

Ҳомийлик маблағлари, грант ҳамда бошқа тушумлар

146
млн сўм

2,5
млн сўм

3,7
млн сўм

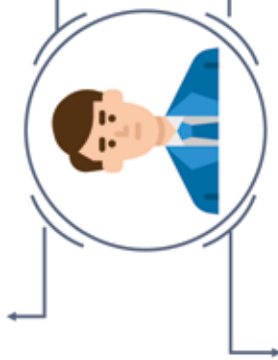
Маҳалла бюджети қарори билан тақсимланади

IV. МАҲАЛЛА РАИСИНИНГ ҚИЁФАСИ ВА УНГА БЎЛГАН ТАЛАБНИ ЎЗГАРТИРИШ

АМАЛДАГИ ТИЗИМ

Жамоа сифатида шаклланмаган, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси ва профилактика инспектори унга бўйсунмайди. Ишламайдиган **17 та** жамоатчилик тузилмага эга

Молиявий ва маъмурий ресурслари **мавжуд эмас.** Ёрдам ва субсидиялар тайинлашда у билан **маслаҳатлашилмайди.**

155 та норматив-ҳуқуқий ҳужжатда маҳалла раиси ва фуқаролар йиғинига **400 тага** яқин **вазифа** юклатилган ёки **топириқ** берилган.

Жозибадор бўлмаган лавозимга айланган, иш ҳақи ва нўфузи паст. Нафақадаги шахслар учун **дам олиш масканига айланган. (50 ёшдан ошганлар: 4800 нафар)**

ТАКЛИФ ЭТИЛАЁТГАН ТИЗИМ

Маҳалладаги вакиллар фаолиятини бирлаштиради ва йўналтиради. Уларни рағбатлантириш ва жазолаш чораларини кўради.

Янги ваколат ва ресурслар берилмоқда. Ёрдам ва субсидиялар, инфратузилмани яхшилаш бўйича қарорлар маҳаллада қабул қилинади.

Маҳаллада **19** турдаги давлат хизматлари кўрсатилиши йўлга қўйилади ва маҳалла баланси шакллантирилади. Маҳалла раисининг аниқ **5 та** вазифаси белгиланмоқда.

3 йилга эмас, 5 йилга сайланадиган, рақобатбардош иш ҳақи оладиган **ташқилотчи** шахс. **17-18** **фоиз** туман халқ депутатлари Кенгаши маҳалла раисларидан сайланиш чораси кўрилади.

РАИСНИНГ ЯНГИЛАНАЁТГАН ВАЗИФАЛАРИ

1. Миллий кадриятларни тарғиб қилиш, тўйларни тартибга солиш, исрофгарчилик ва маънавиятсизликнинг олдини олиш

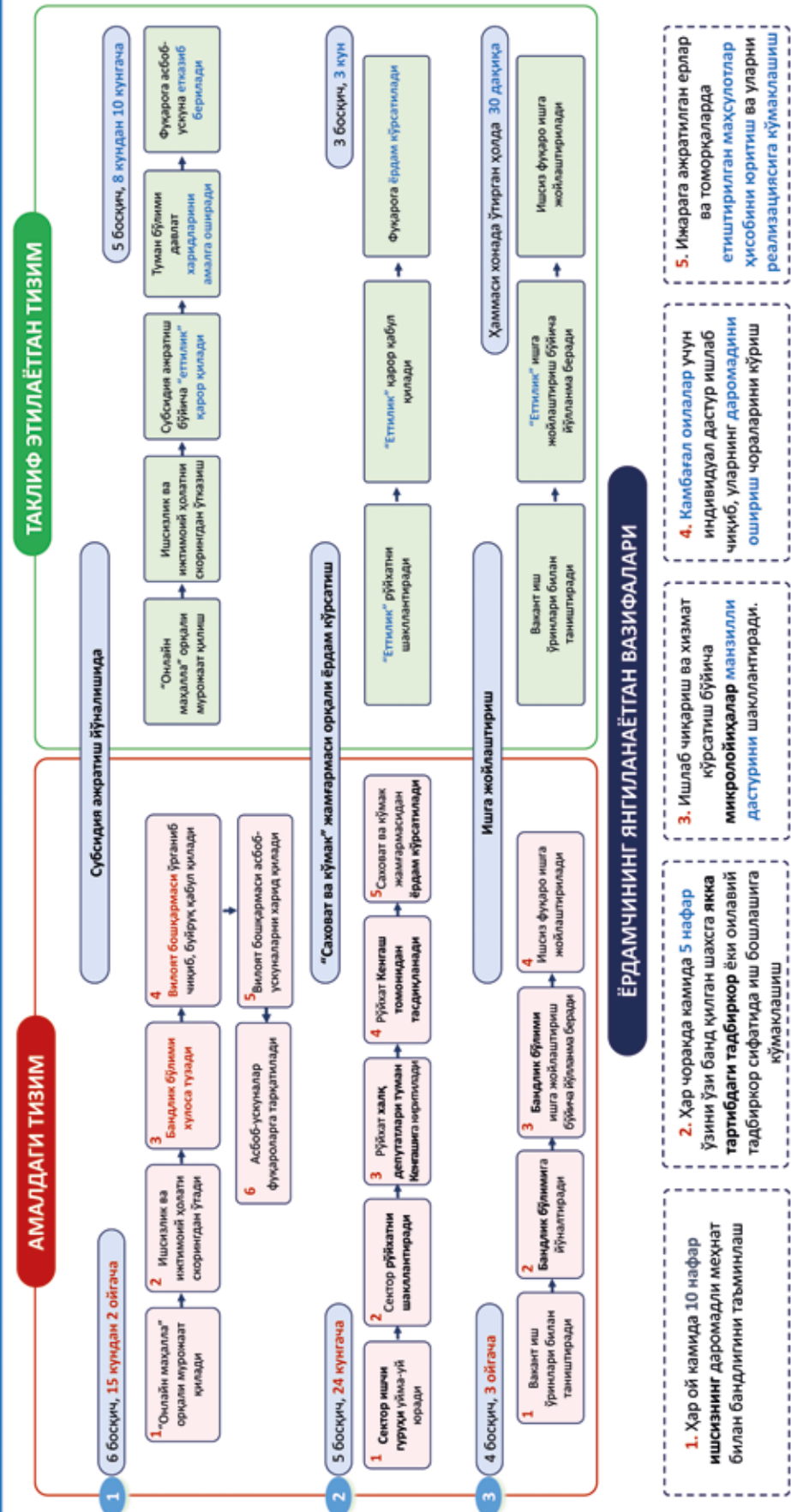
2. Маҳаллани ободонлаштириш, инфратузилма билан ишлаш, дарахтларни ектириш, уларни суғоришни ташкил этиш

3. Ҳар ойда **бир марта** кўчаларда ҳашар ўтказиш, **2 та** муҳтож оиланинг таъмирталаб уйини қўшнилар ёрдамида таъмирлатиш

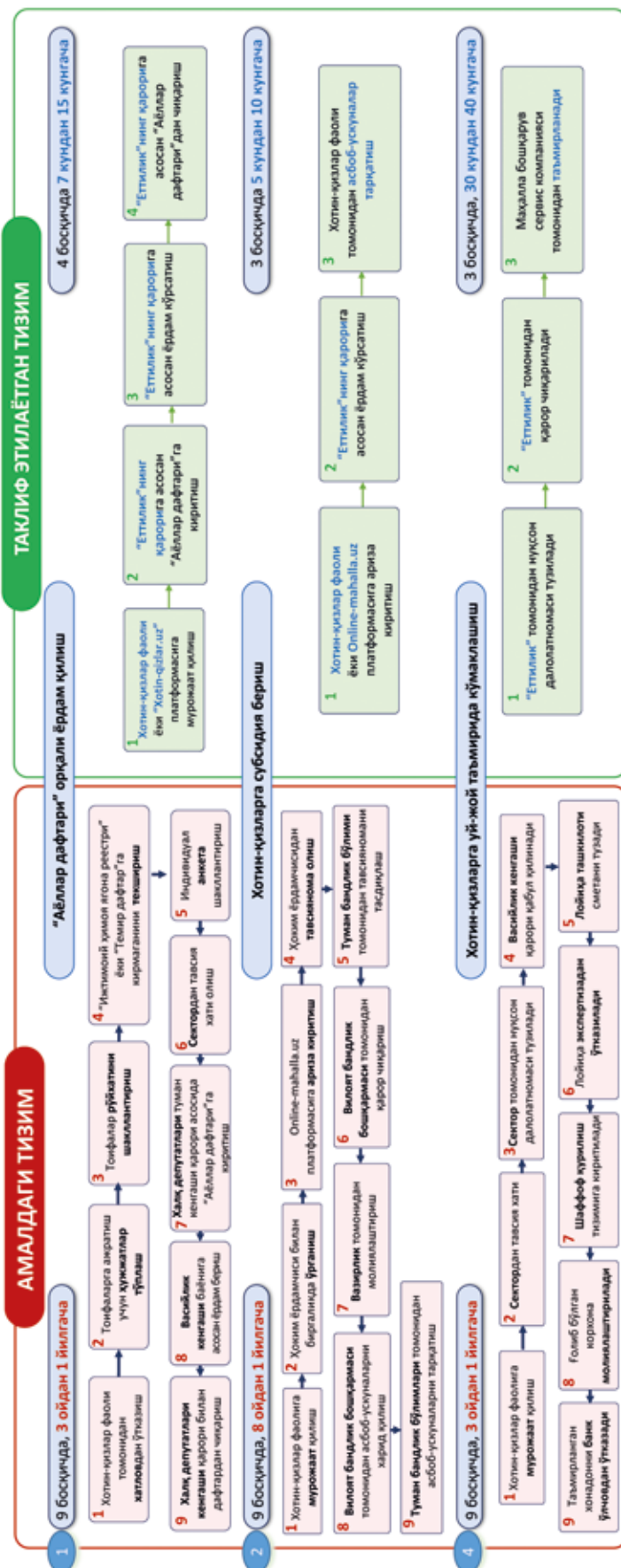
4. Маҳаллада тозаликни таъминлаш, **чиқиндиларнинг** ҳар куни олиб чиқиб кетилишини ташқиллаштириш

5. Маҳалла “еттилиги”га умумий раҳбарлик қилиш

V. ҲОКИМ ЁРДАМЧИСИ ИШИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

VI. ХОТИН-ҚИЗЛАРГА ЁРДАМ КЎРСАТИШНИ СОДДАЛАШТИРИШ

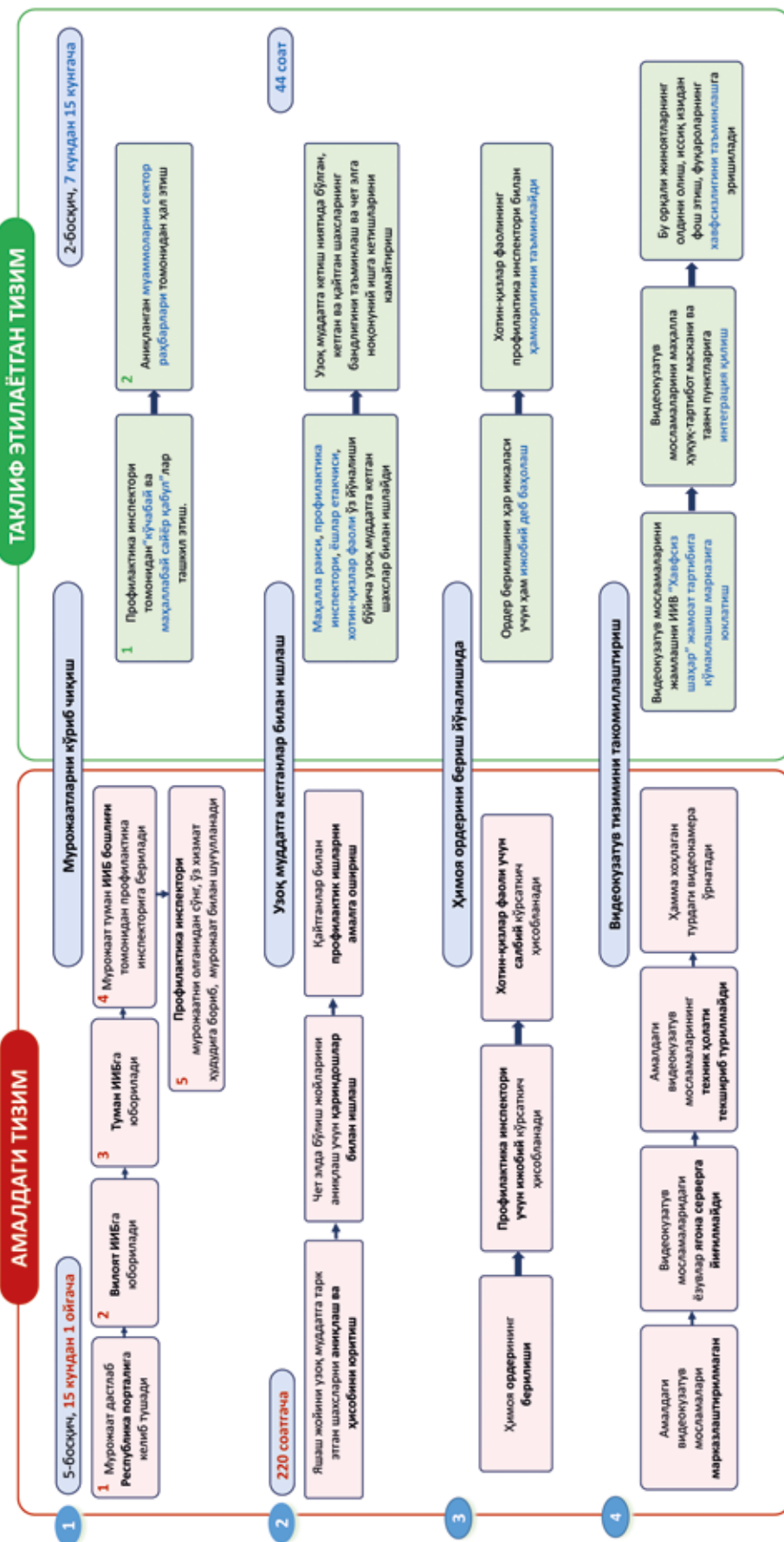

ФАОЛНИНГ ЯНГИЛАНАЁТГАН ВАЗИФАЛАРИ

1. Хотин-қизларни соғломлаштириш учун тўғри овқатланиш ва спорт билан шуғулланишни тарғиб қилиш
2. Соғлом оила қуриш, аёлларнинг репродуктив саломатлигини яхшилаш, патронаж тизими билан ишлаш
3. Миллий либосларни тарғиб қилиш, замонавий ва миллий қадриятларни уйғунлаштириш
4. Ота-оналарнинг фарзандлар тарбиясидаги масъулиятини ошириш ва ажрим ёқасида турган оила билан индивидуал ишлаш
5. Зўравонликдан, одам савдоси ва бошқа радикал элементлардан жабр кўрган аёллар билан ишлаш, аёллар бандлигига кўмаклашиш

VIII. МАҲАЛЛАДА ҲУҚУҚБУЗАРЛИК ПРОФИЛАКТИКАСИНИ КУЧАЙТИРИШ

9

Х. МАҲАЛЛАДАГИ ХОДИМЛАР ИШИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

7

Маҳалла “еттилиги”нинг коллегиял қарорлари асосида тақдим этиладиган ёрдам ва субсидиялар тури кенгайтирилмоқда

АМАЛДАГИ ТИЗИМ

Ёшлар
етагачиси

25 турдаги
иқтисодий ва
ҳуқуқий ёрдамлар

Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 7 июлдаги
312-сон қарорида “Ёшлар дафтари”га киритилган
ёшларга бериладиган иқтисодий ёрдам ва
хизматлар белгиланган

Хотин-қизлар
фалои

12 турдаги
иқтисодий ва
ҳуқуқий ёрдамлар

Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йилдаги
31 мартдаги 145-сон қарорида “Аёллар
дафтари”га киритилган хотин-қизларга
бериладиган иқтисодий-иқтисодий ва ҳуқуқий
қўллаб-қувватлаш чоралари белгиланган

Ҳоким
ёрдамчиси

17 турдаги
кредит, субсидия,
грант ва моддий
ёрдам

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
2021 йил 3 декабрдаги 31-сон қарорида
ҳоким ёрдамчиси тавсияси асосида бериладиган
кредит, субсидия, грант ва моддий ёрдам турлари
қайд этилган

ТАКЛИФ ЭТИЛАЁТГАН ТИЗИМ

Ёшлар
етагачиси

27 турдаги
иқтисодий ва
ҳуқуқий ёрдамлар

Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 7 июлдаги
312-сон қарорида “Ёшлар дафтари”га киритилган
ёшларга бериладиган иқтисодий ёрдам ва
хизматлар белгиланган

Хотин-қизлар
фалои

53 турдаги
иқтисодий ва
ҳуқуқий ёрдамлар

Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йилдаги
31 мартдаги 145-сон қарорида “Аёллар
дафтари”га киритилган хотин-қизларга
бериладиган иқтисодий-иқтисодий ва ҳуқуқий
қўллаб-қувватлаш чоралари белгиланган

Ҳоким
ёрдамчиси

20 турдаги
кредит, субсидия,
грант ва моддий
ёрдам

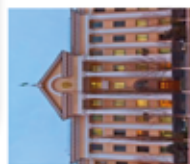
Ўзбекистон Республикаси Президентининг
2021 йил 3 декабрдаги 31-сон қарорида
ҳоким ёрдамчиси тавсияси асосида бериладиган
кредит, субсидия, грант ва моддий ёрдам турлари
қайд этилган

Ўзбекистон Республикаси Президентининг секторлар фаолиятига доир ҳужжатлари

2017 йил 8 августдаги “Ҳудудларнинг жадал ижтимоий-иқтисодий ривожланишини таъминлашга доир устувор чора-тадбирлар тўғрисида”ги **ПҚ-3182-сон қарори** билан мурожаатлар, аҳоли муаммолари билан ишлаш ва секторлар ишини ташкил этиш билан боғлиқ бир қатор вазифалар белгиланди.

2019 йил 8 январдаги “Ҳудудларни комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича секторлар фаолиятини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги **ПҚ-4102-сон қарори**га асосан давлат органлари ва бошқа ташкилотлар бевосита фуқаролар билан ишлашга ўтиши, улар халққа, тадбиркорлик субъектларига кўмакчи бўлиши ва муаммоларни ҳал этиши каби бир қатор вазифалар белгиланди.

Ҳокимлик

Прокуратура

Ички
ишлар

Солиқ

СЕКТОРЛАРНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ

Уй-жой, коммунал ва йўл хўжалиги, энергия, сув ва иссиқлик таъминоти, транспорт қатнови, архитектура, арзон уй-жойлар қуриш, ҳудудларни ободонлаштириш ва қўаламзорлаштириш, намунавий маҳалла ва хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатларини шакллантириш соҳасидаги муаммоларни аниқлаш ҳамда ҳал этиш бўйича аниқ мақсадга қаратилган тадбирларни ўтказиш.

Ижтимоий муҳофазанинг манзиллилиги, истеъмол бозорида нархларнинг барқарорлиги, ижтимоий соҳа объектлари, энг аввало, соғлиқни сақлаш, таълим ва бошқа муассасаларнинг самарали фаолият кўрсатишини таъминлаш бўйича таъсирчан чора-тадбирларни амалга ошириш.

Ҳудудларни жадал иқтисодий ривожлантириш, шу жумладан, уларнинг табиий, иқтисодий ва инсон салоҳиятидан самарали фойдаланиш, қурилиши тугалланмаган объектлардан, фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш ва ер майдонларидан оқилona фойдаланиш, маҳаллий бюджетларнинг даромад қисми ва ҳудуднинг экспорт имкониятларини кенгайтириш, жойларда замонавий бозор инфратузилмасини ташкил этиш, хизмат кўрсатиш, туризм соҳаларини ривожлантириш, тадбиркорлик субъектларига амалий ёрдам кўрсатиш ҳамда янги иш ўринларини яратиш бўйича комплекс чора-тадбирларни амалга ошириш.

Деҳқон хўжаликлари, томорқа учун ажратилган ерлардан мақсадли фойдаланиш, мева-сабзавотчилик, чорвачилик, паррандачилик, балиқчилик, асаларичилик ва бошқа фаолият турларини ривожлантириш, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этишда фермер хўжаликларига қўмаклашиш бўйича чоралар кўриш.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари билан ўзарo ҳамкорликда ҳуқуқбузарликларни, айниқса, вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида профилактика қилиш ҳамда уларнинг барвақт олдини олиш бўйича таъсирчан ишларни ташкил этиш.

Секторларнинг вазифалари

“ЕТТИЛИК”

Уй-жой коммунал ва йўл хўжалиги, энергия, сув ва иссиқлик таъминоти, транспорт қатнови, архитектура, арзон уй-жойлар қуриш, ҳудудларни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш, намунавий маҳалла ва хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатларини шакллантириш соҳасидаги муаммоларни аниқлаш ҳамда ҳал этиш бўйича аниқ мақсадга қаратилган тадбирларни ўтказиш.

Ҳудудларни жадал иқтисодий ривожлантириш, шу жумладан, уларнинг табиий, иқтисодий ва инсон салоҳиятидан самарали фойдаланиш, қурилиши тугалланмаган объектлардан, фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш ва ер майдонлари, томорқа хўжаликларидан оқилона фойдаланиш, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этишда, маҳаллий бюджетларнинг даромад қисми ва ҳудуднинг экспорт имкониётларини кенгайтириш, жойларда замонавий бозор инфратузилмасини ташкил этиш, истеъмол бозорида нархларнинг барқарорлиги, хизмат кўрсатиш, туризм соҳаларини ривожлантириш, тадбиркорлик субъектларига амалий ёрдам кўрсатиш ҳамда янги иш ўринларини яратиш бўйича комплекс чора-тадбирларни амалга ошириш.

Ижтимоий муҳофазанинг манзиллилиги, ижтимоий соҳа объектлари, энг аввало, соғлиқни сақлаш, таълим ва бошқа муассасаларнинг самарали фаолият кўрсатишини таъминлаш бўйича таъсирчан чора-тадбирларни амалга ошириш.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари билан ўзаро ҳамкорликда ҳуқуқбузарликларни, айниқса, вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида профилактика қилиш ҳамда уларнинг барвақт олдини олиш бўйича таъсирчан ишларни ташкил этиш.

Жамиятда аёллар ўрнини ошириш, гендер тенгликни таъминлаш, эрта никоҳ ва ажримларнинг олдини олиш, касбга ўқитиш, банд қилиш, оғир вазиятга тушиб қолган аёллар билан ишлаш ҳамда уй-жой билан таъминлаш.

МАҲАЛЛА РАИСИ
“Еттилик” фаолиятига
умумий раҳбарлик қилади

ҲОКИМ
ЁРДАМЧИСИ

СОЛИҚ
ИНСПЕКТОРИ

ИЖТИМОЙ
ХОДИМ

ЁШЛАР
ЕТАКЧИСИ

ПРОФИЛАКТИКА
ИНСПЕКТОРИ

ХОТИН-ҚИЗЛАР
ФАОЛИ

Маҳалларда янги ёндашувлар асосида "еттилик тизими" билан сектор раҳбарларининг ўзаро ҳамкорликдаги вазифалари

"Еттилик тизими" билан ўзаро ҳамкорлик вазифалари Сектор раҳбарлари ўз ҳудудларини "ишчиликдан холи" ҳудудга айлантириш. Чет давлатларда узоқ муддатдан бўён ишлаётган фуқаролар билан ишлаш тизимини йўлга қўйиш. "Қўзил" тоифага тушган маҳаллаларни яшил тоифага ўнатиш юзасидан аниқ манзилли ишлаш. Ҳудуддаги таълим муассасалари билан узвий боғлиқликда ишлашни йўлга қўйиш. Ижара ҳуқуқи асосида ажратилаётган ер майдонларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш	"Еттилик тизими" билан ўзаро ҳамкорлик вазифалари - Маҳалла "еттилик" хатловига кўра ҳудуддаги ишсиз фуқаролар манзилли рўяхтини шайлоштириш; - Корхона ва тадбиркорлик субъектларида мавжуд бўш иш ўринини аниқлаш; - Қасб-ҳунарга ўқитишга жалб қилиш; - Ишлаб чиқариш (хизмат кўрсатиш, қишлоқ хўжалиги) корхоналарини кенгайтириш, ҳудуддаги мавжуд имконияتلардан нелиб чиқиб, лойиҳаларни шакллантириш ҳисобиغا янги иш ўринларини ташкил қилиш; - Маҳалла "еттилик" хатловига асосан манзилли рўяхатини шакллантириш ва уларнинг оила аъзолари орқали алоқага чиқиш; - Чет давлатларда ишлаётган фуқароларга давлатимиз томонидан уларга яратиб берилаётган имтиёزلардан бохабар қилиш ҳамда янги яратилаётган иш ўринлари тўғрисида маълумот бериб бориш; - Чет давлатдан ишладан қайтган фуқароларни мос иш ўринларига жойлаштириш чораларини кўриш. "Қўзил" тоифага тушган маҳаллалар кўрсаткичлари бўйича алоҳида мониторинг тизimini юритиш; - Ортада қолаётган кўрсаткичлар бўйича алоҳида чора-тадбирларни белгилаш; "Яшил" тоифага ўнатиш бўйича маҳалла драйверларини аниқлаш, улардан самарали фойдаланиш.	"Еттилик тизими" дан ҳамкорлик "Маҳалла еттилиги"	Ёшлар етакчиси, профилактика инспектори, ҳоким ёрдамчиси Ҳоким ёрдамчиси
--	--	---	--

Маҳаллаларда янги ёндашувлар асосида "еттилик тизими" билан сектор раҳбарларининг ўзаро ҳамкорликдаги вазифалари				
6	"Еттилик тизими" билан ўзаро ҳамкорлик вазифалари Ажратилган кредитлар бўйича юзага келган муаммолар (NPL) қарздорликлар билан ишлаш.	Амалга ошириш механизми	"Еттилик тизими" да ҳамкорлик Ҳоким ёрдамчиси Профилактика инспектори, маҳалла раиси Маҳалла раиси, Ҳоким ёрдамчиси, Ёшлар етакчиси Ҳоким ёрдамчиси, солиқ ходими Маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси	
7	Худудда ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши кураш.	1. Муаммолар кредитларни кескин камайтириш юзасидан чора-тадбирларни белгилаш; 2. Муаммолар кредитларни ундириш юзасидан амалга оширилаётган ишлар тўғрисида ахборот бериш.	1. Обод ва ҳавфсиз маҳалла тамойили асосида ишларни ташкил этишда маҳалладаги "еттилик"нинг ўзвий ҳамкорлигини таъминлаш. 2. Оилалардаги низооларни ва ечимини топишга ҳар томонлама кўмаклашиш. 3. Ишга жойлаштириш бўйича манзилли чораларни кўриш. 4. Ёшларни жиноятчиликка мойиллиги борларини аниқлаш, улар билан профилактик суҳбатлар олиб бориш ва зарурий чора-тадбирни амалга ошириш.	
8	Маҳаллаларда савдо, маиший, сайилгоҳ ва кўнгилочар хизматларни ривожлантириш учун бўш ер майдонларини аниқлаб, бўш ер майдонларини аукцион савдоларига чиқариш чораларини кўриш.	1. Хатлов орқали ёки тадбиркорлардан келиб тушган таклифлар асосида бўш ер майдонларини аниқлаш; 2. Аниқланган бўш ер майдонларини масъул ташкилотлар билан келишиш жараёнларини жадаллаштириш; 3. Ер майдонларини тадбиркорлик мақсадлари учун аукцион савдоларга чиқариш. 4. Тадбиркорлар талаби асосида уларга кредит маблағлари ажратилишида кўмаклашиш.		
9	Хизмат соҳасида ноқонуний ишлаб-қилинган аниқлаш ва уларнинг фаолиятини қонунийлаштириш учун легаллаштириш ва ўзини ўзи банд қилган шахс сифатида ўтказиш.	1. Маҳаллаларда яшовчи фуқароларни тадбиркорлик билан шуғullanувчиларининг рўйхатини шакллантириш. 2. Фаолиятини ноқонунийлиги аниқланган тақдирда уларни легаллаштириш ёки ўзини ўзи банд қилиш соҳаси билан аҳоли бандлигини таъминлаш чорасини кўриш. 3. Уларнинг фаолиятини кенгайтириш учун кредит маблағларини таклиф қилиш.		
10	Энергия самарадорлигини оширишда қайта тикланувчи ҳамда муқобил энергия ресурсларидан кенгайтириш	1. Давлат-хусусий шериклик асосида йirik қувватли қуёш ва шамол электр станцияларини қуриш лойиҳаларини шакллантириш; 2. Иқтисодий соҳа объектлари ва давлат идораларида кичик қувватли қайта тикланувчи энергия манбалари қурилмаларини ўрнатиш. 3. Тадбиркорларнинг бино ва иншоотларида ўрнатиладиган қуёш панеллари ҳамда кичик ФЭСларни барпо этиш. 4. Аҳоли хонадонларида кичик қувватли қайта тикланувчи энергия манбалари қурилмаларини ўрнатиш чораларини кўриш		

Янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмун-моҳияти ва аҳамияти: Инсон ва фуқаронинг асосий ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш, шахс, жамият ва давлат муносабатларининг устувор йўналишлари

Мамлакатимизда конституциявий ислохотларнинг муҳим босқичи жараёни бошланди. Бу босқичда янги таҳрирдаги конституциямизнинг мазмун-моҳияти ва аҳамиятининг республикамиз аҳолиси томонидан билиш ҳамда ундан амалда фойдаланиш кўникмасига эга бўлиш катта зарурат саналади. Ва айнан ушбу босқич аввалги залворли жараёнларнинг натижадорлигини белгилаши билан ҳам аҳамиятлидир. Мазкур жараёни самарали амалга ошириш эса ҳудудлардаги 5 та сектор раҳбарлари ва «маҳалла еттилиги»нинг зиммасига масъулиятли вазифа юклаши табиий.

Ҳар иккала тоифа раҳбарларининг авваламбор ўзлари тегишли билим ва тажрибага эга бўлишса, ушбу устувор йўналишдаги вазифаларни амалга оширишни уддалай олиши шубҳасиз. Чунки конституциявий ислохотларнинг мазкур босқичи ҳар бир шахс, ҳудуд, раҳбар ва давлат учун ҳам манфаатли бўлиб, инсон қадрӣ фоясининг миллий юксалишимиздаги ўрни шу босқичга боғлиқ. Шу нуқтаи назардан мазкур босқич маърузачи ва тингловчи ўртасида қисқа муддатли муносабат орқали асосий қонунимизнинг реаллик касб этиши учун халқ фаровонлиги жамият ва давлат равнақи йўлидаги манфаатли ҳамда масъулиятли эканлигини тушунишимиз керак.

Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликларини олий қадрӣят деб тан олган Ўзбекистоннинг кўп миллатли халқининг иродасини рўёбга чиқариш. **Давлат ва жамият тараққиёти мафкураси, Ўзбекистон халқининг конституциявий-ҳуқуқий ижодкорлигининг ўзига хослигини акс эттирувчи конституциявий қадрӣятлар** белгиланди.

I. Ўзбекистоннинг мустақил, демократик, суверен давлат сифатидаги **давлат-ҳуқуқий мақомини мустаҳкамловчи** янги тамойиллар белгиланди.

Ўзбекистон — республика бошқарув шаклидаги **суверен, демократик, ҳуқуқий, ижтимоий давлат** деб белгиланди (*1-модда*).

1-моддада мустаҳкамланган қоидалар ўз моҳиятига кўра Ўзбекистонда амалга оширилаётган **конституциявий ислохотларнинг асосий мақсади бўлиб**, конституциянинг бутун матни бўйича кейинги барча ўзгартиш ва қўшимчалар мазкур энг муҳим белгиларни амалга оширилишини таъминлашга қаратилган.

II. Конституциявий ислохот Янги Ўзбекистонда ўзаро муносабатларнинг асоси сифатида **“инсон-жамият-давлат”** фоясини асос қилиб олди.

Конституция 1992 йилда қабул қилинганидан буён унга киритилган ўзгартиш ва қўшимчаларнинг деярли барчаси асосан **давлат ва жамият қурилиши**, жумладан Президент, Парламент, Ҳукумат фаолияти, сайлов тизими ва бошқаларга тааллуқли бўлган.

Янги таҳрирдаги Конституцияга киритилган **нормаларнинг ярмидан кўпи инсоннинг ҳуқуқ ва эркинликларини** ҳимоя қилишнинг кафолатларини кучайтириш ва механизмларини мустаҳкамлашга қаратилди.

III. Конституцияда давлат ҳокимияти ўз фаолиятида қонун билан чекланишини, суверен халқ иродасига бўйсуншини, шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашини назарда тутувчи **ҳуқуқий давлатнинг барча белгилари ўз ифодасини топди:**

– Асосий қонун мамлакатнинг **бутун ҳудудида олий юридик кучга эга, тўғридан-тўғри амал қилади ва ягона ҳуқуқий маконнинг асосини ташкил этади (15-модда);**

– Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари **Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси асосида** ва уни ижро этиш учун қабул қилинади (16-модда);

– фуқаролар ва юридик шахслар, агар суд орқали ҳимоя қилишнинг бошқа барча воситаларидан фойдаланиб бўлинган бўлса, судда кўриб чиқилиши тугалланган муайян ишда суд томонидан ўзига нисбатан қўлланилган қонуннинг Конституцияга мувофиқлиги тўғрисидаги шикоят билан бевосита Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судига мурожаат қилиш ҳуқуқи белгиланди (133-модда).

Маълумот учун:

Конституцияда қарорлари яқуний ва шикоят қилинмайдиган Конституциявий судга фуқароларнинг бевосита мурожаат қилиш ҳуқуқини мустаҳкамлаш инсон ҳуқуқлари ва эркинликларининг энг муҳим кафолати бўлиб хизмат қилади, Конституция ва қонун устуворлигини таъминлайди.

IV. Инсон ва фуқаронинг шахсий ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашнинг конституциявий кафолатлари кучайтирилди:

– Ўзбекистонда инсоннинг ҳуқуқ ва эркинликлари **халқаро ҳуқуқнинг умумэътироф этилган нормаларига биноан ҳамда Конституцияга мувофиқ** эътироф этилади ва кафолатланади. Инсон ҳуқуқ ва эркинликлари ҳар кимга туғилганидан бошлаб тегишли бўлади (19-модда);

– инсоннинг ҳуқуқ ва эркинликлари **бевосита амал қилади, қонунларнинг, давлат органлари, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари, уларнинг мансабдор шахслари фаолиятининг моҳияти ва мазмунини** белгилайди. Давлат органлари томонидан инсонга нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқий таъсир чоралари **мутаносиблик принципига асосланиши ва қонунларда назарда тутилган мақсадларга эришиш учун етарли бўлиши керак (20-модда);**

Маълумот учун:

Ушбу энг муҳим халқаро-ҳуқуқий принцип Конституциянинг ҳуқуқ ва эркинликлар тўғрисидаги қоидалари ижтимоий муносабатларга бевосита

тартибга солувчи таъсир кўрсатишини англатади. Бунда қонунчилик ҳужжатлари ҳуқуқ ва эркинликларни аниқлаштириш, уларни самарали амалга ошириш қоидалари, механизмлари ва тартибларини белгилаш мақсадида қабул қилинганлигидан қатъи назар, ҳуқуқ ва эркинликлар бевосита амал қилади деб тан олинади.

Конституцияда илк маротаба **ҳар бир инсон ўз шахсини эркин камол топтириш ҳуқуқига эга эканлиги** ва ҳеч кимга **унинг розилигисиз қонунчиликда белгиланмаган мажбурият юклатилиши мумкин эмаслиги** белгиланди.

Бунда, инсоннинг ҳуқуқ ва эркинликлари фақат **қонунга мувофиқ** ва фақат **конституциявий тузумни, аҳолининг соғлиғини, ижтимоий ахлоқни, бошқа шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш, жамоат хавфсизлигини** ҳамда **жамоат тартибини таъминлаш мақсадида зарур бўлган доирада чекланиши мумкинлиги** белгиланди (21-модда);

Мазкур норма **Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси** (29-модда) ҳамда **Фуқаровий ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пактда** (4, 5, 12, 19, 21, 22-моддалари) белгиланган инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини чеклаш шартларига доир қоидаларга асосан киритилди.

Ўзбекистон фуқароси **Ўзбекистондан ташқарига мажбурий чиқариб юборилиши ёки бошқа давлатга берилиши мумкин эмаслиги** белгиланди. Давлат **хорижда яшаётган ватандошлар билан алоқаларни сақлаб қолиш** ҳамда **ривожлантириш** тўғрисида халқаро ҳуқуқ нормаларига мувофиқ ғамхўрлик қилади (23-модда);

Ушбу нормалар фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишнинг давлат кафолатларини мустаҳкамлаш имконини яратади, шунингдек **хорижда яшаётган ватандошлар билан алоқаларни ривожлантириш, халқаро майдонда Ўзбекистон Республикасининг ижобий имиджини шакллантириш** учун шароитлар яратишга хизмат қилади.

Яшаш ҳуқуқи **ҳар бир инсоннинг ажралмас ҳуқуқидир ва у қонун билан муҳофазаланади**, шу боис Конституцияда **Ўзбекистонда ўлим жазоси тақиқланади** деб белгиланди (25-модда);

Ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисидаги норма **Ўзбекистон қонунчилигига 2008 йилда** киритилган. Энди эса бу тақиқ Конституция даражасида мустаҳкамланмоқда.

Инсоннинг шаъни ва қадр-қиммати дахлсиздир. Ҳеч нарса уларни камситиш учун асос бўлиши мумкинмаслиги белгиланди (26-модда).

V. **Инсон ёки қонунни бузганларнинг ҳуқуқларини** давлат органлари, мансабдор шахсларнинг ҳар қандай ўзбошимчаликларидан **ҳимоя қилишнинг** деярли **барча замонавий усуллари**ни ўзида мужассам этган **инсон ва фуқарони ҳуқуқий ҳимоя қилишнинг** ишончли механизмлари мустаҳкамланди:

– **инсон ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш кафолатлари**, шу жумладан **«хабеас корпус»** ва **«Миранда қоидаси»** умумэътироф этилган институтларини конституциявий даражада мустаҳкамлаш орқали кучайтирилди.

Маълумот учун:

Конституцияга киритилаётган «**Миранда қондаси**», хусусан ушлаш чоғида шахс ўз ҳуқуқлари тўғрисида хабардор қилиниши лозимлигини, уни ушлаб турган ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходими эса, ушланган шахсга тушунтирилган ҳуқуқлари тушунарли бўлганми деган саволга ижобий жавоб олиши лозимлигини назарда тутувчи қонда барча демократик мамлакатларда (**АҚШ, Буюк Британия, Германия, Франция** ва ҳоказо) қўлланилган.

Хусусан, ушбу институтларни мустаҳкамлашга қаратилган қуйидаги нормалар киритилди (27 ва 31-моддалар):

а) шахсни ушлаш чоғида унга тушунарли тилда унинг ҳуқуқлари ва ушлаб турилиши асослари тушунтирилиши шарт;

б) гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи ўзининг айбсизлигини исботлаши шарт эмас ва исталган вақтда сукут сақлаш ҳуқуқидан фойдаланиши мумкин;

в) ҳибсга олишга, қамоққа олишга ва қамоқда сақлашга фақат суднинг қарорига кўра йўл қўйилади. Шахс суднинг қарорисиз қирқ саккиз соатдан ортиқ муддат ушлаб турилиши мумкин эмас.

Уй-жойга киришга, шунингдек унда олиб қўйишни ва кўздан кечиришни ўтказишга фақат қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда йўл қўйилади. Уй-жойда тинтув ўтказишга фақат қонунга мувофиқ ва суднинг қарорига асосан йўл қўйилади.

Инсон ҳуқуқларининг суд ҳимояси кафолатларини таъминлаш мақсадида телефон сўзлашувларини эшитиш ва тинтув ўтказишга санкция бериш ваколати прокурордан судга ўтказилди.

Илк маротаба Асосий қонунда (27 ва 28-моддалар) қуйидагилар белгиланмоқда:

а) айбдорликка оид барча шубҳалар, агар уларни бартараф этиш имкониятлари тугаган бўлса, гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг ёки маҳкумнинг фойдасига ҳал қилиниши керак. Бу, ўз навбатида, энг муҳим бўлган «**айбсизлик презумпцияси**» принципнинг амалда рўёбга чиқарилишининг кафолати ҳисобланади;

б) ҳар ким ўзига ва яқин қариндошларига қарши гувоҳлик беришга мажбур эмас. Бунда, Конституцияда агар шахснинг ўз айбини тан олганлиги унга қарши ягона далил бўлса, у айбдор деб топилиши ёки жазога тортилиши мумкин эмаслиги аниқ белгиланмоқда;

в) озодликдан маҳрум этилган шахслар ўзига нисбатан инсоний муомалада бўлиниши ҳамда инсон шахсига хос бўлган шаъни ва қадр-қиммати ҳурмат қилиниши ҳуқуқига эга;

г) шахснинг судланганлиги ва бундан келиб чиқадиган ҳуқуқий оқибатлар унинг қариндошлари ҳуқуқларини чеклаш учун асос бўлиши мумкин эмас;

– ҳар ким ўз шахсига доир маълумотларнинг ҳимоя қилиниши ҳуқуқига, шунингдек нотўғри маълумотларнинг тузатилишини, ўзи тўғрисида қонунга хилоф йўл билан тўпланган ёки ҳуқуқий асосларга эга бўлмай қолган маълумотларнинг йўқ қилинишини талаб қилиш ҳуқуқига эга (31-модда);

– ҳар бир шахснинг жиноят процессининг ҳар қандай босқичида ўз танловига кўра адвокат ёрдамидан фойдаланиш ҳуқуқи кафолатланмоқда, жабрланганларнинг ҳимояланиши, одил судловдан фойдаланишини таъминлаш ва уларга етказилган зарарнинг ўрни қопланиши учун шарт-шароитлар яратишнинг давлат кафолатлари кучайтирилди (29-модда);

– ҳар кимнинг ўз ҳуқуқ ва эркинликларини қонунда тақиқланмаган барча усуллар билан ҳимоя қилиш ҳуқуқи белгиланди. Шу билан бирга,

ҳар кимга бузилган ҳуқуқ ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши қонунда белгиланган муддатларда ваколатли, мустақил ҳамда ҳолис суд томонидан кўриб чиқирилиши ҳуқуқи кафолатланади. Бундан ташқари, ҳар кимга миллий қонунчилик ва халқаро шартномаларга мувофиқ, давлатнинг ҳуқуқий ҳимояга доир барча воситаларидан фойдаланган бўлса, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилувчи халқаро органларга мурожаат этиш конституциявий ҳуқуқи берилди (55-модда).

VI. Ҳар кимнинг турар ва яшаш жойини танлаш, Ўзбекистондан ташқарига эркин чиқиш ҳуқуқи мустаҳкамланди, бундан қонунда белгиланган чекловлар мустасно. Ўзбекистон фуқароси мамлакатимизга тўсқинликсиз қайтиш ҳуқуқига эга (32-модда).

VII. Давлат илк бор **Интернет жаҳон ахборот тармоғидан фойдаланишни таъминлаш** учун шарт-шароитлар яратиши ҳақида конституциявий норма киритилди (33-модда).

Маълумот учун:

2011 йил 3 июндаги Резолюциясига мувофиқ БМТ Интернетдан фойдаланиш ҳуқуқини инсоннинг ажралмас ҳуқуқларидан бири сифатида эътироф этади. Бу каби нормалар **Грузия, Мексика** ва бошқа давлатларнинг конституцияларида мустаҳкамланган.

VIII. Фуқароларнинг сиёсий ҳуқуқлари кенгайтирилмоқда, хусусан фуқароларнинг давлат хизматига киришда тенг ҳуқуққа эгаллиги конституциявий даражада мустаҳкамланди (37-модда).

IX. Конституцияда давлат сиёсати ижтимоий адолат ва бирдамлик тамойилига қаратилган, фуқароларнинг муносиб турмуш даражаси ва сифатига эришишга, муҳтожларга ёрдам кўрсатишга қаратилган ижтимоий давлат белгилари ўз ифодасини топди.

X. Аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож тоифаларини қўллаб-қувватлашга қаратилган нормалар мустаҳкамланмоқда. Илк бор ҳар кимнинг уй-жойли бўлиш ҳуқуқи белгиланди:

– қонунда белгиланган пенсиялар, нафақалар ва бошқа турдаги ижтимоий ёрдамнинг миқдорлари расман белгиланган энг кам истеъмол харажатларидан оз бўлиши мумкин эмас (46-модда);

– ҳар ким уй-жойли бўлиш ҳуқуқига эга. Ҳеч ким суднинг қарорисиз ва қонунга зид тарзда уй-жойидан маҳрум этилиши мумкин эмас. Уй-жойидан

махрум этилган мулкдорга **уй-жойнинг қиймати** ҳамда у **кўрган зарарларнинг ўрни** қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда **олдиндан ҳамда тенг қийматда қопланиши** таъминланади. (47-модда);

– **меҳнатга лаёқатсиз ва ёлғиз кексалар, ногиронлиги бўлган шахслар** ҳамда аҳолининг ижтимоий жиҳатдан эҳтиёжманд бошқа тоифаларининг **ҳуқуқлари давлат ҳимоясидадир. Давлат аҳолининг ижтимоий жиҳатдан эҳтиёжманд тоифаларининг турмуш сифатини оширишга, ногиронлиги бўлган шахсларнинг ижтимоий, иқтисодий ва маданий соҳалар объектлари ва хизматларидан тўлақонли фойдаланиши учун шарт-шароитлар яратиши, уларнинг ишга жойлашишига, таълим олишига кўмаклашиши, уларга зарур бўлган ахборотни тўсқинликсиз олиш имкониятини таъминлаши аниқ белгиланди (57-модда).**

XI. Ишсизликка қарши курашиш: аҳоли бандлигини ва даромадларининг доимий ўсишини таъминлаш. Фуқароларнинг **меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини мустаҳкамлашга ҳам эътибор қаратилди:**

– ҳар **ким муносиб** меҳнат қилиш, касб ва фаолият турини эркин танлаш, **хавфсизлик ва қулай меҳнат шароитларида ишлаш, меҳнатга ҳақ тўлашнинг белгиланган энг кам миқдоридан кам бўлмаган тарзда адолатли ҳақ олиш ҳуқуқига**, шунингдек ишсизликдан қонунда белгиланган тартибда ҳимояланиш ҳуқуқига эга (42-модда);

Конституцияда ушбу нормалар белгиланиши фуқароларнинг иш ҳақи уларнинг меҳнатига муносиб бўлишини таъминлашда, шунингдек аҳолининг турмуш даражасини оширишда ва мамлакатда ижтимоий адолат тамойилини таъминлашда муҳим аҳамиятга эга.

– **ҳомиладорлиги ёки боласи борлиги сабабли аёлларни** ишга қабул қилишни рад этиш, ишдан бўшатиш ва уларнинг иш ҳақини камайтириш тақиқланади (42-модда);

– давлат **фуқароларнинг бандлигини таъминлаш, уларни ишсизликдан ҳимоя қилиш, шунингдек камбағалликни қисқартириш** чораларини кўради. Давлат фуқароларнинг **касбий тайёргарлигини ва қайта тайёрланишини** ташкил этади ҳамда рағбатлантиради (43-модда);

– суд қарори билан тайинланган жазони ижро этиш тартибидан ёхуд қонунда назарда тутилган бошқа ҳоллардан ташқари **мажбурий меҳнат тақиқланади. Болалар меҳнатининг** боланинг соғлиғига, хавфсизлигига, ахлоқига, ақлий ва жисмоний ривожланишига хавф солувчи, унинг таълим олишига тўсқинлик қилувчи **ҳар қандай шакллари тақиқланади (44-модда).**

XII. Таълим, соғлиқни сақлаш ва маданий қадриятлардан фойдалана олишни таъминлаш бўйича:

– **Ўзбекистон фуқароларининг тиббий ёрдамнинг кафолатланган ҳажмини давлат ҳисобидан олиш ҳуқуқи** мустаҳкамланди.

Давлат соғлиқни сақлаш тизимини, унинг давлат ва нодавлат шаклларини, тиббий суғуртанинг ҳар хил турларини ривожлантириш, аҳолининг санитария-эпидемиологик осойишталигини таъминлаш чораларини кўриши белгиланди. Шунингдек, давлат жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш, аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини шакллантириш учун шарт-шароитлар яратади (48-модда);

– **давлат узлуксиз таълим тизими**, унинг ҳар хил турлари ва шакллари, давлат ва нодавлат таълим ташкилотлари **ривожланишини таъминлайди** (50-модда);

– фуқаролар **давлат таълим ташкилотларида танлов асосида давлат ҳисобидан олий маълумот** олишга ҳақли. Олий таълим ташкилотлари **академик эркинлик, ўзини ўзи бошқариш, тадқиқотлар ўтказиш ва ўқитиш эркинлиги ҳуқуқига эга** (51-модда);

– жамиятда **ўқитувчининг мақоми ва ўрнига** бағишланган алоҳида модда киритилди. Ўзбекистонда **ўқитувчининг меҳнати жамият ва давлатни ривожлантириш, соғлом, баркамол авлодни шакллантириш ҳамда тарбиялаш, халқнинг маънавий ва маданий салоҳиятини сақлаш ҳамда бойитишнинг асоси сифатида эътироф этилиши** мустаҳкамланди. Давлат **ўқитувчиларнинг шаъни ва кадр-қимматини ҳимоя қилиш, уларнинг ижтимоий ва моддий фаровонлиги, касбий жиҳатдан ўсиши тўғрисида** ғамхўрлик қилади (52-модда);

Ушбу янгилик мамлакатда фаолият юритаётган 685 мингдан ортиқ педагогларнинг ижтимоий мавқеини мустаҳкамлаш, уларни давлат томонидан қўллаб-қувватланишини кучайтириш ва касбий ўсишини таъминлаш имкониятини яратади.

*Ўқитувчиларнинг мақомига оид бўлган ўхшаш нормалар **Германия, Португалия, Украина, Чили, Уругвай, Эквадор, Колумбия, Миср** ва б. конституцияларида мавжуд.*

XIII. Бозор муносабатларини ривожлантириш, хусусий мулк, тадбиркорликни ҳимоя қилиш ва бозор иқтисодиётининг ижтимоий йўналтирилганлигини таъминлашга қаратилган конституциявий механизмлар янада мустаҳкамланди:

– давлат **бозор муносабатларини ривожлантириш ва ҳалол рақобат** учун шарт-шароитлар яратади, **хусусий мулк ҳуқуқи дахлсиз** эканлигини мустаҳкамлади. Мулкдор ўз мол-мулкидан **қонунда назарда тутилган ҳоллардан ва тартибдан ташқари** ҳамда **суднинг қарорига асосланмаган** ҳолда маҳрум этилиши мумкинмаслиги белгиланди (65-модда);

– давлат **қулай инвестициявий ва ишбилармонлик муҳитини таъминлайди**. Ўзбекистон ҳудудида **иқтисодий макон бирлиги, товарлар, хизматлар, меҳнат ресурслари ва молиявий маблағларнинг эркин ҳаракатланиши** кафолатланади. (67-модда);

Ушбу нормаларнинг киритилиши тадбиркорлик фаолиятини тўсқинликсиз амалга ошириш учун мустаҳкам асос бўлиб хизмат қилади, шунингдек, мамлакатда бизнес муҳитини ривожлантиришга ижобий таъсир кўрсатади.

– **ер қонунда назарда тутилган ҳамда ундан оқилона фойдаланишни** ва уни **умуммиллий бойлик сифатида муҳофаза қилишни** таъминловчи шартлар асосида ва тартибда **хусусий мулк бўлиши мумкинлиги** тўғрисидаги норма белгиланди (68-модда).

Ушбу норманинг киритилиши фуқаролар ва тадбиркорлик субъектларининг ерга бўлган мулк ҳуқуқини конституциявий даражада мустаҳкамлашга имкон яратади, бу эса, ўз навбатида, мулкдорларнинг ҳуқуқларини ишончли ҳимоя қилиш ва кафолатлашга хизмат қилади, шунингдек, уларнинг ерга эҳтиётқорона муносабатда бўлиш мажбуриятини мустаҳкамлайди.

XIV. Давлатнинг ёшлар, болалар ҳақида ғамхўрлик қилиш, аёллар ва эркаклар учун тенг имкониятларни яратишга оид нормалар мустаҳкамланди:

– **давлат хотин-қизлар ва эркакларга** жамият ҳамда давлат ишларини бошқаришда, шунингдек жамият ва давлат ҳаётининг бошқа соҳаларида **тенг ҳуқуқ ва имкониятларни таъминлайди (58-модда);**

– **никоҳ Ўзбекистон халқининг анъанавий оилавий қадриятларига,** никоҳланувчиларнинг ихтиёрий розилигига ва тенг ҳуқуқлилигига асосланади. Давлат **оиланинг тўлақонли ривожланиши учун** ижтимоий, иқтисодий, ҳуқуқий ва бошқа шарт-шароитлар яратади (76-модда).

Ўзбекистонда барча фуқароларнинг **анъанавий оилавий қадриятларини** ҳурмат қилиш эътироф этилади. Шу нуқтаи назардан, **Ўзбекистон халқининг анъанавий оилавий қадриятлари** деганда фуқароларимизнинг Конституция ва қонунларга, шу жумладан Оила кодексига зид бўлмаган **анъаналари** тушунилади;

– **ота-оналар ва уларнинг ўрнини босувчи шахслар ўз фарзандларини** вояга етгунга қадар боқиши, **уларнинг тарбияси, таълим олиши, соғлом, тўлақонли ва ҳар томонлама камол топиши хусусида ғамхўрлик қилишга мажбурдирлар (77-модда);**

Маълумот учун:

Ушбу нормага кўра, эндиликда ота-оналар ўз фарзандларини нафақат боқишга ва тарбиялашга, балки уларнинг таълим олиши, соғлом, тўлақонли ва ҳар томонлама камол топиши учун масъулдир.

– **боланинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш ҳамда ҳимоя қилиш, унинг тўлақонли ривожланиши учун шарт-шароитларни яратиш давлатнинг мажбуриятидир;** оналик, оталик ва болалик давлат томонидан муҳофаза қилинади. **Давлат ва жамият болаларда ҳамда ёшларда** миллий ва умуминсоний қадриятларга **содиқликни,** мамлакатидан ҳамда халқнинг бой маданий меросидан фахрланишни, ватанпарварлик ва Ватанга бўлган меҳр-муҳаббат туйғуларини шакллантириш тўғрисида ғамхўрлик қилади (78-модда);

– давлат ёшларнинг **шахсий, сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, маданий, экологик ҳуқуқлари ҳимоя қилинишини** таъминлайди, **уларнинг жамият ва давлат ҳаётида фаол иштирок этишини рағбатлантиради (79-модда).**

XV. Фуқароларнинг экологик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва таъминлашга қаратилган махсус Конституцияда илк мартаба қуйидагилар мустаҳкамланди:

а) ҳар кимнинг **қулай атроф-муҳит** ва унинг ҳолати тўғрисида ишончли ахборотга эга бўлиш ҳуқуқи (49-модда);

б) **давлат барқарор ривожланиш принципига мувофиқ, атроф-муҳитни яхшилаш, тиклаш ва муҳофаза қилиш, экологик мувозанатни сақлаш бўйича чора-тадбирлар амалга ошириши; давлат томонидан Оролбўйи минтақасининг экологик тизимини муҳофаза қилиш ҳамда тиклаш, минтақани ижтимоий ва иқтисодий жиҳатдан ривожлантириш** юзасидан чоралар кўрилиши (49-модда);

Оролбўйи минтақасидаги глобал экологик муаммо 50 млнга яқин аҳолининг турмуш тарзига бевосита салбий таъсир кўрсатмоқда.

Ушбу норманинг Конституцияда мустаҳкамланиши Оролбўйи минтақаси аҳолиси учун муносиб яшаш шароитларини яратишга, фуқаролар, биринчи навбатда, ижтимоий соҳа вакиллари учун қўшимча имтиёзлар тўпламидан фойдаланишга имкон беради, атроф-муҳитни муҳофаза қилишга қаратилган турли лойиҳаларда бизнес тузилмалари ва нотижорат ташкилотларнинг фаол иштирок этиш имкониятини оширади.

– атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, табиий бойликларни ва биологик хилма-хилликни сақлаш, иқлим ўзгаришига, эпидемияларга, пандемияларга қарши курашиш ҳамда уларнинг оқибатларини юмшатиш соҳаларида ягона давлат сиёсати амалга оширилишини таъминлаш Вазирлар Маҳкамасининг асосий вазифаларидан бири сифатида мустаҳкамланди (115-модда);

– ҳудудларнинг экологик жиҳатдан ривожлантиришни таъминлашга қаратилган чора-тадбирларни амалга ошириш вилоятлар, туманлар, шаҳарлар ҳокимларининг ваколатларидан бири этиб белгиланди (123-модда).

Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазирлиги

ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИНИНГ МАЗМУН-МОҲИЯТИ ВА АҲАМИЯТИ:

Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликларини
олий қадрият эканлиги;

Ўзбекистоннинг кўп миллатли халқининг
иродасини рўёбга чиқаришга интилиш;

Давлат ва жамият тараққиёти мафкураси
эканлиги;

Ўзбекистон халқининг конституциявий-
ҳуқуқий ижодкорлигининг ўзига хослиги

Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазирлиги

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АСОСИЙ ҚОНУНИДА КОНСТИТУЦИЯВИЙ ИСЛОҲОТЛАРНИНГ БОШ ТАМОЙИЛИ:

Ўзбекистон – республика бошқарув шаклидаги
суверен, демократик, ҳуқуқий, ижтимоий
давлат деб белгилангани

1-модда

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги

Асосий қонун мамлакатнинг бутун ҳудудида олий юридик кучга эга, тўғридан-тўғри амал қилади ва ягона ҳуқуқий маконнинг асосини ташкил этади (15-модда);	Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси асосида ва уни ижро этиш учун қабул қилинди (16-модда);
--	---

ЎЗБЕКИСТОН КОНСТИТУЦИЯСИДА ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТНИНГ АСОСИЙ БЕЛГИЛАРИ

Фуқаролар ва юридик шахслар, агар суд орқали ҳимоя қилишнинг бошқа барча воситаларидан фойдаланиб бўлинган бўлса, судда кўриб чиқилиши тугалланган муайян ишда суд томонидан ўзига нисбатан қўлланилган қонуннинг Конституцияга мувофиқлиги тўғрисидаги шикоят билан бевосита Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судига мурожаат қилиш ҳуқуқи белгиланди **(133-модда)**.

Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазирлиги

Инсон ва фуқаронинг асосий шахсий ҳуқуқ ва
эркинликларини таъминлашнинг
конституциявий кафолатлари:

Ўзбекистонда инсоннинг ҳуқуқ ва
эркинликлари халқаро ҳуқуқнинг
умумэтироф этилган нормаларига
биноан ҳамда Конституцияга мувофиқ
эътироф этилади ва кафолатланади.
Инсон ҳуқуқ ва эркинликлари ҳар кимга
туғилганидан бошлаб тегишли бўлади
(19-модда);

Инсоннинг ҳуқуқ ва эркинликлари бевосита амал қилади,
қонунларнинг, давлат органлари, фуқаролар ўзини ўзи
бошқариш органлари, уларнинг мансабдор шахслари
фаолиятининг моҳияти ва мазмунини белгилайди. Давлат
органлари томонидан инсонга нисбатан қўлланиладиган
ҳуқуқий таъсир чоралари мутаносиблик принципига
асосланиши ва қонунларда назарда тутилган мақсадларга
эришиш учун етарли бўлиши керак **(20-модда)**

**Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазирлиги**

**ЯНГИ ТАҲРИРДАГИ
КОНСТИТУЦИЯДА ШАХС,
ЖАМИЯТ ВА ДАВЛАТ
МУНОСАБАТЛАРИ:**

Ўзбекистон Республикаси
фуқароси Ўзбекистондан
ташқарига мажбурий чиқариб
юборилиши ёки бошқа
давлатга бериб юборилиши
мумкин эмаслиги белгиланди.
Давлат хорижда яшаётган
ватандошлар билан
алоқаларни сақлаб қолиш
ҳамда ривожлантириш
тўғрисида халқаро ҳуқуқ
нормаларига мувофиқ ғамхўрлик
қилади

(23-модда);

Яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг
ажралмас ҳуқуқидир ва у қонун
билан муҳофаза қилинади, шу
муносабат билан Конституцияда
Ўзбекистон Республикасида ўлим
жазоси тақиқланади деб
белгиланди

(25-модда).

шахсни ушлаш чоғида унга тушунарли тилда унинг ҳуқуқлари ва ушлаб турилиши асослари тушунтирилиши шарт;

гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи ўзининг айбисизлигини исботлаши шарт эмас ва исталган вақтда сукут сақлаш ҳуқуқидан фойдаланиши мумкин;

ЎЗБЕКИСТОН КОНСТИТУЦИЯДА ИНСОН ВА ҲУҚАРОНИ ҲУҚУҚИЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШНИНГ ИШОНЧЛИ МЕХАНИЗМЛАРИ:

ҳибсга олишга, қамоққа олишга ва қамоқда сақлашга фақат суднинг қарорига кўра йўл қўйилади. Шахс суднинг қарорисиз қирқ саккиз соатдан ортиқ муддат ушлаб турилиши мумкин эмас;

ҳар ким ёзишмалари, телефон орқали сўзлашувлари, почта, электрон ва бошқа хабарлари сир сақланиши ҳуқуқига эга. Ушбу ҳуқуқнинг чекланишига фақат қонунга мувофиқ ва суднинг қарорига асосан йўл қўйилади.

ҳеч ким уй-жойга унда яшовчи шахсларнинг хоҳишига қарши кириши мумкин эмас. Уй-жойга киришга, шунингдек унда олиб қўйишни ва кўздан кечиришни ўтказишга фақат қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда йўл қўйилади. Уй-жойда тинтув ўтказишга фақат қонунга мувофиқ ва суднинг қарорига асосан йўл қўйилади.

Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазирлиги

айбдорликка оид барча
шубҳалар, агар уларни бартараф
этиш имкониятлари тугаган
бўлса, гумон қилинувчининг,
айбланувчининг, судланувчининг
ёки маҳкумнинг **фойдасига ҳал**
қилиниши керак.

КОНСТИТУЦИЯДА ИЛК
БОР БЕЛГИЛАНАЁТГАН
НОРМАЛАР:

ҳар ким ўзига ва яқин
қариндошларига қарши гувоҳлик
беришга мажбур эмас. Бунда,
Конституцияда аниқ белгиланмоқда:
агар шахснинг ўз айбини тан
олганлиги унга қарши ягона далил
бўлса, у айбдор деб топилиши ёки
жазога тортилиши мумкин эмас;

озодликдан маҳрум этилган
шахслар ўзига нисбатан
инсоний муомалада бўлиниши
ҳамда инсон шахсига хос
бўлган шаъни ва қадр-
қиммати хурмат қилиниши
ҳуқуқига эга;

шахснинг судланганлиги ва
бундан келиб чиқадиган ҳуқуқий
оқибатлар унинг қариндошлари
ҳуқуқларини чеклаш учун асос
бўлиши мумкин эмас.

қонунда белгиланган пенсиялар, нафақалар ва бошқа турдаги ижтимоий ёрдамнинг миқдорлари расман белгиланган энг кам истеъмоладан ози харажатларидан бўлиши мумкин эмас (46-модда);	ҳар ким уй-жойли бўлиш ҳуқуқига эга. Ҳеч ким суднинг қарорисиз ва қонунга зид тарзда уй-жойидан маҳрум этилиши мумкин эмас. Уй-жойидан маҳрум этилган мулкдорга уй-жойнинг қиймати ҳамда у кўрган зарарларнинг ўрни қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда олдиндан ҳамда тенг қийматда қопланиши таъминланади. (47-модда);	давлат ногиронлиги бўлган шахсларнинг ижтимоий, иқтисодий ва маданий соҳалар объектлари ва хизматларидан тўлақонли фойдаланиши учун шарт-шароитлар яратиши, уларнинг ишга жойлашишига, таълим олишига кўмаклашиши, уларга зарур бўлган ахборотни тўсқинликсиз олиш имкониятини таъминлаши аниқ белгиланди (57-модда);
---	---	---

Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазирлиги

АСОСИЙ ҚОНУНДА
ИШСИЗЛИККА ҚАРШИ
КУРАШИШ ВА ФУҚАРОЛАРНИНГ
МЕҲНАТ ҲУҚУҚЛАРИ
КАФОЛАТЛАРИНИ
МУСТАҲҚАМЛАШГА ОИД
НОРМАЛАР:

Меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг
кам миқдори инсоннинг
муносиб турмуш даражасини
таъминлаш зарурати ҳисобга
олинган ҳолда белгиланди
(42-модда);

ҳомиладорлиги ёки боласи
борлиги сабабли аёлларни ишга
қабул қилишни рад этиш, ишдан
бўшатиш ва уларнинг иш ҳақини
камайтириш тақиқланади
(42-модда);

давлат фуқароларнинг
бандлигини таъминлаш,
уларни ишсизликдан ҳимоя
қилиш, шунингдек
камбағалликни қисқартириш
чораларини кўради. Давлат
фуқароларнинг касбий
тайёргарлигини ва қайта
тайёрланишини ташкил этади
ҳамда рағбатлантиради
(43-модда);

суд қарори билан тайинланган
жазони ижро этиш тартибидан ёхуд
қонунда назарда тутилган бошқа
ҳоллардан ташқари мажбурий
меҳнат тақиқланади. Болалар
меҳнатининг боланинг соғлиғига,
хавфсизлиғига, ахлоқига, ақлий ва
жисмоний ривожланишига хавф
солувчи, шу жумладан унинг таълим
олишига тўсқинлик қилувчи ҳар
қандай шакллари тақиқланади (44-
модда).

Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазирлиги

давлат узлуксиз таълим
тизими, унинг ҳар хил турлари
ва шакллари, давлат ва нодавлат
таълим ташкилотлари
ривожланишини таъминлайди.
(50-модда);

фуқаролар давлат таълим
ташкилотларида танлов
асосида давлат ҳисобидан олий
маълумот олишга ҳақли. Олий
таълим ташкилотлари академик
эркинлик, ўзини ўзи бошқариш,
тадқиқотлар ўтказиш ва ўқитиш
эркинлиги ҳуқуқига эга.
(51-модда);

КОНСТИТУЦИЯДА
ТАЪЛИМ СОҲАСИГА
ОИД ЯНГИ НОРМАЛАР:

жамиятда ўқитувчининг мақоми ва ўрнига бағишланган алоҳида модда киритилди. Ўзбекистонда ўқитувчининг меҳнати жамият ва давлатни ривожлантириш, соғлом, баркамол авлодни шакллантириш ҳамда тарбиялаш, халқнинг маънавий ва маданий салоҳиятини сақлаш ҳамда бойитишнинг асоси сифатида эътироф этилиши мустаҳкамланди. Давлат ўқитувчиларнинг шаъни ва қадр-қимматини ҳимоя қилиш, уларнинг ижтимоий ва моддий фаровонлиги, касбий жиҳатдан ўсиши тўғрисида ғамхўрлик қилади.

(52-модда).

Ўзбекистон Республикаси
Адлия вазирлиги

КОНСТИТУЦИЯ ЁШЛАРНИНГ ТАЪЛИМ ОЛИШ ҲУҚУҚИНИ КЕНГАЙТИРДИ:

Ижтимоий давлатга хос ёндашувлар таълим соҳасига оид кўплаб модда ва нормаларда ҳам ўз ифодасини топди. **Таълим ва илм-фанга** оид нормалар қарийб **2 баробарга** **ошди.(50-модда).**

Жумладан, фуқароларнинг олий таълим муассасаларида **давлат гранти** ҳисобидан **ўқиш ҳуқуқи** қатъий белгилаб қўйилди. **(50-модда).**

Маълумот тариқасида айтиш мумкинки, **2017** йилгача олийгоҳларда ўқиш учун **давлат грантлари** сони фақат қисқариб келган бўлса, охириги олти йилда бу борадаги аҳвол бутунлай ўзгарди. Грантлар сони **2 баравар кўпайиб, 40 минггага** етди. **Магистратура** учун эса **5 баравар кўпайди. (53-модда).**

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги

Конституцияда давлатнинг ёшлар, болалар ҳақида
ғамхўрлик қилиш, аёллар ва эркеклар учун тенг имкониятларни
яратишга оид нормалар мустаҳкамланди.

давлат хотин-қизлар ва
эркакларга жамият ҳамда
давлат ишларини
бошқаришда, шунингдек
жамият ва давлат ҳаётининг
бошқа соҳаларида
тенг ҳуқуқ ва имкониятларни
таъминлайди **(58-модда)**;

Никоҳ Ўзбекистон халқининг
анъанавий оилавий
қадриятларига,
никоҳланувчиларнинг
ихтиёрий розилигига ва тенг
ҳуқуқлилигига асосланади.
Давлат оиланинг тўлақонли
ривожланиши учун ижтимоий,
иқтисодий, ҳуқуқий ва бошқа
шарт-шароитлар яратади
(76-модда).

ота-оналар ва уларнинг
ўрнини босувчи шахслар ўз
фарзандларини вояга етгунга
қадар боқishi, уларнинг
тарбияси, таълим олиши,
соғлом, тўлақонли ва ҳар
томонлама камол топиши
хусусида ғамхўрлик қилишга
мажбурдирлар **(77-модда)**;

Маҳаллада «обод хонадон», «обод кўча» ва «обод маҳалла» дастурлари ҳамда «яшил макон» умуммиллий лойиҳасини амалга оширишда «маҳалла еттилиги» ишини манзилли ташкил қилиш

Маҳаллада “Обод хонадон”, “Обод кўча” ва “Обод маҳалла” дастурларининг “Маҳалла еттилиги” ишини манзилли ташкил қилиш

Бугунги кунда мамлакатимизда барча ижтимоий-иқтисодий дастурлар аҳоли муаммоларини ўрганиш, таҳлил қилиш ва ҳал этиш ҳамда мурожаатларни давлат органлари ва ташкилотлари томонидан кўриб чиқишнинг бир-бири билан узвий боғланган тўрт поғонали **“маҳалла-туман-вилоят-республика”** тизими жорий этилди.

Маълумот учун:

Бугунги кунда республикаимизда **9 442 та** маҳалла фаолият юритмоқда.

Маҳаллаларнинг **1 984 таси** шаҳарда, **1 219 таси** туман марказида, **5 062 таси** туман марказидан **30 км** бўлган масофада, **599 таси** туман марказидан **30 км** ва ундан олис масофада, тоғли ва чўл ҳудудида, **578 таси** чегара ёки анклав ҳудудда жойлашган.

Маҳаллаларнинг **13 тасида 100 тагача** хонадон, **1660 тасида 101–500 тагача**, **5697 тасида 501–1000 тагача** хонадон, **1696 тасида 1001–1500 тагача** хонадон, **252 тасида 1501–2000 тагача** хонадон, **124 тасида 2001 тадан** ортиқ хонадонлар мавжуд.

Хабарингиз бор, жорий йилнинг **26 сентябрь кuni** Давлатимиз Раҳбари раислигида маҳаллабай ишлаш тизимини янада кучайтириш чора-тадбирлари муҳокамаси юзасидан видеоселектор йиғилиши бўлиб ўтди.

Мазкур йиғилишда маҳалладаги **“бешлик тизими”**нинг ўзаро мувофиқ ишлашида камчиликлар, жуда кўп такрорланишлар борлиги, ижтимоий мақсаддаги маблағлар баъзан самарасиз йўналтирилаётганлиги, эҳтиёжманд аҳолининг масаласини ҳал қилиш вилоят ва республика идорасига боғланиб қолганлиги, маҳалла ходимлари фаолиятини баҳолаш мезони йўқлиги, уларнинг кўп вақти **“қоғоз тўлдириш”** ва мажлисларга кетаётганлиги каби камчиликлар таҳлил қилиниб, тизимни такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш бўйича янги ёндашувлар белгилаб берилди.

Унга кўра, энди маҳалла бошқарувига солиқчи ва ижтимоий хизмат ходими ҳам қўшилиб, **“маҳалла еттилиги”** бўлади.

Эҳтиёжманд аҳолини рўйхатга киритиш, моддий ёрдам, субсидия ва кредит ажратиш каби **70 дан ортиқ** масалалар, туман ва вилоят идораларига чиқмасдан, маҳалланинг ўзида жамоавий ҳал қилинади. Шунингдек, Бандлик, Тадбиркорлик ва Касаначилик жамғармалари маблағлари ҳар бир маҳаллага тақсимлаб берилади.

Барчамизга маълумки, ўтган йилларда **“Обод қишлоқ”** ва **“Обод маҳалла”** дастурлари доирасида **1,5 мингдан ортиқ** қишлоқ ва маҳаллаларда қурилиш ва ободонлаштириш ишлари амалга оширилди. Жумладан, **2022-2023 йиллар** давомида **5 284 та** маҳалланинг инфратузилмаси яхшиланди, **7 369 та** объектда қурилиш ишлар якунланиб, фойдаланишга топширилди. Жумладан, **3 675 та** ички йўллар, **1 876 та** ичимлик ва оқова сув таъминоти, **675 та** электр тармоғи, **70 та** газ таъминоти, **224 та** ижтимоий соҳа ва **849 та** бошқа турдаги объектда қурилиш ишлари амалга оширилди.

Юқоридагилар билан бир қаторда Давлатимиз раҳбари эндиликда маҳаллаларда “Обод хонадон”, **“Обод кўча”**, **“Обод маҳалла”** мезонлари асосида обод бўлишини таъкидлаб, ободонлаштириш ишларининг **“маҳалладан хонадонгача”** тамойили асосида ҳар бир хонадонгача кириб боришини таъминлаш, бу борада фуқароларнинг дахлдорлик ҳиссини ошириб боришни вазифа қилиб белгилаб берди.

Шу мақсадда жорий йилнинг 26 июль – 30 август кунлари ҳар бир ҳудуддан 1 тадан (жами 14 та) маҳаллада “Обод хонадон”, “Обод кўча”, “Обод маҳалла” мезонларини жорий этиш ишлари амалга оширилди.

Жумладан, жами 5 113 та хонадонда “Обод хонадон” мезонлари тўлиқ жорий этилди. Бунда 711 та кам таъминланган, эҳтиёжманд ва боқувчисини йўқотган оилалар хонадонларида мутасадди ташкилотларни жалб қилган ҳолда “Обод хонадон” мезонларини жорий этиш ишлари амалга оширилди.

Давлатимиз раҳбарининг жорий йил сентябрдаги топшириқларига асосан ҳар бир ҳудуддан вилоят секторлари кесимида ҳар чоракда – 1 тадан (бир чоракда – жами 56 та, йил давомида – 224 та) маҳаллада “Обод хонадон”, “Обод кўча” ва “Обод маҳалла” мезонлари амалиётга жорий этилади.

“Обод хонадон”, “Обод кўча”, “Обод маҳалла” дастурларини амалга оширишдаги тизимли муаммолар:

биринчидан, қишлоқ ва овулларда яшаётган аҳолининг хонадон ва соғлом турмуш маданияти ҳамда хонадон гигиенаси талаблари борасида етарлича тушунчага (ҳожатхона, тандирхона, ошхона, ҳаммом, молхона ва ҳ.к ачинарли ҳолатда эканлиги) эга эмаслиги, аксарият аҳолининг ўз хонадонини тартибга келтириш ва таъмирлаш, томорқасидан самарали фойдаланишда масъулиятнинг йўқлиги;

иккинчидан, туман (шаҳар) ҳокимлиги, сектор раҳбарлари, маҳаллага бириктирилган давлат ташкилотлари раҳбарларининг “Обод хонадон”, “Обод кўча”, “Обод маҳалла” мезонларини жорий этишни тўлиқ тушуниб етмаганлиги, мазкур дастурлар ижросига ташаббускор ҳомийлар жалб этилмаслиги ва маҳаллий бюджетнинг орттирилган маблағлари манзилли йўналтирилмаганлиги;

учинчидан, ўтган даврда маҳалла инфратузилмаси ривожлантирилмаганлиги (кўчалар таъмирга муҳтожлиги, марказлашган тоза ичимлик суви йўқлиги, электр ва газ таъминот тизими эскирганлиги ёки таъмирталаблиги, ижтимоий соҳа объектлари талаб даражасида эмаслиги ҳамда маиший чиқиндилар узоқ вақт давомида олиб

чиқилмаганлиги), маҳаллалар “Обод қишлоқ”, “Обод маҳалла” дастурларига киритилмаганлиги;

тўртинчидан, маҳаллалар “бешлиги” томонидан аҳоли муаммолари тизимли ҳал этилмаганлиги, қишлоқларда яшовчи аксарият аҳолининг уй-жойи, турмуш тарзини яхшилаш борасида дунёқарашини ўзгартиришга қаратилган тадбирлар амалга оширилмаганлиги.

“Обод хонадон” мезонлари қуйидаги 3 та йўналишдаги чора-тадбирларни амалга ошириш орқали жорий этилади:

1. Хонадоннинг иқтисодий жиҳатдан барқарор бўлиши йўналиши бўйича:

- ёшлар ва хотин-қизлар бандлигини таъминлаш;
- бўш иш ўринларига жойлаштириш учун йўлланмалар бериш;
- ишсиз фуқароларни касб-ҳунарга ўқитиш ва бандлигини таъминлаш;
- ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб этиш;
- хонадон аъзоларига тадбиркорлик, шу жумладан, ҳунармандчилик ва касаначилик билан шуғулланишлари учун имтиёзли кредитлар ва субсидиялар ажратилишида кўмаклашиш;
- хизмат кўрсатиш ва ишлаб чиқариш соҳасида фаолиятини йўлга қўйишга кўмаклашиш;
- томорқадан самарали фойдаланишда кўмаклашиш, жумладан, томорқада гулчилик, кўчатчилик, мева ва сабзавотлар етиштиришдан даромад олишни йўлга қўйиш.

2. Хонадонда етарли шароитлар мавжуд бўлиши йўналиши бўйича:

- хонадон ташқи ва ички деворларини таъмирлаш ва оқлаш;
- хонадонга кириш дарвозаси, эшик ва ромларини бўяш, том қисмини таъмирлаш;
- хонадоннинг ҳовлиси ҳамда кўча томонини тартибга келтириш, манзарали дарахтлар ва гуллар экиш;
- хонадонга туташ кўча бўйларидаги ариқ ва зовурларни тозалаш;
- ошхона, ювиниш ва бошқа қўшимча (молхона, товукхона, қўйхона, қуёнхона, ҳожатхона каби) хоналарни таъмирлаш, оқлаш ҳамда санитария-гигиена талабларига мослигини ўрганиш.

3. Хонадондаги ижтимоий-маънавий муҳитнинг барқарор бўлиши йўналиши бўйича:

- хонадонда ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик муҳитини шакллантириш;
- оилавий қадриятларга зид бўлган турли маънавий таҳдидларга қарши профилактик тадбирларни ташкил этиш;
- эр-хотин, ота-она ва фарзандлар ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлаш, оиланинг муқаддаслиги ва никоҳни қонунийлигини таъминлашда эр-хотиннинг ўзаро масъулиятини таъминлаш;

- хонадон аъзоларининг китобхонлик маданиятини шакллантириш мақсадида маҳаллаларда турли китобхонлик кечалари, кўргазма-ярмаркалар ташкил этиш;
- хонадон аъзолари, айниқса, ёшлар ўртасида жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишни оммалаштириш, соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш;
- маҳалладаги кекса авлод вакиллари ёшларга бириктириш, шу орқали уларни маънавий ва жисмонан соғлом этиб тарбиялаш бўйича чора-тадбирлар амалга оширилади.

“Обод кўча” мезонлари қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш орқали жорий этилади:

- маҳалла ҳудудидаги ички кўчаларнинг ободонлаштирилганлиги (асфальт ёки шағал ётқизилганлиги) ва кўкаламзорлаштирилганлиги;
- ички йўлларнинг автомобиль қатнов қисми ва пиёдалар йўлакларининг талабга жавоб бериши;
- кўчалар бўйларида манзарали дарахтлар ва гуллар экилганлиги;
- кўчалар бўйларидаги ариқ-зовурларнинг тозаллиги;
- ахлат қутиларининг мавжудлиги, майиш чикиндилардан холи эканлиги;
- кўчаларнинг номланганлиги ва хонадонлар рақамланганлиги;
- дераза ва ромларнинг бўялганлиги;
- кўчанинг кечки вақтда тўлиқ ёритилиши, кузатув камераларининг мавжудлиги.

“Обод хонадон” ва “Обод кўча” мезонларини амалиётга жорий этиш бўйича қуйидагиларни амалга ошириш лозим:

- хонадон ва кўчаларни обод ва кўркем қилишда аҳолининг дахлдорлик ҳиссини ошириш;
- аҳоли ўртасида “Обод хонадон” тамойилини кенг тарғиб қилиш орқали умуммиллий ҳаракатга айлантириш;
- камбағал оилаларнинг хонадонларини таъмирлаш учун ҳашарлар уюштириш;
- кўчалар ва хонадонларни обод ва кўркем қилиш бўйича хонадонлар ўртасида кўрик-танловлар ўтказиш.

“Обод хонадон”, “Обод кўча” ва “Обод маҳалла” мезонларини амалга ошириш мақсадида маҳаллаларда қуйидаги ишлаш тартиби йўлга қўйилади:

1) Маҳалла раиси – маҳалла **“еттилиги”** ишини ташкил қилади ҳамда эҳтиёжманд оилаларга уй-жойини яхшилашга кўмаклашади;

– барча оилаларда хонадон маданиятини юксалтириш, хонадонларни обод ҳамда кўркем қилиш, қурилиш меъёрлари ва санитария-гигиена қоидаларига риоя этиш бўйича тушунтириш ишларини ташкиллаштиради;

2) Ҳоким ёрдамчиси – ишсизларга иш топишга, аҳолини касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқитишга ҳамда аҳолининг тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш мақсадида кредит ва субсидиялар ажратилишида кўмаклашади;

3) Ёшлар етакчиси – ёшларни спорт, мусиқа ва тўғаракларга жалб этиш, Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларнинг муаммоларини ҳал этиш, кўрсатиладиган 30 та ёрдам турларидан самарали фойдаланишига масъул бўлади;

4) Хотин-қизлар фаоли – аёлларни тадбиркорлик, касаначилик, хунарамдчиликка жалб қилишга масъул бўлади;

– маҳаллада кўчабошилар, ижтимоий фаол ва обрўли нуронийлар ҳамда “Оқида аёллар” ҳаракати аъзоларини жалб этган ҳолда, уйма-уй юриш тизими асосида оилаларда маънавий муҳит барқарорлиги ва соғлом турмуш тарзига риоя қилиш бўйича тушунтириш-тарғибот ишларини ташкиллаштиради;

5) Профилактика инспектори – маҳаллада жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, жамоат тартибини **сақлаш** ва **хавфсиз** муҳитни таъминлайди;

6) Ижтимоий ходим – ёлғиз кекса, ногиронлиги бўлган шахслар ва бошқа муҳтожларни, оғир аҳволга тушиб қолган ва оғир аҳволга тушиб қолиш хавфи юқори бўлган оилаларни мунтазам равишда мониторинг қилиб боради, улар учун **ижтимоий хизмат ва ёрдамларни ташкил этади**;

7) Солиқ инспектори – маҳалладаги имкониятларни ишга солиб, солиқ базасини кенгайтириш, тадбиркорлик фаолиятини қонунийлаштиришга ҳамда ўзини ўзи банд қилганларга кичик бизнес тоифасига ўтишга кўмаклашади ва **маҳалла бюджетини** шакллантиради.

Сектор раҳбарлари маҳаллаларда ишни ташкил этишда қуйидагиларга алоҳида эътибор қаратишлари лозим:

биринчидан – ҳудудларда криминоген вазиятидан келиб чиқиб, ҳуқуқбузарлик ҳолатлари ошган маҳаллаларни туман (шаҳар) прокурорлари ва ички ишлар бўлим бошлиқларига бириктиришни инобатга олиш зарур;

иккинчидан – маҳалла раислари билан тезкор маълумотлар алмашувини йўлга қўйиш мақсадида алоҳида телеграм канал ташкил этиш ва кунлик маълумотлар олиш тизимини жорий этиш тавсия этилади;

учинчидан – секторлар штабида ўтган ҳафта давомида берилган вазифаларнинг бажарилганлигини муҳокама қилиб, маҳаллалар томонидан билдирилган таклифлар ва қўйилган муаммолар асосида жорий ҳафтада бажариладиган вазифаларни белгилаб олиш;

тўртинчидан – маҳалла **“еттилиги”**га инфратузилма ишларини ташкиллаштиришда амалий ёрдам кўрсатиш ҳамда аҳоли эҳтиёжларининг ҳар томонлама ва чуқур таҳлили асосида Республиканинг инвестиция (давлат) дастурлари ва ҳудудларни ривожлантириш дастурларига қўшиш бўйича таклифлар бериш;

бешинчидан – маҳаллаларда сайёр қабуллар ташкил этиш, жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларини кўриб чиқиш, аҳолининг турли қатламлари билан тўғридан-тўғри мулоқотни ташкил этиш йўли билан ишларнинг ҳаққоний ҳолати, тўпланган муаммолар ва тизимли камчиликларни чуқур ва ҳар томонлама ўрганиш ва уларнинг ечими бўйича чоралар кўриш;

олтинчидан – кунида камида **2 та** маҳаллага чиққан ҳолда маҳалладаги **“еттилик”** фаолиятини ўрганиш ва маҳаллий вакиллик, ижроия ҳокимияти органлари, бошқа давлат органлари ва ташкилотлари раҳбарларига ўрганиш натижалари бўйича таклифлар киритиш.

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини амалга оширишда “Маҳалла еттилиги” ишини манзилли ташкил қилиш

Бугунги кунда “Обод хонадон”, “Обод кўча” ва “Обод маҳалла” мезонларини жорий этиш билан бир қаторда барча маҳаллаларда кўкаламзорлаштириш, дарахт ва бута кўчатлари экиш бўйича **“Яшил макон”** дастури амалга оширилмоқда.

Бунда, жорий йил 25 октябрдан 1 декабргача, **“кузги дарахт экиш мавсуми”** доирасида **85 миллион туп кўчат** экиш режалаштирилган.

Ушбу жараёнда барча даражадаги раҳбарлар, вазирлар, ҳокимлар, маҳалла еттилиги ва фаоллари, жамоат арбоблари, нуронийлар, санъаткор ва спортчилар, машҳур блогерлар ўрнатилган кўрсатишлари лозим.

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини амалга оширишда маҳалладаги муаммолар:

- Маҳалла ҳудудидаги бўш турган ерлар дарахт кўчатлари ва қаламчаларини экиш мақсадида маҳаллаларга бириктирилмаганлиги;
- Маҳалла ҳудудида тупроқ иқлим шароитига мос бўлган дарахт кўчатлари ва буталар танланмаганлиги ва экилмаганлиги;
- Маҳаллалар ҳудудида суғориш тизими мавжуд бўлмаган ер майдонларида дарахт кўчатлари экилганлиги;
- Дарахт кўчатларини харид қилишга аниқ маблағ манбаси мавжуд эмаслиги ва етказиб берувчи ташкилотлар томонидан кўчатлар ҳар бир маҳаллага тенг тақсимланмаганлиги;
- Экилган дарахт кўчатларини парваришlash ва сақлаш ҳамда қаламчаларни етиштиришга мавсумий жамоат ишчилари доимий асосда жалб этилмаганлиги.

Бунда маҳалла раислари:

- ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, профилактика инспекторлари биргаликда **ҳар йили февраль ва август ойларида** маҳаллалар ҳудудида суғориш тизими мавжуд бўлган бўш турган ер майдонларини аниқлайди;
- Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлигининг ҳудудий бўлимлари билан биргаликда манзарали ва мевали дарахт кўчатлари, буталар ва қаламчалар экиш ҳажмини аниқлайди;
- маҳаллалар ҳудудида ташаббускор фуқаролар ва аҳоли, айниқса, ёшларни кенг жалб қилган ҳолда дарахт кўчатларини экиш ишларини ташкиллаштиради;
- ҳоким ёрдамчиси билан биргаликда дарахтларни экиш, сақлаш, парваришlash ва тозалик тадбирларига маҳаллаларга йўналтирилган Жамоат ишлари жамғармаси маблағлари ҳисобидан ишсиз шахслар жалб этилади;
- экилган дарахт кўчатлари, буталарни парваришlash ва суғоришга кўча, ховли ва уйларда яшовчи фуқароларни масъул этиб белгилайди ҳамда дарахтларни кесиш ва нобуд қилиш ҳолатларининг олдини олиш борасида жамоатчилик назоратини ўрнатади.

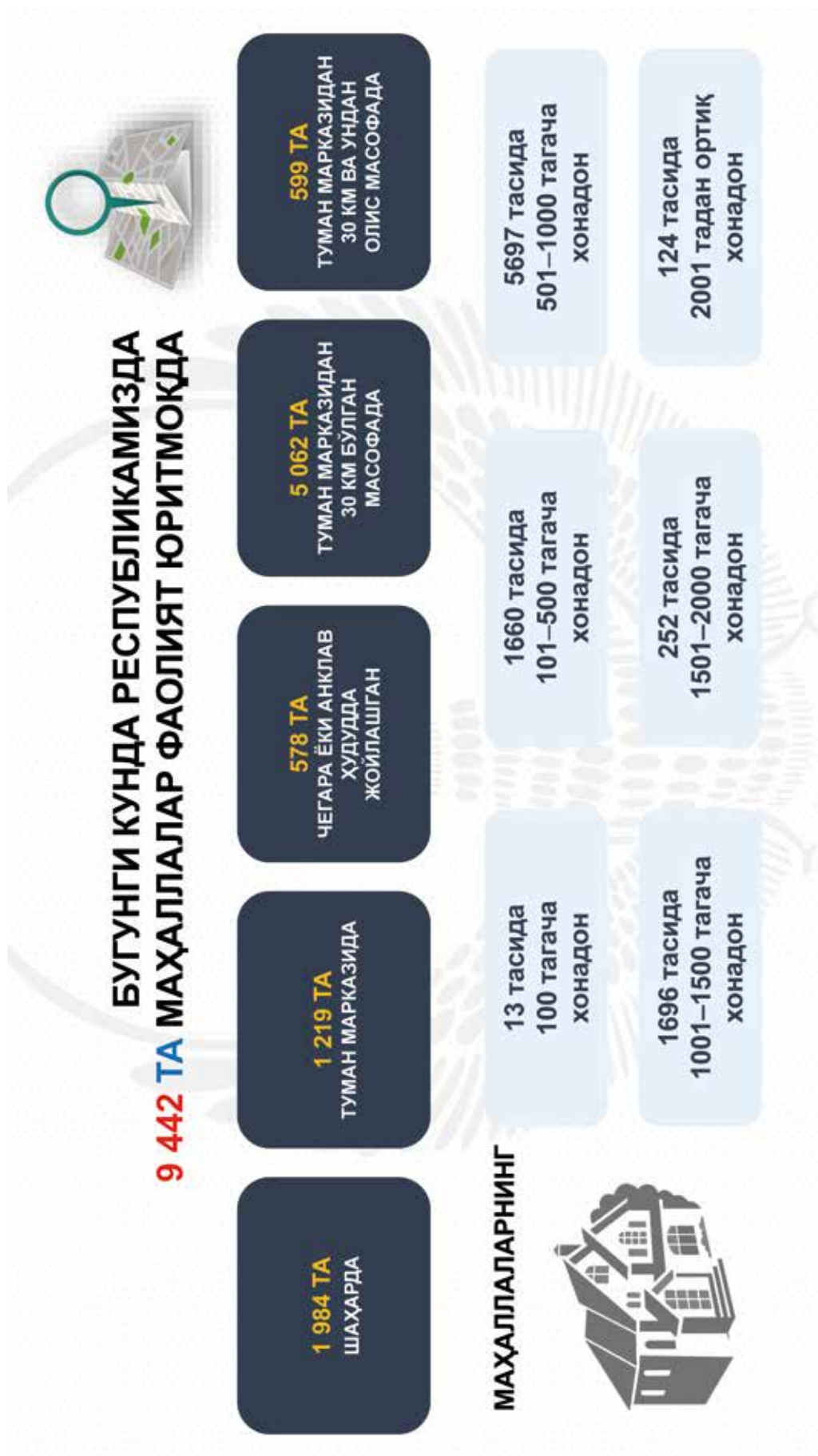
Ижтимоий хизмат ходими маҳаллаларда эҳтиёжманд ва боқувчисини йўқотган оилалар, ёлғиз кексаларнинг томорқаларида мевали ва дарахт кўчатлари ва мавусмий гул кўчатларини экиш ишларини ташкиллаштиради.

“Маҳалла еттилиги” ҳар йилнинг биринчи чорагида маҳалла ҳудудини кўкалам-зорлаштириш бўйича тадбирлар режаларини ишлаб чиқади.

Сектор раҳбарларига барча туман ва маҳаллаларда бир ой давомида кўчат ярмаркаларини ташкил қилиш ва куз мавсумида 30 миллион туп кўчат етказиб бериш вазифаси топширилди.

Сектор раҳбарлари “Маҳалла еттилиги” билан биргаликда:

- аҳолининг дарахт экишга бўлган қизиқишини ошириш ва рағбатлантириш;
- маҳаллалар ҳудудида дарахт кўчатлари ва буталарни экиш орқали яшил майдонларни кўпайтириш чораларини кўради;
- маҳаллалар ҳудудида экилган дарахтларни парваришlash, суғориш ва зараркунандалардан ҳимоя қилиш ишларини ташкил этади.

«Маҳалла еттилиги» ташкил этилади, маҳалла раиси ваколатлари кенгайтирилади.

Жорий йилнинг 26 сентябрь куни Давлатимиз раҳбари раислигида маҳаллабай ишлаш тизимини янада кучайтириш чора-тадбирлари муҳокамаси юзасидан видеоселектор йиғилиши бўлиб ўтди.

Маҳаллаларнинг бошқарув ходимлари сони солиқчи ва ижтимоий ходим қўшилиши ҳисобига **5 тадан 7 тага** кўпайди. Маҳалланинг ўзида **70 дан ортиқ** масала, жумладан, моддий ёрдам ва кредитлар ҳал этилади. Тизим эса тўлиқ рақамлаштирилади.

Давлатимиз раҳбарининг жорий йил сентябрдаги топшириқларига асосан ҳар бир ҳудуддан вилоят секторлари кесимида ҳар чорақда 1 тадан (бир чорақда жами 56 та, йилда 224 та) маҳаллада **“Обод хонадон”, “Обод кўча”** ва **“Обод маҳалла”** мезонлари жорий этилмоқда.

1-йўналиш

ХОНАДОННИНГ ИҚТИСОДИЙ ЖИХАТДАН БАРҚАРОР БЎЛИШИ

- ✓ ёшлар ва хотин-қизлар бандлигини таъминлаш;
- ✓ бўш иш ўринларига жойлаштириш учун йўлланмалар бериш;
- ✓ ишсиз фуқароларни касб-хунарга ўқитиш ва бандлигини таъминлаш;
- ✓ ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб этиш;
- ✓ хонадон аъзоларига тадбиркорлик, шу жумладан хунарымандчилик ва касаначилик билан шуғулланишга имтиёзли кредитлар ва субсидиялар ажратилишида кўмаклашиш;
- ✓ хизмат кўрсатиш ва ишлаб чиқариш соҳасида фаолиятини йўлга қўйишга кўмаклашиш;
- ✓ томорқадан самарали фойдаланишда кўмаклашиш, томорқада гулчилик, кўчатчилик, мева ва сабзавотлар етиштиришдан даромад олишни йўлга қўйиш.

2-йўналиш

ХОНАДОНДА ЕТАРЛИ ШАРОИТЛАР МАВЖУД БЎЛИШИ

- ✓ уйнинг яшаш хоналарида шароити (умумий хона, ошхона, катталар ва болалар учун қулай ва ихчам ётоқхона кабиларнинг) мавжудлигини ўрганиш ва етарли шароитлар яратиш;
- ✓ хонадон ташқи ва ички деворларини таъмирлаш ва оқлаш;
- ✓ хонадонга кириш дарвозаси, эшик ва ромларини бўяш, том қисмини таъмирлаш;
- ✓ хонадоннинг ҳовлиси ҳамда кўча томонини тартибга келтириш, манзарали дарахтлар ва гуллар экиш;
- ✓ хонадонга туташ кўча бўйларидаги ариқ ва зовурларни тозалаш;
- ✓ ошхона, ювиниш ва бошқа қўшимча (молхона, товуқхона, қўйхона, қуёнхона, ҳожатхона каби) хоналарни таъмирлаш, оқлаш ҳамда санитария-гигиена талабларига мослигини ўрганиш.

3-йўналиш

ХОНАДОНДАГИ ИЖТИМОЙ-МАЪНАВИЙ МУҲИТНИНГ БАРҚАРОР БЎЛИШИ

- ✓ хонадонда ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик муҳитини шакллантириш;
- ✓ оилавий қадриятларга зид бўлган турли маънавий таҳдидларга қарши профилактик тадбирларни ташкил этиш;
- ✓ эр-хотин, ота-она ва фарзандлар ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлаш, оилани муқаддаслиги ва никоҳнинг қонунийлигини таъминлашда эр-хотиннинг ўзаро масъулиятини таъминлаш;
- ✓ хонадон аъзоларини китобхонлик маданиятини шакллантириш мақсадида маҳаллаларда турли китобхонлик кечалари, кўргазма-ярмаркаларга жалб этиш;
- ✓ хонадон аъзолари, айниқса, ёшлар ўртасида жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишни оммалаштириш, соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш;
- ✓ маҳалладаги кекса авлод вакилларини ёшларга бириктириш, шу орқали уларни маънавий ва жисмонан соғлом этиб тарбиялаш.

МАҲАЛЛА РАИСИ

маҳалла **"еттилиги"** ишини ташкил қилади ҳамда эҳтиёжманд оилаларга уй-жойини яхшилашга кўмаклашади.

ҲОКИМ ЁРДАМЧИСИ

ишсизларга иш топишга, аҳолини касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқитишга ҳамда аҳолининг тадбиркорлик қўллаб-ташаббусларини қўллаб-қувватлаш мақсадида кредит ва субсидиялар ажратилишида кўмаклашади.

ЁШЛАР ЕТАКЧИСИ

ёшларни спорт, музика ва фан тўғаракларига жалб этиш, Ёшлар дафтари"га киритилган ёшларнинг муаммоларини ҳал этиш, кўрсатиладиган 30 та ёрдам турларидан самарали фойдаланишига масъул бўлади.

ХОТИН-ҚИЗЛАР ФАОЛИ
аёлларни тадбиркорлик,
касаначилиқ, хунарманддчиликка
жалб қилишга масъул бўлади.

ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИ
маҳаллада жиноятчилик ва
хуқуқбузарликларнинг олдини олиш,
жамоат тартибини сақлаш ва
хавфсиз муҳитни таъминлайди.

ИЖТИМОИЙ ХОДИМ
ёлғиз кекса, ногиронлиги бўлган
шахслар ва бошқа муҳтожлар, оғир
аҳволга тушиб қолган ва оғир аҳволга
тушиб қолиш хавфи юқори бўлган
оилаларни мунтазам равишда
мониторинг қилиб боради, улар учун
ижтимоий хизмат ва ёрдамларни
ташкил этади.

СОЛИҚ ИНСПЕКТОРИ
маҳалладаги имкониятларни ишга
солиб, солиқ базасини кенгайтириш,
тадбиркорлик фаолиятини
қонунийлаштиришга ҳамда ўзини ўзи
банд қилганларга кичик бизнес
тоифасига ўтишга кўмаклашади ва
маҳалла бюджетини шакллантиради.

СЕКТОР РАҲБАРЛАРИНИНГ МАҲАЛЛАЛАРДА ИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШИ

Биринчидан – ҳудудларнинг криминоген вазиятидан келиб чиқиб, ҳуқуқбузарлик ҳолатлари ошган маҳаллаларни туман (шаҳар) прокурорлари ва ички ишлар бўлим бошлиқларига бириктиришни инобатга олиш зарур.

Иккинчидан – маҳалла раислари билан тезкор маълумотлар алмашувини йўлга қўйиш мақсадида алоҳида телеграм канал ташкил этиш ва кунлик маълумотлар олиш тизимини жорий этиш.

Учинчидан – секторлар штабида ўтган ҳафта давомида берилган вазифаларнинг бажарилганлигини муҳокама қилиб, маҳаллалар томонидан билдирилган таълифлар ва қўйилган муаммоларни, жорий ҳафтада бажариладиган вазифаларни белгилаб олиш.

Тўртинчидан – маҳалла “еттилиги”га уй-жой коммунал ва йўл ҳўжалиги, энергия, сув ва иссиқлик таъминоти, транспорт қатнови, архитектура, ҳудудларни ободонлаштириш ва кўзаласзорлаштириш ишларини ташкиллаштиришда амалий ёрдам кўрсатиш;

Бешинчидан – маҳаллаларда сайёр қабуллар ташкил этиш, тўпланган муаммолар ва тизимли камчиликларни ўрганиш ва уларнинг ечими бўйича чоралар кўриш.

Олтинчидан – кунда камидан 2 та маҳаллага чиққан ҳолда маҳалладаги “еттилик” фаолиятини ўрганиш.

Жорий йил 25 октябрдан
1 декабргача, “**кузги дарахт экиш
мавсуми**” доирасида **85 миллион** туп
кўчат экиш режалаштирилган.

Бунда барча даражадаги раҳбарлар, вазирлар,
хокимлар, маҳалла “еттилиги” ва фаоллари, жамоат
арбоблари, нуронийлар, санъаткор ва спортчилар,
машҳур блогерлар ўрнатилган кўрсатишлари лозим.

Маҳалла раиси ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, профилактика инспекторлари биргаликда ҳар йили февраль ва август ойларида маҳаллалар ҳудудида суғориш тизими мавжуд бўлган бўш турган ер майдонларини аниқлайди.

Манзарали ва мевали дарахт кўчатлари, буталар ва қаламчалар экиш ҳажминини аниқлайди.

Маҳаллалар ҳудудида ташаббускор фуқаролар ва аҳоли, айниқса, ёшларни кенг жалб қилган ҳолда дарахт кўчатларини экиш ишларини ташкилллаштирилади.

СЕКТОР РАҲБАРЛАРИ ТОМОНИДАН БАРЧА ТУМАН ВА МАҲАЛЛАЛАРДА
БИР ОЙ ДАВОМИДА КЎЧАТ ЯРМАРКАЛАРИНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ ВА КУЗ
МАВСУМИДА 30 МИЛЛИОН ТУП КЎЧАТ ЕТКАЗИБ БЕРИЛАДИ

- ❖ Аҳолининг дарахт экишга бўлган қизиқишини ошириш ва рағбатлантиришни тизимли йўлга қўйилади.
- ❖ Маҳаллалар ҳудудида дарахт кўчатлари ва буталарни экиш орқали яшил майдонларни кўпайтириш чоралари кўрилади.
- ❖ Маҳаллалар ҳудудида экилган дарахтларни парваришlash, суғориш ва зараркуналалардан ҳимоя қилиш ишлари ташкил этилади.

Маҳаллада экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, “Яшил макон” дастури доирасида ҳар бир хонадонга 20 туп кўчат экиш манзилли ишларини ташкил этиш

Экологияни яхшилаш ва унинг салбий оқибатларининг олдини олиш масаласи **нафақат республикамізда, балки бутун дунёда** долзарб мавзуга айланди. Чунки бу **инсоният (аҳоли)нинг яшаш тарзи ва соғлиғи** билан бевосита боғлиқ.

Оммавий ахборот воситалари орқали эшитамиз, барчамизга маълум, сўнгги вақтларда тез-тез кузатилаётган ҳодисалар, яъни бир қанча мамлакатлардаги кучли ёғингарчиликлар, ер силкиниш ҳолатлари, ёнғинлар..., буларнинг ҳаммасига асосий сабаб – албатта **иқлим ўзгариши ва антропоген** таъсирлардир.

Бир статистик маълумотни айтиб ўтмоқчиман.

Дунё бўйича **60** мингдан **ортиқ олимлар “Биосайнс”** журналида кенг жамоатчиликка **“Экологик фожиалар”** тўғрисида мурожаат қилишган, ана шунда **қум-чанг заррачаларининг атмосферага кўтарилиши, Орол фожиаси ва унинг салбий оқибатлари** тилга олинган.

Маълумот учун:

Ҳар йили **экологик фожиалар** оқибатида – **уруш ва зўравонликларга** нисбатан **1,5–3 бараваргача** инсоният ўлими кўп бўларкан.

Соҳа олимларининг айтишича, **чўл ҳудудларида 1 гектар** саксовулзор бир йилда **1158 кг** карбонат ангидридни ютиб, салкам шунча ҳажмда одамларнинг яшаши учун зарур бўлган кислородни чиқаради. Бир туп вояга етган саксовул **3 тоннагача** қум-чангларни ушлаб қолади. Ёки **тоғли ҳудудларда** бир туп арча дарахти **30 кг** фитонцид ушлаб чиқаради, фитонцид инсон соғлиғи учун жуда фойдали ҳисобланади.

Бугунги мавзунинг долзарблигини ҳис қилиш учун қисқача “Яшил макон” умуммиллий лойиҳасининг бошланиш тарихини эслатиб ўтмоқчиман.

Хабарингиз бор, 2021 йил 2 февраль куни Президентимиз Шавкат Мирзиёев раислигида ўтказилган видеоселектор йиғилишида “Яшил макон” лойиҳасини амалга ошириш борасида барча даражадаги раҳбарлар олдидаги устувор вазифалар белгилаб берилди.

Шунингдек, мазкур йиғилишда бутун мамлакат миқёсида “Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси эълон қилиниб, келгуси беш йилда ҳар йили **200 млн** тупдан,

жами **1 миллиард** туп дарахт кўчатларини экиш мақсад қилиниб, мамлакатимиздаги яшил майдонлар ҳажмини **30 фоизга** етказиш режалаштирилди.

Ушбу мақсадларга эришиш учун Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 30 декабрдаги ПФ–46-сон Фармони билан Давлат ўрмон фондига кирмайдиган дарахтлар ва буталар қимматбаҳо навларининг кесилишига **мораторийнинг амал қил иши муддатсиз даврга узайтирилди.**

Шунингдек, 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида “Яшил макон” лойиҳасини амалга ошириш бўйича ҳар йил камида **200 млн тупдан** дарахт экиш вазифаси белгилаб берилди.

2021 йилгача ҳам ҳар йили баҳор ва куз мавсумлари давомида кўчат экиш тадбирлари олиб борилган. Аммо **бугун кўчат экиш ва дарахт парваришига** эътибор ва қараш (фикрлаш) бошқача бўлиши керак.

Белгиланган топшириқлар ижросини самарали ташкил қилиш мақсадида бир қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинган.

Хусусан, **ПФ–46-сон** Фармон билан белгиланган топшириқ бўйича Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларда 2022 йилда **588 гектар** майдонда **“яшил боғлар”** ташкил этилди.

“Яшил боғлар” – шаҳар ва туманларнинг “ўпкаси” ҳисобланади.

Жумладан, ҳудудларнинг тупроқ-иқлим шароитига мос манзарали, мевали дарахт ва бута турлари, шунингдек, кўчатларини экиш ва парваришlash бўйича илмий **қўлланма ва тавсияномалар** ишлаб чиқилиб, ҳудудларга етказилди.

Кўчат экиш тадбирларини тизимли ва сифатли ташкил этиш мақсадида, 2023 йил баҳор мавсумида амалга ошириладиган ишлар кўлами қайтадан кўриб чиқилиб, Вазирлар Маҳкамасида атрофлича муҳофама қилиниб, манфаатдор вазирлик, идоралар ва маҳаллий ҳокимликлар раҳбарларига тегишли кўрсатма ва топшириқлар белгилаб берилди.

Кўчат экиш параметрлари вилоят, туман, маҳалла ҳамда барча ижтимоий соҳа объектлари кесимида ишлаб чиқилиб, тегишли тадбирларни амалга ошириш учун манзилли дастурлар қайтадан шакллантирилди.

Республика, вилоят ва шаҳар (туман) штаблари ташкил этилиб, ишларни мувофиқлаштириш учун вазирликдан ҳар бир вилоятга масъуллар бириктирилди.

Кўчат экиш бўйича назорат тадбирларини сифатли олиб бориш мақсадида Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги ва унинг тизим ташкилотлари ходимларидан **573 нафар** жалб қилиниб, уларга **557 та** планшет, **16 та** учувчисиз учуш қурилмалари ҳамда **250 та** “влагомер”лар етказиб берилди.

“Экологик патруль” ишлаш тизими доирасида ички ишлар, Миллий гвардия ва экология органларининг жами **268 нафар** ходимдан иборат **90 та** гуруҳ ташкил этилди.

Шу билан бирга, ҳудудларда кўчат экиш ишларини сифатли ва тизимли ташкил этишда амалий ёрдам бериш бўйича **628 та** амалий семинар ўтказилди.

Кўчатлар нархларининг барқарорлигини таъминлаш мақсадида ҳар бир туман ва шаҳарда кўчатчилик билан шуғулланувчи субъектларни жалб этган ҳолда **599 та** кўчат ярамаркалари ва савдо нуқталари ташкил этилди.

Экология органлари томонидан **10 млн 238 мингта** экилган кўчатларни суғориш ва парваришlash чораларини кўриш юзасидан масъулларга **10 860 та** мажбурий кўрсатмалар берилиб, кўрсатма талабларини бажармаган **484 нафар** ҳуқуқбузарга нисбатан **1 млрд 85 млн** сўмлик маъмурий жарималар қўлланилди.

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида 2023 йил баҳор мавсумида республиканинг туман (шаҳар) ҚФЙ, МФЙ ва бошқа объектлар ҳудудларида **28 млн 136 дона туп** кўчат ва қаламчалар экилиши белгиланган бўлиб, амалда **35 млн 500 туп** кўчатлар экилди (126 фоизга бажарилди).

Жумладан, ҳудудлар кесимида: Қорақалпоғистон Республикасида **1,5 млн (144%)**, Андижон вилоятида **5 млн (181%)**, Бухоро вилоятида **2,3 млн (118%)**, Жиззах вилоятида **1,8 млн (97%)**, Қашқадарё вилоятида **4,3 млн (175%)**, Навоий вилоятида **1,6 млн (84%)**, Наманган вилоятида **3,3 млн (143%)**, Самарқанд вилоятида **2,8 млн (114%)**, Сурхондарё вилоятида **2,9 млн (136%)**, Сирдарё вилоятида **1,5 млн (66%)**, Тошкент вилоятида **2,2 млн (93%)**, Фарғона вилоятида **3,1 млн (124%)**, Хоразм вилоятида **2,8 млн (147%)**, Тошкент шаҳрида **212 минг туп (134%)**.

Сектор раҳбарлари, ҳудудлар ҳокимликлари томонидан экология масаласига қай даражада эътибор қаратиляпти ёки юртимиз экологиясини яхшилашга оид ушбу кўрсаткичларнинг сўзсиз бажарилиши лозимлигини тушуниб еттишимизми?

Маблағ ва талаб этиладиган **ер майдонларини бириктириш** — энг муҳим масала ҳисобланади. **Бу масала қандай ҳал этилмоқда?**

Тан олишимиз керак, жорий йилда “яшил боғлар”ни барпо этишни **молиялаштириш** бўйича ишлар ўз вақтида **ҳал этилмаганлиги оқибатида** жорий йил баҳорги мавсумда “яшил боғлар” барпо этилмади.

Лекин, ҳозирда **134 та** туман ва шаҳарларнинг **457 гектар** майдонида “яшил боғлар”ни барпо этиш бўйича лойиҳа-смета ишлари бажарилиб, кузги мавсумда экиш чоралари кўрилмоқда.

Ҳар бир туман ҳокими, сектор раҳбарлари ушбу масалаларга алоҳида эътибор қаратишлари, мутахассислар билан ҳамкорликда экологик тадбирларни амалга оширишда фаол қатнашиб, ишларнинг бошида бўлиши керак.

Хабарингиз бор, жорий йилнинг **11 октябрь кuni** Давлатимиз раҳбари томонидан **видеоселектор йиғилиши** бўлиб ўтди ва унда аҳолининг дарахт экишга бўлган қизиқишини ошириш ва рағбатлантириш ишларини янада кучайтириш зарурлиги қайд этилди.

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини бошлаганимизга 2 йил бўлди. Лекин ишларни ташкиллаштиришда, Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, айрим камчиликларга йўл қўйилган.

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида миллионлаб кўчатлар экилмоқда, биргина жорий йил баҳорги мавсумда **127 миллион дондан** ортиқ кўчатлар экилган.

Лекин экилган кўчатларни **парваришlash масаласида** ҳалигача **тизимли муаммолар** сақланиб турибди.

Ялпи мажлисда қайд этилганидек, ўтган мавсумда **10 миллион** дона кўчатларнинг нобуд бўлишига йўл қўйилган.

Айрим ҳудудларда экилган кўчатларни парваришlash, суғориш тадбирлари учун **масъул шахслар бириктирилмаганлиги** оқибатида кўчат ва қаламчалар қуриб, нобуд бўлишига йўл қўйилмоқда.

Экилган кўчат ва қаламчалар ҳудуднинг **тупроқ-иқлим шароитига мос танланмаганлиги**, суғориш тизимлари эътиборга олинмаганлиги, аксарият ер майдонлари талаб даражасида тайёрланмаслиги ҳолатлари учрамоқда.

Айрим ҳолларда кўкаламзорлаштириш ҳамда кўчат экиш тадбирларини амалга ошириш учун фойдаланилмайдиган, чиқиндилар тўпланган ва сувсиз тақир майдонлар ажратилмоқда.

Кўчатларнинг кўкарувчанлиги паст даражада бўлишига **қуйидаги омиллар** таъсир кўрсатади:

– кўчатларни қазиб олиш жараёнида уларнинг илдиз тизимига шикаст етади, бунда энг фаол бўлган майда илдизчалар нобуд бўлади ва илдиз қисмига механик зарар етказилади.

Кўчатлар етказиб берувчилар дала майдони (участкаси)дан қазиб олингандан сўнг, белгиланган жойга олиб келиб экилгунича бир-икки суткалаб томири очиқ ҳолда (*баъзан транспортда, баъзан очиқ ер майдонларида*) туриб қолиши ҳолатлари такрорланмоқда.

Экиш жараёнида чуқурчаларга етарли сув қуйилмаслиги ва тупроқдаги намгарчиликнинг кам миқдорда бўлиши, биринчи ва иккинчи йилларда ўсимликлар учун “жонланиш” даври бўлиши ҳисобга олинмаяпти.

Шунингдек, илдизларнинг ривожланишига ўсув даврида стимуляторлар қўллаш (гетероауксин, бетаиндалуксус кислота) амалиёти бажарилмаяпти.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, бугунги кунда кўчат экишда иқтисодий манфаатдорлик мавжуд эмас. Шунинг учун аҳоли ва ташкилотларда кўчат экишда иқтисодий манфаатдорликни ривожлантириш лозим.

Шу боис энди автомобиль, темир йўл, дарё, каналлар ёқалари аҳоли ва тадбиркорларга шартнома билан ер тоифаси ўзгартирмасдан бўлиб берилади.

Тадбиркорлар бу ерларда дарахтларни камида **5 қатордан** экиб, “яшил белбоғ”лар ташкил қилади.

Бунда, улар ўзи экиб парвариш қилган дарахтларининг йилига **30 фоизидан** ошмаган қисмидан саноат ва қурилиш мақсадида фойдаланиши мумкин бўлади.

Яна бир имконият – уй-жой массивлари, қишлоқ ва маҳаллалардаги бўш ерлар (мактаб, боғча, шифохона, қабристон атрофлари) яшил ҳудуд ташкил қилишни хоҳлаган тадбиркорлар ва аҳолига дарахт экиш учун маҳалла “еттилиги” қарори билан бириктириб берилиши амалиёти жорий этилади.

Вилоят ҳокимлари бир ҳафта муддатда автомобиль, темир йўл, дарё, каналлар ёқалари, уй-жой массивлари, қишлоқ ва маҳаллалардаги бўш ерларни аниқлаб, **5 миллион** кўчат экиш ишларини ташкил қилишлари таъкидланди.

Қанча-қанча бўш ерлар бўла туриб, ҳокимларимиз аҳолини дарахт экишга қизиқтирмаётганликлари қайд этилди. Бу ишларни янада ривожлантириш учун нуронийлар, маҳаллалардаги “еттилик”, фермер ва деҳқон хўжаликлари, тадбиркорлар, давлат ва ижтимоий ташкилотлар ходимлари жалб қилиниши лозимлиги айтиб ўтилди.

Шунингдек, Президентимиз томонидан Бандлик ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлигидаги Жамоат ишлари жамғармаси маблағлари бундан буён маҳалланинг ўзига берилишини (йилига **220 миллиард** сўм, ҳар бир маҳаллага **23 миллион** сўмдан тўғри келади) ва ушбу маблағлар маҳалла “еттилиги” дарахт экиш, парваришlash ва тозалик тадбирларига йўналтирилиши;

Ўрмон хўжалиги агентлиги 25 октябрдан 1 декабргача ҳар бир маҳаллага 200 тадан, жами **2 миллион туп** кўчатни бепул етказиб бериши ҳамда ҳар бир вилоят ҳокими ҳам **300 минг дона** кўчатни маҳаллаларга текинга тарқатиши бўйича кўрсатмалар берилди.

Давлатимиз раҳбарининг топшириқлари билан Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳамда туман ва шаҳарларда нуронийлар жамоатчилиги кенгашлари (Нуронийлар кенгаши) бош бўлиб, ҳар бир маҳаллада кўчатларни намунали экишни ташкиллаштиришлари таъкидланди.

Ҳар бир маҳалла ва туманда қайси дарахт тури яхши кўкаришини одамларнинг ўзи яхши билишини ҳисобга олиб, кўчат турини аҳоли билан бамаслаҳат танлашимиз кераклиги, маҳалла раислари, кўчабошилар, бошқарув компаниялари мана шу экилган кўчатларни парваришлашни ўз зиммасига олишлари, шу билан бир вақтда сектор раҳбарлари, маҳалла раислари куз мавсумида маҳаллаларда **17 миллион тупдан** ортиқ кўчатлар экишни ташкиллаштириши лозимлиги таъкидлаб ўтилди.

Бундан буён ҳар бир вазир, вилоят бошқармаси, туман бўлими ва ҳокимларнинг “яшил боғ”лари бўлиши белгилаб берилди.

Ҳокимлар маҳаллаларда **10 сотихдан 1 гектаргача** бўлган жойларни танлаб, лойиҳа асосида “ҳокимликларнинг яшил боғлари”ни ташкил қилишга масъул бўлиши:

Шунингдек, ҳар бир вазирлик – туман ва шаҳар марказларида **50 сотихдан 2 гектаргача** майдонда “яшил боғ”ларни ташкил этиши бўйича аниқ кўрсатмалар бериб ўтилди.

Давлатимиз раҳбарининг юқоридаги топшириқларидан келиб чиқиб, маҳаллаларда амалга оширилиши зарур бўлган ишлар тўғрисида тўхталиб ўтмоқчиман.

“Маҳалла еттилиги” туман (шаҳар) сектор раҳбарлари бошчилигида қуйидаги ишларни амалга оширади:

- маҳалладаги хонадонларни хатловдан ўтказиш ва зарур бўлган кўчатлар сонини аниқлаш;

- туман (шаҳар) ҳокимликларида ташкил этилган кўчат экиш штабларини хабардор қилиш;

- МФЙда кўчат етишмовчилиги ҳамда аҳоли томонидан кўчат экиш учун ер танқислиги муаммога айланса, дарҳол штабга мурожаат этиш;

- кўчат экиш ишларини ташкиллаштириш ва кунлик мониторинг ишларини олиб бориш;

- маҳалла раиси томонидан кунлик экилган кўчатлар тури, сони ва суғориш тизими мавжудлиги бўйича маълумотларни штабга тақдим этиши.

Маҳаллаларда экиладиган дарахт ва бута кўчатлари турларини танлаш ва тайёрлашда қуйидаги жиҳатларга эътибор бериш зарур:

- дарахт ва бута кўчатларини ҳудудларнинг тупроқ ва табиий-иқлим шароитидан келиб чиққан ҳолда **3 ёшдан** ва баландлиги **2 метрдан** кам бўлмаган ҳолда стандарт талабларга жавоб берадиганларини танлаш;

- экиш учун танланган дарахт ва бута кўчатларини талаб этиладиган сифат ва миқдорда харидини амалга ошириш учун кўчат етказиб берувчилар билан шартномалар тузиш;

- дарахт ва бута кўчатлари экиладиган жойда суғориш тизими мавжудлигини ўрганиш, мавжуд бўлмаган жойларнинг суғориш тизимини ташкил этиш;

- экиладиган кўчатларни тупроқ замини (ком) билан кавлаш, кавлаб олингандан сўнг белгиланган манзилга етказиб бориб, экилгунича узоқ туриб қолмаслиги, илдизлари шикастланмаслигини таъминлаш.

Шу билан бирга, ҳар бир ҳудуднинг тупроқ-иқлим шароитларини ҳисобга олган ҳолда экиладиган кўчат турларини танлаш муҳим аҳамиятга эга.

Жумладан, ҳудудларга тавсия этиладиган кўчат турлари:

Қорақалпоғистон Республикаси – қайрағоч, шумтол, катальпа, заранг, жийда, акация, гледичия, айлант, япон сафораси, терак, тол;

Андижон вилояти – эман, каштань, лола дарахти, аризон кипариси, магнолия, канада багрянниги, чинор, жийда, дўлана, павловния, терак, тол;

Бухоро вилояти – садақайрағоч, шумтол, катальпа, шарқ туяси, жийда, гледичия, япон сафораси, маклюра, терак, тол;

Жиззах вилояти – қайрағоч, эман, шумтол, каштан, оққайин, совун дарахти, гледичия, ипак акация, катальпа, канада багрянниги, қрим қарағайи, терак, тол;

Қашқадарё вилояти – қайрағоч, эман, липа, шумтол, заранг, каштан, оққайин, гледичия, япон сафораси, маклюра, магнолия, канада багрянниги, чинор, жийда, дўлана, оқ акация, катальпа, қрим қарағайи, терак, тол;

Навоий вилояти – қайрағоч, шумтол, заранг, шарқ туяси, гледичия, маклюра, жийда, акация, гледичия, айлант, япон сафораси, терак, тол;

Наманган вилояти – липа, каштан, лола дарахти, эман, ипак акация, оққайин, павловния, қоғоз дарахти, катальпа, шумтол, жийда, терак, тол;

Самарқанд вилояти – оққайин, чинор, шумтол, лола дарахти, липа, канада багрянниги, оқ акация, павловния, каштан, катальпа, жийда, дўлана, тол, терак;

Сурхондарё вилояти – чинор, ипак акация, кипарис, қайрағоч, шумтол, совун дарахти, виргин арчаси, шарқ туяси, хиллокатальпа, элдор қарағайи, терак, жийда, тол;

Сирдарё вилояти – шумтол, қайрағоч, катальпа, гледичия, заранг, япон сафораси, жийда, тол, терак, оқ акация, маклюра;

Фарғона вилояти – чинор, лола дарахти, липа, каштан, оққайин, ипак акация, канада багрянниги, қоғоз дарахти, эман, терак, павловния, терак, тол;

Тошкент вилояти – эман, каштан, заранг, қайрағоч, шумтол, мовий арча, қорақарағай, липа, япон сафораси, совун дарахти, метасеквоя, қрим қарағайи, терак, тол;

Хоразм вилояти – қайрағоч, шумтол, катальпа, заранг, жийда, япон сафораси, шарқ туяси, айлант, маклюра, терак, тол;

Тошкент шаҳри – каштан, аризон кипариси, лола дарахти, эман, ипак акация, катальпа, заранг, липа, мовий қорақарағайи, қрим қарағайи, тяншань қорақарағайи, туя, япон сафораси.

Республикада шумтол, қайрағоч, сада қайрағоч, гледичия, каталпа, шарқ туяси каби дарахтлар қурғоқчиликка чидамли хисобланади.

Келгусида юқорида таъкидланган хатоликларга йўл қўймаслик мақсадида **қуйидагилар таклиф этилади:**

– ҳудудлар (чўл)да ва туман, шаҳарларда захирадаги бўш турган ер майдонларини аниқлаш;

– аниқланган ер майдонларини кўкаламзорлаштириш ва “яшил ҳудудлар” ташкил этиш мақсадида кўчат экиш тадбирларини амалга ошириш учун “манзилли дастур”га киритиш;

– “Манзилли дастур” асосида кўчат экиш тадбирлари учун ҳудудларни белгиланган тартибда ажратиш ҳамда лойиҳа ҳужжатларини ишлаб чиқиш;

– ишлаб чиқилган лойиҳа ҳужжатлари асосида кўчат экиш тадбирларини амалга ошириш;

– экиладиган кўчатларни суғориш тизимлари билан таъминлаш, бунда сув тежовчи замонавий инновацион технологиялар жорий этилишига алоҳида эътибор қаратиш;

– экилган кўчатларни масъулларга бириктириш ва 3 йил давомида парваришлаш ишларини ташкил этиш.

Ўрмон хўжалиги агентлиги томонидан жорий мавсумда республикамиздаги мавжуд (9400 та) **маҳаллаларнинг ҳар бирига 200 дондан кўчатлар бепул** етказиб берилади.

Бунда **туман ва маҳалла ҳокимликлари билан биргаликда:**

– ҳар бир туман ва шаҳарлар кесимида **маҳаллалар сони тўғрисидаги маълумотлар шакллантирилади;**

– шакллантириладиган маълумотлар асосида ҳудудларнинг тупроқ-иқлим шароитига **мос кўчатлар танланади;**

– ўрмон хўжаликлари томонидан маҳаллаларга кўчат етказиб бериш **тақсимоти ишлаб чиқилиб, тасдиқланади;**

– **“маҳалла еттилиги”** томонидан кўчат экиш мумкин бўлган майдонлар аниқланиб, ҳудудда истиқомат қилувчи фуқаролар билан биргаликда ер тайёрлаш ишлари амалга оширилади.

Етказиб бериладиган кўчатлар:

– ҳудуднинг тупроқ-иқлим шароитига мос бўлиши;

– экишга мўлжалланган кўчатлар яхши шохланган ва соғлом бўлиши;

– кўчатлар механик шикастланмаслиги, шунингдек, зараркунандалар ва касалликлар билан зарарланишининг ташқи белгилари бўлмаслиги зарур.

Кўчатларни экиш ишларини амалга ошириш:

– кўчатларни экишдан олдин тупроққа чуқур (*ўртача 60 см*) **ишлов бериш;**

– ажратилган майдон олдин кўп йиллик бегона ўтлар, тошлар, илдиз қолдиқларидан **тозаланиши** зарур;

– дарахт кўчатларини махсус тайёрланган ўртача 70х70 см ҳажмда **чуқурчаларга экиш;**

– экилган кўчатларни парваришлаш, жумладан суғориш ва бошқа агротехник тадбирларни ўз вақтида бажариш учун **масъулларни** белгилаш зарур.

Эслатма:

Дарахт ва бута кўчатларини суғориш тизими мавжуд бўлмаган жойларда экиш қатъиян тақиқланади.

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида маҳаллаларда экилган манзарали, мевали дарахт ва бута кўчатлари Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги томонидан юритиладиган “Яшил макон” электрон платформасига доимий равишда киритиб борилади. Бунда:

– экилган дарахт кўчатларининг тури, сони ва ҳудуди тўғрисидаги кунлик маълумотлар туман (шаҳар) штабларида йиғилади;

– штаб раҳбарлари масъуллигида кунлик экилган кўчат ҳақидаги маълумотлар платформага киритилади (дастлабки маълумотлар платформада тасдиқланмаган ҳолда қизил рангда бўлади);

– экология бўлимининг масъул ходимлари штаблар томонидан платформага киритилган кўчатлар тўғрисидаги маълумотлар (қизил рангдаги) платформа талаби асосида киритилганлигини жойига чиққан ҳолда ўрганади;

Бунда, штаб томонидан дарахт экилган ҳудуд, сана, кўчат сони, тури, суғориш тизимининг мавжудлиги тўғрисидаги киритилган маълумотлар, экология ходимлари томонидан жойига чиққан ҳолда ўрганилади, шу билан бирга, қўшимча равишда экилган кўчатларнинг расми, аниқ жойлашган жойи (локация), экувчи ва парвариш учун бириктирилган субъект тўғрисидаги маълумотни киритади;

– кўчат экиш ишлари платформанинг барча параметрларига мос равишда ташкил этилган бўлса, экология бўлимининг масъул ходимлари томонидан тасдиқланади (маълумотлар яшил рангга ўзгаради).

Экилган дарахт кўчатларини уч йил давомида парваришlash ва пайҳон қилинишининг олдини олишга маҳалла “еттилиги” масъул этиб белгиланади. Шунингдек, ушбу дарахт кўчатларининг нобуд бўлишига йўл қўйган масъулларга нисбатан МЖТКнинг тегишли моддаларига асосан жавобгарлик белгиланганини таъкидлаш жоиз.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида **2021** йил **2** ва **9** ноябрь кунлари
кенгайтирилган тарзда ўтказилган видеоселектор йиғилишларининг
47-сонли баёнида “Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида ҳар йили
200 млн. туп дарахт ва бута кўчатларини экиш топшириғи белгиланган.

“Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини татбиқ этиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 30 декабрдаги “Республикада қўаламзорлаштириш ишларини жсадаллаштириш, дарахтлар муҳофазасини янада самарали ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-46-сон Фармониغا асосан:

 2022 йилда 588 гектар майдонда Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларда “яшил боғлар” ташкил этилди.	 Кўчатларни экиш ва парваришлаш бўйича илмий қўланма ва тавсияномалар ишлаб чиқилиб, ҳудудларга етказилди.
 134 та туман ва шаҳарларда 457 гектар майдонда “яшил боғлар”ни барпо этиш бўйича лойиҳа-смета ишлари бажарилди.	 85 млн дона кўчатлар “Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида жорий йил кузги мавсумда экилади
 30 млн дона кўчатлар жорий йилда ўрмон хўжаликлари томонидан етказиб берилади.	 200 тун кўчат Ўрмон хўжалиги агентлиги томонидан ҳар бир маҳаллага бепул берилади.

“ЯШИЛ МАКОН” УМУММИЛЛИЙ ЛОЙИХАСИ ДОИРАСИДА 2023 ЙИЛ БАҲОР МАВСУМИДА АМАЛГА ОШИРИЛГАН ИШЛАР

Республика ҳудудларида манзарали, мевали дарахт ва буга кўчатларини экиш турисида МАЪЛУМОТ					МИНГ ДОНА
Т/р	Ҳудудлар номи	2023 йил баҳор мавсумига режа	Мавсум бошидан		Фоиз
			амалда	амалда	
1	Қорақалпоғистон Республикаси	8780,8	8861,5	100,9	100,9
2	Андижон вилояти	9578	9953,5	103,9	103,9
3	Бухоро вилояти	9711,8	10022,3	103,2	103,2
4	Жиззах вилояти	9842,6	10057	102,2	102,2
5	Қашқадарё вилояти	10173,9	10264,3	100,9	100,9
6	Навоий вилояти	8841	8933	101	101
7	Наманган вилояти	9681,8	9889,7	102,1	102,1
8	Самарқанд вилояти	10208,4	10364,7	101,5	101,5
9	Сурхондарё вилояти	10025	10091,1	100,7	100,7
10	Сирдарё вилояти	8775,1	8890,8	101,3	101,3
11	Тошкент вилояти	10105	10398,6	102,9	102,9
12	Фарғона вилояти	9512,8	9933,9	104,4	104,4
13	Хоразм вилояти	9161,1	9487,7	103,6	103,6
14	Тошкент шаҳри	602,4	635,3	105,5	105,5
Жами		124 999,7	127 783,4	102,2%	102,2%

Баҳор мавсумида – **127,7** млн тул кўчат
(**102 %**) экилди

Кўчатлар экилишини назорат қилишга
573 нафар экология ходимлари жалб қилинди

557 та планшет, **250** та влагомер ва **16** та
учувчисиз учиш аппаратлари ажратилди

“ЯШИЛ МАКОН” УМУММИЛЛИЙ ЛОЙИХАСИ ДОИРАСИДА 2023 ЙИЛ БАҲОР МАВСУМИДА АМАЛГА ОШИРИЛГАН ИШЛАР

Соҳалар кесими

“Экологик патруль” ишлаш тизими доирасида ички ишлар, Миллий гвардия ва экология органларининг жами **268 нафар** ходимларидан иборат **90 та** гуруҳлар ташкил этилди.

Қўчатлар нархи барқарорлигини таъминлаш мақсадида ҳар бир ҳудудда **599 та** ярамаркалар ташкил этилди ва **629 та** семинарлар ўтказилди.

Туман (шаҳар)лардаги ҚФЙ, МФЙ объектлар ҳамда Ободонлаштириш бошқармалари объектилари ҳудудларига **52,9 млн**

Олий таълим, фан ва инновациялар тизимида **2,3 млн**

Соғлиқни сақлаш муассасалари ҳудудларида **2,5 млн**

Корхоналар ва хизмат кўрсатиш соҳалари ҳудудларида **21,2 млн**

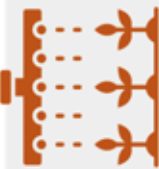
Автомобиль йўллари ёқасига **2,7 млн**

Қишлоқ хўжалиги ерлари ихота дарахтзорларида **9,4 млн**

Фермер хўжаликлари ва кластерлар экин ер майдонлари четларига **32,6 млн**

мактабгача ва мактаб таълими муассасалари ҳудудларида **4,1 млн**

“ЯШИЛ МАКОН” ЛОЙИХАСИ ДОИРАСИДА ЙЎЛ ҚЎЙИЛГАН КАМЧИЛИКЛАР

 Парваришlash тизими йўлга қўйилмаганлиги сабабли ўтган мавсумда 10 миллион дона кўчатлар нобуд бўлди	 Ер майдонлари талаб даражасида тайёрланмаслиги
 Парваришlash, суғориш тадбирлари учун масъул шахслар бириктирилмаганлиги	 Суғориш тизимлари эътиборга олинмаганлиги
 Экилган кўчат ва қаламчалар ҳудуднинг тупроқ-иқлим шароитидан келиб чиқиб танланмаганлиги	 Кўчат экиш чуқурчалари белгиланган меъёрда қавланмаганлиги

“ЯШИЛ МАКОН” УМУММИЛЛИЙ ЛОЙИХАСИ ДОИРАСИДА 2023 ЙИЛ КУЗ МАВСУМИДА МФЙ ВА БОШҚА ОБЪЕКТЛАРДА АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ИШЛАР

	Куз мавсумида – 17 млн тул қўчат экилади
	Қўчатлар экилишини назорат қилишга МФЙ масъуллари жалб қилинади
	222 та экиш ишларини мувофиқлаштирувчи вилоят, туман ва шаҳарларда ҳудудий штаблар ташкил этилади

Ҳудудлар кесими

01	Қорақалпоғистон Республикаси 1 млн	05	Қашқадарё вилояти 2,7 млн	09	Сурхондарё вилояти 1,3 млн	Хоразм вилояти 1,3 млн
02	Андижон вилояти 2,1 млн	06	Навоий вилояти 635 минг	10	Сирдарё вилояти 989 минг	Тошкент шаҳри 125 минг
03	Бухоро вилояти 1,8 млн	07	Наманган вилояти 1 млн	11	Тошкент вилояти 1,3 млн	
04	Жиззах вилояти 807 минг	08	Самарқанд вилояти 950 минг	12	Фарғона вилояти 1,7 млн	

“ЯШИЛ МАКОН” УМУММИЛЛИЙ ЛОЙИХАСИ ДОИРАСИДА 2023 ЙИЛ КУЗ МАВСУМИ УЧУН ХУДУДЛАРГА ТАВСИЯ ЭТИЛАДИГАН КЎЧАТ ТУРЛАРИ

Қорақалпоғистон Республикаси	Қайрағоч, шумтол, катальпа, заранг, жийда, акация, гледичия, айлант, япон сафораси, терак, тол;	
Андижон вилояти	Эман, каштан, лола дарахти, аризон кипариси, магнолия, канада багрянниги, чинор, жийда, дўлана, павловния, терак, тол;	
Бухоро вилояти	Садақайрағоч, шумтол, катальпа, шарқ туяси, япон сафораси, жийда, гледичия, маклюра, терак, тол;	
Жиззах вилояти	Қайрағоч, эман, шумтол, каштан, оққайин, совун дарахти, гледичия, ипак акация, катальпа, канада багрянниги, қрим қарағайи, терак, тол;	
Қашқадарё вилояти	Қайрағоч, эман, липа, шумтол, заранг, каштан, оққайин, гледичия, япон сафораси, маклюра, магнолия, канада багрянниги, чинор, жийда, дўлана, оқ акация, катальпа, қрим қарағайи, терак, тол;	
Навоий вилояти	Қайрағоч, шумтол, заранг, шарқ туяси, япон сафораси, гледичия, маклюра, жийда, акация, гледичия, айлант, терак, тол;	
Наманган вилояти	Липа, каштан, лола дарахти, эман, ипак акация, оққайин, павловния, қозоқ дарахти, катальпа, шумтол, жийда, терак, тол;	

“ЯШИЛ МАКОН” УМУММИЛЛИЙ ЛОЙИХАСИ ДОИРАСИДА 2023 ЙИЛ КУЗ МАВСУМИДА ХУДУДЛАРГА ТАВСИЯ ЭТИЛАДИГАН КЎЧАТ ТУРЛАРИ:

Самарқанд вилояти	Оққайин, чинор, шумтол, лола дарахти, липа, канада багрянниги, оқ акация, павловния, каштан, катальпа, жийда, дўлана, тол, терак;	
Сурхондарё вилояти	Чинор, ипак акация, кипарис, қайрағоч, шумтол, совун дарахти, виргин арчаси, шарқ туяси, хиллокатальпа, элдор қарағайи, терак, жийда, тол;	
Сирдарё вилояти	Шумтол, қайрағоч, катальпа, гледичия, заранг, япон сафораси, жийда, тол, терак, оқ акация, маклюра;	
Фарғона вилояти	Чинор, лола дарахти, липа, каштан, оққайин, ипак акация, канада багрянниги, қогоз дарахти, эман, терак, павловния, терак, тол;	
Тошкент вилояти	Эман, каштан, заранг, қайрағоч, шумтол, мовий арча, қорақарағай, липа, япон сафораси, совун дарахти, метасеквоя, қрим қарағайи, терак, тол;	
Хоразм вилояти	Қайрағоч, шумтол, катальпа, заранг, жийда, япон сафораси, шарқ туяси, айлант, маклюра, терак, тол;	
Тошкент шаҳри	Каштан, аризон кипариси, лола дарахти, эман, ипак акация, катальпа, заранг, липа, мовий қорақарағайи, қрим қарағайи, тяншань қорақарағайи, туя, япон сафораси.	

“Яшил макон” платформасининг юритилиши

yashlimakon.eco

Экология, аτροφ-мухитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги томонидан:

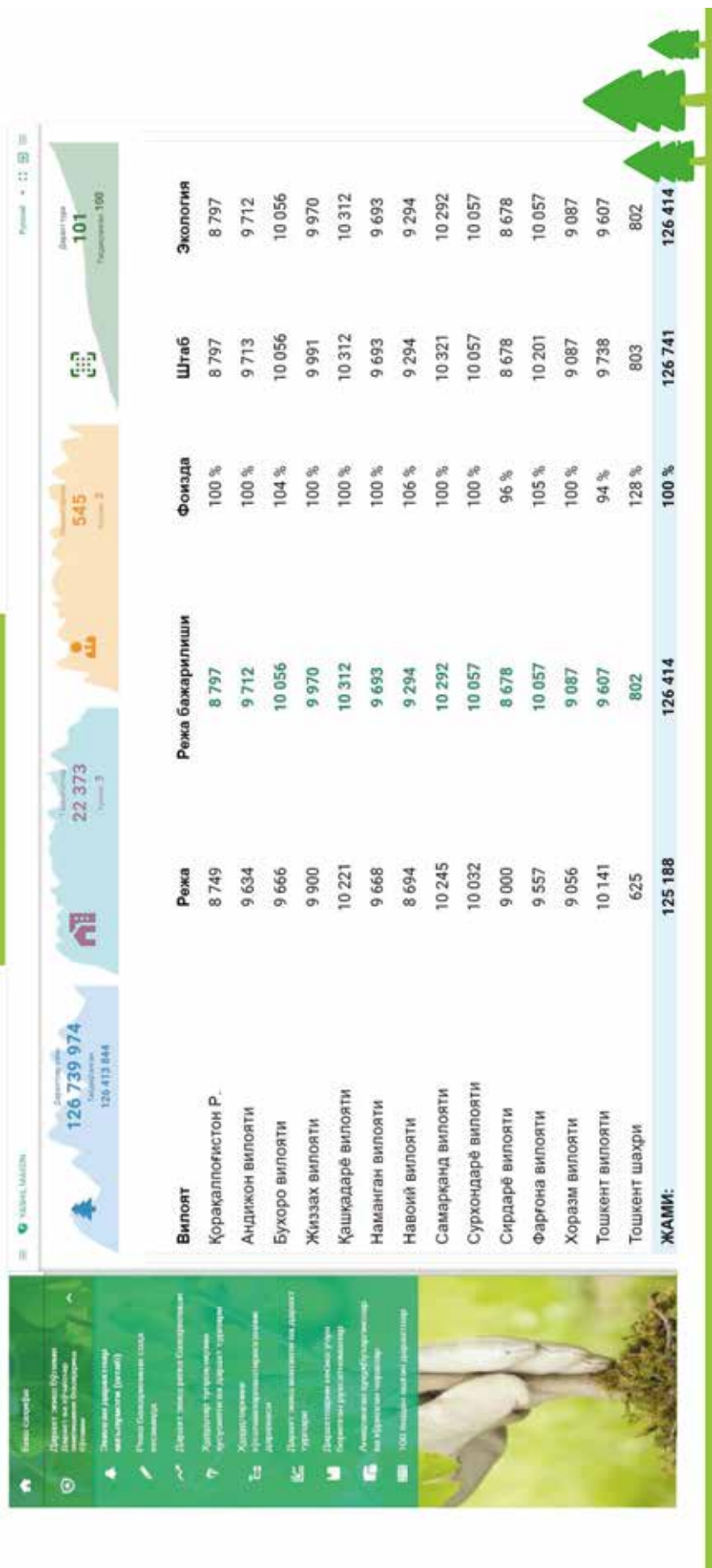
- экиладиган кўчатларнинг сони ва соҳалар кесимида туман (шаҳар), худудий ҳокимликлар томонидан тасдиқланган манзилли **режаси** платформага **киритилганлигини**;

- экилган дарахт кўчатларининг **тури, сони ва худуди** тўғрисидаги **кунлик** маълумотлар туман (шаҳар) **штабларида йиғилиши**;

- **штаб раҳбарлари** масъуллигида кунлик экилган кўчат ҳақидаги маълумотлар платформага киритилиши (**дастлабки маълумотлар платформада тасдиқланмаган ҳолда қизил рангда бўлади**);

- экология бўлимининг масъул ходимлари **штаблар** томонидан платформага киритилган кўчатлар тўғрисидаги маълумотлар (**қизил рангдаги**) платформа талаби асосида киритилганлигини жойига чиққан ҳолда ўрганиши. Бунда, штаб томонидан дарахт экилган худуд, сана, кўчат сони, тури, суғориш тизимининг мавжудлиги тўғрисидаги киритилган маълумотлар, экология ходимлари томонидан жойига чиққан ҳолда ўрганилади, шу билан бирга, қўшимча равишда экилган кўчатларнинг расми, аниқ жойлашган жойи (локация), экувчи ва парвариш учун бириктирилган субъект тўғрисидаги маълумотни киритади;

- кўчат экиш ишлари платформанинг барча параметрларига мос равишда ташкил этилган бўлса тасдиқланади (**маълумотлар яшил ранга ўзгаради**).

[illegible]

“Яшил макон” мобил иловаси

Давлат экологик инспекторлари томонидан назорат мониторингини амалга оширишда “Яшил макон” мобил иловаси орқали янги экилган дарахтлар маълумотларини жойида киритиш имкони яратилади.

Экилган
дарахтларнинг
ҳисоби

Экилган
дарахтларни
хатловдан ўтказиш

Дарахтнинг
экилган жойи

Дарахтнинг
расми

Маҳаллада қонун бузилишларининг олдини олиш, оғир аҳволга тушган фуқароларни қўллаб-қувватлашда “маҳалла еттилиги” томонидан жиноятчиликнинг ижтимоий профилактикасига қаратилган фаолиятини йўлга қўйиш

Мухтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан икки масала, яъни аҳоли саломатлиги ва хавфсизлигини таъминлашга алоҳида эътибор қаратиб келинмоқда.

Давлатимиз раҳбари ҳар галги видеоселектор йиғилиши ёки ҳудудларга ташрифи давомида жойларда жиноятчиликни жиловлаш, маҳаллаларни хавфсиз ҳудудга айлантириш борасида яратилган шароитлар билан шахсан танишмоқдалар.

Бевосита маҳаллаларда аҳоли билан суҳбатлашиб, жойлардаги сектор ва ҳуқуқ-тартибот идоралари раҳбарлари ҳамда “маҳалла бешлиги” фаолиятига баҳо бермоқдалар.

Буларнинг барчаси республикамиздаги криминоген вазият ва маҳаллаларда хавфсиз муҳитни яратиш масаласи Давлатимиз раҳбарининг доимий назоратида эканлигидан далолат бермоқда.

Шунинг учун ҳам, бугунги семинарда қатнашаётган ҳар бир раҳбар бундан тўғри хулоса чиқариб, ўзига тегишли ҳудудда хавфсизликни таъминлаш бўйича масъулиятни чуқур ҳис этган ҳолда қаттиқ ишлаши лозим бўлади, албатта.

Икки ярим йил аввал (2021 йил 11 февраль) Давлатимиз раҳбари томонидан илк бор ўтказилган Ички ишлар вазирлиги Хайъатининг кенгайтирилган мажлисида маҳаллаларда хавфсиз муҳитни яратиш учун сектор раҳбарларининг масъулиятини янада ошириш бўйича аниқ вазифалар белгилаб берилган эди.

Хусусан:

- туман-шаҳар ҳокимлари томонидан ҳар ойда профилактика инспекторлари билан шахсан учрашиб, маҳаллаларда хавфсизликни таъминлаш билан боғлиқ муаммоларини ҳал этиш;

- криминоген жиҳатидан энг оғир маҳаллаларда вилоят даражасидаги, “қизил” тоифадаги маҳаллаларга эса туман-шаҳар сектор ва ҳуқуқ-тартибот идоралари раҳбарларини бириктириб, улар томонидан маҳаллаларда хавфсиз муҳитни яратиш мақсадида чораклик “йўл хариталари”ни ишлаб чиқиш;

- криминоген жиҳатидан оғир маҳаллаларда “Ҳуқуқ-тартибот масканлари”ни ташкил этиб, уларда профилактика инспекторларининг ҳуқуқ-тартибот идоралари вакиллари билан биргаликдаги хизмат фаолиятини йўлга қўйиш;

- сектор раҳбарлари томонидан жиноятларнинг асл сабабларини аҳолининг кенг қатламлари билан “маҳаллабай” ҳамда тегишли давлат идоралари вакиллари билан “соҳабай” муҳокама қилиш шулар жумласидандир.

Мана шу ишлаш амалиётини тизимли равишда йўлга қўйиш мақсадида, ўтган даврда Президентимизнинг 2021 йил 29 ноябрдаги Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ–27-сон Фармони ва 2021 йил 2 апрелдаги “Ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча ташқилий чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ–5050-сон қарори ҳамда Хукуматнинг 2021 йил 10 сентябрдаги “Жиноятларнинг сабаблари ва уларнинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитларни муҳофаза қилиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 565-сон ва 2022 йил 23 июндаги “Маҳалла ҳуқуқ-тартибот масканлари фаолиятини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 343-сон қарорлари қабул қилиниб, аниқ ишлаш механизмлари яратилди.

Маҳалладаги криминоген вазият сектор раҳбарларининг фаолиятини баҳолаш мезонларидан бирига айланди.

Президентимизнинг 2021 йил 29 ноябрдаги ПФ–27-сон Фармони билан 2017 йил 8 августдаги “Худудларнинг жадал ижтимоий-иқтисодий ривожланишини таъминлашга доир устувор чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ–3182-сон қарорга киритилган қўшимчаларга кўра:

– сектор раҳбарлари фаолиятини баҳолашда уларнинг ҳуқуқбузарликлар профилактикасига қўйган ҳиссаси натижасида ҳудуддаги “яшил” тоифадаги маҳаллалар салмоғи юқорилигига эътибор қаратилади.

Сектор раҳбарларининг фаолияти жами 6 та йўналиш асосида баҳолаб борилади:

- ҳудудлар ижтимоий-иқтисодий ривожланиш ҳолати;
- тасдиқланган «йўл хариталари» ижросининг аҳволи;
- Президент ҳужжатлари бажарилиши;
- уйма-уй юриш, халқ билан мулоқот, аҳоли томонидан кўтарилган муаммоларни ечиш бўйича кўрилаётган чораларнинг натижалари самарадорлиги;
- Президентнинг Виртуал ва Халқ қабулхоналарига келиб тушган мурожаатларини кўриб чиқиш самарадорлиги;
- сектор раҳбарларининг уйма-уй юриш дафтаридаги ёзувларнинг ҳаққонийлиги.

Бошқача айтганда, эндиликда сектор раҳбарининг фаолияти жиноят содир этилишига йўл қўйилмаган “яшил” тоифадаги маҳаллаларнинг салмоғига қараб – ижобий, аксинча, жиноятлар кўп содир бўлган “қизил” тоифадаги маҳаллалар салмоғига қараб – салбий деб баҳоланмоқда.

Жойларда ўтказилаётган ўрганишлар ва таҳлиллар натижалари шуни кўрсатадики, кўп ҳолатларда сектор раҳбарлари томонидан маҳаллаларда хавфсиз муҳитни яратиш масаласига етарли эътибор қаратилмаяпти.

Жумладан, маҳалланинг ўзига бориб, жиноятларни муҳофаза қилиш, улар содир этилишининг асл сабабларини аниқлаш ва бартараф этиш бўйича манзилли чора-тадбирларни белгилаш ишлари айрим раҳбарларнинг эътиборидан четда қолган.

Шунинг учун ҳам, яқинда Давлатимиз раҳбари томонидан Фарғона вилоятида илк бор ўтказилган Ички ишлар вазирлиги Хайъатининг сайёр мажлисида мана шу каби камчиликлар қаттиқ танқид қилинди. Айниқса:

– ҳуқуқ-тартибот идоралари ва олий таълим муассасалари раҳбарлари пастга тушиб ишламаганлиги, масъул раҳбарлар “қизил” тоифадаги маҳаллаларга эътибор қаратмаганлиги;

– кўп жойларда жиноятларнинг асл сабаблари сектор раҳбарлари ҳамда тегишли ташкилот вакиллари томонидан шахсан муҳокама қилинмаётганлиги;

– “қизил” тоифадаги маҳаллаларга ҳокимлик ва ҳуқуқ-тартибот идоралари раҳбарлари бириктирилмасдан қолиб, бунинг оқибатида маҳаллада қўшимча хавфсизлик чоралари (камера, ёритиш, ҳуқуқ-тартибот маскани, қўшимча штат) қўрилмасдан қолаётганлиги;

– “ижтимоий профилактика” тизими доирасида хулосалар юзаки тузилиб, йиғма жилдлар юритилмасдан, кўп ишлар ҳисобот учунгина қилинаётганлиги;

– алоҳида эътибор қаратилиши лозим бўлган шахсларнинг ҳануз аниқ ҳисоб-китоби йўқлиги, “маҳалла бешлиги”нинг ўзаро ҳамкорлиги тўғри йўлга қўйилмаганлиги бўйича жиддий эътирозлар билдирилди.

Очиқ айтиш керак, бундай вазиятга келиб қолишнинг асосий сабабларидан бири – бевосита айрим сектор ва ҳуқуқ-тартибот идораларининг жойлардаги раҳбарлари ташаббус кўрсатмасдан, лоқайд бўлиб юрганлигидир.

I. Маҳаллаларда хавфсиз муҳитни яратиш

Хабарингиз бор, илгари маҳаллаларда барча ишлар биргина маҳалла раиси ва профилактика инспекторининг зиммасига юклатилган эди. Уларнинг на хизмат вазифалари, на аҳоли билан ишлаш тартиби аниқ белгиланмаган эди.

Шунинг учун ҳам, Давлатимиз раҳбарининг ташаббуслари билан барча ишларни маҳалланинг ўзида ташкил этиш учун дастлаб Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги ташкил этилди, *2020 йил 18 февралда “Жамиятда ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш, маҳалла институтини янада қўллаб-қувватлаш ҳамда оила ва хотин-қизлар билан ишлаш тизимини янги даражага олиб чиқиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5938-сон Фармон қабул қилинди.*

Ўтган йилдан бошлаб, қанчалик қийин бўлмасин, маҳалланинг ўзига 50 мингга яқин штат ажратилди. Яъни “маҳалла бешлиги” тизими яратилиб (*30 мартда Нукус шаҳри “Алтын жағис” маҳалласи*), уларнинг асосий вазифаси сифатида фуқароларнинг муаммоларини ҳал этиш орқали маҳаллани хавфсиз ҳудудга айлантириш этиб белгиланди.

Лекин маҳаллада хавфсизликни таъминлаш учун барча ресурс ва шароитлар ҳамда бунга масъуллар бўлса-да, уларда ташаббус етишмаяпти.

Шунинг учун ҳам, жорий йилнинг 9 ойида 2 168 та маҳалла (23 фоиз) “қизил” тоифага кирган. Мазкур маҳаллалар жами маҳаллаларнинг 23 фоизини ташкил этса-да, уларнинг ҳиссасига 61 фоиз (18 375 тадан 11 237 та) олди олиниши лозим бўлган жиноятлар тўғри келмоқда.

Энг ёмони, айрим ҳудудларда “яшил” маҳаллалар сони камайиб, “қизил” тоифадаги маҳаллалар кўпайиб бормоқда.

Мисол учун, Тошкент вилоятида сўнгги 3 ойда (6 ойга нисбатан 9 ойида) “яшил” маҳаллалар сони 180 тага камайиб, “қизил” тоифадаги маҳаллалар 132 тага кўпайган.

Ёки Андижонда “қизил” тоифадаги маҳаллалар сони 56 тага, Самарқандда 55 тага, Сурхондарёда 53 тага, Наманганда 29 тага кўпайган.

Айрим туман-шаҳарларда “қизил” тоифадаги маҳаллаларнинг салмоғи жуда юқори.

Эътибор беринг, Чирчиқ (48 %), Жиззах (41 %), Зарафшон (40 %), Бухоро (37 %), Қўқон (37 %) шаҳарлари, Когон (39 %), Косон (35 %), Сардоба (33 %), Оқдарё (31 %) ва Шеробод (31 %) туманларида “қизил” тоифадаги маҳаллаларнинг салмоғи энг юқори ҳисобланади.

Шунинг учун ҳам, бугунги семинар давомида, биринчи навбатда, маҳалланинг ўзида хавфсиз шароитларни яратиш борасида сектор раҳбарлари олдида турган асосий вазифаларни бирма-бир кўриб чиқамиз.

Маҳаллани жиноятдан холи ҳудудга айлантириш учун хавфсизлик билан боғлиқ манзилли чора-тадбирларни белгилаш ва тўлақонли амалга ошириш жуда муҳим ҳисобланади.

Бунинг учун, ўтган даврда Давлатимиз раҳбари томонидан бир қатор механизмлар белгилаб берилган.

Маҳаллага сектор раҳбарини масъул этиб бириктириш, манзилли “йўл хариталари”ни ишлаб чиқиш, жиноятларни муҳокама қилиш, “ҳуқуқ-тартибот маскани”ни яратиш, маҳаллий бюджет ҳисобидан қўшимча куч-воситаларни ажратиш шуларнинг жумласидандир.

Айрим маҳаллаларда бу амалиёт тўғри йўлга қўйилиши орқали ижобий натижаларга эришилмоқда.

Мисол учун, Қарши шаҳридаги “Ойдин” маҳалласи бундан уч йил аввал Қашқадарё вилоятида энг оғир маҳаллаларидан бирига айланган эди. Маҳалла ҳудудида 60 дан зиёд кўп қаватли уйлар жойлашганлиги криминоген вазиятга салбий таъсир кўрсатган.

Шундан келиб чиқиб, маҳалла ҳудудига 30 та, жумладан 4 та интеллектуал видеокамера ўрнатилиб, янги ташкил этилган “Ҳуқуқ-тартибот маскани”га интеграция қилинди. Маҳаллада Миллий гвардиянинг мустақил патруллик йўналиши ташкил этилди.

Бугунги кунда, “маҳалла еттилиги” учун гузар биноси қурилиб, биргаликда фаолият юритиши учун зарурий шароитлар яратилди.

Натижада эса бугунги кунда мазкур маҳаллада жиноятлар сони саккиз барабарга (31 тадан 4 тага) камайиб, “сарик” тоифага айланган.

Ёки Навоий шаҳрида ёнма-ён жойлашган 4 та маҳалла (“Кимёгар”, “Ватан”, “Чинор” ва “Ишонч”) йиллар давомида энг оғир ҳудуд ҳисобланган. Мазкур маҳаллалар ҳудудида жойлашган “Алишер Навоий” боғи жуда гавжум бўлиб, “жиноят ўчоғи”га айланган эди.

Шунинг учун ҳокимлик томонидан мазкур маҳаллалар ҳудудида 330 та видеокамера ўрнатилиб, вилоятдаги “Ситуацион марказ”га интеграция қилинди.

Қўшимча 1 нафар профилактика инспектори штат бирлиги ажратилиб, Миллий гвардиянинг 2 та патруллик йўналиши ташкил этилди.

Натижада бугунги кунга келиб, мазкур маҳаллаларнинг 1 таси (“Ишонч”) “яшил”, 2 таси (“Ватан”, “Чинор”) эса “сарик” тоифага айланиб, жиноятлар сони беш барабарга (51 тадан 9 тага) камайди.

Умуман олганда, шу кунга қадар криминоген вазияти оғир баҳоланган 376 та маҳаллада “Ҳуқуқ-тартибот масканлари”ни ташкил этиш орқали уларнинг 100 тасини “яшил” тоифага, яна 143 тасини эса “сарик” тоифага айлантиришга эришилди.

Бу ҳам барча даражадаги раҳбарлар пастга тушиб, маҳалладаги вазиятни чуқур ўрганиб, жиноятлар содир этилишининг асл сабабларини бартараф этиш орқали хавфсиз муҳитни яратиши мумкинлигидан далолат беради, албатта.

Айрим жойларда бу борадаги ишларни тизимли равишда йўлга қўйиш масаласига етарли эътибор қаратилмаяпти. Ҳануз кўплаб туман-шаҳар сектор раҳбарлари ҳамда “маҳалла бешлиги” жинойтларнинг олдини олиш бўйича ўзига юклатилган вазифаларни тўлақонли бажармаяпти.

Мисол учун, жорий йилнинг 9 ойида:

- 13 нафар ҳоким ўз ҳудудидаги профилактика инспекторлари билан 2 маротабадан, 10 нафари 3 маротабадан, 25 нафари эса 4 маротабадан кўп учрашмаган;

- 1-сектор раҳбарлари 1 783 та, 2-сектор раҳбарлари 789 та, 3-сектор раҳбарлари 559 та, 4-сектор раҳбарлари эса 1 754 та жинойтлар муҳокамасида шахсан иштирок этмаган;

- криминоген жиҳатидан оғир баҳоланган 427 та маҳаллада “Ҳуқуқ-тартибот маскани” ташкил этилмаган;

Аксарият “қизил” тоифадаги маҳаллаларни хавфсиз ҳудудга айлантиришга қаратилан “йўл харита”лари шаблон тарзда тузилган, аниқ чора-тадбирлар белгиланмаган. Мазкур “йўл харита”лари маҳаллаларга бириктирилган туман-шаҳар сектор раҳбарлари томонидан тасдиқланмаган.

Мана шундай камчиликларга келгусида йўл қўйилмаслиги учун қуйида келтирилган вазифаларни ҳар куни бажариш лозим бўлади.

Ҳар бир ҳудудда криминоген жиҳатидан “қизил” тоифага кирган маҳаллаларга бориб, шу ерда жинойтлар содир этилишининг асл сабабларини ўрганиш ва уларни бартараф этиш бўйича манзилли чора-тадбирларни белгилаш муҳим аҳамият касб этади.

Бунинг доирасида, криминоген оғир баҳоланган маҳалла ҳудудида:

- видеокамераларни ўрнатиш ва уларни профилактика инспекторининг хизмат хонасига интеграция қилиш, “ҳуқуқ-тартибот маскани”ни ташкил этиш, ҳудудни тунги вақтда ёритиш ва ободонлаштириш;

- маҳалла ҳудудида “жинойт ўчоғи”га айланган аҳоли гавжум жойлари, шу жумладан, бозорлар, савдо масканлари, тунги вақтда фаолият юритаётган масканларда хавфсизликни таъминлаш бўйича қўшимча чораларни (*патруль-пост хизмати ёки Миллий гвардиянинг қўриқлаш хизмати ходимлари штат бирлиги, ташвиш тугмалари, техник қўриқлаш воситалари каби*) белгилаш;

- зарур ҳолларда (*аҳоли сонига қараб*) қўшимча профилактика инспектори штат бирлигини ажратиш каби масалаларни кўриш зарур.

Шу жумладан, “Ҳуқуқ-тартибот маскани”ни ташкил қилиш, видеокузатув, ёритиш, техник қўриқлов воситаларини кўпайтириш масаласига алоҳида эътибор қаратиш керак.

Маҳалла ҳудудида нисбатан кўп содир этилган жинойтлар тоифасига қараб (жинойт турлари, жинойт содир этган шахслар), шу каби жинойтларнинг барвақт олдини олишга қаратилган “йўл хариталари”ни манзилли ишлаб чиқиб, ижросини қатъий таъминлаш зарур.

Бунинг доирасида қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратиш керак бўлади:

- уюлмаган ёшлар, салбий хулқ-атвор шаклланган вояга етмаганлар, нотинч оиладаги хотин-қизларни аниқлаш ва улар билан “хонадонбай” профилактик тадбирларни ўтказиш;

- “жинойт ўчоқ”ларига барҳам бериш учун уларга видеокамера ўрнатиш, қўшимча патруллик йўналишларини ташкил этиш.

Албатта, барча ишларни амалга оширишдан аввал, маҳалла аҳолиси билан суҳбатлашиб, фуқароларнинг фикрини инобатга олиш зарур.

Шунинг учун ҳар бир сектор раҳбари ўз ҳудудидаги “қизил” тоифадаги маҳаллаларда мана шу ишларни тизимли равишда олиб бориши керак бўлади.

Давлатимиз раҳбарининг алоҳида қарори билан сектор раҳбарининг фаолияти айнан “қизил” тоифадаги маҳаллаларнинг салмоғига қараб баҳоланиши – бугунги семинар машғулотида қатнашаётган ҳар бир раҳбарнинг доимо ёдида бўлиши даркор.

Бу борада ҳоким томонидан ҳар ойда камида икки маротаба профилактика инспектори билан учрашиш, “қизил” тоифадаги маҳаллага бориб, мавжуд муаммоларини ўрганиш учун сектор раҳбари ўзи ташаббус кўрсатиши шарт.

II. Жиноятларнинг муҳокамаси

Ҳар бир жиноят содир этилишининг асл сабабларини аниқлаш ва уларга барҳам бериш ишлари муҳим аҳамиятга эга эканлигини барчангиз яхши биласизлар.

Жиноят содир этилишининг сабабларига барвақт барҳам берилиши орқали келгусида шу каби жиноятларнинг олдини олиш мумкинлиги барчага аён.

Айни вақтда республикамизда аксарият олди олиниши лозим бўлган жиноятлар ўз вақтида барҳам берилмаганлиги, ўзаро келишмовчилик ёки енгил ҳаёт тарзига берилиш оқибатида содир бўлмоқда.

Мисол учун, Самарқанд шаҳар 1-сектордаги “Алишер Навоий” маҳалласида яшовчи *1986 йилда тугилган* Ж. А. жорий йил 16 июнда ўзининг уч нафар фарзандини ўлдирган.

Бунда, оила бошлиғи Ж.А. сўнгги вақтда гиёҳвандлик ва ичкиликка берилган бўлиб, жорий йилнинг март-апрель ойларидан бошлаб енгил ҳаётга берилганлиги сабабли чет элда ишлашга кетган турмуш ўртоғи билан пул масаласида ўзаро келишмовчилиги юзага келганлиги маълум бўлган.

Лекин, қотиллик содир этилган кунига қадар мазкур маҳаллада биронта ҳам жиноят сектор раҳбари томонидан муҳокама қилинмаганлиги маълум бўлган.

Умуман олганда, шу боисдан ҳам, жорий йилнинг 9 ойи якунига келиб, республика бўйича 10 та маҳаллада 2 тадан қотиллик, 36 та маҳаллада 2 тадан номусга тегиш, 52 та маҳаллада эса 3 тадан тан жароҳати етказиш жиноятлари содир этилишига йўл қўйилган.

Айрим сектор раҳбарлари томонидан жиноятлар содир этилишининг асл сабаблари ўрганилмаганлиги, жиноятларнинг олдини олиш чоралари белгиланмаганлиги криминоген вазиятнинг кундан-кунга оғирлашиб кетишига сабаб бўлмоқда. Шунинг учун ҳам, айрим жиноят турлари муайян ҳудуднинг “жиноят ўчоғи”га айланиб қолган. Мисол учун:

- Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида айнан оғир ва ўта оғир турдаги жиноятларнинг салмоғи юқори бўлиб турибди;

- Самарқанд вилояти ва Қорақалпоғистонда мастлик оқибатида жиноятлар республика бўйича энг кўп содир этилмоқда;

- Фарғона ва Андижон вилоятларида аёллар томонидан содир этилган жиноятларнинг салмоғи юқориликча қолмоқда;

- Наманган ва Қашқадарё вилоятларида вояга етмаганлар, Сурхондарё ва Андижон вилоятларида ишсизлар, Сирдарё вилоятида илгари судланганлар, Навоий ва Бухоро вилоятларида эса ёшлар томонидан энг кўп жиноятлар содир этилмоқда.

Булар ҳам, тегишли ҳудуд бўйича сектор раҳбари томонидан маҳалланинг ўзида

манзилли чора-тадбирлар ўз вақтида қўрилмасдан қолганлигининг оқибатидир.

Яна бир рақам. Жорий йилнинг 9 оyi якунига келиб, республика бўйича 63 та ёки ҳар учинчи туман-шаҳарда олди олиниши лозим бўлган жиноятлар сони чоракдан-чоракка ошиб бормоқда. Бундай туман-шаҳарлардан Қорақалпоғистон, Самарқанд, Сирдарё, Андижон ва Тошкент вилоятларида 7 тадан, Сурхондарё вилоятида 6 таси, Хоразм, Бухоро ва Фарғона вилоятларида 5 тадан жойлашган.

III. Ижтимоий профилактика тизими

Давлатимиз раҳбарининг топшириқлари асосида жорий йилнинг март ойида бевосита маҳалланинг ўзида ҳуқуқбузарлик содир этиши ва ундан жабрланиши мумкин бўлган фуқароларнинг муаммоларини ҳал этиш орқали жиноятчиликнинг барвақт олдини олиш бўйича “ижтимоий профилактика” тизими яратилди.

Мазкур тизим билан нотинч оилалар, илгари судланганлар, ички ишлар органларининг профилактик ҳисобига олинган ва соғлиқни сақлаш идораларининг рўйхатида турган, ғайриижтимоий ҳаёт тарзига берилган шахслар қамраб олиниши белгиланган.

Ўтган даврда, республиканинг барча ҳудудларида мазкур тизим доирасида профилактика инспекторлари томонидан 441 008 нафар шахслар аниқланиб, муаммоларини ҳал этиш учун “маҳалла бешлиги”га хулоса асосида топширилди.

Лекин, жойларда олиб борилган ўрганишлар давомида аксарият хулосалар юзаки тузилаётганлиги, “маҳалла бешлиги” ушбу тизим нималигини тушуниб етмаганлиги, йиғма жилдлар юритилмасдан, муаммо ҳал этилмаётганлиги, фақат суҳбат ўтказиш билан чекланиб, кўп ишлар ҳисобот учунгина қилинаётган ҳолатлар ҳам учради.

Мисол учун, жорий йил 6 оyi якуни билан “қизил” тоифага кирган Жондор туманидаги “Зарафшон” маҳалласига бориб ўтказилган ўрганишлар давомида бир қатор камчиликлар мавжудлиги аниқланди. Хусусан:

профилактика инспектори 72 фоиз (110 нафардан 79 нафарига) алоҳида тоифаланган шахсларни ўрганмаган ва уларга хулоса бермаган;

– “ижтимоий профилактика” тизими доирасида берилган хулосалар асосида “маҳалла бешлиги” томонидан етарли даражада ишлар ташкил этилмаган;

– якка тартибдаги “ижтимоий мослаштириш дастурлари” юзаки қилинган, мазмунан бир хил, ижро муддатлари белгиланмаган, айримлари тасдиқланмаган;

– жиноят муҳокамалари баёнлари шаблон тарзда тузилган, давлат ташкилотлари вакиллари қатнашмаган, жиноят содир этган шахслар муҳокама қилинмаган.

Шунинг учун ҳам мазкур маҳалладаги вазият тўрт ярим йилдан буён ўзгармасдан қолган.

Шу каби камчиликлар Нарпай туманидаги “Саловат”, Пахтачи туманидаги “Карнабота”, “Чашма”, Самарқанд шаҳридаги “Афросиёб”, “Галаосиё”, “Кир”, “Шарқ тонги”, “Чўпон ота”, “Абу Райхон Беруний”, “Шайхзода”, “Мевазор”, “Гуллар боғи”, “Али Қушчи”, “Орзу”, “Ҳаётобод”, Навоий шаҳридаги “Дўстлик”, “Кимёгар”, “Янгиобод”, Нурота туманидаги “Навоий”, “Оқ мачит”, Томди туманидаги “Томдибулоқ” маҳаллаларида ҳам аниқланди.

Мана шу тизим йўлга қўйилмаганлиги боис, жорий йилнинг 9 ойида:

– ҳар тўртинчи олди олиниши лозим бўлган жиноят ишсизлар томонидан содир этилган;

– ҳар учинчи жиноятга ёшлар, ҳар саккизинчисига аёллар қўл урган;

– ҳар иккинчи қотиллик ва ҳар олтинчи тан жароҳати етказиш жиноятлари оилавий келишмовчилик ҳамда ўзаро низолар сабабли содир бўлган.

IV. Вазифалар

Ҳозир айтиб ўтилган муаммоли масалалар ва криминоген вазиятнинг таҳлили, бевосита жойларда жиноятчиликнинг барвақт олдини олиш ишларини янада кучайтириш, бу борада сектор раҳбарларининг масъулиятини ошириш лозимлигини кўрсатмоқда.

Шунинг учун, бундан буён бевосита маҳалланинг ўзида қуйидаги ишларни тизимли равишда амалга ошириш даркор.

Биринчидан, ҳар куни сектор ҳудудида содир этилган жиноятлар билан танишиб, уларнинг содир этилиш сабабларини “маҳаллабай” ва “соҳабай” усулида муҳокама қилиш зарур.

Бунда, Ҳукуматнинг қарорига асосан ҳар бир сектор раҳбари:

- сектор ҳудудидаги жиноятларнинг сабаблари ва уларнинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитлар юзасидан муҳокама қилиш бўйича масъул ҳисобланиши;
- жиноят муҳокамаларини шахсан ўтказиши ва муҳокама йиғилишларига раислик қилиши;
- жиноят муҳокамаларини ўтказиш жойи ва вақтини белгилаши;
- жиноят муҳокамаларида масъул ташкилотлар раҳбарлари иштирокини таъминлаши;
- жиноят бўйича асосиз шов-шувларнинг олдини олишга қаратилган чораларни кўриши учун шахсан масъул эканлигини яна бир бор эслатмоқчиман.

Шу билан бирга, содир этилган ҳар бир жиноят уч кун ичида содир бўлган маҳалла ҳудудида, жиноятни содир этган шахс бошқа маҳаллада яшаса – унга нисбатан суднинг қонуний кучга кирган айблов ҳукми асосида муҳокама қилиниши шарт.

Бунда, жиноят тури, соҳаси ва хусусиятидан келиб чиқиб, унинг муҳокамасида қуйидаги давлат идоралари вакилларини ҳам жалб этиш зарур:

- аёллар жиноятларига – Хотин-қизлар масаласи бўйича ҳоким ўринбосарларини;
- ёшлар жиноятларига – Ёшлар ишлари агентлиги бўлимлари раҳбарларини;
- вояга етмаганлар жиноятларига – Мактабгача ва мактаб таълими бўлими бошлиқларини;
- ичкиликка ружу қўйган, гиёҳвандликка чалинган ёки руҳий касалларнинг жиноятларига – соғлиқни сақлаш бўлимлари раҳбарларини;
- жамоат жойларида содир этилган жиноятларга – Миллий гвардиянинг масъулларини жалб этиш мажбурий ҳисобланади.

Иккинчидан, Давлатимиз раҳбари томонидан ўтказилган видеоселектор йиғилишида бундан буён маҳаллаларда янги механизм сифатида “маҳалла еттилиги”ни яратиш бўйича топшириқ берилди.

Яъни ҳар бир маҳаллада маҳалла раиси, профилактика инспектори, ҳоким ёрдамчиси, хотин-қизлар фаоли ва ёшлар етакчиси билан биргаликда ижтимоий ходим ва солиқ инспектори ҳам фаолият юритиши кўзда тутилмоқда.

“Маҳалла еттилиги” фаолиятини тизимли равишда йўлга қўйиш учун сектор раҳбарлари шахсан масъул этиб белгиланмоқда. Эндиликда, мазкур механизм орқали аҳолининг ижтимоий-маиший муаммоларини ўз вақтида аниқлаш ва уларга барҳам бериш учун “еттилик” шахсан масъул бўлади.

Бунинг доирасида ҳар бир маҳаллада профилактика инспектори:

– маҳалла раислари билан ҳамкорликда маҳаллани хавфсиз ҳудудга айлантириш бўйича аҳоли фикрини ўрганган ҳолда манзилли чора-тадбирларни ишлаб чиқиб, ижрога қаратади;

– ҳоким ёрдамчиси билан ҳамкорликда фуқароларни ишсизлик, ўғрилиқ каби жиноятлардан огоҳ бўлишини тушунтиради;

– ёшлар етакчиси билан биргаликда уюшмаган ёшларни аниқлаш ва уларни тўғри ижтимоий ҳаётга қайтариш чораларини кўради;

– хотин-қизлар фаоллари билан биргаликда низоли оилаларнинг маиший муаммоларини ҳал этиш бўйича “оилабай” дастурлар ишлаб чиқади;

– ижтимоий ходим билан ҳамкорликда ижтимоий ёрдамга муҳтож, яқка ёлғиз яшовчи фуқароларни жиноят қурбонига айланиб қолишининг олдини олиш чораларини кўради;

– солиқ инспектори билан бирга фуқароларни фирибгарлик жиноятларидан огоҳлантириш, айниқса, банк пластик карталаридан пулларни талон-торож қилишдан сақланиш учун ўзини ўзи ҳимоялашнинг энг содда усуллари ўргатади.

Мана шу йўналишлар доирасида, ҳар бир маҳаллада “ижтимоий профилактика” тизими ҳам тизимли равишда йўлга қўйилиши даркор.

Бунда, “маҳалла еттилиги” томонидан:

– ўзига берилган хулосалар асосида алоҳида йиғма жилдлар юритилиб, фуқароларнинг муаммоларини ҳал этишга қаратилган индивидуал дастурлар ишлаб чиқилишини;

– ҳар бир шахс тоифаси бўйича амалга оширилган ишлар бўйича аниқ маълумотларни (ишга жойлашиш буйруғидан кўчирма, комиссия баёни, кўрсатилган ёрдам бўйича далолатнома, маълумотнома) йиғма жилдларга бириктирилишини ҳар бир сектор раҳбари кунлик назоратга олиши зарур.

Учинчидан, Давлатимиз раҳбарининг топшириқлари асосида бугунги кунда жиноятларнинг барвақт олдини олиш борасида янги ишлаш амалиётлари йўлга қўйилмоқда. Хусусан:

– уюшмаган ёшлар орасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашиш бўйича идоралараро кенгашлари;

– салбий хулқ-атвор аниқланган, жиноят ёки ҳуқуқбузарликка қўл уриши мумкин бўлган вояга етмаган болалар билан ишлаш кластери;

– ўзаро ҳал этилмаган низоси ёки шахсий адовати мавжуд бўлган оилаларнинг ижтимоий муаммоларини ҳал этиш бўйича “Хавфсиз оила” тамойилига асосланган янги иш амалиёти жорий этилиши бошланди.

Эндиликда, ҳуқуқбузарлик ёки бошқа ғайриижтимоий хатти-ҳаракатларини содир этиши мумкин бўлган ёшлар, вояга етмаган болалар ва оилаларнинг электрон рўйхатлари юритилади.

Улар, хавф даражасига қараб, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ҳамда давлат идоралари раҳбарларига бирма-бир бириктирилади.

Масъуллар эса уларда мавжуд бўлган муаммоларни аниқлаш ва индивидуал ёндашув асосида бартараф этиш бўйича манзилли чораларни кўради.

Шунинг учун бугунги семинарда қатнашаётган ҳар бир сектор раҳбари мана шу йўналишлар бўйича бевосита жойларда амалга оширилаётган ишларни қаттиқ назоратга олиб, уларни тизимли равишда ҳар бир маҳаллада йўлга қўйиши даркор.

Маҳаллада хавфсиз муҳитни яратиш, аҳолининг алоҳида эътибор қаратилиши лозим бўлган шахслар тоифаларида мавжуд муаммоларни маҳалланинг ўзида ҳал

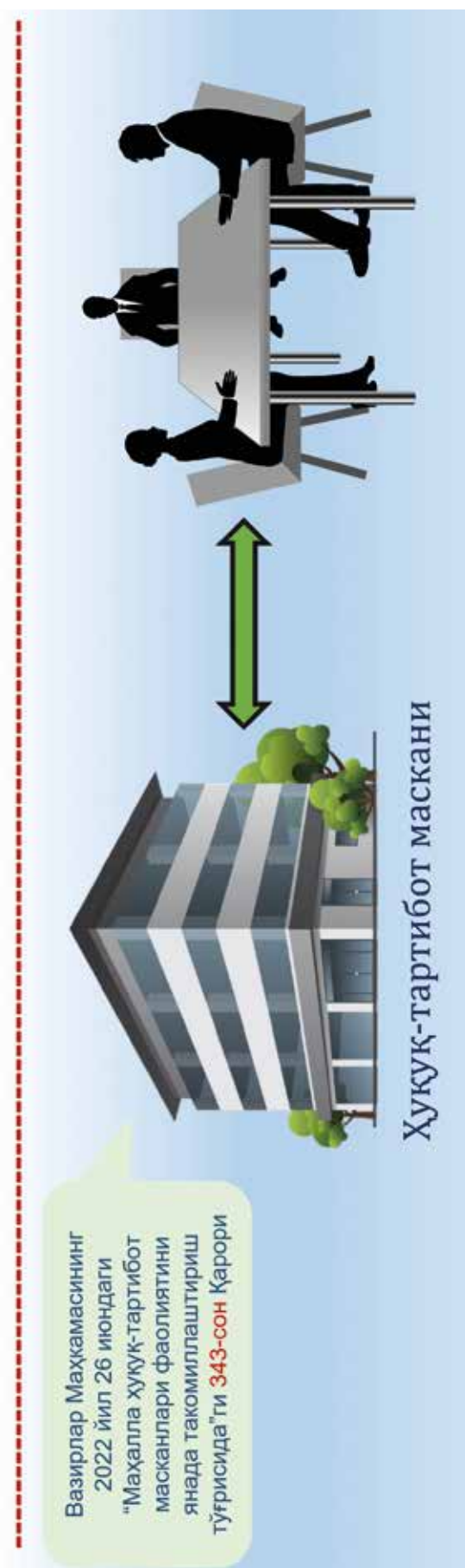
этиш бўйича амалга оширилиши лозим бўлган энг долзарб вазифаларни муҳокама қилмоқдамиз.

Аслида, мана шу ишларни ҳар бир сектор раҳбари ҳар куни тизимли равишда амалга ошириши даркор.

Бугунги таҳликали замонда янги хавф-хатарлар юзага келмоқда, ҳар куни жиноятлар содир этилишининг янги усуллари пайдо бўлмоқда. Шунинг учун, мамлакатимизда хавфсизликни таъминлаш учун ҳар бир сектор раҳбари шахсан масъул эканлигини ҳеч ким бир дақиқага бўлса ҳам унутишга ҳаққи йўқ. Ҳар бир сектор раҳбари доимо огоҳ ва сезгир бўлиб, ўзининг ҳудудида хавфсиз муҳитни яратиш учун ўз устида тинимсиз ишлаши даркор.

Шунингдек, ҳар бир раҳбар, биринчи навбатда, жорий вазиятни доимий равишда кузатиш ва тўғри прогноз қилиш, аҳолининг кайфиятига салбий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ижтимоий-маиший муаммоларни ҳал этиш, қўл остидаги шахсий таркибни ҳар қандай вазиятга шай ҳолатда бўлишини таъминлаши лозим.

МАЗЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

Маҳаллаларда хавфсиз муҳитни яратиш

Ўзбекистон Республикаси
Президентининг 2023 йил 28
февралдаги "2022 – 2026 йилларга
мўлжалланган Янги
Ўзбекистоннинг тараққиёт
стратегиясини "Инсонга эътибор ва
сифатли таълим йили" да амалга
оширишга оид Давлат дастури
тўғрисида"ги
ПФ-27-сон Фармони

Энг оғир маҳаллалар

“Қизил” тоифадаги маҳаллалар

туман-шаҳар
сектор ва
ҳуқуқ-тартибот
идоралари
раҳбарлари

ВИЛОЯТ
даражасидаги
сектор
раҳбарлари

Камчиликлар

1	раҳбарлар пастга тушиб
ишламаганлиги
2	жиноятларнинг асл сабаблари
муҳокама қилинмаётганлиги
3	“қизил” тоифадаги маҳаллаларга
раҳбарлар бириктирилмаганлиги
4	кўп ишлар ҳисобот учунгина
қилинаётганлиги
5	“маҳалла бешлиги”нинг ҳамкорлиги
тўғри йўлга қўйилмаганлиги

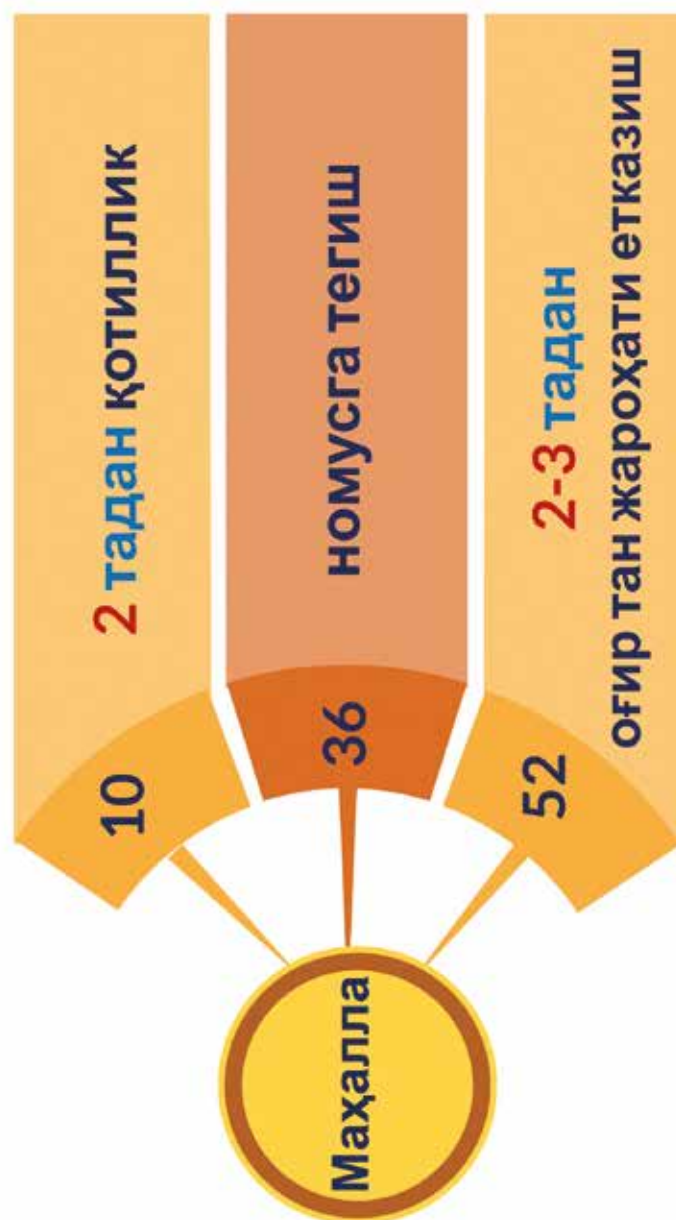
видеокамераларни ўрнатиш ва
уларни профилактика инспекторининг
хизмат хонасига интеграция қилиш

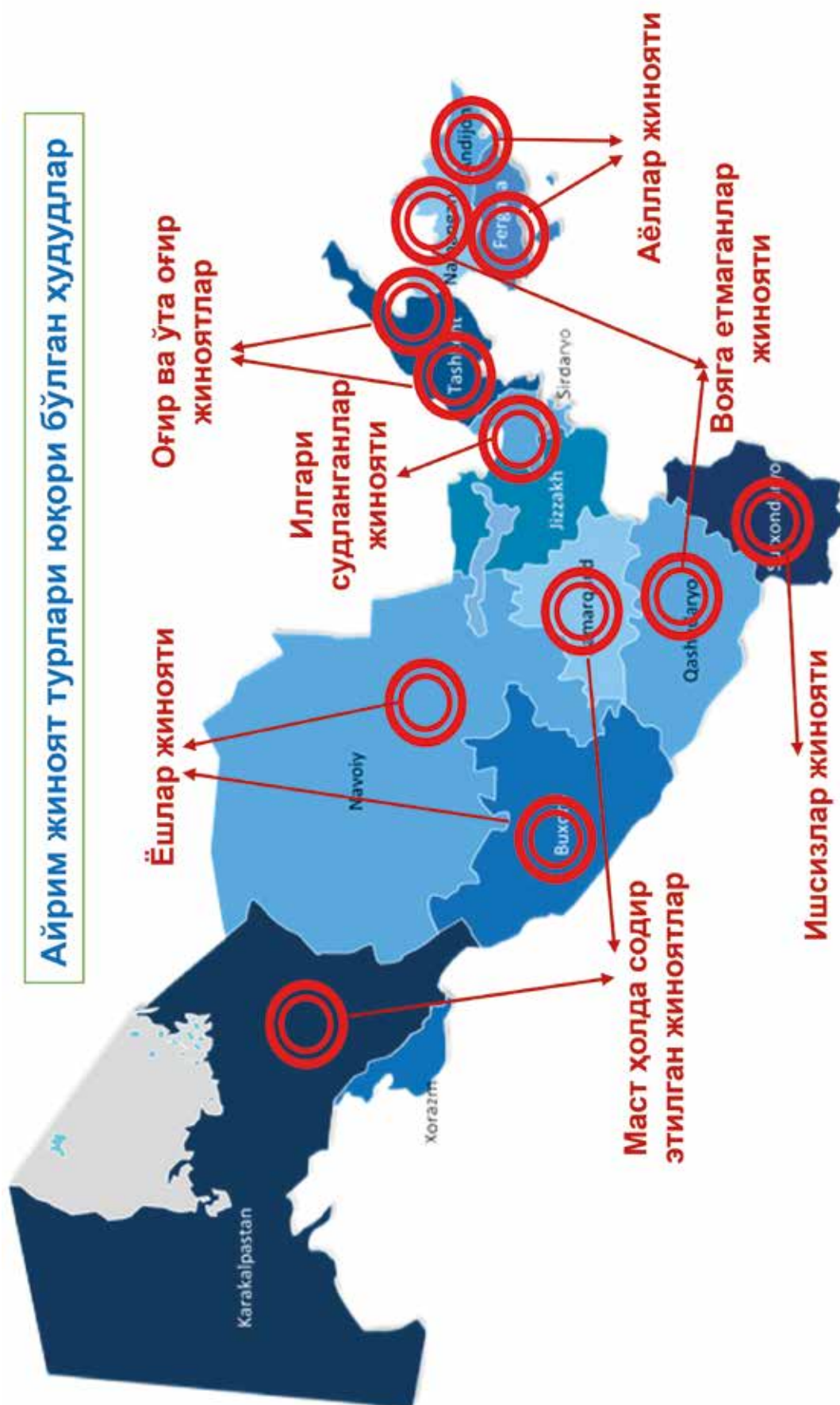
аҳоли гавжум
жойлари
бўйича қўшимча
чоралар
белгилаш

қўшимча
профилактика
инспектори штат
бирлигини ажратиш

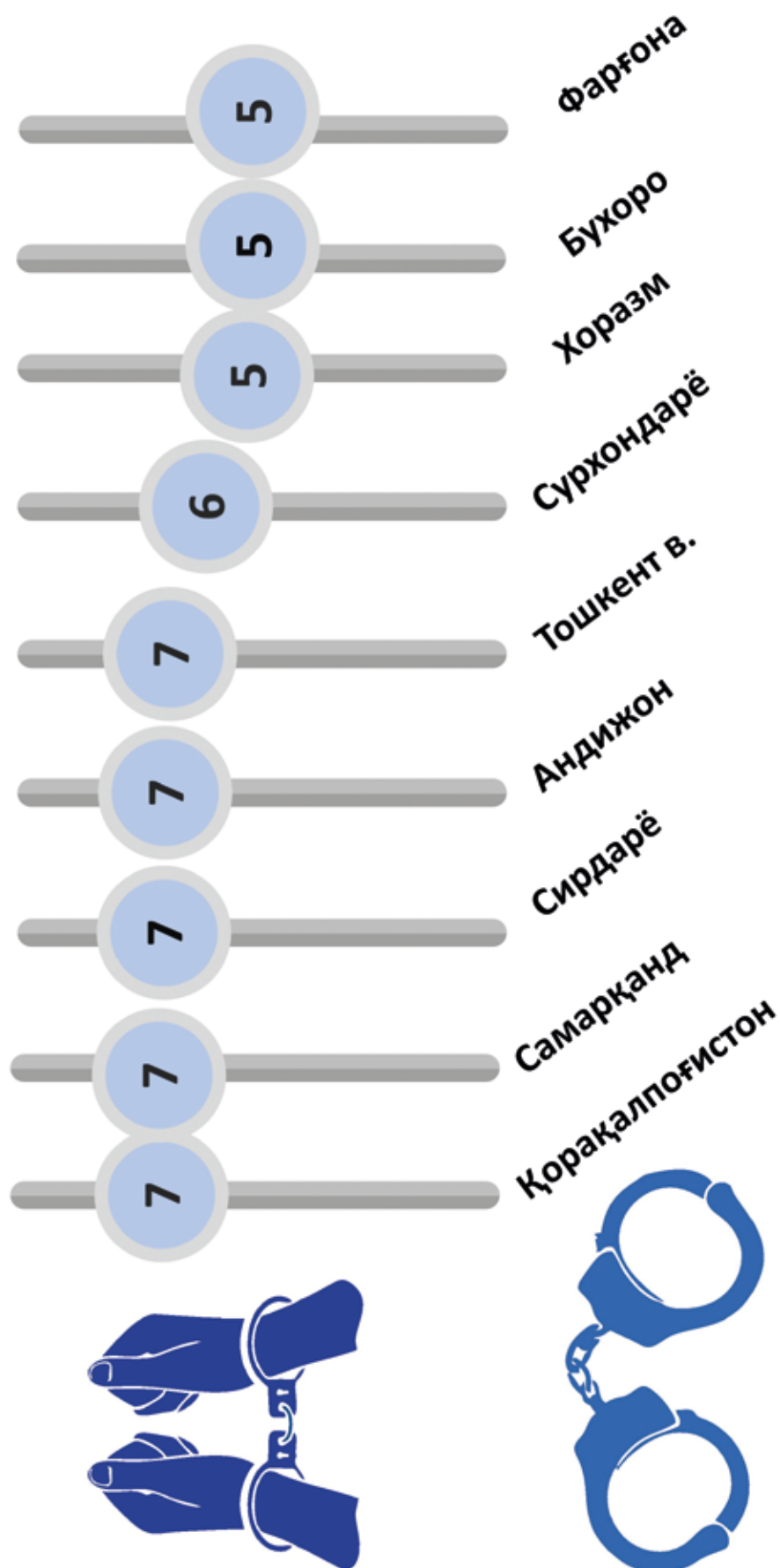

Маҳаллаларда содир этилган жиноятлар

Худудларда олди олиниши лозим бўлган жиноятлар ошган шаҳар-туманлар сони

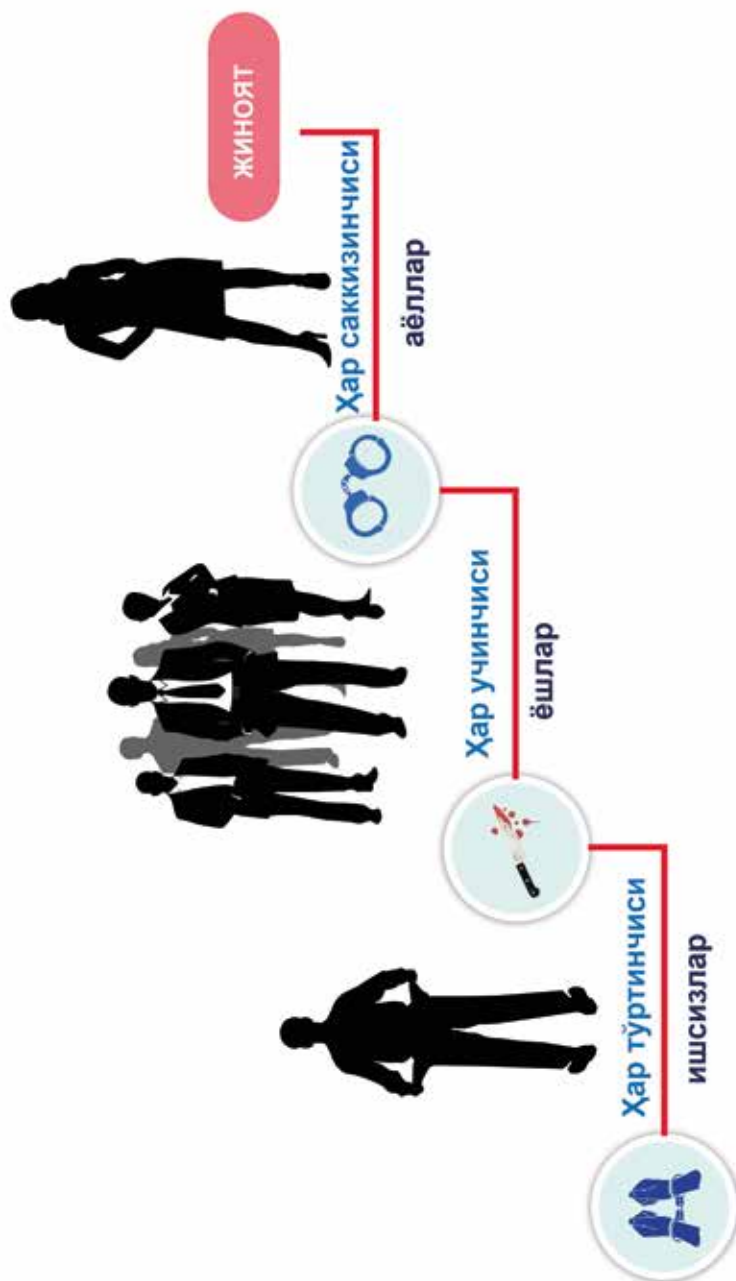
Профилактика инспектори **72** фоиз
алоҳида тоифаланган шахсларни ўрганмаган

Хулосалар асосида «маҳалла бешлиги»
томонидан етарли даражада ишлар ташкил
этилмаган

Жиноят содир этган шахслар муҳокама
қилинмаган

Уюшмаган ёшлар,
салбий хулқ-атвор
шаклланган вояга
етмаганлар, нотинч
оиладаги хотин-
қизларни аниқлаш ва
улар билан
“хонадонбай”
профилактик
тадбирларни ўтказиш

01

02

“Жиноят ўчоқ”ларига
барҳам бериш учун
видеокамера ўрнатиш,
қўшимча патруллик
йўналишларини
ташкил этиш каби
масалаларга алоҳида
эътибор қаратиш

Ҳар бир сектор раҳбари

сектор ҳудудидаги жиноятларнинг сабаблари юзасидан
муҳокама қилиш бўйича масъул ҳисобланиши

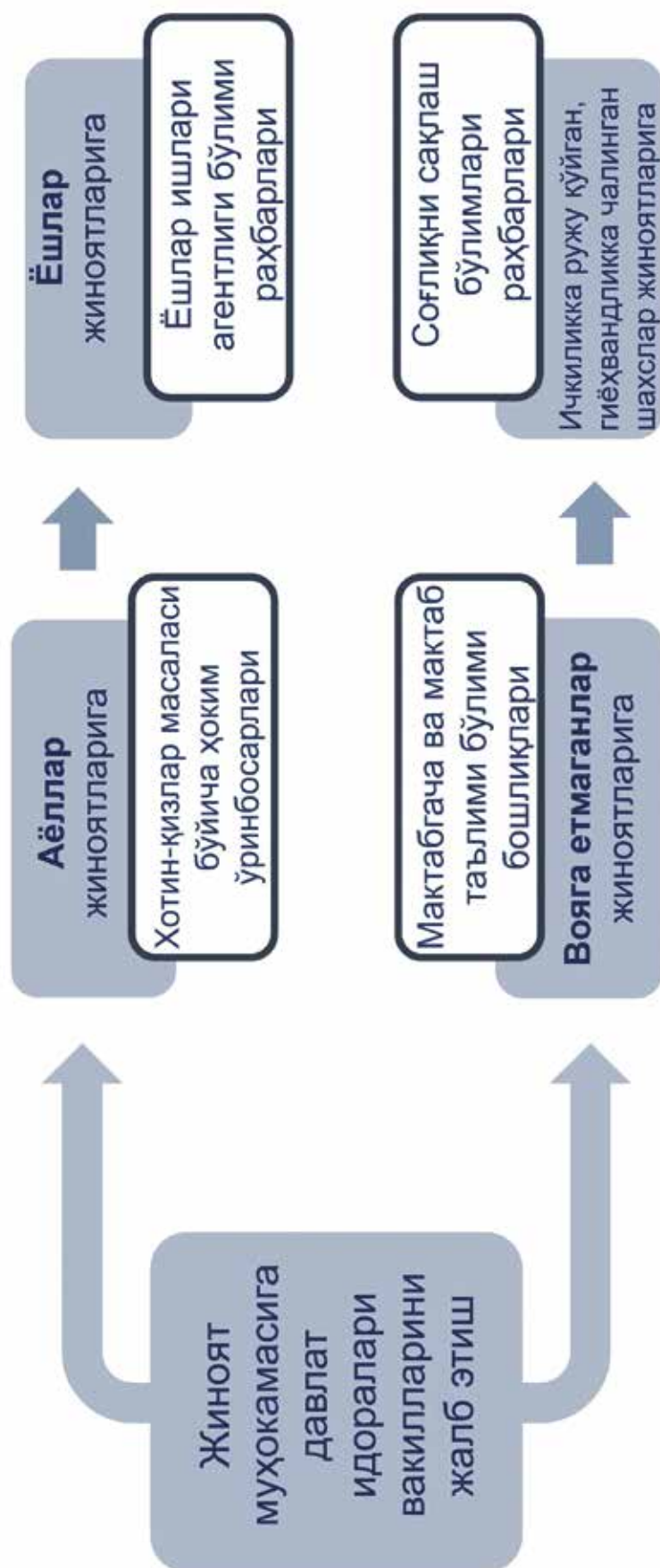
жиноят муҳокамаларини шахсан ўтказиши ва муҳокама
йиғилишларига **раислик қилиши**

жиноят муҳокамаларини ўтказиш **жойи** ва **вақтини**
белгилаши ҳамда **масъул ташкилотлар** иштирокини
таъминлаши

жиноят бўйича асоссиз **шов-шувларнинг олдини олишга**
қаратилган чораларни кўриши керак.

Янги ишлаш амалиётлари

Уюшмаган ёшлар
орасида
ҳуқуқбузарликларнинг
олдини олиш ва
жиноятчиликка қарши
курашиш бўйича
идоралараро кенгашлари

Салбий хулқ-атвор
аниқланган, жиноят ёки
ҳуқуқбузарликка қўл
уриши мумкин бўлган
вояга етмаган болалар
билан ишлаш кластери

Ўзаро ҳал этилмаган
низоси ёки шахсий
адовати мавжуд бўлган
оилаларнинг ижтимоий
муаммоларини ҳал
этиш

Маҳалла аҳолиси қалбида амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларга дахлдорлик ҳиссини кучайтириш, «Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари» ғояси асосида жамиятда соғлом дунёқараш ва бунёдкорликни умуммиллий ҳаракатга айлантириш масалалари

«Биз фаолиятимизнинг биринчи кунларидан ҳамма ишни маҳаллада, халқимиз билан биргаликда ташкил қилиб келяпмиз. Бу тизимни босқичма-босқич ривожлантирдик. Энди яна қўшимча куч, имкониятлар бериляпти. Бу ҳам ваколат, ҳам масъулият, дегани. Маҳаллалар – давлатимизнинг энг катта замини».

Шавкат Мирзиёев

Мамлакатимизда амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотлар ва бунёдкорлик ишлари натижасида халқимизнинг онг-тафаккури, дунёқараши ўзгармоқда. Юртимизда ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамиятини барпо этишда «Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари» деган ҳаётбахш ғоянинг аҳамияти тобора ортиб бормоқда.

Бу борада олиб борилаётган муҳим ишларга қарамасдан, ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий соҳалардаги янгиланишлар жараёнида маънавий-маърифий ислохотларнинг самарадорлигига тўсиқ бўлаётган қатор тизимли муаммолар сақланиб қолмоқда.

Ушбу муаммоларни бартараф этиш мақсадида мамлакатимизда бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, жойларда маънавий-маърифий ишларни йўлга қўйишнинг ҳуқуқий асослари яратилган бўлиб, уларда ушбу йўналишда амалга оширилиши лозим бўлган барча устувор вазифалар белгилаб қўйилган. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 26 мартдаги «Маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-5040-сонли қарорида маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари белгилаб берилган. Хусусан, эзгулик ва инсонпарварлик тамойилига асосланган **«Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари»** ғоясини кенг тарғиб этиш орқали жамиятда соғлом дунёқараш ва бунёдкорликни умуммиллий ҳаракатга айлантириш устувор вазифа қилиб белгиланган.

Худудларда амалга оширилаётган маънавий-маърифий ишлар сифати ва самараси кўп жиҳатдан сизларга боғлиқ эканини унутманг!

Афсуски, аксарият ҳокимларимиз зиммасидаги бундай ўта масъулиятли вазифани етарли даражада ҳис қилишмаяпти.

Уларнинг кўпчилиги ўзлари рахбарлик қилаётган ҳудудда юзага келган маънавий муҳитдан етарли даражада хабардор эмас.

Бу борадаги муаммоларни чуқур ўрганмаган ва уларни ўз вақтида бартараф этиш чораларини кўрмаган.

Мана, масалан, 2021 – 2023 йилларда **195 та** туман ва шаҳарда Маънавият ва маърифат масканини барпо этиш бўйича манзилли рўйхат тасдиқланди. Режага кўра, 2021 йилда **48 та**, 2022 йилда **74 та** ҳамда 2023 йилда **73 та** маскан барпо этилиши керак эди.

Бугунги кунга келиб, шундан **124 таси** ёки **64 фоизигина** қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Сирдарё вилоятида 11 та масканнинг барчаси фойдаланишга топширилиб, Президент қарори ижроси биринчи бўлиб бажарилди.

Шунингдек, **Наманган, Фарғона, Сурхондарё, Самарқанд, Қашқадарё** вилоятларида ҳам маскан ташкил этиш борасидаги ишларни ижобий дейиш мумкин.

Лекин, 2023 йилнинг ўнинчи ойи ўтиб бораётган бўлсада:

Нукус, Андижон, Когон, Урганч шаҳарлари, **Асака Вобкент, Ромитан, Ёждувон, Чилонзор, Қўнғирот, Қибрай ва Шароф Рашидов** туманларида масканлар қурилиши охирига етказилмаган, **Янгийўл, Ангрен, Жиззах, Чирчиқ** шаҳарлари, **Богот, Зангиота, Оққўрғон, Паркент, Ҳазорасп ва Хатирчи** туманларида эса ҳали қурилиш бошланмаган.

Бундай масканлар нима учун қуриляпти ўзи? Аввало, масканлар ўша ҳудуддаги ижтимоий-маънавий муҳитни барқарорлаштириш, маънавий-маърифий ишлар сифатини ошириш, ҳудуддаги маънавий муҳитни ўрганиб, таҳлил қилиб бориш, натижасини Сиз сектор раҳбарларига етказиш, ташкилотларни шу соҳадаги фаолиятини мувофиқлаштириб бориш, тегишли тавсия ва чора-тадбирлар белгилаб бериш, ижодкор зиёлиларни ўша масканга жамлаб, уларнинг фаолиятини ҳамкорликда ташкил қилиш каби катта ҳажмдаги вазифаларни бажаради.

Ҳурматли ҳокимлар, Сизлардан мана шу масканларни йил якунига қадар қуриб, фойдаланишга топширишларингизни илтимос қилиб қолардик.

Бугунги машғулот давомида биз биргаликда аҳоли қалбида кенг қамровли ислохотларга дахлдорлик ҳиссини кучайтириш борасида қилиниши лозим бўлган ишларни муҳокама қиламиз. Бевосита мавзуга ўтишдан олдин айрим мулоҳазаларни ўртага ташласак. Хўш, нима учун бугунги кунда айнан ушбу масала долзарб аҳамият касб этмоқда? Бу, биринчи навбатда, аҳоли ўртасида лоқайдлик, ижтимоий ва сиёсий пасивлик, боқимандалик каби кайфиятларнинг ошиб кетиши билан боғлиқ, десак адашмаган бўламиз.

Қолаверса, жойларда оғир тоифадаги аҳолини қўллаб-қувватлаш борасидаги ишларимиз ҳам изчил стратегияга асосланмаган. Асосий мақсадни унинг бирламчи эҳтиёжини қондиришга йўналтирган ҳолда, маънавий дунёқарашини шакллантиришни эсдан чиқаряпмиз. Аслида ҳар бир кўрсатилган ёрдам ўша фуқаронинг оёққа туриб олишига, келажагини қуриши учун ўзи ҳаракат қилиши лозимлигига йўналтирилган бўлиши лозим. Бошқача айтганда, биз оч одамга балиқ эмас, балки қармоқ беришимиз лозим.

Тарғибот ишларини ташкил этишда эътибор қаратиладиган яна бир муҳим жиҳат бор. Бу тарғибот материаллари бевосита йўналтирилаётган аудитория, яъни аҳолининг қайси ижтимоий гуруҳи билан кўпроқ ишлаш лозимлигини англаб ололмаётганлигимизда акс этади. Бизнингча, асосий тарғибот ишларини 30 ёшгача бўлган қатламга йўналтириш, улар билан тизимли ишлашни йўлга қўйишимиз лозим.

Чунки, ҳар бир инсоннинг мустақил дунёқараши ва фикри 30 ёшгача шаклланиб улгуради. Бу ёшдан юқори қатламнинг ўз фикри, ўз қадриятлари ва қарашлари бўлади.

Бундан ташқари, ёшлар нафақат келажак, балки **«бугуннинг руҳи»** бўлиб, улар келажак мазмуни ва характери белгилаб беришини, **«янги замон руҳи»**ни олиб киришини чуқур англашимиз зарур. «Авлодлар назарияси»ни ўрганган америкалик олимлар Нейл Хоув ва Уильям Штрауснинг фикрича, инсон характери ва дунёқараши 12-14 ёшгача ўзи яшаган муҳит ва тарбияланган шароитига боғлиқ бўлади. Чунки, айнан шу ёшда ҳар бир индивиднинг инсоний қадриятлари ва дунёқараши шаклланади ва улар бутун умри давомида ўзгармайди.

Бизнинг замонамизда ҳам ёшлар муаммолари тобора чуқурлашиб бормоқда. Ёшлар орасида **устувор мақсад** ва **қарашлар ўзгармоқда**. Бугунги ёш авлодда тоқатли, ҳалол, ватанпарвар бўлиш, оила ва келажак ҳақида ўйлаш ўрнига, тобора кўпроқ қарамлик, зўравонлик ва ўзини бошқалардан устун қўйиш орқали **ажралиб туриш стереотипи** кучайиб бормоқда. Бу эса ўз навбатида давлат ва жамият олдида ушбу муаммоларга ечим топиш, ёшлар онгига меҳр-оқибат, ватанпарварлик ва инсонийликни сингдириш каби муҳим вазифаларни қўяди.

Таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, мураккаб мафкуравий тенденциялар шароитида соғлом дунёқарашли ёшлар қатламини шакллантиришга тўсиқ бўлаётган 7 та энг муҳим муаммолар мавжуд бўлиб, улар қуйидагилардир:

- Ижтимоий тармоқларга қарамлик;
- Ахлоқсизлик (хулқ-атворнинг ўзгариши);
- Ҳаётий қадриятларни алмаштириш;
- Авлодларни нотўғри тушуниш;
- Тенгдошлар босими (камситилиш)
- Алкоголизм ва гиёҳванд моддаларга ружу қўйиш;
- Жиноят йўлига кириш ёки ўз жонига қасд қилиш (суицид).

Мазкур иллатларга қарши ҳудудларда ҳар бир сектор раҳбари уларнинг келиб чиқиш сабабларини аниқлаб, манзилли ва тизимли ишларни ташкил этмаса, соғлом дунёқарашли ёшлар қатламини шакллантириш қийин кечади.

Албатта, бу ишлар билан шуғулланиш ва натижага эришиш учун битта сектор раҳбарининг саъй-ҳаракати ва кучи етарли бўлмайди. Бунинг учун ҳудудлардаги барча ижтимоий комплексни, маҳаллаларни ва жамоатчилик вакиллари ушбу масалаларга сафарбар қилиш лозим бўлади.

Президентимиз шундай шароит яратиб бердиларки, ҳокимлар ва сектор раҳбарларида қишлоқ хўжалиги ишлари билан боғлиқ масъулияти бундан етти йил олдинги вақтдагидек эмас. Бу ишлар билан шуғулланувчи алоҳида тизим жорий қилинган. Бундан мақсад ҳокимлар ва сектор раҳбарларини асосий эътиборини ижтимоий муаммоларни бартараф этишга қаратиш бўлиб, астойдил шуғулланса, маҳаллаларда соғлом дунёқараш ҳам шаклланади, аҳолининг ислохотларга дахлдорлик туйғуси юксалади. Фақат сектор раҳбарлари бу ишларда жонбозлик кўрсатсалар бас.

Зеро, буюк юнон мутафаккири Платон шундай дейди: **«ҳокимлар қилиши лозим бўлган энг муҳим вазифалардан бири бу – аҳоли, айниқса, ёшларни идрокли бўлишларига кўмаклашиш, шарт-шароит яратиш. Қайси ҳоким шу ишни қилишда етакчи бўлса, ўша ҳудудда ислохотларга дахлдорлик ҳисси кучаяди, жамиятда соғлом дунёқараш муҳити юзага келади. Ва, албатта, халқ ҳокимдан рози бўлади».**

Ўз навбатида халқимиз ҳам ўз бахти, фаровон ҳаёт қуриш имконияти ўз қўлида эканлигини англамаса, онг-тафаккурини юксалтириш, чин инсоний ўзлигини англаш сари шаҳдам қадамлар ташламаса, **«Миллий тикланишдан — миллий юксалиш сари» юра олмаймиз, қолаверса, жамиятда соғлом дунёқараш ва бунёдкорликни умуммиллий ҳаракатга айлантириш жараёни ҳам қийин кечади.**

Демак, бу борада сектор раҳбарларининг устувор вазифалари нималардан иборатлиги ҳақида фикр юритамиз.

Амир Темур бошқаруви фалсафасида асосий эътибор раҳбарларнинг легитимлигини таъминлашга қаратилган. Раҳбарнинг легитимлиги қачон таъминланади? Қачонки, раҳбар ҳудуд аҳолиси билан юзма-юз мулоқот ўрнатса, юксак маънавияти ва билим доираси билан аҳоли қалбига йўл топа олсагина унинг обрўси ва мартабаси юксалади, унга нисбатан ишонч пайдо бўлади. Шу маънода, ҳокимлар ва сектор раҳбарлари ўз имкониятидан келиб чиқиб, камида икки ҳафтада бир маротаба ҳудуддаги кўзга кўринган, аҳолига таъсир кучига эга бўлган, ўтмиш ҳаёти билан аҳолига, хусусан ёшларга ибрат бўла оладиган, зиёлилар қатлами билан учрашишни йўлга қўйса, давлат ва халқ ўртасидаги ишонч аста-секин ортиб боради. Қолаверса, бундай суҳбатлар давомида Президентимиз бошчилигида амалга оширилаётган ислохотлар, ҳудуддаги қилинаётган ва қилиниши лозим бўлган келгуси режа ва вазифалар хусусида фикр алмашилса, халқ ҳокимлар ва сектор раҳбарларини маъмурий шахс сифатида эмас, маҳалладош, дардкаш сифатида кўрса, **«бизни ҳурмат қилди, биз ҳам ҳурмат қиламиз, биз билан маслаҳатлашди, биз ҳам эргашамиз»** формуласи ишга тушади ва ҳудудда амалга оширилаётган ишларга тўғаноқ бўлаётган айрим тўсиқлар чекинади.

Энди эса бевосита маҳалла фуқаролар йиғинларида сектор раҳбарлари томонидан эътибор қаратилиши лозим бўлган вазифаларни санаб ўтсак:

1. Ҳар бир сектор раҳбари ўзига бириктирилган маҳаллаларда амалга оширилаётган маънавий-маърифий ишларни мувофиқлаштириш тизимини йўлга қўйиши керак.

Шарҳ: бугунги кунда қуйи тизимда ва маҳаллаларда амалга оширилаётган маънавий-маърифий ишлар тарқоқ ҳолатда. Маҳалла бешлиги, таълим муассасалари ва ҳудуддаги корхона ва ташкилотларда ташкил этилаётган тадбирлар, амалга оширилаётган лойиҳаларнинг барчасини мувофиқлаштирувчи тизим яратилмаган. Ваҳоланки, бу борада ишлар кетаяпти.

Амалга ошириш механизми: Ҳар бир сектор раҳбари ўз ҳудудидаги маънавий-маърифий ишларни мувофиқлаштиришга масъул ходим бириктиради. Бир ойда бир маротаба амалга оширилган ишлар юзасидан сектор кенгаш йиғилишини ўтказди. (Ҳар чоракда бир маротаба кенгаш раиси-ҳоким томонидан туман, шаҳар кенгаши йиғилиши ташкил қилинади).

Кенгаш йиғилишида амалга оширилган ишлар муҳокама қилиниб, рағбат ва жазо чораларини қўллаш усули жорий этилади.

2. Маҳаллалар ва меҳнат жамоаларида **«Янги Ўзбекистон ислохотлари»** рукни остида тарғибот тадбирлари ўтказиш.

Шарҳ: Мазкур рукнда суҳбатларни ташкил этилиши маҳалла аҳолисида Ўзбекистонда амалга оширилаётган янги ислохотлар, қабул қилинаётган қонунлар, эришилаётган ютуқлар ва бошқа кўплаб янгиликлардан жонли хабардор бўлади. Бу эса аҳолида секин-аста ислохотларга нисбатан дахлдорлик туйғусини шаклланишига хизмат қилади.

Амалга ошириш механизми: Ҳар ойда **2 мартаба** маҳаллалар ва меҳнат жамоаларида ҳудудий маънавият тарғиботчиларни жалб қилган ҳолда «Янги Ўзбекистон ислохотлари» рукни остида тарғибот тадбирлари ўтказилади.

Туман Маънавият ва маърифат бўлинмаси томонидан «Янги Ўзбекистон ислохотлари» тарғибот тадбирларининг бир йиллик мавзулар банки шакллантирилади ва сектор раҳбари томонидан тасдиқланади. Мазкур тадбирларни ташкил қилишга маҳалла раиси ва ёшлар етакчиси масъул бўлади.

3. Маҳаллада китобхонликни кенг тарғиб қилиш тадбирларни ташкил этиш.

Шарҳ: Президентимиз Ш. Мирзиёев томонидан илгари сурилган 5 та муҳим ташаббуснинг 4-йўналиши «**Ёшлар маънавиятини юксалтириш, улар ўртасида китобхонликни кенг тарғиб қилиш**» бўлиб, бу сиёсатдан мақсад Президентимиз айтган «**Нажот таълимда, нажот билимда**» шиорини амалда ижросини таъминлашга қаратилган.

Амалга ошириш механизми: Ушбу лойиҳани амалга ошириш учун **ҳар 15 кунда** ёшлар ўртасида, ҳар 30 кунда аҳоли ўртасида онлайн китобхонлик викториналари ўтказилади. Бу борада Бувайда тумани тажрибасини қўллаш намуна сифатида таклиф этилади. (Давлатнинг ҳудудий маъмурий идоралари, корхона ва ташкилотларида, маиший хизмат кўрсатиш уйларида, меҳнат жамолари, бозорларда, гавжум ва фаол жойларда кичик ва қулай китоб жавонлари ташкил этиш, ҳокимлик йиғилишларида, маърифат соатларида. Айнан ўша жавонлардаги китобларнинг қисқача мазмуни ҳақида фикр мулоҳазалар сўралади.

4. Маҳаллада **радикал кайфиятдаги** ва ёт ғоялар таъсирига тушиб қолган фуқаролар билан **психо-реабилитацион суҳбатлар ўтказиш**.

Шарҳ: Сектор раҳбарлари томонидан маҳаллаларда аҳолини соғлом дунёқарашини шакллантириш, уларда ислохотларга дахлдорлик туйғусини юксалтиришга қаратилган тадбирларнинг натижаси маҳаллада радикал кайфиятни келтириб чиқараётган вазиятлар билан тизимли ишлашни ташкил қилинишига бевосита боғлиқдир. Керак бўлса, маҳаллада радикализм таъсирига тушган битта одам, у ҳоҳ диний ёки сиёсий бўлсин, барча эзгу ишларни йўққа чиқариши, одамлар билан давлат ўртасидаги муносабатларга, ўртадаги ишонч ришталарига путур етказиши мумкин. Сектор раҳбарлари маҳалладаги мавжуд вазиятдан доимий ҳабардор бўлиши, таҳлилий ўрганишларни амалга ошириши муҳим ҳисобланади.

Амалга ошириш механизми: Ҳар ойнинг учинчи ҳафтасида экспертлар иштирокида радикал кайфиятдаги ва ёт ғоялар таъсирига тушиб қолган маҳалла фуқаролар билан **психо-реабилитацион** суҳбатлар ташкил этилади.

Радикал кайфиятдаги одамларни соғломлаштириш мақсадида маҳалла ҳамкорлигида маънавий-маърифий тадбирларга тез-тез жалб қилиш уларни жамиятга ижтимоий мослашишларига амалий ёрдам беради.

5. Маҳаллаларда (маҳалла еттилиги билан) фидоий, ватанпарвар авлодни тарбиялашга қаратилган тадбирларни ташкил этиш.

Шарҳ: Ш. Мирзиёевнинг «Ёшларнинг бўш вақти – душманнинг иш пайти» деган, ҳикматли иборасидан келиб чиққан ҳолда маҳалладаги ёшлар билан тизимли ишларни ташкил этиш муҳим ҳисобланади.

Амалга ошириш механизми: Ҳафтанинг ҳар жума оқшомида сектор раҳбарлари маҳаллаларда (**маҳалла еттилиги билан**) фидоий, ватанпарвар ва соғлом дунё қарашли ёш авлодни тарбиялашга қаратилган гулхан атрофида «Маърифат кечалари» лойиҳаси ташкил этилади. Ушбу тадбирда ёшлар онгига юмшоқ сингдирилладиган

кўнгил очар дастурлар, китобхонлик кечалари, мушоира ва «Уч авлод» учрашувлари ташкил этилади.

6. Маҳаллаларда боқимандалик кайфиятига тушиб қолган аҳоли ўртасида **«камбағаллик психологияси»** стереотипига қарши маънавий-профилактик таъсир этувчи тарғибот тадбирларни ташкил этиш.

Шарҳ: Бугунги кунда маҳаллаларда боқимандалик кайфиятига тушиб, **«Берсанг ейман, урсанг ўламан»** қабилида барча маиший муаммоларини давлат ҳал қилиб беради деган, оилалар учраб туради. Афсуски, аҳоли айниқса ёшлар орасида бирёқлама стереотип шаклланиб бормоқда.

Амалга ошириш механизми: Маҳаллаларда боқимандалик кайфиятига тушиб қолган аҳолини соғломлаштириш, ушбу иллатларнинг ривожланишини олдини олиш сектор раҳбарларига осон бўлмайди. Аммо курашмаса ҳам бўлмайди. Бу иллатга қарши курашиш учун икки томонлама ҳаракатлар амалга оширилиши лозим бўлади.

Биринчидан, Республика миқёсидаги ташкилотлар (Маданият вазирлиги, Ўзбекино агентлиги, Республика Маънавият ва маърифат маркази) аҳолида камбағаллик ва боқимандалик кайфиятларини соғломлаштириш, бунёдкор мақсадга йўналтириш учун инсон онги ва қалбига самарали таъсир этадиган тарғибот воситалари, жумладан, ҳаётий воқеликка асосланган спектакллар, бадий ва ҳужжатли фильмлар суратга олиниши, ижтимоий тармоқларни 3-5 минутлик роликлар билан бойитиш талаб этилади.

Иккинчидан, Жиззах шаҳар тажрибаси асосида, имконияти чекланган, аммо ўз ҳаёт йўлини муваффақиятли қурган ватандошларимиз ҳақида 5-10 дақиқалик мотивацион роликларни суратга олиш ва роликларни туманда яшаётган ёшлар орасида кенг намойиш этиш ишларини ташкил этиш ва улар билан жонли мулоқотларни йўлга қўйиш.

7. Маҳаллаларда маънавият туризмини ташкил этиш.

Шарҳ: Бу лойиҳани амалга оширишдан мақсад муқаддас қадамжолар, зиёратгоҳлар, маданий мерос объектларига ташрифи орқали ёшлар онгига ватанга мухаббат, садоқат ва ватанпарварлик туйғуларини сингдириш орқали уларда соғлом этиқодни шакллантириш ҳисобланади.

Амалга ошириш механизми: Сектор раҳбарлари туман, шаҳар туризм ва Маънавият ва маърифат бўлинмалари, ёшлар ишлари агентлиги шунингдек, нурунийлар вакиллари билан биргаликда «Маънавият туризми»ни ташкил этади.

8. Меҳнат мигрантлари ва уларнинг оилалари билан ишлаш.

Шарҳ: мигрантлар ўз оилаларига нафақат иқтисодий манфаат, балки менталитетимиз учун ёт бўлган, айрим ҳолларда тажовузкорлик ва бузғунчиликка йўналтирилган ғояларни ҳам олиб киришмоқда.

Амалга ошириш механизми: маҳаллада мавжуд меҳнат мигрантларининг рўйхатини шакллантириш, меҳнат мигрантлари билан алоқа ўрнатишга интилиш, уларнинг оиласи ҳолидан мунтазам хабар олиб туриш, муайян муаммоларини ечишда кўмаклашиш яхши самара бериши шубҳасиз. Бундан ташқари меҳнат миграциясидан қайтиб келган ёшларни маҳалланинг ижтимоий ҳаётига фаол жалб этиш ижтимоий маънавий муҳитни барқарорлигини таъминлашга хизмат қилади.

МАВЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

«Биз фаолиятимизнинг биринчи кунларидан ҳамма ишни маҳаллада, халқимиз билан биргаликда ташкил қилиб келяпмиз. Бу тизимни босқичма-босқич ривожлантирдик. Энди яна қўшимча куч, имкониятлар бериляпти. Бу ҳам ваколат, ҳам масъулият, дегани. Маҳаллалар — давлатимизнинг энг катта замини».

Шавкат Мирзиёев

01

Ҳар бир сектор раҳбари ўзига бириктирилган маҳаллаларда амалга оширилаётган маънавий-маърифий ишларни мувофиқлаштириш тизимини йўлга қўйиши керак.

Шарҳ:

Бугунги кунда қўйи тизимда ва маҳаллаларда амалга оширилаётган маънавий-маърифий ишлар тарқоқ ҳолатда. Маҳалла бешлиги, таълим муассасалари ва ҳудуддаги корхона ва ташкилотларда ташкил этилаётган тадбирлар, амалга оширилаётган лойиҳаларнинг барчасини мувофиқлаштирувчи тизим яратилмаган. Ваҳоланки, бу борада ишлар кетаяпти.

Амалга ошириш

Ҳар бир сектор раҳбари ўз ҳудудидаги маънавий – маърифий ишларни мувофиқлаштиришга масъул ҳодим бириктиради. Бир ойда бир мартаба амалга оширилган ишлар юзасидан кенгаш йиғилишини ўтказади.

Кенгаш йиғилишида амалга оширилган ишлар муҳокама қилиниб, рағбат ва жазо чораларини қўллаш усули жорий этилади.

Сектор раҳбарларининг устувор вазифалари

03

Маҳаллада китобхонликни кенг тарғиб қилиш тадбирларини ташкил этиш.

Шар
ҳ:

Президентимиз Ш. Мирзиёев томонидан илгари сурилган 5та муҳим ташаббуснинг 4-йўналиши «Ёшлар маънавиятини юксалтириш, улар ўртасида китобхонликни кенг тарғиб қилиш» бўлиб, бу сиёсатдан мақсад Президентимиз айтган «Нажот таълимда, нажот билимда» шиорини амалда ижросини таъминлашга қаратилган.

Амалга ошириш механизми:

Ушбу лойиҳани амалга ошириш учун ҳар 15 кунда ёшлар ўртасида, ҳар 30 кунда аҳоли ўртасида онлайн китобхонлик викториналари ўтказилади. Бу борада Бувайда тумани тажрибасини қўллаш намуна сифатида таклиф этилади.

Давлатнинг ҳудудий маъмурий идоралари, корхона ва ташкилотларида, маиший хизмат кўрсатиш уйларида, меҳнат жаомлари, бозорларда, гавжум ва фаол жойларда кичик ва қулай китоб жавонларини ташкил этиш, ҳокимлик йиғилишларида, маърифат соатларида. Айнан ўша жавонлардаги китобларнинг қисқача мазмуни ҳақида фикр мулоҳазалар сўралади.

Сектор раҳбарларининг устувор вазифалари

04

Маҳаллада радикал кайфиятдаги ва ёт ғоялар таъсирига тушиб қолган фуқаролар билан психо-реабилитацион суҳбатлар ўтказиш.

Шарҳ:

Сектор раҳбарлари томонидан маҳаллаларда аҳолини соғлом дунёқарашини шакллантириш, уларда ислохотларга дахлдорлик туйғусини юксалтиришга қаратилган тадбирларнинг натижаси маҳаллада радикал кайфиятни келтириб чиқараётган вазиятлар билан тизимли ишлашни ташкил қилинишига бевосита боғлиқдир.

Амалга ошириш механизми:

Ҳар ойнинг учинчи ҳафтасида экспертлар иштирокида радикал кайфиятдаги ва ёт ғоялар таъсирига тушиб қолган маҳалла фуқаролар билан психо-реабилитацион суҳбатлар ташкил этилади.

Радикал кайфиятдаги одамларни соғломлаштириш мақсадида маҳалла ҳамкорлигида маънавий-маърифий тадбирларга тез-тез жалб қилиш уларни жамиятга ижтимоий мослаштишларига амалий ёрдам беради.

Сектор раҳбарларининг устувор вазифалари

05

Маҳаллаларда (маҳалла еттилиги билан) фидойӣ, ватанпарвар авлодни тарбиялашга қаратилган тадбирларни ташкил этиш.

Шарҳ:

Президент Ш.Мирзиёевнинг “Ёшларнинг бўш вақти — душманнинг иш пайти” деган, ҳикматли иборасидан келиб чиққан ҳолда маҳалладаги ёшлар билан тизимли ишларни ташкил этиш муҳим ҳисобланади.

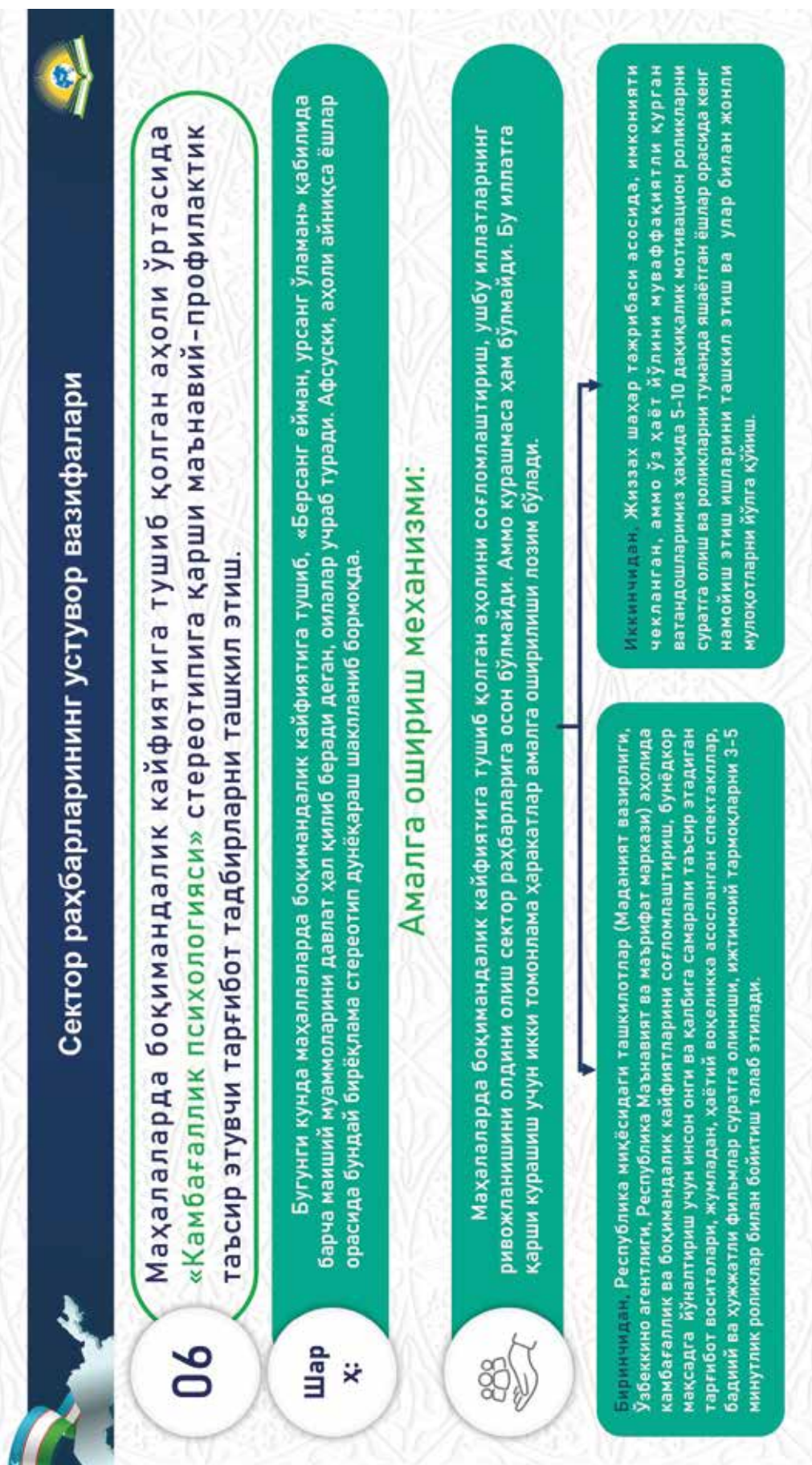
Амалга ошириш механизми:

Ҳафтанинг ҳар жума оқшомида сектор раҳбарлари томонидан маҳаллаларда (маҳалла еттилиги билан) фидойӣ, ватанпарвар ва соғлом дунё қарашли ёш авлодни тарбиялашга қаратилган гулхан атрофида «Маърифат кечалари» лойиҳаси ташкил этилади.

Ушбу тадбир доирасида ёшлар онгига юмшоқ сингдириладиган кўнгил очар дастурлар, китобхонлик кечалари, мушоира ва “Уч авлод” учрашувлари ташкил этилади.

Сектор раҳбарларининг устувор вазифалари

08

Меҳнат мигрантлари ва уларнинг oilалари билан ишлаш.

Шарҳ:

Мигрантлар ўз oilаларига нафақат иқтисодий манфаат, балки менталитетимиз учун ёт бўлган, айрим ҳолларда таъовузорлик ва бузғунчиликка йўналтирилган ғояларни ҳам олиб киришмоқда.

Маҳаллада мавжуд меҳнат мигрантларининг рўйхатини шакллантириш, меҳнат мигрантлари билан aloқа ўрнатишга интилиш, уларнинг oilаси ҳолидан мунтазам хабар олиб туриш, муайян муаммоларини ечишда кўмаклашиш яхши самара бериши шубҳасиз.

Бундан ташқари меҳнат миграциясидан қайтиб келган ёшларни маҳалланинг ижтимоий ҳаётига фаол жалб этиш ижтимоий маънавий муҳитни барқарорлигини таъминлашга хизмат қилади.

152

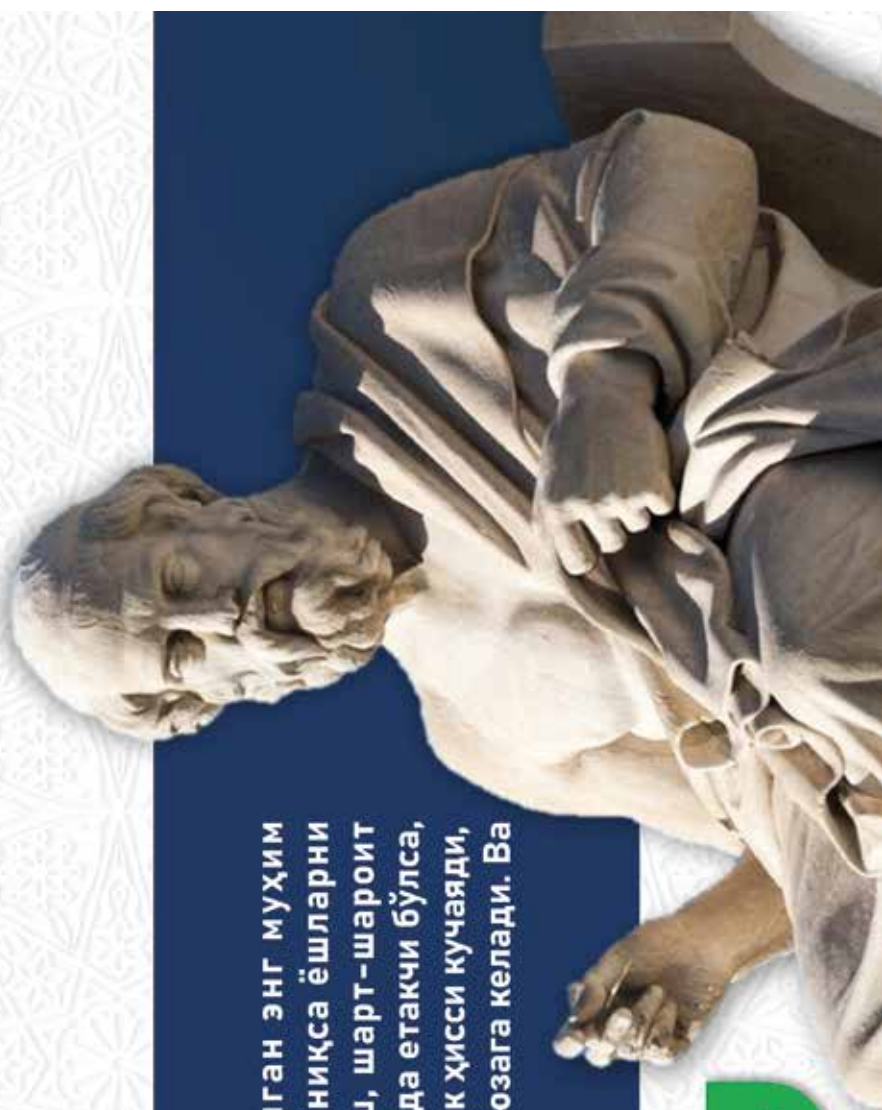

“

“Ҳокимлар қилиши лозим бўлган энг муҳим вазифалардан бири бу – аҳоли, айниқса ёшларни идрокли бўлишларига кўмаклашиш, шарт-шароит яратиш. Қайси ҳоким шу ишни қилишда етакчи бўлса, ўша ҳудудда ислохотларга дахлдорлик ҳисси кучаяди, жамиятда соғлом дунёқараш муҳити юзага келади. Ва албатта халқ ҳокимдан рози бўлади”.

Платон

”

Маҳаллабай ишлаш бўйича янги тизим асосида ижтимоий-иқтисодий дастурларнинг жойларда аҳоли талабидан келиб чиқиб, самарали амалга ошириш учун маҳаллаларга берилган ваколатлар ва ташкилий-молиявий имкониятлар

Мамлакатимизда ҳудудларни **ижтимоий-иқтисодий** ривожлантириш, аҳолининг турмуш сифатини яхшилаш, фуқароларга тенг имконият ва шароитлар яратиш борасида кенг **ислохотлар** амалга оширилмоқда.

Хабарингиз бор, Давлатимиз раҳбари томонидан илк бор 2020 йилда камбағаллик тушунчаси давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Қисқа муддат ичида халқаро тажрибалардан фойдаланган ҳолда соҳага оид **норматив-ҳуқуқий** база яратилди.

Хусусан, камбағалликни қисқартиришнинг методологик асослари ва воситаларини ишлаб чиқиш бўйича Бирлашган миллатлар ташкилотининг **Тараққиёт Дастури, Жаҳон банки ва UNICEF** каби халқаро ташкилотлар билан яқиндан ҳамкорлик йўлга қўйилди.

Жаҳон банки экспертлари ҳамкорлигида 2022 йил учун мамлакатимизда жон бошига минимал истеъмол харажатлари (МИХ) қиймати **498 минг сўми** ташкил этиши ҳисоб-китоб қилинди. Ушбу мезондан келиб чиқиб, республикада илк бор камбағаллик даражаси аниқланди (*17 фоиз*).

Шундан келиб чиқиб, пенсиялар, ёшга доир нафақалар, ногиронлик нафақалари миқдорлари қайта кўриб чиқилиб, **«Ижтимоий химоя ягона реестри»**даги кам таъминланган оилалар сони 2019 йилдаги **595 минг** нафардан 2022 йилга келиб **2,3 млн. нафарга** етди ёки **4 баробарга** (*2021 йилга нисбатан 1,5 баробарга*) кўпайди.

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармони билан тасдиқланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясига мувофиқ 2026 йилга бориб мамлакатимизда камбағаллик **даражасини 2 баробарга қисқартириш** вазифаси белгиланган.

Камбағалликни қисқартиришда ишсизларни даромадли меҳнат билан бандлигини таъминлаш, уларни касб-ҳунарга ўқитиш ва тадбиркорликка ўргатиш асосий омил ҳисобланади.

Мазкур масалаларни самарали ҳал этиш мақсадида 2022 йил бошида маҳалла раисларининг тадбиркорлик ва ободонлаштириш бўйича ўринбосарлари штатларини мақбуллаштириш ҳисобига **«ҳоким ёрдамчиси»** лавозими жорий этилди.

Маълумот учун:

2021 йил 3 декабрдаги «Маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш бўйича давлат сиёсатининг устувор йўналишлари тўғрисида»ги **ПФ–29-сон Фармон** ва «Маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш бўйича ҳоким ёрдамчилари фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги **ПҚ-31-сон Қарори** қабул қилинди.

Худудларда ташкил этилган **очиқ танловлар** асосида **17 мингдан ортиқ номзодлар** орасидан иқтисодий ва инвестиция комплексларига кирувчи ташкилотлар ва тажрибага эга фаол тадбиркорлар орасидан ҳоким ёрдамчилари лавозимига **9,3 мингдан ортиқ** малакали мутахассислар саралаб олиниб, ишга қабул қилинди.

Бугунги кунда, янги ташкил этилган маҳаллаларни ҳам қўшганда республикадаги **9,4 мингдан ортиқ** маҳаллаларда ҳоким ёрдамчилари фаолият кўрсатиб келмоқда.

Ҳоким ёрдамчиларига юклатилган вазифаларни тўлақонли амалга ошириш учун 2022 йилда **10,5 трлн. сўм** ва 2023 йилда **13,5 трлн. сўм** миқдорида молиявий инструментлар манбалари шакллантириб берилди.

2022 йилда Оилавий тадбиркорлик дастурлари учун – **10 трлн. сўм**, Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш жамғармасидан – **500 млрд. сўм**.

2023 йилда Оилавий тадбиркорлик дастурлари учун – **13 трлн. сўм**, Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш жамғармасидан – **450 млрд. сўм**.

Яратиб берилган шароит ва молиявий дастаклар қисқа даврда, аҳоли билан ижобий муносабат ўрнатиш имконини бериб, аҳолини **ижтимоий ҳимоя қилиш**, уларнинг **бандлигини таъминлаш** ва тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш борасидаги ишлари **натижадорлигини оширди**.

Шунингдек, ҳоким ёрдамчилари фаолиятини самарали ташкил этиш ва баҳолаб бориш имконини берувчи ҳамда тегишли вазирлик ва идоралар маълумотлар базалари билан интеграция қилинган **«Онлайн маҳалла» платформаси** ишга туширилди.

Ўтган даврда ушбу электрон платформада **38 та** алоҳида модул яратилди, тегишлилиги бўйича **32 та** вазирлик ва идораларнинг маълумотлари базалари билан **интеграция қилинди**, маълумотларни таҳлил қилиш учун **300 та жадвал, 12 млн.**дан ортиқ **электрон ҳужжатлар** ҳоким ёрдамчилари томонидан яратилди.

Бугунги кунда платформадан **9,4 минг нафар** ҳоким ёрдамчилари, **800 дан** ортиқ сектор раҳбарлари, **208 та** туман марказлари, **14 та** ҳудудий бошқарма ва вилоят ҳокимликлар фойдаланмоқда.

Электрон платформада худудларнинг **ўсиш нуқталари**, намунали **бизнес-режалар тўплами**, **бўш турган кўчмас мулк объектлари** ҳамда амалдаги меъёрий ҳуқуқий ҳужжатларга мувофиқ аҳоли бандлигини таъминлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш борасида яратилган **имконият** ва **имтиёзлар** тўғрисида маълумотлар шакллантирилган.

Бироқ, Қорақалпоғистон Республикасидан **34 нафар**, Андижондан **28 нафар**, Бухородан **23 нафар**, Жиззахдан **21 нафар**, Қашқадарёдан **11 нафар**, Навоийдан **4 нафар**, Намангандан **22 нафар**, Самарқанддан **24 нафар**, Сирдарёдан **20 нафар**,

Сурхондарёдан **12 нафар**, Фарғонадан **71 нафар**, Хоразмдан **24 нафар**, Тошкент вилоятидан **25 нафар** ва Тошкент шаҳридан **19 нафар** сектор раҳбари томонидан платформадан фойданилмаган.

Ҳоким ёрдамчилари ўзларига юклатилган вазифаларни амалга оширишда қўйидаги дастаклар ва имкониятлардан фойдаланади.

1. **Оилавий тадбиркорлик дастури** доирасида кредитлар масъул тижорат банклари (*Халқ банки, Микрокредитбанк, Агробанк*) томонидан қарз олувчининг аризасига асосан ҳоким ёрдамчисини тавсияномаси билан ажратилади.

Бунда, товар ва хизматлар маркетплейс тизими орқали танлаб олинади ҳамда маҳсулот етказиб берилгандан сўнг, ҳоким ёрдамчиси томонидан тузилган далолатномага асосан банк таъминотчига пул ўтказиб берилади. Бугунги кунда ушбу жараён тўлиқ рақамлашган ҳолда амалга оширилмоқда.

Маълумот учун:

Кредитлар жисмоний шахслар **33 млн. сўм**гача гаровсиз, юридик шахслар **300 млн. сўм**гача гаров таъминоти билан йиллик **14 фоиз** ставкада ажратилади.

Тармоқда ўз бизнесини ташкил этишга кўмаклашиш мақсадида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтган деҳқон ҳўжаликларига **50 млн сўм**гача гаровсиз кредит берилади.

Ҳоким ёрдамчисининг тавсиясига кўра кредит суммасининг **10 млн. сўм**гача бўлган қисми (ҳунармандлар учун **20 млн. сўм**гача) банк карталарига (нақдлаштириш имкониятини чеклаган ҳолда) ўтказиб берилади.

Дастурлари доирасида ўз бизнес лойиҳаларини муваффақиятли амалга ошириб, ижобий кредит тарихига эга бўлган юридик ва жисмоний шахслар **100 млн. сўм**гача гаровсиз кредитлар ажратилади.

Умумий тартиб: **3 йил**гача муддатга **3 ойдан 6 ойгача** бўлган имтиёзли давр билан;

Алоҳида йўналишлар учун: **3 йил**гача муддатга **1 йил**гача имтиёзли давр билан чорвачилик (қорамол, қўй, эчки), балиқчилик ва паррандачилик (тухум йўналиши) учун;

7 йилгача муддатга **3 йил**гача имтиёзли давр билан боғдорчилик, узумчилик ва лимончиликни ташкил этиш, иссиқхона, қишлоқ ҳўжалиги техникаси ва асбоб-ускуналарни харид қилиш учун;

18 ой муддатгача айланма маблағларни тўлдириш учун имтиёзли кредитлар револьвер кредит тарзида ажратилади.

2022 йил ва 2023 йилнинг ўтган даврида оилавий тадбиркорлик дастури доирасида ҳоким ёрдамчилари тавсияномалари асосида **754 минг**та (2022 йилда **425 минг**та) лойиҳаларга **16,7 трлн. сўм** (2022 йилда **9,8 трлн. сўм**) кредитлар ажратилди.

Амалдаги меъёрий ҳуқуқий ҳужжатларга мувофиқ маҳаллаларда дастурлар доирасида ажратилган кредитлардан мақсадли фойдаланилиши ва уларнинг самарадорлигини мониторинг қилиб бориш ҳамда кредитларнинг ўз вақтида қайтарилишини назорат қилиш **сектор раҳбарларига юклатилган.**

Ҳоким ёрдамчилари тавсияси асосида 2022-2023 йилларда ажратилган кредитларнинг **муаммоли қисми бугунги кунда 3,8 фоиз**ни (558 млрд) ташкил этиб, **1 март** ҳолатига (250 млрд.) нисбатан **308 млрд сўм**га ёки **1,8 баробар**га ошган.

(Энг юқори кўрсаткич, Андижонда 65 млрд сўм, Наманганда 9 млрд сўм, Сурхондарёда 17 млрд сўм, Тошкент шаҳрида 22 млрд сўм)

Шу билан бирга, бу йўналишда салбий кўрсаткич **Тошкент шаҳрида 14 фоизни** (33 млрд), **Андижонда 11 фоизни** (140 млрд) ва **Наманганда 6 фоизни** (33 млрд) ташкил этмоқда.

Туманлар кесимида эса, **Бектемирда 29 фоизни** (4 млрд), **Андижон шаҳрида 24 фоизни** (40 млрд), **Яккасаройда 23 фоизни** (2,0 млрд), **Янги Наманганда 20 фоизни** (3 млрд), **Чустда 19 фоизни** (12,2 млрд), **Андижон туманида 19 фоизни** (19,2 млрд), **Янги Ҳаётда 19 фоизни** (3,2 млрд) ва **Сирғалида 19 фоизни** (3,8 млрд) ташкил этиб, **муаммоли кредитлар улуши ортиб бормоқда.**

Маҳаллалар кесимида энг юқори кўрсаткич, **Янгиқўрғонда «Қандиён» (86 %)**, **Ўйчида «Янгиер» (82 %)**, **Юнусободда «Турк-ўрғон» (80 %)**, **Учтепада «Қор Ёғди» (79 %)**, **Мирзо Улуғбекда «Темурийлар» (78 %)**, **«Машад» (77 %)**, **Бектемирда «Чашма» (76 %)**, **Чустда «Ариқбўйи» (71 %)**, **«Кўктош» (70 %)**, **Андижон туманида «Беш паҳлавон» (67 %)**, **«Маориф» (63 %)**, **Улуғнорда «Янгиобод» (61 %)** маҳаллаларига тўғри келади.

2. Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш жамғармаси маблағлари ҳисобидан аҳолини даромадли меҳнат билан банд бўлиши ҳамда ўзини ўзи банд қилиши учун субсидиялар ажратилмоқда.

Мисол учун, **тадбиркорлик** ва **ўзини ўзи банд қилиш** фаолиятини бошламоқчи бўлган ишсиз, шу жумладан, «Темир дафтар», «Аёллар дафтари» ва «Ёшлар дафтари»га киритилган фуқароларга фаолиятини бошлаш учун керак бўлган **асбоб-ускуна, меҳнат қуролларини** харид қилиш учун – **7 млн. сўмгача**, хотин-қизларга **10 млн.сўмгача**;

енгил конструкцияли **иссиқхоналар** ўрнатиш учун – БХМнинг **30** бараваригача (**9,9 млн. сўм**) миқдорида;

суғориш воситалари харид қилиш учун – БХМнинг 10 бараваригача (**3,3 млн сўмгача**) миқдорида;

уруғликлар ва **кўчатлар** сотиб олиш учун – БХМнинг 3 бараваригача (**990 минг сўмгача**) миқдорида;

Қишлоқ хўжалиги кооперативлари устав фондига **улуш сифатида** киритиш учун **3,3 млн сўмгача** субсидия ажратиш йўлга қўйилган.

Субсидия туридан фойдаланмоқчи бўлган фуқаро доимий яшаш манзилидаги ҳоким ёрдамчисига «Онлайн маҳалла» электрон платформаси орқали мурожаат қилади.

Маълумотлар ўрганиб чиқилиб, ўрганиш натижасига кўра мақсадли деб топилган аризаларга субсидия ажратилади.

Бугунги кунга қадар, жами **114 минг** (2022 йилда **75 минг**) нафар ишсиз фуқароларга **428 млрд.** (2022 йилда **262 млрд**) сўмлик субсидиялар ажратилди.

Жорий йилнинг ўтган 8 ойида субсидия ажратишда **Томди, Қонликўл, Бўзатов, Амударё, Тошкент** ва **Янгийўл** туманларида ишлар қониқарсиз ташкил этилган. Мазкур ҳудудларда **субсидия ажратилган фуқаролар сони 15 нафарга ҳам етмаган.**

Маҳаллалар кесимида, келиб тушган аризалар **Юқори Чирчиқда 28 та** маҳаллада **485 тани**, **Янгийўлда 31 та** маҳаллада **711 тани** ташкил этган бўлсада, **бирорта ҳам фуқарога субсидия ажратилмаган.**

3. Маҳаллаларда ишсиз аҳолини, ёшлар ва аёлларни **касб-ҳунарга ўргатиш**, тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўймоқчи бўлган салоҳиятли фуқароларни **тадбиркорлик кўникмаларига ўқитиш** орқали уларнинг бандлиги таъминланмоқда.

Жумладан, аҳолини касб-ҳунарга ўргатиш мақсадида «Ишга марҳамат» мономарказлари ва бошқа нодавлат таълим муассасаларида жами **309 минг** (2022 йилда 195 минг) нафар фуқаролар касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқитилди.

Шу билан бирга, ёшлар ва хотин-қизлар томонидан ўқув курсларига сарфланган харажатлар (70 фоизгача бироқ жами 1 млн. сўмдан ошмаган қисми) Агентлик томонидан компенсация қилиб келинмоқда.

Маълумот учун:

Аҳолини касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқитиш жараёнларига нодавлат таълим ташкилотларини кенг жалб этиш мақсадида Kasbiy-talim.uz ахборот тизими ишга туширилди.

Хусусан, платформа ёрдамида ўқишни ташкил этиш, ўқиш жараёнини мониторинг қилиш, уларни имтиҳондан ўтказиш ва муваффақиятли ўқишни тамомлаган битирувчиларга сертификат бериш тизими йўлга қўйилган.

Ўтган 8 ой давомида касб-ҳунар ва тадбиркорлик кўникмаларига ўқишга **113 минг нафар** фуқаролар йўналтирилиб, «Ишга марҳамат» мономарказлари ва бошқа нодавлат таълим муассасаларида ўқитилиб, **85-90 фоизининг** бандлиги таъминланди.

Бироқ, **Қўқон шаҳри** (27 %) ҳамда **Янгийўл** (20 %), **Зангиота** (24 %) ва **Дўстлик** (26 %) туманларда аҳоли бандлиги таъминланиш кўрсаткичи **30 фоизга ҳам етмаган**.

4. Аҳолига ижара асосида ажратилган ерлардан **самарали фойдаланишни** ташкил этиш, экилган экинлар ва етиштирилган маҳсулотлар **ҳисобини юритиш** бўйича тизимли ишлар олиб борилмоқда.

Хусусан, ўтган йили ҳоким ёрдамчилари томонидан танлов ёлиби бўлган фуқаролардан **280 минг нафари** (ёки 82,1 фоизи) билан суҳбат ўтказилиб, ижара асосида ажратилган ер майдонларидан фойдаланиш ҳолати ўрганилди.

Сўровнома натижаларига кўра **5,6 минг нафар** (2 фоиз) танлов ёлибларига ер майдонлари ўрганиш кунигача ўлчаб берилмаганлиги, **14,1 минг нафар** (5 фоиз) фуқаролар ажратилган ер майдонларининг аҳоли пунктдан 5 км.дан узоқда жойлашганлиги, **7,1 минг нафар** (2,5 фоиз) фуқаролар ер майдонларининг сув билан таъминланганлик даражаси ёмон аҳволда эканлиги, **63,8 минг нафар** (23 фоиз) фуқаролар ер майдонларини «қисман» сув билан таъминланганлигини маълум қилган.

Жорий йилнинг ўтган даврида **237 минг** нафар аҳолига ижара асосида жами **88,6 минг** гектар экин майдонлари ажратиб берилган.

Бу жараёнда, ер майдонларини яшаш пунктларига яқин, сув таъминоти яхши бўлган ер майдонларидан ажратиш бўйича кўрсатма берилган бўлсада, **4,1 минг** гектари сув таъминоти яхши бўлмаган жойлардан ажратиб берилган.

Маълумот учун:

Энг ёмон аҳвол **Жиззахда 1,3 минг Га**, **Қашқадарёда 977 Га** ва **Тошкент вилоятида 952 Га**.

Шу билан бирга, ҳозирда «E-auksion» тизимида савдода турган **6,1 минг гектар** ер майдонларидан **5,2 минг гектари 10 мартадан** ортиқ

*марта аукцион савдоларига **қайта жойлаштирилиб, танлов ғолиблари аниқланмасдан турибди.***

*Хусусан, **вилоятлар** кесимида, **Сурхондарё** (905 Га), **Қашқадарё** (890 Га), **Сирдарё** (652 Га) ва **Қорақалпоғистонда** (644 Га);*

***туманлар** кесимида, **Шуманай** (349 Га), **Ховос** (278 Га) ҳамда **Шерободда** (264 Га) ташиқил этади.*

Жорий йил бошидан аҳоли ва тадбиркорлик субъектлари ўртасида товарлар ва хизматларни сотиб олиш ва сотиш учун мўлжалланган **Онлайн-бозор.uz** платформаси ишлаб чиқиш устида иш олиб борилиб, август ойида ишга туширилди.

Мазкур платформа фойдаланувчиларга турли хил маҳсулотлар ва турли хизматларни **сотиш ёки сотиб олиш** бўйича бепул эълонларни жойлаштириш имконини беради.

Маълумот учун:

Ҳоким ёрдамчилари кўмагида маҳаллаларда тадбиркорлар томонидан ишлаб чиқарилаётган товар (кўрсатилаётган хизмат)лар ҳамда аҳоли томонидан томорқа ва ижара ерларда етиштирилаётган маҳсулотлар мазкур платформага жойлаштирилмоқда. Платформага бугунги кунга қадар 1 240 та маҳсулот ва хизматлар жойлаштирилди.

5. Ҳоким ёрдамчилари фаолиятини энг муҳим самарадорлик кўрсаткичлари (KPI) **методик қўлланма асосида** ҳар чорак якуни бўйича «Онлайн маҳалла» платформаси орқали электрон тарзда баҳоланади.

Ҳоким ёрдамчиси фаолияти натижадорлиги **100 баллик** тизимда баҳоланади. Жумладан:

- **аҳоли бандлигини** таъминлаш кўрсаткичлари бўйича – **20 балл**гача;
- янги ташкил этилган кичик бизнес ва **тадбиркорлик субъектлари** - **20 балл**гача;
- ишсиз аҳолини **ўзини-ўзи банд қилиш**га жалб этиш – **10 балл**гача;
- аҳоли хонадонларида ўтказилган **хатлов** натижалари – **20 балл**гача;
- **Оилавий тадбиркорликни ривожлантириш дастурлари** ижроси - **20 балл**гача;
- ҳоким ёрдамчиларининг билим ва кўникмаларини аниқлаш бўйича тест саволлари бўйича – **5 балл**гача;
- ҳоким ёрдамчиларининг шахсий сифатларини баҳолаш саволномаси - **5 балл**гача баҳоланади.

Ҳоким ёрдамчилари фаолиятини самарадорлик кўрсаткичлари баҳолаш методикаси ва балларни белгилаш ҳоким ёрдамчиларига берилган вазифаларга қараб ҳар чоракда ўзгарилиши мумкин.

Маълумот учун, баҳолаш натижаларига қараб ҳоким ёрдамчиларига қуйидаги миқдорларда ойлик мукофот пули тўланади:

- **қониқарли** (71-81 балл) деб топилганда – ойлик иш ҳақининг **15 фоизи** миқдориди;
- **яхши** (81-91 балл) деб топилганда – ойлик иш ҳақининг **30 фоизи** миқдориди;
- **аъло** (91-100 балл) деб топилганда – ойлик иш ҳақининг **50 фоизи** миқдориди.

Ҳоким ёрдамчилари фаолияти самарали ташкил этилиши натижасида **Бухоро, Хоразм ва Қашқадарё** вилоятлари, шунингдек туман (шаҳарлар) кесимида **Шофиркон, Қораўзак, Шовот, Деҳқонобод, Булоқбоши, Бахмал туманлари ва Ғозғон шаҳри** республикада юқори натижага эришди.

Шу билан биргаликда, **Тошкент шаҳар, Тошкент** ва **Наманган** вилоятлари ҳамда **Дўстлик, Жомбой, Зафаробод, Олмазор, Бекобод ва Норин** туманлари бу борада нисбатан паст натижалар қайд этилди.

Ҳоким ёрдамчилари фаолиятини 2023 йил 2 чорак натижаларига кўра энг муҳим самарадорлик кўрсаткичлари (KPI) 791 нафарида (8,4 фоиз) «аъло», 3 873 нафарида (41,1 фоиз) «яхши», 3 153 нафарида (33,5 фоиз) «қониқарли» ҳамда 1 609 нафарида (17,1 фоиз) «қониқарсиз» деб баҳоланди.

«Қониқарсиз» деб баҳоланганлар биринчи чоракка (544 нафар) нисбатан 3 бараварга кўпайган.

Бусалбий кўрсаткич, Тошкент шаҳрида 173 тани (29,6 фоиз), Самарқандда 256 тани (22,7 фоиз), Наманганда 173 тани (22 фоиз), Тошкент вилоятида 226 тани (22 фоиз), Сурхондарёда 139 тани (19,2 фоиз) ташкил этмоқда.

Жорий йил 26 сентябрь куни Давлат раҳбари томонидан ўтказилган видеосилекторда маҳалладаги еттиликнинг асосий вазифалари белгилаб берилди.

Энди маҳалладаги еттиликка маҳалла раиси бош бўлади ва уларни рағбатлантириш ва интизомий чора кўриш бўйича юқори турувчи ташкилотларга тақдимномалар киритиб боради.

Молиявий маблағларни тасарруф этиш ҳукуқи маҳалла еттилиги ваколатига берилмоқда. Энди кредит бўйича тавсиянома бериш, субсидия ажратиш ва дафтарлар ҳисобидан моддий ёрдамлар кўрсатиш бўйича қарорлар қабул қилиш маҳалла еттилигининг коллегиял ҳулосаси асосида ҳал этилади.

Еттиликнинг ҳар бирига бир-бирини такрорламайдиган аниқ вазифалар юклатилади.

Хусусан, ҳоким ёрдамчиларига қўйидаги вазифалар юклатилди:

1. Ҳар ойда камида 10 нафар ишсизларнинг бандлигини таъминлайди;

Бунда, ҳоким ёрдамчиси ишсизларни ишга жойлаштириш, имтиёзли кредит, субсидия, ижара асосида ер майдонлари ажратиш, касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқитиш, яқка тартибдаги тадбиркор, деҳқон хўжалиги ва ўзини ўзи банд қилган шахс сифатида рўйхатдан ўтказиш, хунармандчилик, касаначилик ва жамоат ишларига жалб этиш каби йўналишларда иш ташкил этади.

2. Ҳар чоракда бир маротаба камбағал оилаларнинг уйига бориб, «индивидуал дастур» асосида амалга оширилган чора-тадбирлар самарадорлигини ўрганади;

«Еттилик» ҳулосаси асосида «камбағалликдан чиқариш» модулига киритилган камбағал оилаларнинг ҳар бири учун «**индивидуал дастур**» шакллантирилади. Мавжуд барча молиявий инструментлар биринчи навбатда ушбу оилаларга йўналтирилади. (*имтиёзли кредит, субсидия, «темир дафтар», «аёллар дафтари», «ёшлар дафтари» ва б.*)

Кўрсатилган кўмак натижасида оиланинг даромадлари ўзгариши ҳар чоракда бир маротаба платформада қайд этиб борилади ва даромадини ошишига қараб камбағалликдан чиқариш бўйича **еттиликнинг коллегиял ҳулосаси** қабул қилинади.

3. Ҳар ойда бир маротаба ижтимоӣ - иқтисодӣ аҳволи яхшиланган оилаларни «камбағал оилалар» **рўйхатидан чиқариш** ва камбағалликка тушиб қолган оилаларни **рўйхатга киритиш** масаласини маҳалла **Кенгаши муҳокамасига** қўяди;

Бунда, иқтисодӣ аҳволи яхшиланган оилаларни рўйхатдан чиқариш ва камбағалликка тушиб қолган оилаларни рўйхатга киритиш маҳалла Кенгаши қарори асосида амалга оширилади.

4. Кредит ва субсидиялар бўйича мурожаатларни **доимий равишда** жойида ўрганиб, еттилик билан биргаликда **тавсияномалар бериб боради**;

Амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга мувофиқ ҳоким ёрдамчилари аҳоли ва тадбиркорлик субъектлари томонидан **кредит ва субсидиялар** олиш бўйича келиб тушган аризаларни ўз вақтида кўриб, тегишли хулосаларни «Онлайн маҳалла» платформасига киритиб боришлари лозим.

5. Ҳар чоракда бир маротаба жойига чиқиб, кредит ёки субсидия ажратилган фуқароларнинг тадбиркорлик ва даромад топишга қаратилган **фаолиятини юриб кетишига** кўмаклашади;

Бунда, ҳоким ёрдамчиси кредит ва субсидия ажратилган фуқаролар билан учрашиб, уларни қийнаб келаётган муаммоларни ўрганади ва ҳал этиш чораларини кўради.

6. Ҳар ойда бир маротаба манзилли дастурга киритилган **микролойиҳаларни** жойида ўрганиб, лойиҳаларни амалга оширишга тўсиқ бўлаётган **муаммоларни ҳал этиш** чораларини кўради;

Бунда, мониторинг натижасида лойиҳани ўз вақтида амалга ошириш билан боғлиқ муаммоларни сектор раҳбарлари ва тегишли ташкилотлар билан биргаликда ҳал этиш чораларини кўриб боради.

Мисол учун, 2023 йилда инвестиция дастурларига киритилмаган **40 минг**дан ортиқ микролойиҳалар ишга туширилиши натижасида **200 минг**та янги иш ўринлари яратилиш режалаштирилган.

Ҳозирда **81 минг**та (2022 йилда 41 мингта) «маҳаллабай» микролойиҳаларнинг **62 минг**таси (2022 йилда 41 мингтаси) ишга туширилиб, **255 минг**та (2022 йилда 174 мингга) иш ўринлари яратилди.

Бугунги кунда, ҳоким ёрдамчилари томонидан **175 минг**та иш ўрни яратиладиган **39 минг**та микролойиҳаларни манзилли рўйхати шакллантирилган.

Бироқ, **3 та** маҳаллада бугунги кунга қадар бирорта ҳам лойиҳа шакллантирилмаган.

Хусусан, Андижон шаҳарда «Узумзор», «Яшнобод» ҳамда Олтиариқда «Тошкент» маҳалласида лойиҳалар шакллантирилмаган.

Шунингдек, Андижонда **25та**, Кармана туманида ва Чирчиқ шаҳарда **20та**, Олмazor ва Юнусободда **18та**, Қизилтепада **17та** маҳаллада **атиғи 1 та** лойиҳа шакллантирилган, холос.

Бундан ташқари, Деновда **176 та**, Фарғона шаҳарда **174 та**, Нукус шаҳрида **164 та**, Юнусободда **144 та**, Қумқўрғонда **132 та**, Чироқчида **116 та**, Музрободда **111 та**, Қибрайда **106 та**, Яшнободда **95 та** микролойиҳалар ўз вақтида амалга оширилмаган.

7. Ҳар ойда бир маротаба «20 минг тадбиркор ва 500 малакали мутахассис» дастури доирасида маҳаллага бириктирилган корхонада ташкил этилган **амалий**

мономарказ фаолияти билан танишади ва ишга жойлаштирилган **фуқаролар билан учрашади**;

Бунда, маҳаллаларда тадбиркорлик субъектларининг ишсиз фуқаролар билан учрашувларини ташкил этиб, тадбиркорлик субъектлари томонидан таклиф этилаётган иш ўринлари ҳақида маълумот бериб боради.

8. «Кичик бизнесга кўмаклашиш марказлари» билан ҳамкорликда **ҳар чоракда камида 3 та** кичик бизнес субъекти фаолиятини йўлга қўяди;

Бунда, ҳоким ёрдамчилари якка тартибдаги тадбиркор, деҳқон хўжаликлари, ўзини ўзи банд қилган шахслар, ҳунармандлар, касаначилар, нодавлат таълим ташкилотлари ҳамда оилавий тадбиркорлик дастурлари доирасида бизнес лойиҳаларини мувоффақиятли амалга оширган жисмоний ва юридик шахслар орасидан фаолиятини кенгайтириш истаги борларини аниқлаб, «Кичик бизнесга кўмаклашиш марказлари»га йўналтиради.

Бугунги кунда Осиё тараққиёт банки таҳлилларига кўра 2018-2022 йиллар давомида имтиёзли кредитлардан фойдаланган **1,6 млн нафар** фуқаролар ичидан 500 мингдан ортиғи тадбиркорга айланган, яъни улар ҳеч бўлмаганда 3-4 нафар аҳолининг бандлигини таъминлаб келмоқда.

Эндиги вазифамиз уларни каттароқ тадбиркорга айлантириш бўлади.

9. Ҳар ойда камида 1 та бўш турган бино-иншоотлар ёки ер майдонларини аниқлаб, уларни белгиланган тартибда аукцион савдоларига (*E-auksion, Yerelektron, K-Savdo*) чиқариш чораларини кўради;

Бунда, маҳалладаги бўш бино ва ер майдонларини аниқлаб, уларни белгиланган тартибда тадбиркорлик субъектларига ажратиш бўйича тегишли ташкилотларга таклифлар киритади.

10. Бундан ташқари ҳоким ёрдамчиларига қарор ва фармонлар асосида юклатилган алоҳида муҳим вазифалар график асосида бажариб борилади.

Хусусан, февраль ойида ишсизларни хатловдан ўтказиш, март ойида маҳалладаги тадбиркорларни ҳар бири билан учрашиб муаммолари ва режаларини ўрганиш, май-июнь ойларида ижара асосида ажратилган ерлар ва томорқаларда экилган асосий экинлар, июль-август ойларида такрорий ва декабрь ойида тўқсонбости экинлар ҳисобини юритиш каби вазифаларни амалга оширади.

«Ҳозир кўпчилик бу тизим қандай ишлашини англаб етмаяпти. Лекин мен бу янгиликни албатта татбиқ этаман. Чунки бизда шу пайтгача **пастга тушиш, бевосита халқ билан ишлаш тизими йўқ эди**, бундан олишимиз керак. Янги тайинланган ҳоким ёрдамчилари уйма-уй юради, бемор борми, ишсиз борми, жиноятга мойиллар, уюшмаган ёшлар борми, ҳар бири билан астойдил шуғулланади».

Шавкат Мирзиёев

МАҲАЛЛАБАЙ ИШЛАШ ТИЗИМИ ЖОРИЙ ЭТИЛИШИ ВА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БОСҚИЧЛАРИ

1

2021 йилда

Республика миқёсида «Республика комиссияси»;

Туман(шаҳар)ларда «Мувофиқлаштирувчи гуруҳ» ва «Бошқарув
офис»лари;

Ҳар бир маҳаллада «доимий вакил»лар (банк ходимлари) томонидан.
Ўзбекистон Республикаси В.М.нинг 19.03.21 й. 152-сонли қарори асосида

ФАОЛИЯТНИНГ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ

Республика комиссияси, гуруҳ, офис
аъзолари ва доимий вакиллар томонидан
асосий **иш жойидан ажралмаган ҳолда**.

2

2022 йилда

Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш **агентлиги**,
унинг **ҳудудий бошқармалари**, туман(шаҳар)лар **марказлари** ҳамда
ҳар бир маҳаллаларда **ҳоким ёрдамчилари** томонидан.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 03.12.2021 й. ПҚ-31-сонли
қарори асосида

ФАОЛИЯТНИНГ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ

***Маҳаллабай ишлаш агентлиги** ва унинг ҳудудий
бўлинмалари ташкил этилди;
(Тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги **негизида**)

Ҳоким ёрдамчилари лавозими таъсис этилди;

***** (Маҳалла раисларининг тадбиркорлик ва ободонлаштириш
бўйича ўринбосарларининг **мақбуллаштириш ҳисобига**)

ҲОКИМ ЁРДАМЧИЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ УЧУН МОЛИЯВИЙ МАНБАЛАР

2022 йил учун молиявий
манбалар жами **10,5 трлн. сўм**

Оилавий
тадбиркорлик
дастурлари

10 трлн.сўм

Аҳолини
тадбиркорликка жалб
қилиш жамғармаси

500 млрд.сўм

Ижара асосида
ер майдонлари

100 минг гектар

2023 йил учун молиявий
манбалар жами **13,5 трлн. сўм**

Оилавий
тадбиркорлик
дастурлари

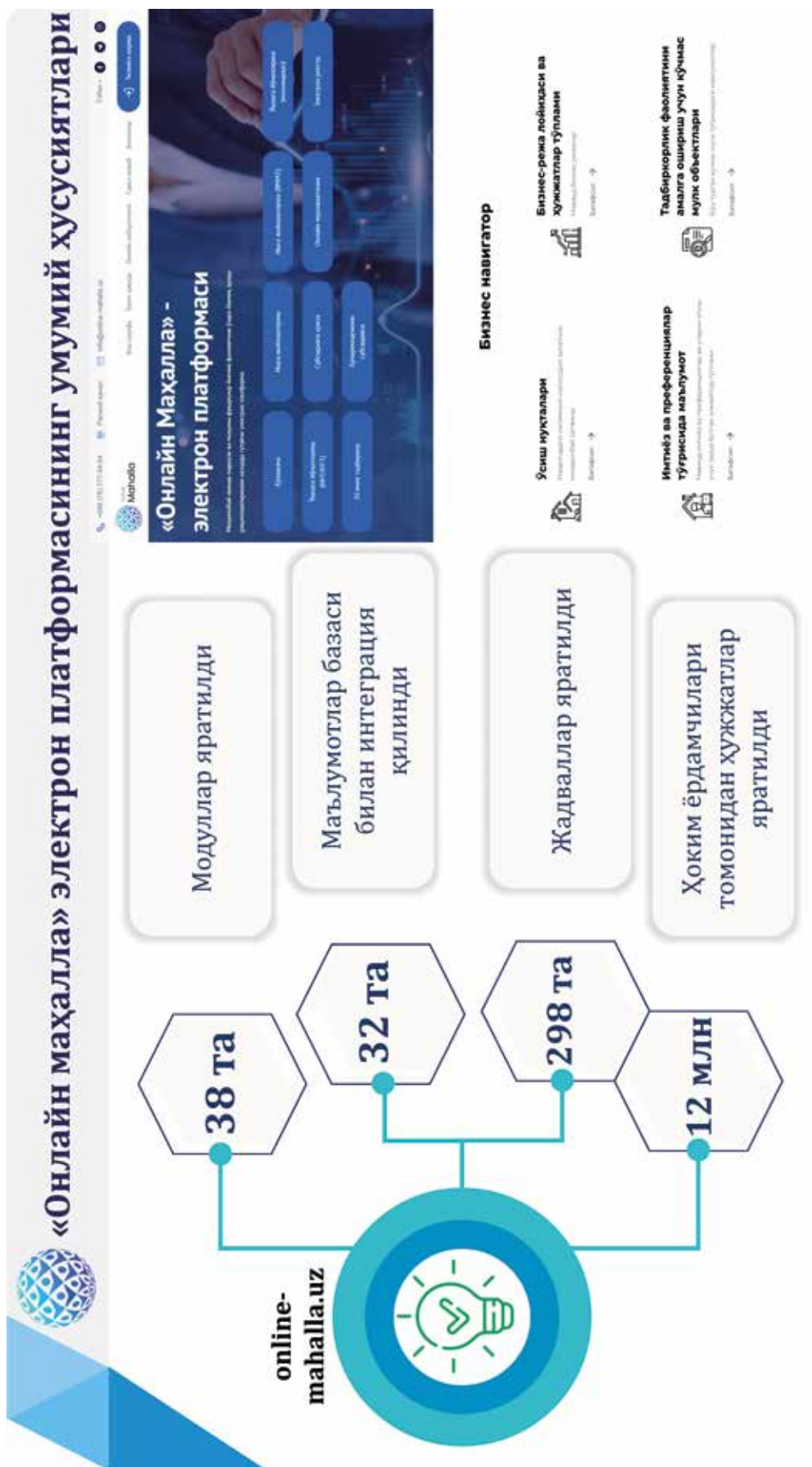
13 трлн.сўм

Аҳолини
тадбиркорликка жалб
қилиш жамғармаси

450 млрд.сўм

Ижара асосида
ер майдонлари

96 минг гектар

«Онлайн маҳалла» электрон платформасининг асосий модуллари

Фойдаланувчи турлари

Ҳоким ёрдамчилари учун

Бошқа
фойдаланувчилар
учун

МОДУЛЛАРНОМИ

Хонадонбай - 2023
Аҳоли томорқаси
Ишсизлик сўровномаси
Ажратилган ерлар
Индивидуал дастур
Йўл харита
Кунлик фаолият

Янги лойиҳалар
Микромарказлар
Ўсиш нуқталари
Тадбиркорбай хатлов
Бўш бино ва ерлар
Шарт-шароитлар
Фойдаланувчилар

Онлавий тадбиркорлик
Субсидия ажратиш
Ишга жойлаштириш
20 минг тадбиркор
Ўқишга йўналтириш
Самарадорлик
кўрсаткичлари

Бизнес навигатор
Ўсиш нуқталари
Имтиёз ва
преференциялар
Кўчмас мулк объектлари
Аукцион савдолар
Лойиҳа офислари
Бизнес режалар

Оилавий тадбиркорликни ривожлантириш учун

Кредитлар

жисмоний шахслар **33** млн. сўмгача гаровсиз,
юридик шахслар **300** млн. сўмгача гаров таъминоти. **14** фоиз ставкада ажратилади.

Имтиёзлар

- Тармоқда ўз бизнесини ташкил этиш учун деҳқон ҳўжаликлари **50** млн сўмгача гаровсиз;
- Кредит суммасининг **10** млн. сўмгача бўлган қисми (хунармандлар учун **20** млн. сўмгача) банк карталарига;
- Дастурлари доирасида ўз бизнес лойиҳаларини муваффақиятли амалга ошириб, ижобий кредит тарихига эга бўлган юридик ва жисмоний шахсларга **100** млн. сўмгача гаровсиз кредитлар ажратилади.

Муддатлари

3 йилгача муддатга **3** ойдан **6** ойгача имтиёзли давр билан, **чорвачилик, балиқчилик ва паррандачилик** учун
1 йилгача имтиёзли давр билан, **боғдорчилик, узумчилик ва лимончиликни** ташкил этиш учун
7 йилгача муддатга **3** йилгача имтиёзли давр билан, **18** ой муддатгача айланма маблағларни учун ажратилади.

2022-2023 йилда АМАЛГА ОШИРИЛГАН ИШЛАР

ДАРОМАДЛИ МЕХНАТ БИЛАН БАНДЛИГИ ТАЪМИНЛАНГАНЛАР

Доимий ва
мавсумий ишга

3.1 млн

Якка тартибдаги
тадбиркорликка

173 минг

Ер ажратиш
ҳисобига

654 минг

Ўзини ўзи
банд қилган

2.2 млн

Жамоат
ишларига

254 минг

ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Ажратилган имтиёзли кредитлар

Лойиҳа
соли **754**
мингта

17
трлн сўм

Ажратилган субсидиялар

Фуқаролар **114**
минг нафар

428
млрд сўм

Касб-хунарга ўқишни тамомлаганлар

309
минг нафар

Янги тадбиркорлик субъектлари

Юридик
150
мингта

ЯТТ
162
мингта

Кичик маҳаллабай лойиҳалар

Лойиҳа соли
57
мингта

Қиймати
12
трлн сўм

Янги иш ўрни
232
мингта

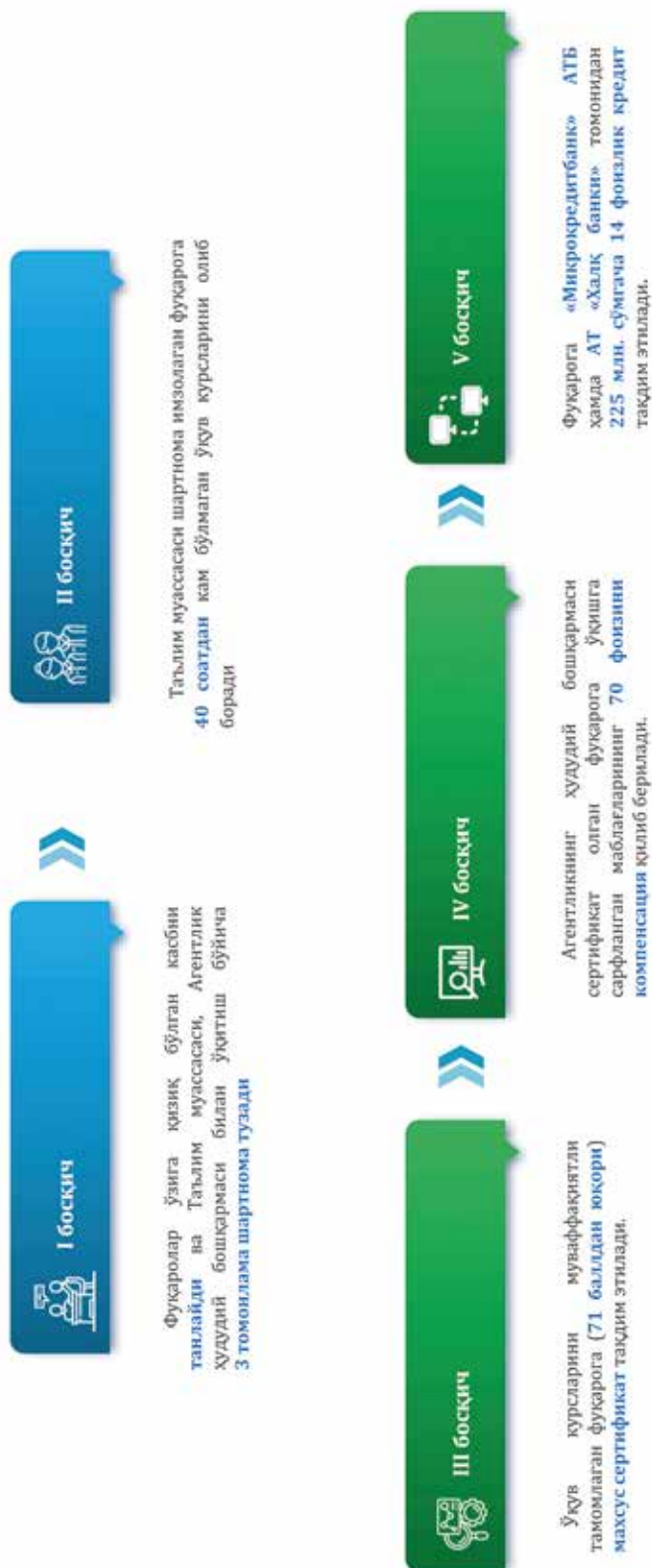
АҲОЛИНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЖАЛБ ҚИЛИШ ЖАМҒАРМАСИДАН БЕРИЛАДИГАН СУБСИДИЯЛАР

	Енгил конструкцияли иссиқхоналар учун субсидия	9,9 млн сўмгача
	Сугориш воситаларини харид қилиш учун субсидия	3,3 млн сўмгача
	Уруғликлар ва кўчатлар сотиб олиш учун субсидия	990 минг сўмгача
	Қишлоқ хўжалиги кооперативлари устав фондида улуш сифатида киритиш учун субсидия	3,3 млн сўмгача
	Қўлда гилам ва ипак мато тўқиш дастгоҳини харид қилиш учун субсидия	3,3 млн сўмгача
	«Яйлов хўжалигини ривожлантириш» уюшмаси аъзоларига ускуналар харид қилиш учун субсидия	3,3 млн сўмгача
	Балиқ етиштириш бўйича ўқув курсларида ўқиш харажатларини қоплаш учун субсидия	660 минг сўмгача
	Ўз фаолиятини бошлаш учун керак бўлган асбоб-ускуналарни харид қилиш учун субсидия	7-10 млн сўм
	«Хунарманд» уюшмасига аъзолик бадалли харажатлари учун субсидия	Тўлиғича
	Тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтиш ва микрофирмаларни рўйхатдан ўтказиш учун субсидия	Тўлиғича
	Ишсизларга олинган бино ва иншоотнинг ижара тўловини тўлаш учун субсидия	3,3 млн сўмгача
	Усталарга шогирдлар тайёрлаш, хомашё сотиб олиш ва шогирдларни иш ҳақи билан таъминлаш учун субсидия, 6 ой давомида	660 минг сўмдан
	Шогирд мустақил ўз фаолиятини бошлаш учун зарур асбоб-ускуна ва жиҳозларни сотиб олишга. Усталарга интернет сайтларини ташкил этиш, реклама ва шу каби харажатлар учун	8,2 млн сўмгача
	ўқув хоналарида касб-хунарга ўқитиш қийин бўлган айрим касблар бўйича хар бир шогирд учун устага бериладиган субсидия, 3 ой давомида	990 минг сўмдан

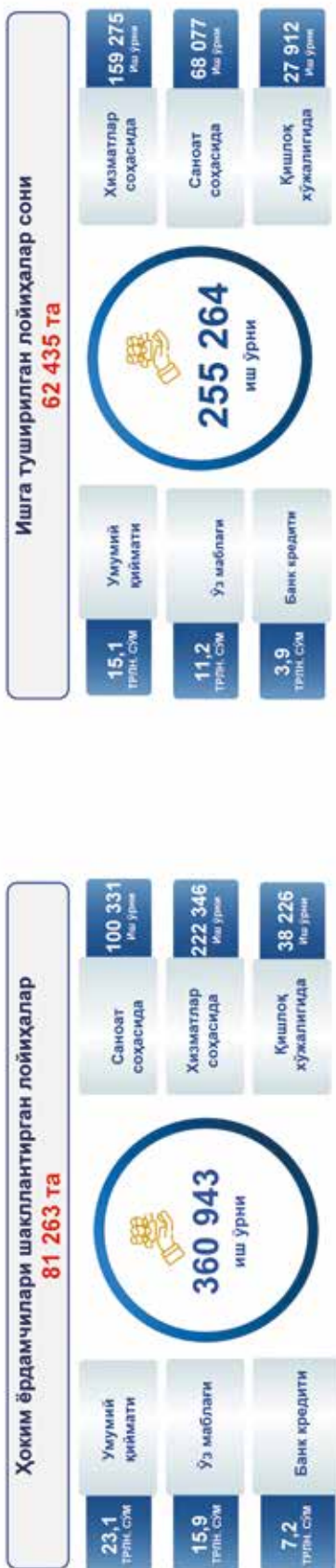

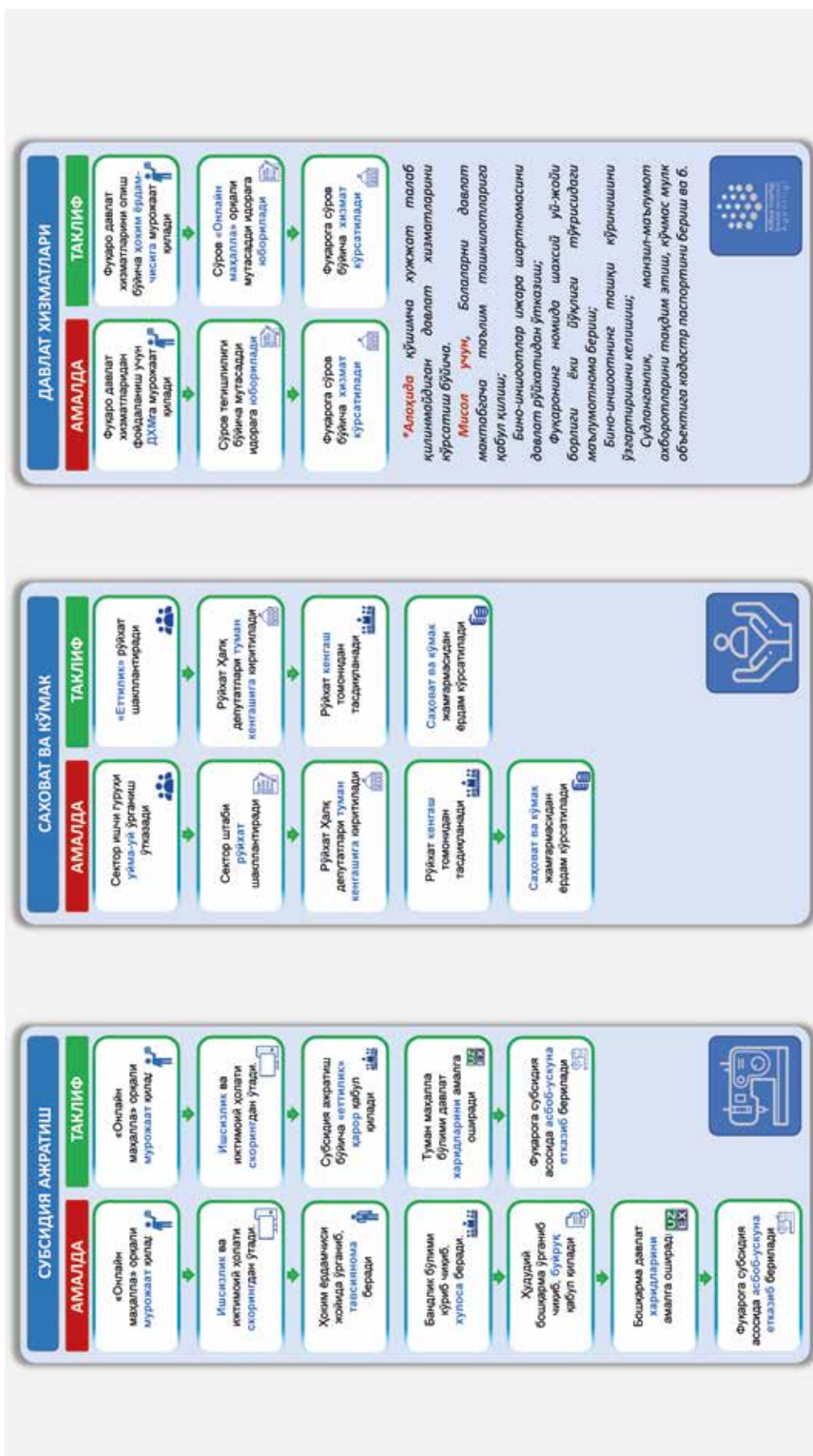
КАСБ-ХУНАРГА ЎҚИШ ХАРАЖАТЛАРИНИ КОМПЕНСАЦИЯ ҚИЛИШ

ҲОКИМ ЁРДАМЧИЛАРИ ТОМОНИДАН 2022-2023 ЙИЛЛАР ДАВОМИДА АМАЛГА ОШИРИЛГАН ЛОЙИХАЛАР

ҲОКИМ ЁРДАМЧИЛАРИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ

Ишсизларни даромадли меҳнат билан бандлигини таъминлаш	ҳар ойда камида 10 нафар	Маҳаллани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича концепция ва «йўл харитаси»ни ишлаб чиқиш	январь
«Индивидуал дастур» чора-тадбирларини самарадорлигини ўрганиш	ҳар чоракда бир мартаба	Ишсиз аҳолини аниқлаш бўйича хатлов ўтказиш	февраль
«Қамбағал оилалар» рўйхатидан оилаларни чиқариш ва киритиш масаласини маҳалла Кенгаши муҳокамасига қўйиш	ҳар ойда бир мартаба	Тадбиркорбай хатлов, микролойиҳалар дастлабки манзилли рўйхатини шакллантириш	март
Кредит ва субсидиялар бўйича мурожаатларни жойида ўрганиб, тавсияномалар бериб бориш	доимий равишда	Кооперативлар ташкил этиш ва уларни «агрегатор»лар билан боғлаш ишларини ташкил этиш	апрель
Кредит ёки субсидия ажратилганларнинг фаолиятига қўмаклашиш	чоракда бир мартаба	Ижара ер майдонлари ва томорқада асосий (эртаки) экинларни еклиши хатлови	май-июнь
Микролойиҳаларни амалга оширишга тўсиқ бўлаётган муаммоларни ҳал этиш чораларини кўриш (ҳар бирига)	бир мартаба	Ижара ер майдонлари ва томорқада такрорий экинларни еклиши хатлови	июль-август
«20 минг тадбиркор ва 500 малакали мутахассис» дастури доирасидаги ишлар, корхоналар ва фуқаролар бўйича	ойда бир мартаба	Ишсиз аҳолини аниқлаш бўйича хатлов ўтказиш	сентябрь
«Кичик бизнесга қўмаклашиш марказлари»га ЯТТ, д/х, КБС, ўзини ўзи банд қилганлар ва б. йўналтириш	Ҳар чоракда камида 3 та	кредит ажратилган фуқаролар ва ўзини ўзи банд қилган шахсларни ўрганиб, тадбиркорга айланган шахсларни ажратиб олиш	октябрь-ноябрь
Аукцион савдоларига бўш турган бино-ишоотлар ва ер майдонларини чиқариш (E-auction, Yerelektion, K-Savdo);	Бир ойда камида 1 та	Ижара ер майдонлари ва томорқада тўқсонбости экинларни еклиши хатлови	декабрь

ИНДИВИДУАЛ ДАСТУР БЎЙИЧА ИШЛАШ ТАРТИБИ

МАЪЛУМОТ ТАРИҚАСИДА: Жон бошига даромадлари миқдори минимал истеъмолат харажатларидан (М.И.Х.) кам бўлган оилалар «Ижтимоий ҳимоя ягона реестри»га киритилади. (18.07.2023 йилдан 568 минг сўм)

1

1-тоифага киритилган ва бошқа эҳтиёжманд оилаларнинг **ИҚТИСОДИЙ** **мавқеи**, уларга аввал кўрсатилган ёрдамлар ва уларнинг натижадорлиги, оиланинг даромадини оширишга мавжуд имкониятлари ўрганилади.

2

Ўрганиш натижаларига кўра, оиланинг эҳтиёж-мандлик даражаси бўйича **коллегиал хулоса** қабул қилиниб, платформанинг «камбағал оила» модулида акс эттирилади. (раис, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси ва хотин-қизлар фаоли томонидан қабул қилинган)

3

Рўйхатга олинган оилалар учун **«индивидуал дастур»** шакллантирилади. Мавжуд барча молиявий инструментлар биринчи навбатда ушбу оилаларга йўналтирилади. (имтеъизли кредит, субсидия, «темир дафтар», «аёллар дафтари», «ёшлар дафтари» ва б.)

4

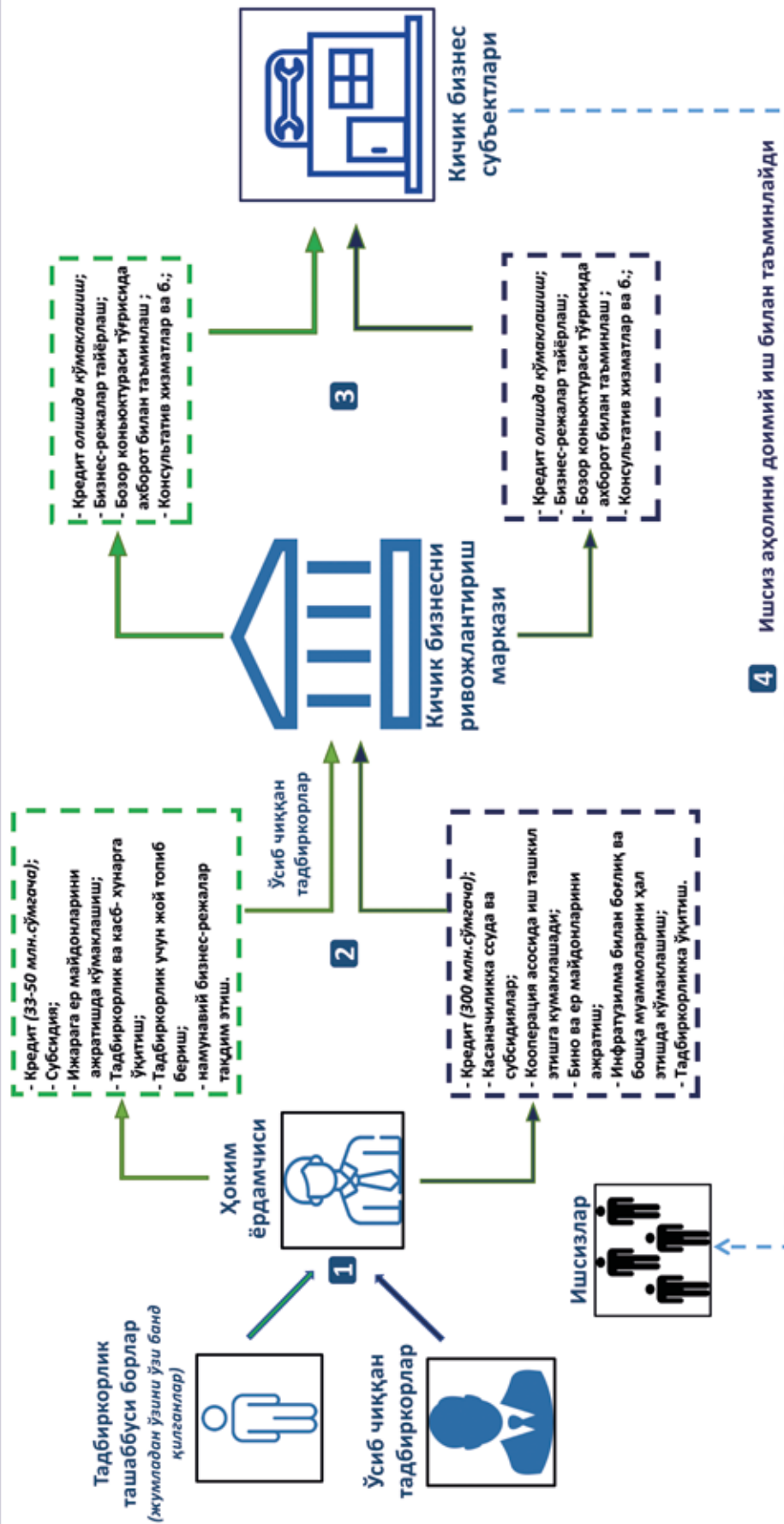
Кўрсатилган кўмак натижасида оиланинг **даромадлари ўзгариши** платформада қайд этиб борилади ва камбағалликдан чиқариш бўйича коллегиал хулоса қабул қилинади

Молиявий инструментлардан фойдаланиш манзиллилиги оширилади, пировард мақсад – кам даромадли оилаларни **камбағалликдан чиқариш** бўйича ишлар **самарадорлиги баҳолаб борилади**.

«Онлайн маҳалла» платформасида барча дафтарлар ва бошқа манбалар ҳисобидан ажратиётган маблағларнинг самарадорлиги ва кўрсатилаётган кўмак ва молиявий тадбирлар натижадорлиги бўйича ***Ягона маълумотлар базаси** шаклланади.

КИЧИК БИЗНЕС МАРКАЗЛАРИ БИЛАН ҲАМКОРЛИК

АМАЛДАГИ ТИЗИМ

Жами шакланган маблағлар
2 291
млрд сўм

I. Моддий ёрдамлар

«Темир дафтар», «Ёшлар дафтари», «Аёллар дафтари»
маблағлари

1 791
млрд сўм

Моддий ёрдам тайинлашнинг 5 босқичли тартиби:

*Маблағлар тақсимида маҳалла кесимида мавжуд бўлмаган ҳошимлиги

II. Жамғармалардан субсидиялар

Бандликка кўмаклашиш, Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш, Касаначилик жамғармаларидан 5 босқичли субсидиялар бериш тартиби

500
млрд сўм

III. Маҳалла бюджети

Жорий этилмаган

ТАКЛИФ ЭТИЛАЁТГАН ТИЗИМ

Жами шаклландиган маблағлар
2 718
млрд сўм

I. Моддий ёрдамлар

«Темир дафтар», «Ёшлар дафтари», «Аёллар дафтари»
маблағлари

1 791
млрд сўм

Моддий ёрдам тайинлаш 5 босқичдан 3 босқичга туширилади:

*Маҳаллалар кесимида тақсимида қилинади ва ҳисоби юртилади

II. Жамғармалардан субсидиялар

Жамғармалардан субсидиялар бериш 5 босқичдан 3 босқичга туширилади

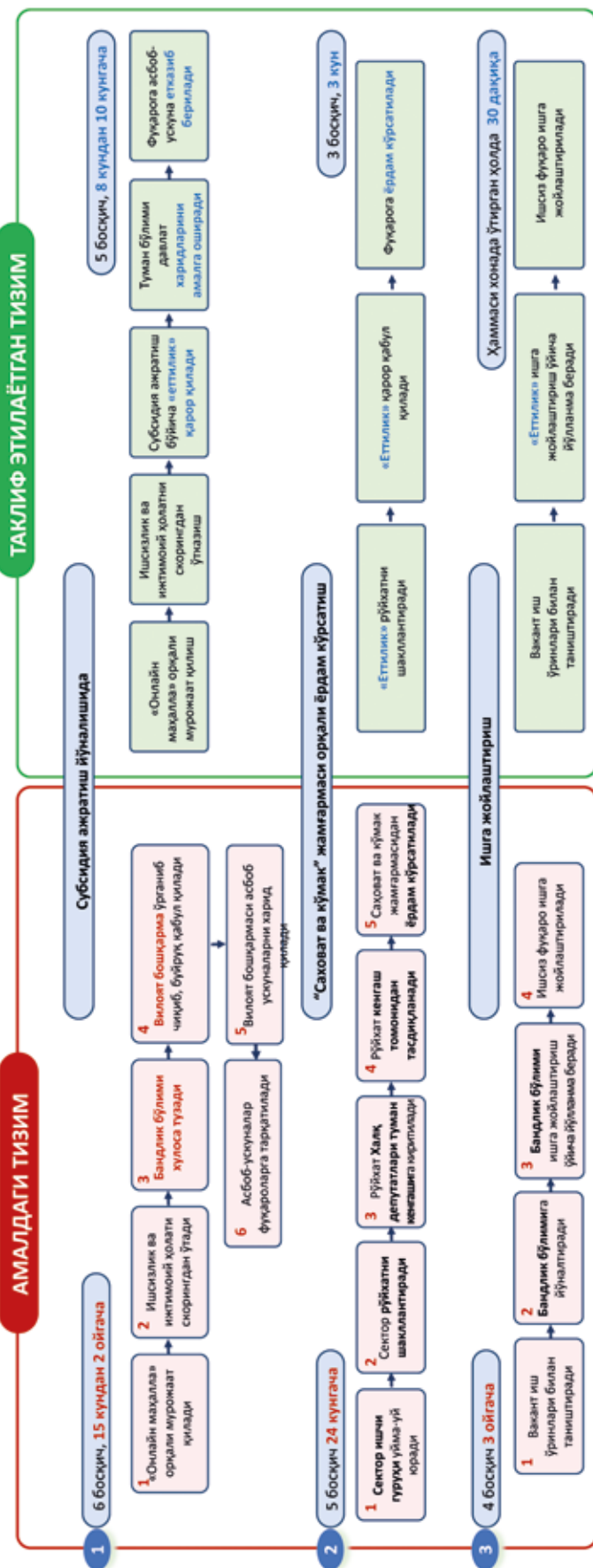
500
млрд сўм

III. Маҳалла бюджети

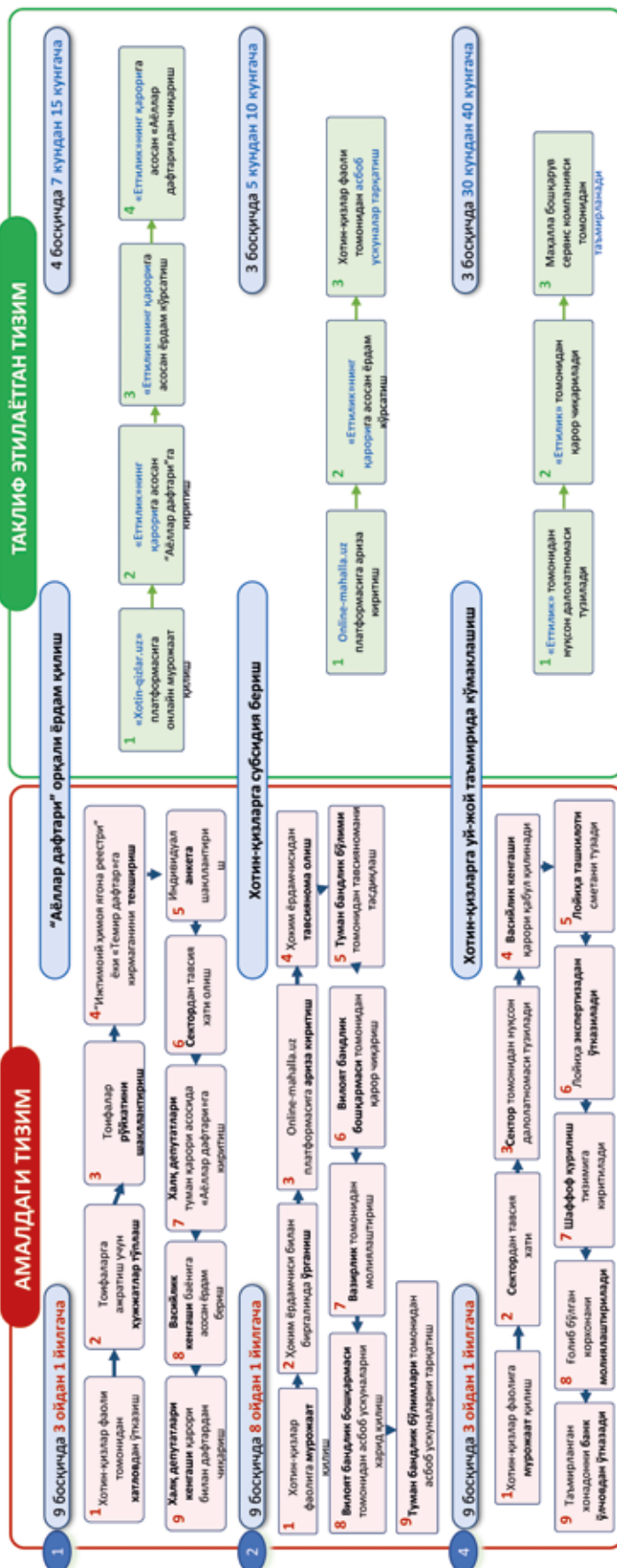
ҲОКИМ ЁРДАМЧИСИ ИШИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

ЁРДАМЧИНИНГ ЯНГИЛАНАЁТГАН ВАЗИФАЛАРИ

1. Ҳар ой камида 10 нафар ишсизни даромадли меҳнат билан бандлигини таъминлаш
2. Ҳар чоракда камида 5 нафар ўзини ўзи банд қилган шахсга янча тартибдаги тадбиркор ёки оилавий тадбиркор сифатида иш бошлашига кўмаклашиш
3. Ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш бўйича микролойиҳалар манзилли дастурини шакллантиради.
4. Камбағал оилалар учун индивидуал дастур ишлаб чиқиб, уларнинг даромадини ошириш чораларини кўриш
5. Ижарага ажратилган ерлар ва томорқаларда етиштирилган маҳсулотлар ҳисобини юритиш ва уларни реализациясига кўмаклашиш

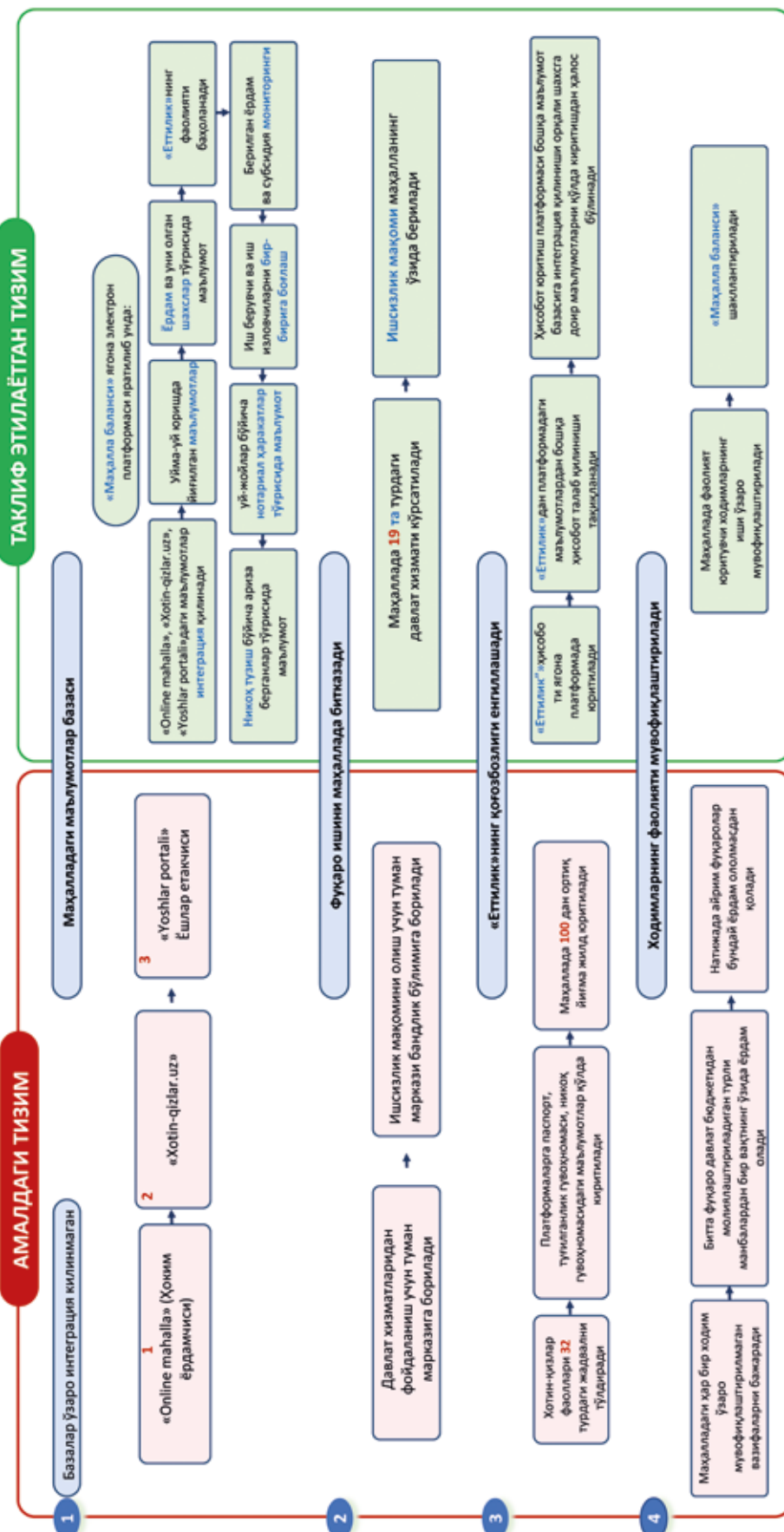
ХОТИН-ҚИЗЛАРГА ЁРДАМ КЎРСАТИШНИ СОДДАЛАШТИРИШ

ФАОЛНИНГ ЯНГИЛАНАЁТГАН ВАЗИФАЛАРИ

1. Хотин-қизлар семириб кетишини олдини олиш ва сонломлаштириш учун тўри овқатланиш ва спорт билан шуғулланишни тарғиб қилиш
2. Ота-оналарнинг фарзандлар тарбиясидаги масъулиятини ошириш ва ажрим ёқасида турган оила билан индивидуал ишлаш
3. Миллий либосларни тарғиб қилиш, замонавий ва миллий қадриятларни уйғунлаштириш
4. Туғишда оралиқ муддатга риоя этилишини, бола сони оиланинг имкониятидан келиб чиқиб лозимлигини тарғиб қилиш
5. Тазйиқ ва зўравонликдан, одам савдоси ва бошқа радикал элементлардан жабр кўрган аёллар билан ишлаш

МАҲАЛЛАДА ИШ ЮРИТИШНИ ҚУЛАЙЛАШТИРИШ

Маҳалладаги ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиш ҳамда “Қизил” тоифадаги ёшлар билан самарали ишлаш тизимини ташкил этишда сектор раҳбарларининг устувор вазифалари

Муқаддима

Давлатнинг алоҳида кўмагига муҳтож **“Қизил”** тоифадаги ёшлар билан ишлаш тизими орқали давлат идораларига бириктирилган ёшлар, айниқса, уюлмаган ва ҳаётда ўрнини топа олмаётган ёшлар тоифаси билан самарали профилактик ишларни ташкил этиш ва амалга ошириш, уларни ижтимоий ҳаётга мослаштириш, соғлом турмуш тарзида ҳаёт кечиришига кўмаклашиш мақсадида индивидуал иш фаолиятини ташкил этишга ёрдам беради.

Давлатнинг алоҳида кўмагига муҳтож **“Қизил”** тоифадаги ёшлар сифатида **ўн тўрт ёшга тўлган ва ўттиз ёшдан ошмаган** (ўттиз бир ёшга тўлмаган) **қуйидаги тоифалар киритилмоқда:**

“Пробация назоратидагилар” – озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазога ҳукм этилиб, ички ишлар органлари пробация хизмати назоратида олинган шахслар;

“Профилактик ҳисобда турганлар” – содир этган қилмиши учун жавобгарликка тортилиб, ички ишлар органлари назоратида олинган шахслар;

“Ёт гоёлар таъсирига тушиб қолганлар” – диний ва бошқа оқимлар манфаатларига хайрихоҳ ҳамда уларнинг таъсирига тушиб қолган, шунингдек, жамиятда умумэътироф этилган одоб-ахлоқ нормалари ва юриш-туриш қоидаларига зид хатти-ҳаракат содир этувчи шахслар;

“Мунтазам дарс қолдирувчилар” – таълим муассасаларида ўқув машғулотларини турли сабабларга кўра доимий равишда қолдиришга одатланган ўқувчилар;

“Гиёҳванд ва психотроп модда истъеомол қилувчилар” – ўзининг гайриижтимоий хулқ-атвори туфайли инсон ақл идрокига салбий таъсир этувчи гиёҳванд ёки психотроп моддаларни истъеомол қилишга одатланган шахслар;

“Оилавий ажрим ёқасидагилар” – ўзаро муносабатларда келишмовчилик, иқтисодий-ижтимоий муаммолар сабабли оилавий муҳитда ўзгариш бўлган, ажрим ёқасига келиб қолган ёш оилаларнинг аъзолари.

“Чин етимлар, меҳрибонлик ва оилавий болалар уйлари ҳамда SOS болалар шаҳарчалари тарбияланувчилари” – ота-онаси вафот этган ёки суд қарори асосида ота-онасидан ажратилган, меҳрибонлик ва оилавий болалар уйларига SOS болалар шаҳарчаларида тарбияланаётган ёки тарбияланганлар;

“Миграциядан қайтганлар” – уч ой ва ундан ортиқ вақт давомида хорижий давлатда яшаган, меҳнат фаолиятини амалга оширган, таълим олган ва бугунги кунда ўз яшаш ҳудудига қайтганлар;

“Ногирон ёшлар” – Тиббий меҳнат экспертизасининг хулосасига кўра ногиронлик гуруҳлари (1,2,3)дан бири белгиланган ёки болаликдан ногиронлик тайинланган кўмакка муҳтож ёшлар;

“Сурункали касалликка чалинганлар” – бевосита меҳнат фаолиятини тўлақонли таъкил этишга таъсир қилувчи касаллик турлари сабабли тиббиёт муассасалари томонидан сурункали касаллик сабабли рўйхатга олинганлар.

“Нотинч оила фарзандлари” – ижтимоий ҳаётдаги турли омиллар сабабли доимий равишда ўзаро жанжаллашишга одатланган шахслар яшаётган оиладаги фарзандлар.

Давлат раҳбарининг 2023 йил 11 апрел кунги **“Ёшлар сиёсати соҳасидаги ишлар натижадорлигини ошириш ҳамда улар билан ишлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлар”** юзасидан ўтказилган видеоселектор йиғилишида ҳар бир вазирлик идора раҳбарлари, уларнинг ўринбосарлари, вилоят, туман ва шаҳар ҳокимлари, сектор раҳбарлари, олий таълим муассасалари ректорлари, миллий гвардия ва ҳарбий қисм командирларига давлатнинг алоҳида кўмагига муҳтож **“Қизил” тоифадаги ёшларни номма ном бириктириш вазифаси белгиланган.**

Амалга оширилган ишлар:

– ҳар бир маҳаллада **“Ёшлар баланси” шакллантирилиб, 9,1 миллион** нафар ёшлар **3 тоифага** ажратилди;

– **396 минг нафар** ёшлар **“Қизил”** тоифага киритилиб, бугунги кунга қадар **146 минг нафари “яшил”** тоифага ўтказилган бўлса, муаммоси аниқланган **179 758 нафар** ёшларнинг **171 294 нафарининг (95 фоиз)** турли муаммолари **ҳал этилди;**

– ёшлар етакчиси ва бириктирилган масъул **“кафиллиги”** остида хулқ-атвори ижобий томонга ўзгарган **6 290 нафар (44 фоиз) пробация** ҳамда **13 508 нафар (61 фоиз) профилактика** назоратида турувчи ёшлар **муддатидан олдин ҳисобдан чиқарилди;**

– Ажрим ёқасидаги **3 771 нафар (51 фоиз)** ёш оилалар яраштирилди.

Муаммолар:

Сектор раҳбарлари ва бириктирилган масъулларнинг масъулиятсизлиги сабабли:

– **51,4 минг нафар** миграциядан қайтган ёшлар **хорижга қайтиб кетган;**

– **1 700 нафар** оилавий ажрим ёқасидаги ёш оилалар **ажрашиб кетган;**

- **393 нафар** пробацья назоратига олинган жиноят содир этган ёшлар жазони ижро этиш муассасаларига қайтарилган;
- **485 нафар** профилактик ҳисобда турувчи ёшлар **маъмурий ва жиноий ҳуқуқбузарликлар содир этган**;
- **64 минг нафар (36 фоиз)** ёшларга **“Бошқа”** турдаги **иккиламчи ёрдамлар** (озик-овқат, моддий ёрдам, дори-дармон каби) кўрсатилган холос.

“Қизил” тоифадаги ёшлар билан ишлашда сектор раҳбарларининг вазифалари

Топшириққа мувофиқ, туман-шаҳар сектор раҳбарлари билан биргаликда қуйидаги вазифаларни амалга ошириш лозим:

Биринчидан, Ёшлар етакчилари ва “маҳалла еттилиги” билан биргаликда **“ҳонадонбай” хатловлар асосида** давлатнинг алоҳида кўмагига муҳтож **“Қизил”** тоифадаги ёшларнинг манзилли рўйхатларини шакллантириш.

Иккинчидан, Шакллантирилган **“Қизил”** тоифадаги ёшларни **вилоят, туман ва шаҳар ҳокимлари, сектор раҳбарлари, вилоят бошқарма, ташкилот, идораларнинг раҳбар ва ўринбосарларига, олий таълим муассасалари ректорлари, миллий гвардия ва ҳарбий қисм командирларига** номма-ном манзилли бириктириш.

Бунда ёшларнинг тоифалари, муаммоларидан келиб чиқиб бириктириш ишларини ташкил этиш.

Учинчидан, “Қизил” тоифадаги ёшларга бириктирилган масъулларнинг **ҳар ойда камида икки маротаба** бириктирилган ёшлар билан **учрашиши,** муаммоларини ўрганиши ҳолидан хабар олишини мониторинг қилиб бориш.

Биринчи учрашувлар ҳар бир ёш тўғрисида маълумотлар атрофлича ўрганилгандан сўнг, тоифасидан келиб чиқиб (пробацья назоратидагилар, профилактик ҳисобда турганлар ва ҳ.з.), режа-график асосида ёшлар билан масъул давлат органи раҳбари томонидан **индивидуал суҳбат** тамойили асосида ўтказилишини таъминлаш.

Тўртинчидан, “Қизил” тоифадаги ёшлар билан бириктирилган масъулларнинг ўтказган суҳбатлари натижасида уларнинг **бирламчи** (касб-хунар ўрганиш, кредит, субсидия, кафиллик, бандлигини таъминлаш) ва **иккиламчи** (моддий ёрдам, уй-жой таъмири, даволаниш, реабилитация воситалари, озик-овқат) ёрдамлар бўйича муҳтожлигини аниқлаш.

Аниқланган муаммоларнинг манзилли ва ўз вақтида бартараф этилишини таъминлаш мақсадида ҳар бир маҳалла ва бириктирилган раҳбарлар кесимида **“Қизил”** тоифадаги ёшлар билан ишлаш бўйича **“Йўл харита”**ларини ишлаб чиқиб, **сектор раҳбарлари, давлат хавфсизлик хизмати, бириктирилган масъул** томонидан имзоланади ва ижрога қаратилади.

Бешинчидан, “Қизил” тоифадаги ёшларнинг муаммоларини ҳал этишда асосий эътиборни уларнинг бирламчи муаммоларини ҳал этишга қаратиш, муаммоларни ҳал этишда бириктирилган масъулларнинг **бюджетдан ташқари маблағлари, қўшимча манбалари ва хомийлик маблағлари** ҳисобидан амалга оширилишини қатъий назорат қилиш.

Олтинчидан, йил давомида ёшлар билан белгиланган вақтда учрашувлар ўтказилишини мониторинг қилиб бориш, ҳамда ҳаётда ўрнини топа олмаётган ёшларни ижтимоий ҳаётга мослаштириш, соғлом-турмуш тарзида ҳаёт кечиришига кўмаклашиш, уларнинг **бўш вақтини мазмунли ташкил этиш** мақсадида маданий-оммавий тадбирлар, спорт машғулотлари, саёҳатлар каби турли тадбирларни тизимли равишда амалга оширилишини назорат қилиш.

Муаммолари бартараф этилиб, хулқ-атвори, яшаш турмуш тарзи нормал ҳолатга қайтган ёшларга бириктирилган масъуллар томонидан **“кафиллик бериш”** орқали тоифадан чиқариш учун сектор раҳбарлари томонидан тегишли органларга ва маҳаллаларда ёшлар билан ишлаш масалаларини мувофиқлаштириш бўйича Республика комиссиясига сўров киритиб бориш.

Ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этишда сектор раҳбарларининг вазифалари

Мамлакатимизда ёшларга эътиборни кучайтириш, уларни маданият, санъат, жисмоний тарбия ва спортга кенг жалб этиш, уларда ахборот технологияларидан фойдаланиш кўникмаларини шакллантириш, ёшлар ўртасида китобхонликни тарғиб қилиш, орқали **уларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш** устувор вазифа қилиб белгиланган.

Ушбу вазифа ижросини таъминлаш мақсадида маҳалла-сектор-туман-вилоят-республика тамойили асосида беш босқичли **“Беш ташаббус”** олимпиадаси ўтказиб келинмоқда.

“Беш ташаббус” олимпиадаси доирасидаги лойиҳа ва танловлар 15 тур бўйича (спорт, санъат ва маданият, китобхонлик, ИТ, касблар танлови) **икки мавсумга бўлинган ҳолда** ташкил этилмоқда.

Шунингдек, ёшларга оид давлат сиёсатининг мазмун моҳиятини чуқур англаган ҳолда бу борадаги ишларни амалга оширишда барча ҳудудлардаги мавжуд имкониятлардан фойдаланган ҳолда чора-тадбирлар ишлаб чиқиш ва жараёни тизимли ташкил этиш, назорат қилиш бўйича **бир қатор ишлар амалга оширилиши зарур**.

Маълумот учун:

Давлат раҳбарининг 2022 йил 11 апрель кунги видеоселектор йиғилишида ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш бўйича:

- **вилоят марказларида кейинчалик туман марказларида кечаю кундуз ишлайдиган “Ёшлар сайлгоҳлари”;**
- **ҳудудларда Ёшлар ижод кўчалари;**
- **истироҳот боғларида, ҳиёбонларда ижод ва кино кечалари, рақслар, дискотекалар, викториналар, “Қувноқлар ва зукколар” ва бошқа билимга чорлайдиган ҳамда кўнгилочар тадбирларни ташкил этиш вазифалари белгиланган.**

Топшириққа мувофиқ, туман-шаҳар сектор раҳбарлари билан биргаликда маҳаллалардаги ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш бўйича **қуйидаги вазифаларни амалга ошириш лозим:**

Биринчидан, ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш бўйича, ёшлар етакчиси томонидан ёшлар ўртасида ўтказиладиган танлов ва спорт мусобақалари бўйича тарғибот ишларини амалга оширилишини ташкил этиш.

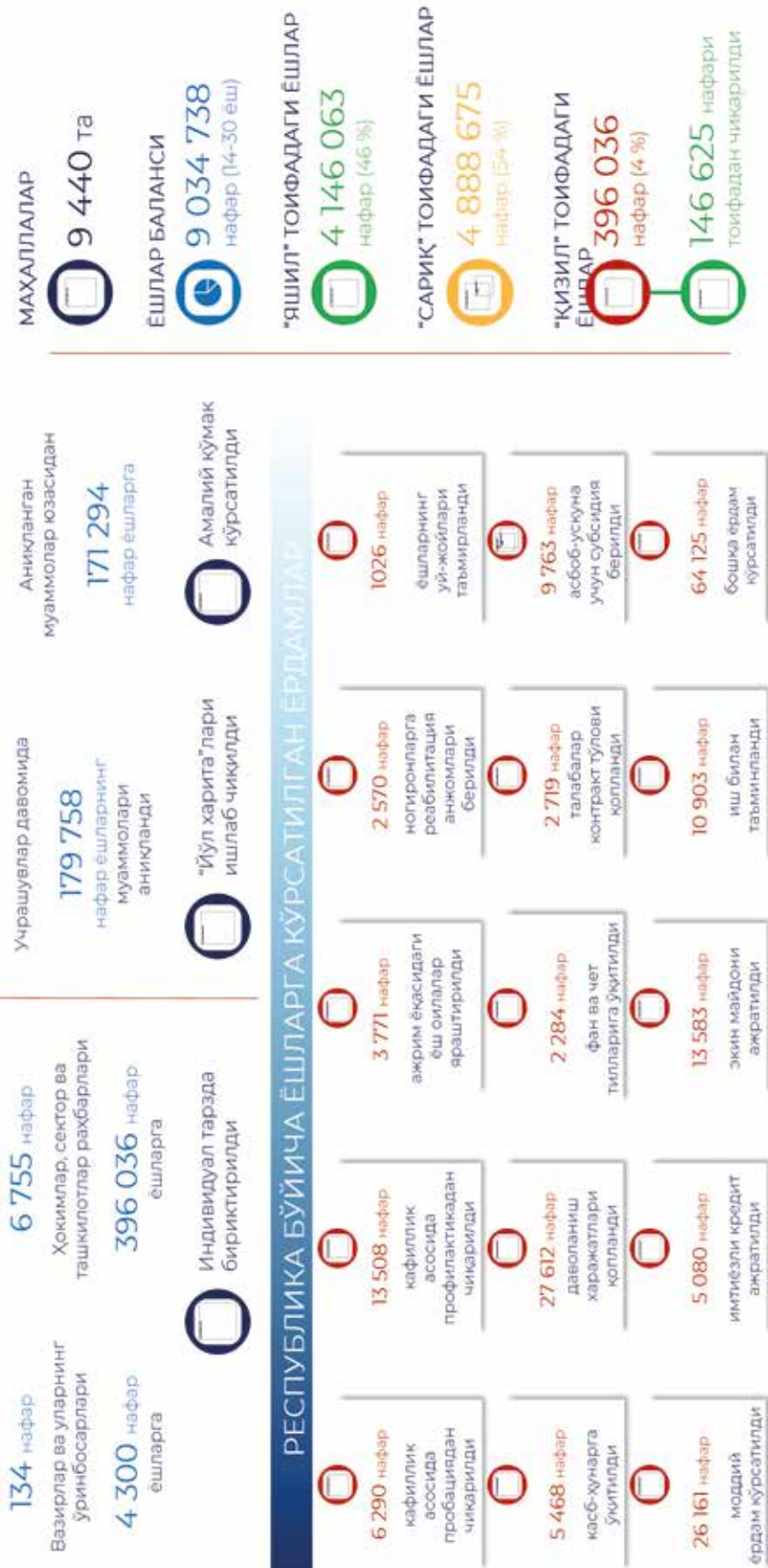
Иккинчидан, маҳалла-сектор-туман-вилоят-республика тамойили асосида беш босқичли **“Беш ташаббус олимпиадаси”**ни ҳар бир маҳалла, сектор ва туман-шаҳарларда юқори савияда, кенг қамровда ўтказилишини таъминлаш.

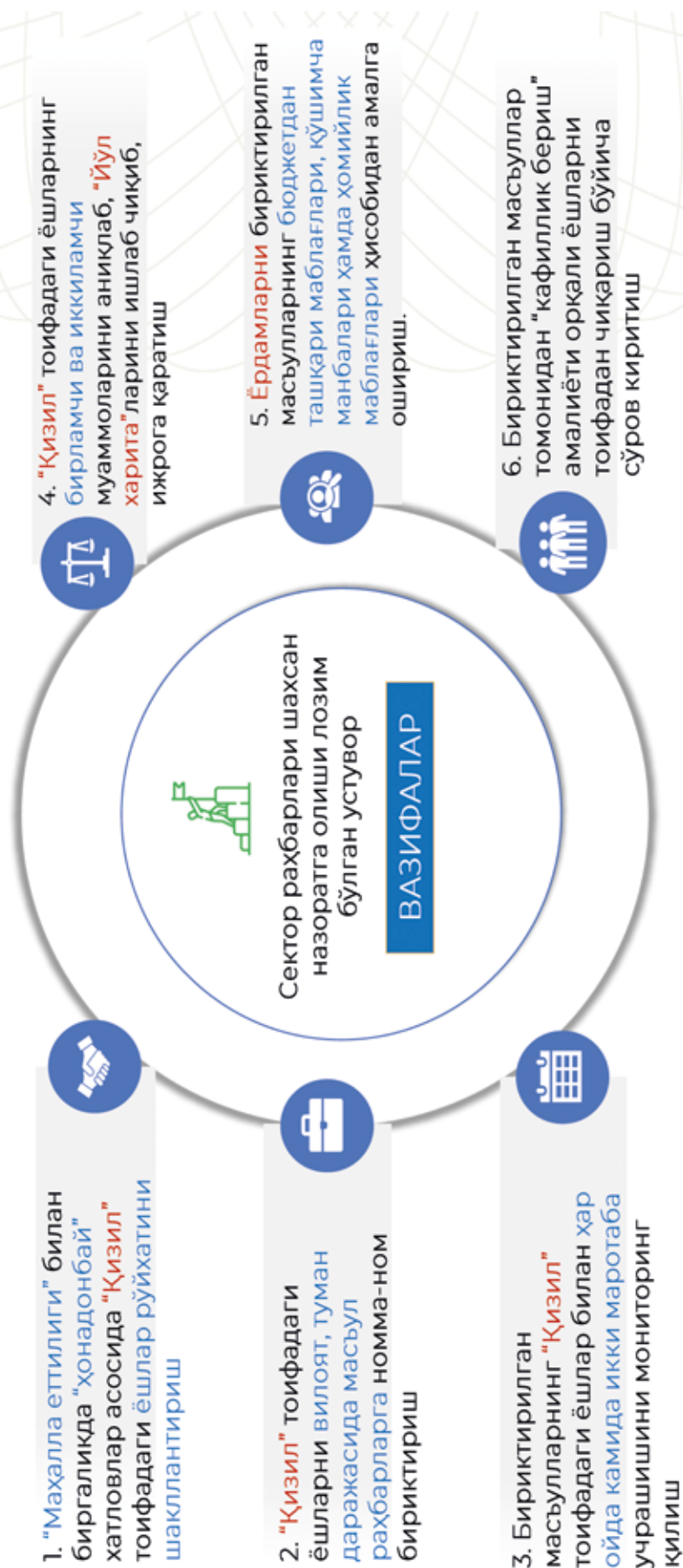
Учинчидан, сектор ҳудудидаги мавжуд ижтимоий инфратузилма объектларида, умумтаълим мактабларида (спорт заллари, спорт ва воркаут мойдони, фаоллар зали, маданият саройи) соат 16:00дан сўнг маҳалла ёшлари бўш вақтини ўтказишлари учун етарлича шароитлар яратиш ва керакли моддий техник база билан таъминлаш.

Тўртинчидан, ҳар бир туман-шаҳар марказларида туну-кун ишлайдиган “Ёшлар сайлгоҳлари”, “Ёшлар ижод кўчалари”ни ташкил этиш ҳамда уларда **ижод ва кино кечалари, рақслар, дискотекалар, викториналар, “Қувноқлар ва зукколар”** ва бошқа билимга чорлайдиган ҳамда кўнгилочар тадбирларни доимий ўтказиб борилишини таъминлаш.

Бешинчидан, ҳар бир сектор раҳбари ҳудудидаги маҳаллаларда ҳафтанинг жума кунлари **“Заковат”**, шанба ва якшанба кунлари марказдан узоқ бўлган маҳалларда **маданий-концерт** дастурларини доимий ўтказилишини таъминлаш.

Давлатнинг гамхўрлиги ва эътиборини кутаётган ҳамда қўмакка муҳтож
"қизил" тоифадаги ёшлар билан амалга оширилган ишлар

Ҳоким ёрдамчиси

- маҳаллада ишсиз, касб-ҳунар ўрганиш истагида бўлган ва тадбиркорликка қўшилган ёшларни аниқлаш,
- уларнинг бандлигини таъминлашга қўмаклашиш, миграциядаги ёшлар билан ишлаш

Маҳалла раиси

- ёшларнинг маърафатларини химоя қилиш,
- уларни мағлий қадриятлар, урф-одатлар ва анъаналар руҳида тарбиялаш,
- ёшлар фаоллигини ошириш ва бирлаштириш

Хотин-қизлар фаоли

- маҳаллада қизларнинг иқтисодии ва истеъдодини ривожлантириш,
- ақрига мойиллиги бўлган ёш оилаларни аниқлаш, улар билан ишлаш

Профилактика инспектори

- ҳуқуқбузарлик содир этишга мойиллиги бўлган ёшларни аниқлаш
- воқога етмаганлар билан ишлаш

Ижтимоий ходим

- ижтимоий ҳимояга муҳтож ёшларни аниқлаш, уларнинг эҳтиёжларига қараб, ижтимоий хизмат ва ёрдам курсатиш

Ёшлар етакчиси

Солиқ инспектори

- тартибот ва тушугиришлар орқали норасмий банд ёшларни ўзини ўзи банд қилиш орқали расмий фаолият юритишларига қўмаклашиш

Ёшлар етакчисининг маҳалла “олтилиги” билан ҳамкорлиги

ЁШЛАРНИНГ БЎШ ВАҚТИНИ МАЗМУНЛИ ТАШКИЛ ЭТИШГА ҚАРАТИЛГАН ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

**"ЁШЛАР САЙИЛҒОҲИ"
"ЁШЛАР ИЖОД КЎЧАЛАРИ"**

**2023 йил
1 июнга қадар**

Туман (шаҳар)ларда кўнгилочар тадбирлар ўтказишга мўлжалланган **кечаю-кундўз ишлайдиган "ЁШЛАР САЙИЛҒОҲИ"** ва **"ЁШЛАР ИЖОД КЎЧАЛАРИ"** ташкил этилади

208 та

МАҲАЛЛА ЁШЛАР УЧУН МАКТАБ ИНФРАТУЗИЛМАЛАРИ

**МАКТАБГАСНА
ВА МАКТАБ
ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ**

**YOSHLAR ISHLARI
AGENTLIGI**

Қўшма қарори тасдиқланди

Мактабларнинг спорт ва фаоллар заллари, спорт майдончалари, "Ай-Ти" синфлари, клубхона ва ҳовлиларидан маҳалла ёшлари эркин фойдаланади.

10 104 та

Ҳар куни кечки **соат 23:00** га қадар
Шанба-якшанба кунлари **24 соат**

Бўш вақт

Ешларни бўш вақтини
мазмунли ташкил этиш юзасидан

БЕШ ТАШАББУС
ОЛИМПИАДАСИ

15 та танлов
ва мусобақалар

Маҳалла **4,2 МЛН** → Сектор **811 МИНГ** → Туман (шаҳар) **212 МИНГ**

Спорт
2,7 МЛН

Маданият
ва санъат
350 МИНГ

Ай-ти
400 МИНГ

Китобхонлик
320 МИНГ

Интеллектуал
уйинлар
430 МИНГ

БЕШ ТАШАББУС
ПАРАЛИМПИАДАСИ

5 та танлов
ва мусобақалар

Пара стол
тенниси

2,5 МИНГ
нафар

Пара
шашка

3,7 МИНГ
нафар

Пара
киберспорт

1,9 МИНГ
нафар

Пара
Шахмат

2,5 МИНГ
нафар

Пара Бигул
атлетика

2,5 МИНГ
нафар

Беш ташаббус
олимпиадаси
4,2 МЛН
ХОТИН-ҚИЗЛАР 1,5 МЛН

Касб-хунар
танловлари
343 МИНГ
ХОТИН-ҚИЗЛАР 204 МИНГ

Ватанпарварлик
лойиҳалари
1,6 МЛН
ХОТИН-ҚИЗЛАР 416,5 МИНГ

КАСБ-ХУНАР
ТАНЛОВЛАРИ
5 та

БАТАНПАРВАРЛИК
ЛОЙИХАЛАРИ
11 та

Сартарошлик

51,2 МИНГ

Қандолатчилик

55 МИНГ

Тикувчилик

94,6 МИНГ

Хунармандчилик

63,2 МИНГ

Ошпазлик

79 МИНГ

Ватанпарварлар

168 МИНГ

Еш
гвардиячи

135 МИНГ

Еш
хукушунос

199 МИНГ

Еш
чегарачилар

196 МИНГ

Темурбеклар

154 МИНГ

Ешлар
ва қонун

165 МИНГ

Еш
қутқарувчи

294 МИНГ

Шунқорлар

210 МИНГ

Тумарис
издошлари

145 МИНГ

ОФИР ТОИФАДАГИ ЕШЛАР УЧУН

ЖАСОРАТ
МАХТАБИ

19 марта
ташқиқот элида

1,8 МИНГ
нафар

5,6 МИНГ
нафар

Йил якунигача

Ватанпарварлик
оромгоҳи

14 марта
ташқиқот элида

3,1 МИНГ
нафар

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
 YOSHILAR
 SIYOSATI VA SPORT
 VAZIRLIGI

“БЕШ ТАШАББУС ОЛИМПИАДАСИ” II МАВСУМИ ДОИРАСИДА МАҲАЛЛА ЁШЛАРИ ЎРТАСИДА ЎТКАЗИЛАДИГАН ТАНЛОВ ВА СПОРТ МУСОБАҚАЛАРИ

YOSHILAR ISHLARI
 AGENTLIGI

BESH
 TASHABBUS
 OLIMPIADASI

БОСҚИЧЛАР

1 Кўчалараро
МАҲАЛЛА → 9440 ТА

2 Мактаблараро
СЕКТОР → 832 ТА

3 Секторлараро
ТУМАН (шаҳар) → 208 ТА

4 Туман (шаҳар)лараро
ҲУДУДИИ → 14 ТА

5 Ҳудудлараро
РЕСПУБЛИКА

 Мазкур олимпиада
 сентябрь-декабрь ойларида
 ўтказилади

МАҲАЛЛАЛАР:
9 МИНГ 440 ТА

Режадаги қамров:
1,7 млн нафар

Рўйхатдан ўтиш:
5tashabbus.uz

ЛОЙИҲАЛАР

1. **ОТБЛИВ.УЗ**
ZAKONNAVTV

10-15 ёш
16-22 ёш
23-30 ёш

ўғил-қизлар

4. **Гимнастрада**

14-30 ёш
ўсмирлар, қизлар

2. **Volleybol**

16-21 ёш
22-26 ёш

ўсмирлар, қизлар
(алоҳида)

5. **YOSH**
КІТОВХОН

10-14 ёш
15-19 ёш
20-30 ёш

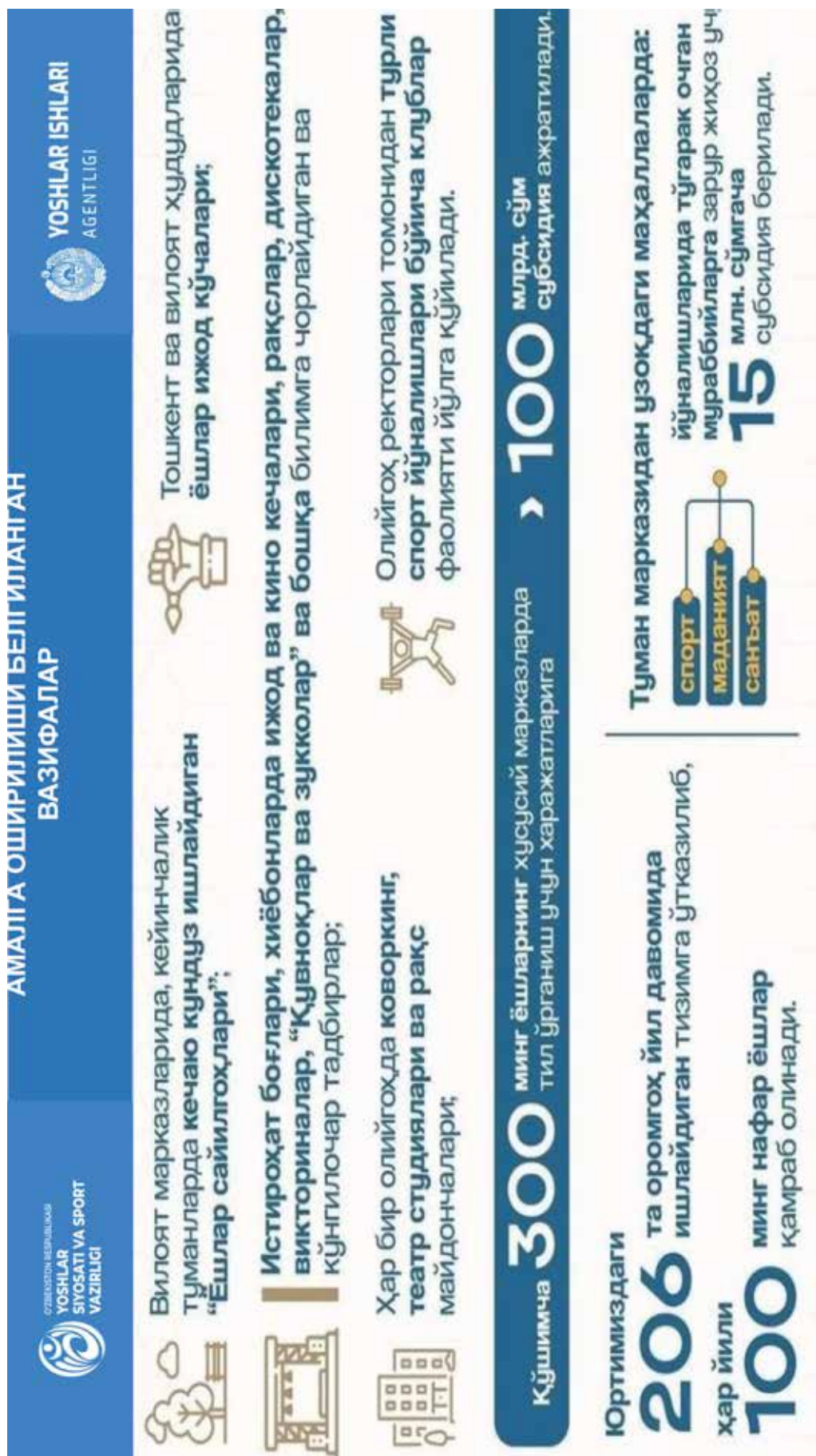
ўсмирлар, қизлар

3. **Kuchli**

18-30 ёш
ўсмирлар (66, 73, 81, 90 ва +90 кг)
қизлар (48, 57, 70 ва 87 кг)

6. **ZAKOVAT**

16-30 ёш
ўсмирлар, қизлар

Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини янада оширишга қаратилган солиқ органларини маҳаллага тушириш институтини жорий этиш тамойиллари

Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини янада оширишга қаратилган солиқ органларини маҳаллага тушириш институтини жорий этиш тамойиллари

Давлатимиз раҳбари бошчилигида жорий йилнинг 26 сентябрида ўтказилган йиғилишда маҳаллани жойларда муаммоларни ҳал қиладиган институтга айлантириш мақсадида, амалдаги “бешлик”ка солиқ ва ижтимоий ходимлар қўшилиб, **“маҳалла еттилиги”** фаолияти йўлга қўйилиши белгиланди.

“Маҳалла еттилиги”: 1) маҳалла раиси; 2) ёшлар етакчиси; 3) ҳоким ёрдамчиси; 4) хотин-қизлар фаоли; 5) профилактика инспектори; 6) ижтимоий ходим; 7) солиқ инспектори.

Бунда “маҳалла еттилиги”га юклатиладиган вазифаларнинг аниқ чегарасини белгилаб олиш лозимлиги таъкидланди.

Хусусан, **солиқ ходими** маҳалладаги имкониятларни ишга солиб, **солиқ базасини кенгайтириш, тадбиркорлик фаолиятини қонунийлаштиришга** ҳамда **ўзини ўзи банд қилганларга кичик бизнес тоифасига ўтишга** кўмаклашиши зарурлиги таъкидланди.

Солиқ органлари фаолиятининг самарадорлиги, биринчи навбатда, бюджетга солиқ тушумларининг таъминланишига қараб баҳоланади.

Ўтган сентябрь ойида маҳаллалардаги солиқ тўловчиларнинг тушуми **2,5 трлн сўми** ёки жами тушумнинг **17,8 фоизини** ташкил қилган.

Маълумот учун:

Сентябрь ойи тушуми 14,2 трлн сўми (100,1 %), шундан ЙСТҲИ 8,3 трлн сўми (58,2 %), ДСБлар 3,4 трлн сўми (24 %) ташкил қилган.

Рақамлардан кўриш мумкинки, маҳаллалар даражасида фаолият юритаётган тадбиркорлар, шунингдек аҳоли томонидан тўланаётган солиқлар давлат бюджетининг шаклланишида салмоқли ўрин эгаллайди.

Шу ўринда янги тизимни жорий этиш учун республиканинг танлаб олинган 14 та ҳудудида ўтказилган тажриба (эксперимент) натижалари тўғрисида тўхталиб ўтмоқчиман.

Жорий йилнинг июль-август ойларида маҳалла даражасида иш ташкил этиш учун танлаб олинган **14 та** туманда 1 783 та янги хўжалик субъекти ташкил этилди ва **497 та** тадбиркор фаолияти тикланди.

Мазкур хўжалик юритувчи субъектлар томонидан июль-август ойларида **38,7 млрд сўмлик** товар, хизматлар айланмаси амалга оширилди.

Шу билан бирга, 720 та бўш турган объектга тадбиркорлик субъектлари жойлаштирилди ва **602 та** паст қувватда ишлаётган корхона фаолияти кенгайтирилиб, **2,5 мингта** иш ўрни яратилди.

Улар томонидан **2,9 млрд сўмлик айланма** амалга оширилган.

Натижада ушбу туманларда август ойида июль ойига нисбатан **20 млрд сўм** қўп солиқ **(137%)** тушиши таъминланди.

Шуни инобатга олган ҳолда биз маҳаллаларга солиқ ходимларини бириктириб, ҳудудларда тадбиркорларнинг солиқ маъмурчилиги билан боғлиқ муаммоларини ўрганиш ва жойида ҳал қилиш бўйича **янги тизим бўйича ишларни бошлаб юбордик.**

Республиканинг барча ҳудудларида **солиқ ходимлари** янгича **иш тизими билан таништирилиб**, уларга аниқ вазифа ва йўналишлар белгилаб берилди.

Хусусан, мавжуд **9 440 та** маҳаллага **4 351 нафар** солиқ ходимлари бириктирилиб, уларнинг ҳар бирига ҳудудидаги **тадбиркорлик субъектлари (юридик шахс, ЯТТ, фермер ва деҳқон хўжалиги, ўзини ўзи банд қилганлар), мол-мулк ва ер солиғи тўловчилари, декларация асосида солиқ тўловчилар** тўғрисида маълумот шакллантириб берилди.

Маҳаллаларга бириктирилган солиқ ходимларининг фаолиятини самарали ташкил этиш, улар томонидан амалга оширилган ишлар мониторингини ва назоратини олиб бориш мақсадида **“Маҳаллаларда солиқ органлари фаолияти”** ахборот тизими ишлаб чиқилди.

Тизимда маҳаллалар кесимида корхоналарнинг иқтисодий кўрсаткичлари, жумладан корхоналар товар айланмаси камайиши, иш ўринлари қисқариши, солиқ қарзи динамикаси, солиқ ҳисоботларининг муддатида тақдим этилиши каби маълумотлар **реал вақт режимида** автоматик равишда таҳлил қилиб берилади.

Шу билан бирга, тизим маълумотлари асосида солиқ ходими ўзига бириктирилган маҳалла ҳудудида **орқада қолаётган йўналишлар**, солиқ тушумлари **прогнозининг бажарилиши, солиқ базасини кенгайтириш** бўйича зарур чораларни кўради.

Ҳар бир маҳаллага бириктирилган солиқ инспекторлари фаолияти самарадорлиги (KPI) **9 та мезон** асосида баҳолаб борилади.

Маҳаллага бириктирилган солиқ ходими ўзига юклатилган вазифаларни тўлақонли бажаришда **қуйидаги йўналишларда** ишларни ташкил этиши лозим:

1) бириктирилган ҳудуд бўйича субъектларни хатловдан ўтказиш ва белгиланган тартибда ҳисобга олишни ташкил этиш:

- маҳаллада мавжуд солиқ тўловчиларни субъектлар реестри маълумотлари билан солиштирган ҳолда хатловдан ўтказиб бориш (*манзили (рўйхатдан ўтган ёки фаолият манзили), фаолият турлари, солиқ тўлаш режими*);

- рўйхатга олинмаган (*ҳисобга қўйилмаган*) субъектларни (шу жумладан объектлар бўйича) белгиланган тартибда солиқ органларида ҳисобга қўйилишини таъминлаш (*легализация*);
- фаолиятини ижара ёки текин фойдаланишга олинган нотурар объектларда олиб бораётган хўжалик юритувчи субъектлар ҳамда фуқароларнинг турар жойлар бўйича ижара шартномалари мавжудлиги ва уларнинг ҳисобга қўйилганлигини аниқлаш;
- узоқ муддат давомида фойдаланилмаётган ер участкалари (аукционда олинган ёки ҳоким қарорлари асосида турар ёки нотурар жойлар учун берилган ер участкаларининг) эгаларига аниқлик киритиш;
- якка тартибдаги тадбиркорлар ёки ўзини ўзи банд қилган шахслар томонидан ҳақиқатда амалга ошираётган фаолият тур(лар)ининг рўйхатдан ўтишга доир ҳужжатларда назарда тутилган фаолият тур(лар)ига мослигини ўрганиш;
- ҳақиқатда ишлаётган ишчи-ҳодимларнинг сонини аниқлаш;

2) бириктирилган ҳудуд бўйича белгиланган тушумлар прогнози ижросини таъминлаш борасида амалга ошириладиган чора-тадбирлар:

- “СИАИЖ-5” АТ, “Жисмоний шахсларнинг солиқ мажбуриятларини ҳисобга олиш” АТ маълумотлари асосида тушумлар прогнозини солиқ тўловчилар ва солиқ турлари бўйича тоифалаш;
- маҳалланинг ойлик прогнози асосида субъектларнинг солиқ турлари бўйича тўлов муддатларини инобатга олган ҳолда кунлик тушум режасини аниқлаш ва шу асосда прогноз ижросини (*кунлик тушумини*) ташкил этиш;
- прогноз ижроси бўйича ахборот тизими маълумотлари асосида кунлик тушумни назорат қилиш ва солиқларни белгиланган муддатида тўлаш бўйича (*тўловнинг охириг кунига тақамасдан*) огоҳлантириш ва тушунтириш ишларини олиб бориш;
- жисмоний шахсларга солиқларни тўлашнинг қулай (*замонавий*) усуллари (*“Сайт” тизими, “SoliqUz” мобил иловаси, Payme, Click, Урау тўлов тизимлари*)ни тушунтириш ва тарғибот ишларини олиб бориш;

3) норасмий меҳнат фаолиятини юритиш ҳолатларини аниқлаш ва бартараф этиш чораларини кўриш:

- субъектларда хатловда аниқланган ҳақиқатда ишлаётган ходимлар сонини ҳисоботда кўрсатилганлари билан солиштириш;
- норасмий ходим ёллаган ЯТТ ёки юридик шахсларнинг мансабдор шахсларига содир этаётган солиққа оид ҳуқуқбузарлиги, унга нисбатан қонун ҳужжатларида назарда тутилган жавобгарлик чораларини тушунтириш ва огоҳлантириш (*ахборот тизими орқали*);
- аниқланган норасмий меҳнат фаолиятини амалга ошираётганларга расмий ҳолда меҳнат фаолиятини амалга оширишнинг афзаллик томонларини (*иш стажи, меҳнат таътили, меҳнат қобилияти чекланган даврларда ижтимоий ҳимояланиш*) тушунтириш;

- янги иш ўринларини яратиш, ёшларни ёки ногиронлиги бўлган шахсларни иш билан таъминлашда қонунчиликда назарда тутилган имтиёз ва преференцияларни ҳамда улардан фойдаланиш тартибларини (*ариза тақдим этиш*) тушунтириш;
- тадбиркорлик субъектларида норасмий ишлаётган ходимлар билан белгиланган тартибда меҳнат шартномалари расмийлаштирилишини таъминлаш;
- яқка тартибдаги тадбиркорларнинг норасмий ёлланган ходимлари солиқ органларига ҳисобга қўйилишини (*ҳисобга қўйиш карточкасини олиш*) таъминлаш чораларини кўриш;
- зарур ҳолларда норасмий ходим ишлатаётган тадбиркорлик субъектларига нисбатан чоралар кўриш бўйича ваколатли давлат органларига кўриб чиқилиши мажбурий бўлган тақдимномалар киритиш;
- ўзини ўзи банд қилган шахсларга ходим ёллаш ҳуқуқи мавжуд эмаслигини, фақат ЯТТ сифатида фаолият кўрсатаётган тақдирда 5 нафаргача ёлланма ходим олиш мумкинлигини тушунтириш;

4) тадбиркорларга фаолиятини қонунийлаштиришда кўмаклашиш, улар билан профилактика ишларини олиб бориш:

- хатлов натижасида аниқланган рўйхатдан ўтмасдан тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган жисмоний шахсларни қонуний тарзда (*ўзини ўзи банд қилиш, ЯТТ ёки юридик шахс сифатида*) фаолият кўрсатишлари лозимлиги ҳақида огоҳлантириш ва ҳуқуқбузарлик оқибатлари ҳамда расмий фаолият кўрсатиш бўйича улар билан тушунтириш ишларини олиб бориш;
- жисмоний шахсларнинг ноқонуний фаолият олиб бориши сабаблари ва муаммоларини ўрганиш ва уларни ҳал этиш имкониятлари ҳисобига фаолиятини қонунийлаштириш чораларини кўриш;
- тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш тартибларини тушунтириш ва уларга бу жараёнда МФЙ раиси, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли ҳамда профилактика инспектори ёрдамида амалий (*субсидия, имтиёзли кредит*) кўмаклашиш;

5) солиқ тўловчилар томонидан аҳоли билан пуллик ҳисоб-китобларни амалга оширишда онлайн НКМ ва тўлов терминалларида тўлиқ фойдаланилишини ташкил этиш:

- бириктирилган ҳудуддаги аҳоли билан пуллик ҳисоб-китобларни амалга оширувчи хўжалик юритувчи субъектларда онлайн НКМ ҳамда тўлов терминаллари мавжудлиги, уларнинг иш фаолиятида эканлигини хатловдан ўтказиш;
- хўжалик юритувчи субъектлар томонидан онлайн НКМ ҳамда тўлов терминалларида узлуксиз фойдаланиш ҳолатларини (*фаол ёки нофаоллигини*) доимий мониторинг қилиб бориш;
- ўзга хўжалик юритувчи субъектга тегишли бўлган онлайн НКМ ёки тўлов терминалларида фойдаланиш ҳолатларининг олдини олиш, тўлов терминаллари мавжуд бўлса-да, улардан фойдаланмасдан тўловларни

жисмоний шахсларнинг банк пластик картасига “Click” хизмати орқали қабул қилувчиларни расмий огоҳлантириш;

6) солиқ тўловчиларнинг солиқ ҳисоботлари ўз муддатида тақдим этилишини таъминлаш:

- солиқ тўловчиларни танланган (*ёки ўтиши лозим бўлган*) солиқ режими (*умумбелгиланган ёки махсус*) бўйича солиқларнинг ҳисобланиши, ҳисоботларни автоматлаштирилган тизим орқали ўз вақтида шакллантиришга ёрдам бериш;
- янги ташкил этилган ЯТТга даромад солиғи бўйича солиқ ҳисоботи шаклини тўлдириш ва электрон тарзда топширилиши бўйича зарурий тушунчалар бериш ҳамда амалий кўмаклашиш;
- субъектларнинг солиқ ҳисоботлари ўз муддатида тақдим этилишини таъминлаш, зарур ҳолларда қайта ҳисобот топшириш масалалари бўйича маслаҳатлар бериш;
- солиқ солинадиган даромадга эга бўлган (*солиқ агентидида солиқ солинмаган ёки даромад манбаида солиққа тортилмаган даромадларга эга бўлган*) жисмоний шахслар томонидан жами йиллик даромадлари тўғрисидаги декларацияни топшириш чораларини кўриш;

7) солиқ тўловчиларнинг мавжуд солиқ қарзининг қисқартирилишини таъминлаш:

- солиқ тўловчиларнинг мавжуд солиқ қарзларини ўрганиш, молиявий қийинчиликка дуч келганларга солиқ турлари кесимида ваколатли идораларга солиқларни тўлаш муддатларини қонунчиликда белгиланган тартибда узайтириш (*бўлиб-бўлиб тўлаш*) имкониятларини яратиш юзасидан кўмаклашиш;
- маҳалла фуқаролар йиғинлари билан ҳамкорликда жисмоний шахсларнинг мол-мулк ва ер солиқлари бўйича, шунингдек декларация бўйича ҳисобланган жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи солиқ қарзларини ундириш чораларини кўриш;
- ташкилот ходимларининг мол-мулк ва ер солиғидан қарздорликлари мавжуд бўлганда, солиқ қарзини белгиланган тартибда ундириш юзасидан ёрдам кўрсатиш учун қарздорлар рўйхатини ушбу ташкилотларга ёки уларнинг юқори органларига юбориш орқали қисқартириш;
- солиқ тўловчиларнинг солиқ қарзларини ундириш имкониятларини аниқлаш ёки муаммоли ҳолатларни бартараф этиш орқали қарздорликнинг қисқартирилишига эришиш;

8) солиқ тўловчиларнинг солиқ мажбуриятини ихтиёрий бажаришини таъминлаш:

- хўжалик юритувчи субъектларга кўмаклашишни сегментлаш тартибда амалга ошириш;
- аҳоли ва тадбиркорлик субъектларига солиқ солиш масалалари юзасидан маслаҳатлар бериш, солиқ тушумлари моҳияти тўғрисида ва солиқларни

ихтиёрий равишда тўлаш афзалликлари, мажбурий ундирув чоралари ва уларнинг оқибатларини тушунтириш;

- солиқ тўловчиларга мавжуд солиқ имтиёзлари ва преференциялари тўғрисида кенг тушунтириш ишларини олиб бориш (*оммавий ахборот воситалари ва ижтимоий тармоқлар орқали ҳамда кузатув жараёнида*);

9) қўшимча манбаларни аниқлаш ҳисобига маҳаллий бюджетга тушумларни кўпайтириш:

- хатлов натижасида аниқланган узоқ муддат давомида фойдаланилмаётган ер участкаларини (*аукционда олинган ёки ҳоким қарорлари асосида турар ёки нотурар жойлар учун берилган ер участкаларини*) кадастр идораларида рўйхатдан ўтказилишини таъминлаш, шунингдек солиқ солиш объекти сифатида ҳисобга олиниши ва даъво муддати давомида солиқ ҳисоблаш ва қарздорликни ундириш чораларини кўриш;
- маҳаллада жисмоний шахслардан мол-мулк ва ер солиқларини ундириш жараёнида ер солиғи ҳисобланган ҳолда мол-мулк солиғи ҳисобланмаган қурилиш объекти мавжуд ҳолатлар аниқланган тақдирда уларга тушунтириш ишларини олиб бориш ва кадастр ҳужжатларини қайта рўйхатдан ўтказиш ҳисобига солиқ базасини кенгайтириш;
- бўш турган ва узоқ муддат давомида фойдаланилмаётган ер участкалари, бино-иншоотларни аниқлаш ва уларда тадбиркорлик фаолиятини (*эгасининг ўзи ёки ижарага бериш орқали*) йўлга қўйиш;
- ижарага берилган турар ва нотурар жойлар бўйича ижара шартномаларини туздириш ва уларни **“ijara.soliq.uz”** ижара шартномаларини ҳисобга қўйиш хизмати орқали электрон ҳисобга қўйилишини таъминлаш;
- фаолият кўрсатмаётган корхоналарнинг фаолиятини тиклаш ҳамда паст рентабелли ва зарар кўриб ишлаётган корхоналарнинг молиявий аҳволини яхшилашга кўмаклашиш орқали қўшимча солиқ тушумларини кўпайтириш;
- фаолиятини вақтинча тўхтатган тадбиркорлик субъектларини ҳақиқатда фаолият кўрсатаётганликларини ташқи манба маълумотлари (*энергетика ресурсларидан фойдаланиши*) асосида аниқлаш орқали улар фаолиятини тиклаш (активлаштириш) эвазига солиқ тушумларини таъминлаш;
- аҳолини ўзини ўзи банд қилишга жалб этиш, уларнинг солиқ органларида рўйхатга туришида кўмаклашиш орқали ихтиёрий тарзда ижтимоий солиқ тўловчилар сонини кенгайтириш орқали солиқ тушумини кўпайтириш;
- ўзини ўзи банд қилган аҳолини тадбиркорликка (*якка тартибдаги тадбиркорликни ташкил этишга*) йўналтириш, шунингдек норасмий ёлланган ходимларни солиқ органларига ҳисобга қўйилишини (*ҳисобга қўйиш карточкасини олиш*) таъминлаш орқали жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи ҳамда ижтимоий солиқ тўловчилар сони ва тушумларини кўпайтириш;
- кичик тадбиркорлик субъектлари имкониятларини таҳлил қилиш, мавжуд қулайликларни тушунтириш орқали уларни йириклаштириш юзасидан таклифлар киритиш.

Янги тизимни жорий этишда солиқ идоралари ходимларини ўқитиш юзасидан Солиқ қўмитаси ҳузуридаги Фискал институти томонидан маҳаллада ишларни ташкил этиш бўйича **услубий қўлланма** ишлаб чиқилди. Ушбу қўлланма маҳаллаларга бириктирилган ҳар бир солиқ ходимиغا етказилади.

Маҳаллаларга бириктирилган солиқ ходимларини янги тизимда ишини тўғри ташкил қилиш, уларнинг дунёқараши ва муомала маданиятини ўзгартириш бўйича Фискал институтда сентябрь-декабрь ойларида ўқув машғулотларини ўтказиш графигини ҳам тасдиқладик.

Янги тизим доирасида ҳар бир маҳаллалар кесимида фаолиятини тўхтатган **63 мингта** субъектларини тиклаш ва **170 мингта** иш ўрнини легаллаштириш орқали йил якунига қадар маҳаллий солиқлар бўйича **1 трлн** сўм қўшимча тушум таъминланиши ҳисоб-китоб қилинди.

Шу ўринда яна бир нарсани айтиб ўтмоқчиманки, шу пайтгача амалда бўлиб келган секторлар фаолияти эндиликда маҳалла даражасигача туширилиб, маҳалла институти ёрдамида туман (шаҳар) инфратузилмаси, ишлаб чиқариш салоҳияти, аҳолининг турмуш даражаси яхшиланишига эришилади.

Зеро, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 8 августдаги **ПҚ–3182-сон қарорида** ҳам ҳудудларни жадал иқтисодий ривожлантириш, маҳаллий бюджетларнинг даромад қисми ва ҳудуднинг экспорт имкониятларини кенгайтириш, тадбиркорлик субъектларига амалий ёрдам кўрсатиш ҳамда янги иш ўринларини яратиш **сектор раҳбарларининг асосий вазифаларидан бири сифатида белгиланган.**

Шу боисдан “маҳалла еттилиги” фаолиятини самарали ташкил этишда сектор раҳбарлари жипслиги ҳамда ҳамкорлиги муҳим роль ўйнайди.

Маҳаллалар ободлиги орқали туман (шаҳар) ободлиги таъминланади. Халқимизнинг давлат ташкилотларига бўлган ишончи ошади ҳамда муаммоларнинг жойида ҳал қилинишига эришилади.

Маҳаллаларга бириктирилган солиқ ходимлари

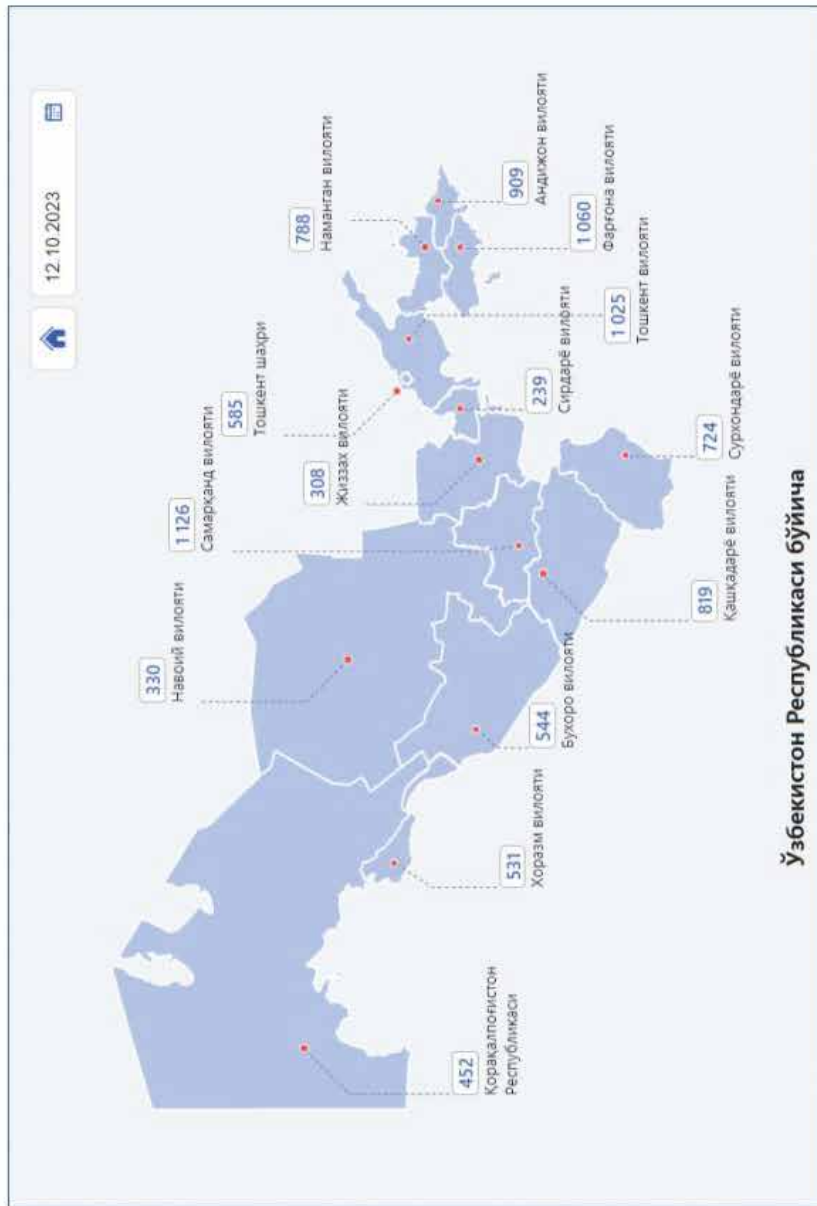
Республика бўйича

жами

● 9440 та маҳалла

4340 та
солиқ ходими
бириктирилди

Маҳаллага бириктирилган солиқ инспектори иш фаолияти

Маҳаллага бириктирилган солиқ инспектори иш фаолияти

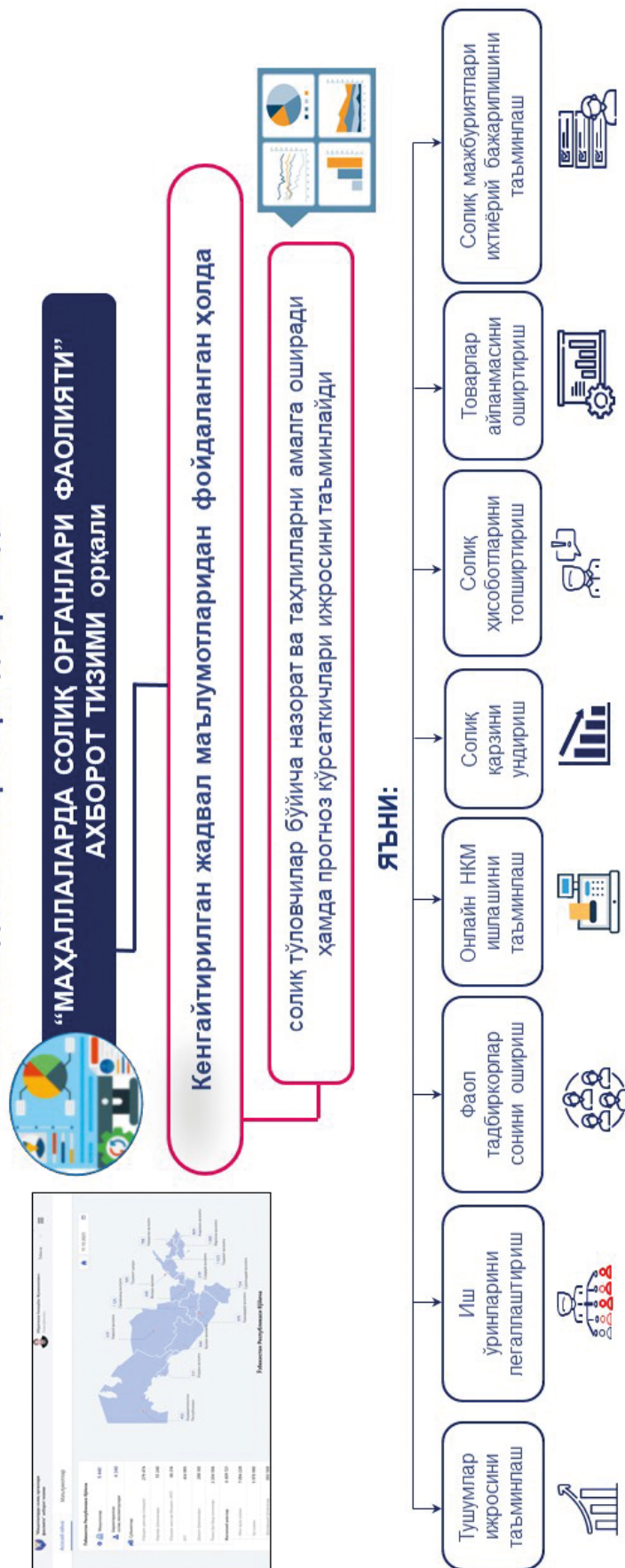

МБСИ иш фаолиятини қўйидаги кетма-кетликда амалга оширади:

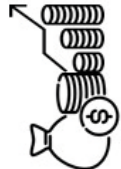
		Худуд бўйича субъектларни хатловдан ўтказиш ва белгиланган тартибда ҳисобга олишни ташкил этиш			Онлайн НКМ ва тўлов терминалларида тўлиқ фойдаланилишини ташкил этиш
		Худуд бўйича белгиланган тушумлар прогнози ижросини таъминлаш			Солиқ ҳисоботлари ўз муддатида тақдим этилишини таъминлаш
		Норасмий меҳнат фаолиятини юритиш ҳолатларини аниқлаш ва бартараф этиш			Мавжуд солиқ қарзининг қисқартирилишини таъминлаш
		Тадбиркорларга фаолиятини қонунийлаштиришда қўмаклашиш, улар билан профилактика ишларини олиб бориш			Солиқ тўловчиларнинг солиқ мажбуриятини ихтиёрий бажаришини таъминлаш
					Қўшимча манбаларни аниқлаш ҳисобига маҳаллий бюджетга тушумларни кўпайтириш

“Маҳаллаларда солиқ органлари фаолият тизими” ахборот платформаси

МБСИ ҳудуддаги солиқ тўловчилар мажбуриятларини бажаришлари бўйича зиммасидаги вазифалари доирасида:

Солиқ органлари ходимларини маҳаллага бириктириш ҳисобига эришиладиган натижалар

	Тадбиркорларга қулай шароитлар яратилади		Аҳоли бандлиги таъминланади
	Норасмий фаолият легаллаштирилади		Солиқ маданияти ошади
	Тадбиркорлик фаолияти йириклашади		Бюджет даромадлари кўпаяди

Янги тизим доирасида ҳар бир маҳаллалар кесимида фаолиятини тўхтатган **63 мингта** тадбиркорлик субъектларини тиклаш ва **170 мингта** иш ўрнини легаллаштириш орқали йил якунига қадар маҳаллий солиқлар бўйича **1 трлн сўм қўшимча** тушум таъминланиши ҳисоб-китоб қилинди.

Тизим самарадорлигини мониторинг қилиш

МБСИ фаолияти самарадорлигини баҳолаш (КРІ)
бўйича рағбатлантириш чоралари кўрилади.

САМАРАДОРЛИК КЎРСАТКИЧЛАРИ ОЙНАСИ (КРІ)

Ойида солиқ инспекторининг амалга оширган хизмат вазифалари натижасида:

1. Республика бўйича
2. Вилоят бўйича
3. Туман бўйича кўрсаткичлари шаклланади.

САМАРАДОРЛИК КЎРСАТКИЧЛАРИ:

1. Тушумлар прогнози ижроси
2. Ходимлар сони динамикаси (легаллаштириш)
3. Фаол тадбиркорлар сонининг ошиши
4. Фаол онлайн НКМлар
5. Солиқ қарзи динамикаси
6. Солиқ ҳисоботларининг ўз муддатида тақдим этилиши
7. Товар айланмасининг ошиши
8. Солиқ мажбурияти ихтиёрий бажарилиши

Сектор раҳбарлари олида турган вазифалар

Секторлар фаолияти маҳалла даражасигача туширилиб, маҳалла институти ёрдамида туман (шаҳар) инфратузилмаси, ишлаб чиқариш салоҳияти, аҳолининг турмуш даражаси яхшилланишига эришилади.

Сектор раҳбарларининг асосий

вазифаларидан бири:

(2017 йил 8 августдаги ПҚ–3182-сон қарорда)

Худудларни жадал иқтисодий
ривожлантириш, **маҳаллий
бюджетларнинг даромад қисми**
ва худуднинг экспорт имкониятларини
кенгайтириш

**Тадбиркорлик субъектларига
амалий ёрдам кўрсатиш**

**Янги иш ўринларини
яратиш**

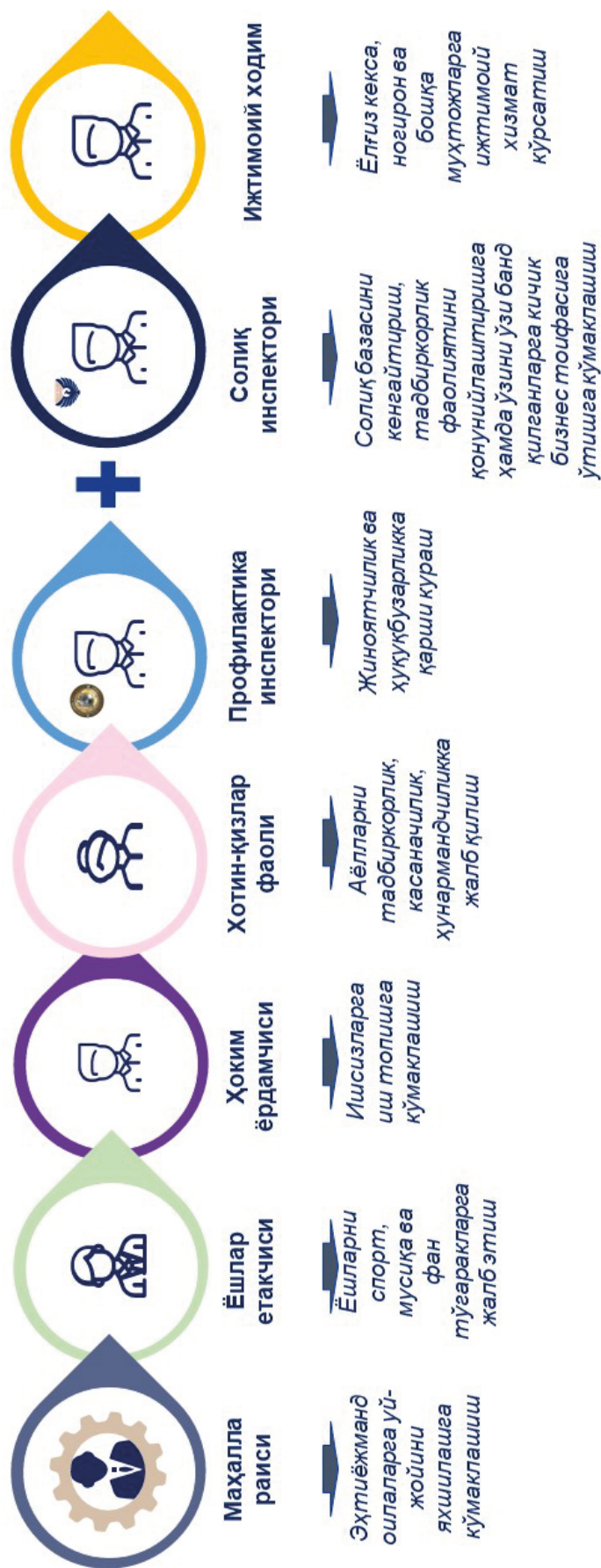
Секторлар функцияларидан бири:

Солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни ўз вақтида ҳамда
тўлиқ ҳажмда тўланишини таъминлаш бўйича чора-
тадбирларни амалга ошириш

“Маҳалла еттилиги” фаолиятини самарали ташкил
этишда сектор раҳбарлари жипслиги ҳамда ҳамкорлиги
муҳим роль ўйнайди.

Маҳалла “етилиги”ни ташкил қилиш

Маҳаллани жойларда муаммоларни ҳал қиладиган институтга айлантириш мақсадида амалдаги “бешлик”ка солиқ ва ижтимоий ходимлар қўшилиб, “**маҳалла етилиги**” фаолияти йўлга қўйилади.

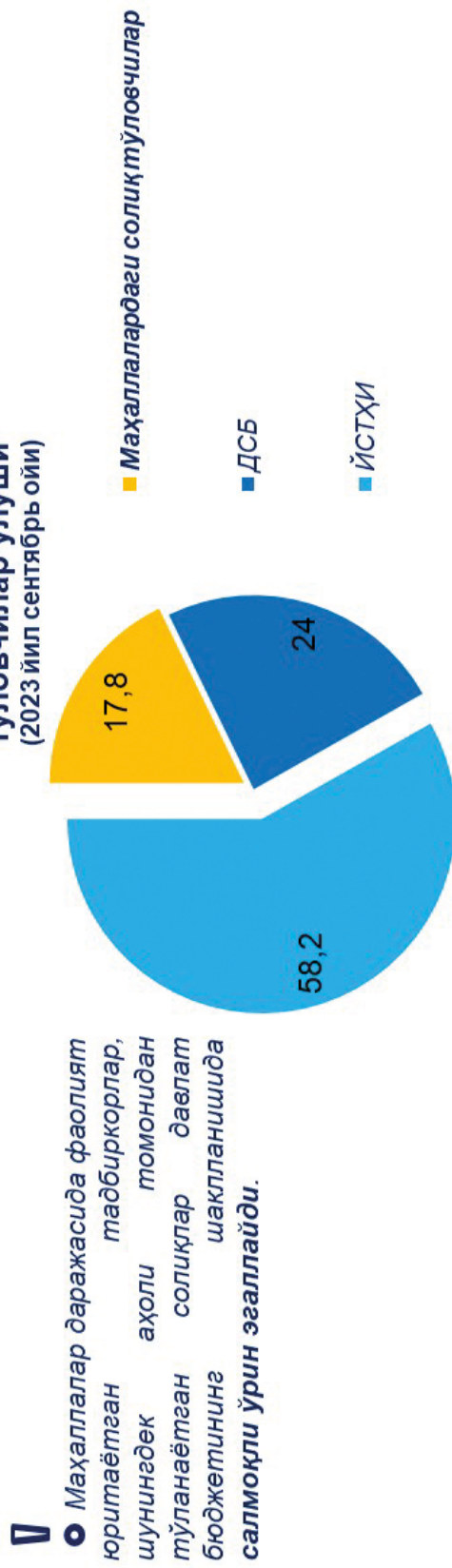

Маҳаллаларга солиқ органлари ходимларини бириктириш зарурати

Ўтган сентябрь ойида маҳаллалардаги солиқ тўловчиларнинг солиқ тушуми **2,5 трлн сўмни** ёки жами тушумнинг **17,8 фоизини** ташкил қилган.

Маълумот учун: сентябрь ойи тушуми 14,2 трлн сўмни (100,1 %), шундан ЎСТХИ 8,3 трлн сўмни (58,2 %), ДСБлар 3,4 трлн сўмни (24 %) ташкил қилган.

Жами солиқ тушумида маҳаллалардаги солиқ тўловчилар улуши (2023 йил сентябрь ойи)

Солиқ тизимини маҳалла даражасигача тушириш бўйича тажриба натижалари

Танлаб олинган **14** та туманда
2023 йилнинг **июль-август** ойларида :

- **1 783** та янги хўжалик субъекти ташкил этилди ва **497** та тадбиркор фаолияти тикланди;
- улар томонидан *июль-август* ойларида **38,7 млрд сўмлик** товар, хизматлар айланмаси амалга оширилди;
- **720** та бўш турган объектга тадбиркорлик субъектлари жойлаштирилди;
- **602** та паст қувватда ишлаётган корхона фаолияти кенгайтирилиб, **2,5 минг**та иш ўрни яратилди;
- улар томонидан **2,9 млрд сўмлик айланма** амалга оширилган;
- ушбу туманларда август ойида июль ойига нисбатан **20 млрд сўм** кўп солиқ **(137%)** тушиши таъминланди.

Солиқ тизимини маҳалла даражасигача тушириш бўйича тажриба ўтказилган туман ва шаҳарлар рўйхати

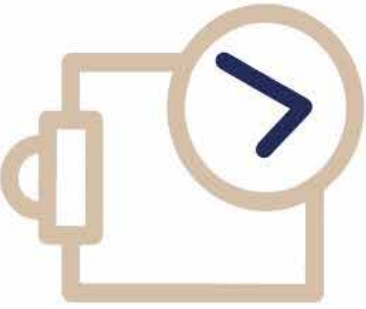
T/p	Худудлар	Туман шаҳарлар ва
1.	Қорақалпоғистон Республикаси	Беруний тумани
2.	Андижон вилояти	Андижон тумани
3.	Бухоро вилояти	Ғийдувон тумани
4.	Жиззах вилояти	Зомин тумани
5.	Қашқадарё вилояти	Қарши тумани
6.	Навоий вилояти	Қармана тумани
7.	Наманган вилояти	Наманган тумани
8.	Самарқанд вилояти	Ургут тумани
9.	Сирдарё вилояти	Сайхунобод тумани
10.	Сурхондарё вилояти	Термиз шаҳри
11.	Тошкент вилояти	Бўка тумани
12.	Фарғана вилояти	Марғилон шаҳри
13.	Хоразм вилояти	Боғот тумани
14.	Тошкент шаҳри	Учтепа тумани

Маҳаллаларга солиқ органлари ходимларини бириктириш зарурати

Солиқ ходими маҳалладаги имкониятларни ишга солиб, солиқ базасини кенгайтириш, тадбиркорлик фаолиятини қонунийлаштиришга ҳамда ўзини ўзи банд қилганларга кичик бизнес тоифасига ўтишга қўмаклашиши лозим.

Шавкат Мирзиёев

-
- ✓ Худудлардаги тадбиркорларнинг солиқ маъмурчилиги билан боғлиқ муаммоларини ўрганиш ва жойида ҳал қилиш
 - ✓ Солиқ соҳасида маслаҳатлар бериш, солиқ хизматларини кўрсатиш
 - ✓ Солиқ солиш объектларини тўлиқ ҳисобга олиш, солиқ базасини кенгайтириш
 - ✓ Хуфиёна бизнесни “соядан чиқариш” чораларини кўриш
 - ✓ Иш ўринларини легаллаштириш
 - ✓ Давлат бюджетига қўшимча даромад манбаларини аниқлаш ва маҳаллий бюджетга тушумларни кўпайтириш

“Маҳалла бюджети” тизимини жорий этиш

Ҳар бир маҳалла ўзининг муаммосини мустақил ҳал этиши учун

2023 йил 1 январдан бошлаб

Мазкур туманларда жисмоний шахслар мол-мулк ва ер солиқлари (нотузар бўйича мустасно) бўйича ундирилган маблағларнинг 10 фоизи

кейинги ойнинг 10-санасига қадар маҳаллаларнинг ижтимоий-иқтисодий муаммоларини ҳал қилиш жамғармаларига йўналтирилади

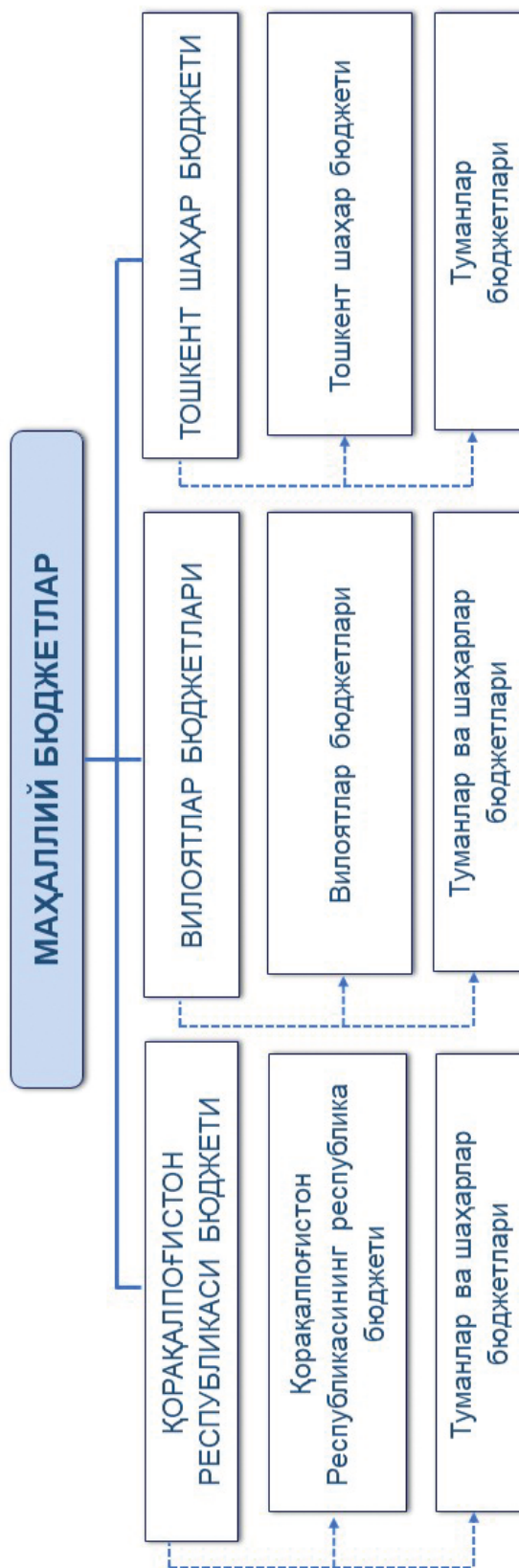
2024 йил 1 январдан бошлаб босқичма-босқич барча шаҳар ва туманларда “Маҳалла бюджети” тизими жорий этилади.

солиқларни ундириш кўрсаткичи паст бўлган туманларда “Маҳалла бюджети” тизими ҳуқуқий эксперимент тариқасида жорий этилди.

Т/р	Худуд номи	Туман номи
1.	Қорақалпоғистон Республикаси	Беруний
2.	Андижон вилояти	Андижон
3.	Бухоро вилояти	Олот
4.	Жиззах вилояти	Зомин
5.	Қашқадарё вилояти	Қарши
6.	Навоий вилояти	Кармана
7.	Наманган вилояти	Уйчи
8.	Самарқанд вилояти	Ургут
9.	Сурхондарё вилояти	Жаркўрғон
10.	Сирдарё вилояти	Сайхунобод
11.	Тошкент вилояти	Бўка
12.	Фарғона вилояти	Бағдод
13.	Хоразм вилояти	Боғот
14.	Тошкент шаҳри	Учтепа

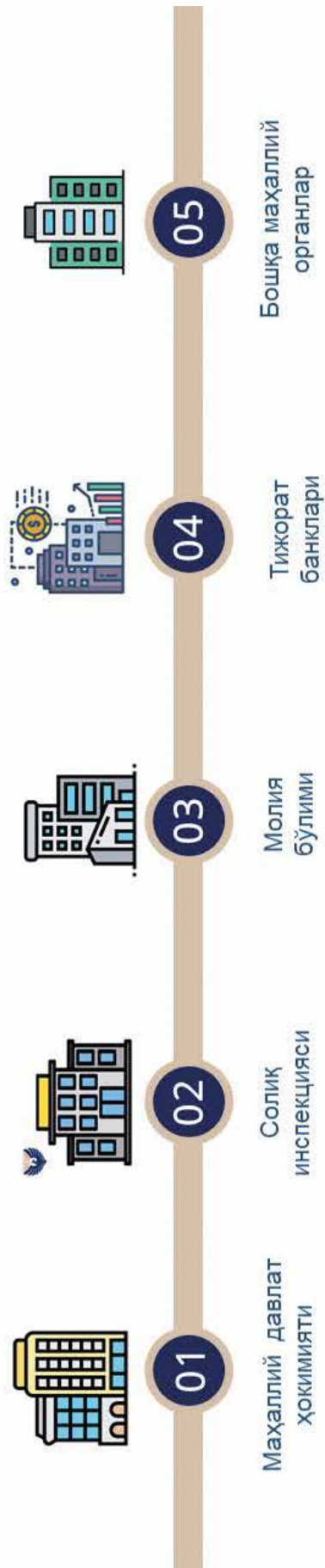
Маҳаллий бюджет

Маҳаллий бюджет мамлакатнинг ҳар бир ҳудудини иқтисодий-иҷтимоий ривожлантиришга бевосита таъсир этувчи энг муҳим дастак

МУҲИМ МАСАЛА: Бюджетлар ўртасидаги муносабатларни мувофиқлаштириш, маҳаллий бюджетларнинг даромад базасини тубдан мустаҳкамлаш ва уларнинг молиявий мустақиллигини таъминлаш муаммоси

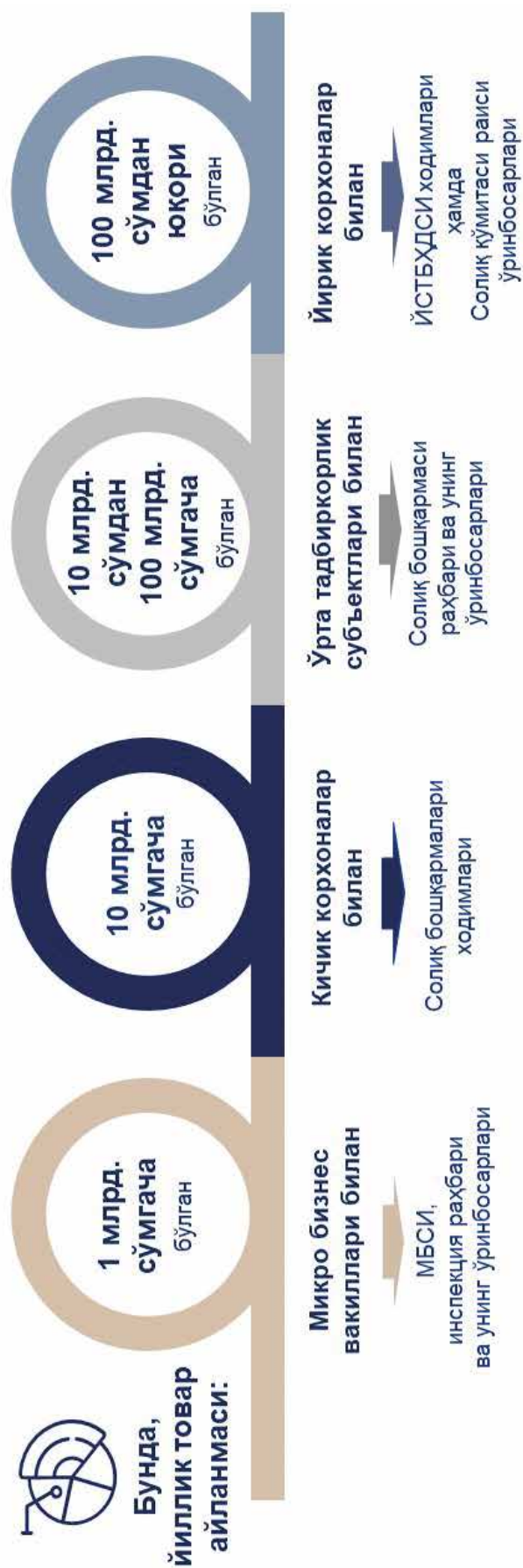
Маҳаллий бюджетларнинг даромадлар базасини кенгайтириш захираларини аниқлаш ишларини ташкил этиш

МАҚСАД: Ҳар бир туман (шаҳар)да қўшимча манбаларни излаш ва шу асосда маҳаллий бюджет даромадлари базасини кенгайтириш йўли билан Давлат бюджетни даромадлари параметрларининг сўзсиз бажарилишини таъминлаш.

Тадбиркорлар муаммосини ҳал қилишда солиқ органлари ходим ва раҳбарларини масъул этиб белгилаш тизими

Ваколат доирасида ҳар бир тадбиркорнинг мурожаати бўйича муаммосини ҳал қилишда солиқ органининг ходим ва раҳбарларини масъул этиб белгилаш тизими жорий этилади.

«Ижтимоий давлат» тамойили асосида маҳалла даражасида аҳолига сифатли ижтимоий хизмат ва ёрдамларни кўрсатиш тизимини ташкил этиш механизмлари

«Ижтимоий давлат» тамойили асосида маҳалла даражасида аҳолига сифатли ижтимоий хизмат ва ёрдамларни кўрсатиш тизимини ташкил этиш борасида амалга оширилган ишлар юзасидан қуйидагиларни эътиборингизга ҳавола этмоқчиман.

I. «Ижтимоий давлат» тамойилининг қонунчиликда акс этиши

Янги таҳрирда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Конституциясида **«Ўзбекистон — ижтимоий давлат»** деб эълон қилинди.

Ҳурматли Президентимиз **жорий йил 9 июнда** бўлиб ўтган президентлик сайлови муносабати билан ишлаб чиқилган сайловолди дастури, сайловолди ташвиқот ва тарғиботларида **аҳолини ижтимоий таъминлаш масаласини алоҳида фаолият йўналиши** сифатида белгилади.

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Либерал-демократик партиянинг **30 май куни** бўлиб ўтган XI съездида муҳтарам Президентимиз сайловолди дастурининг бешта асосий йўналиши бўйича нутқ сўзлади.

Ушбу 5 йўналишдан бири ижтимоий таъминот тизими бўлиб, унда Давлатимиз раҳбари ижтимоий таъминотга йўналтирилган маблағларнинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши ўтган даврга нисбатан **2,5 баробарга**, жумладан, **2016 йилдаги 0,9 фоиздан 2022 йилда 2,2 фоизгача** ошганлигини таъкидлади.

Шу билан бирга, **Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан** ижтимоий соҳани ислоҳ қилиш мақсадида **6 та вазирлик тизимида тарқоқ бўлган** ижтимоий хизматларни бирлаштиришни ҳамда **Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги** ташкил этилишини маълум қилган эди. Агентлик ходимларининг **камида 10 фоизи ногиронлиги бўлган шахслар** орасидан ишга қабул қилиниши, шунингдек, **ҳар бир маҳаллада профессионал ижтимоий** ходимлар фаолияти йўлга қўйилиши ва улар ижтимоий хизматларни манзилли асосда кўрсатишини маълум қилган эди.

Янгиланган Конституциямизда белгиланган ижтимоий давлат тамойиллари ва Давлат раҳбарининг сайловолди дастурида белгиланган вазифаларнинг ижросини таъминлаш мақсадида **2023 йил 1 июнда** Ўзбекистон Республикаси Президентининг **«Аҳолига сифатли ижтимоий хизмат ва ёрдам кўрсатиш ҳамда унинг самарали назорат тизимини йўлга қўйиш бўйича комплекс чора-тадбирлар тўғрисида»**ги ПФ–82-сон Фармони қабул қилинди.

Мазкур Фармон билан **Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурида Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги**, шунингдек, унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар **бошқармалари** ҳамда туман (шаҳар) ларда **«Инсон» ижтимоий хизматлар** марказлари ташкил этилди.

Маълумот учун, Ижтимоий ҳимоя тизими ходимларининг малакасини ошириш маркази. Ижтимоий ҳимояни ривожлантириш институти. Ижтимоий инспекция ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бошқармалари ташкил этилди.

Шу билан бирга, 6 та вазирлик томонидан бажариб келинган ижтимоий ҳимоя соҳасидаги вазифаларни амалга ошириш ва 15 та вазирлик ва идораларнинг ижтимоий ҳимоя соҳасидаги вазифаларини мувофиқлаштириш Агентлик томонидан бажарилиши белгиланди.

Маълумот учун:

2024 йил 1 январдан бошлаб, Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимидан болалар уйлари, Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги тизимидан меҳрибонлик уйлари, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари тизимидан вояга етмаганлар билан ишлаш секторлари ҳамда оилавий болалар уйлари;

2024 йил 1 августдан бошлаб, Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги тизимидан алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болалар учун ихтисослаштирилган мактаблар ва мактаб-интернатлар, кўп тармоқли ихтисослаштирилган мактабгача таълим ташкилотлари ҳамда ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасалари;

Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги тизимидан имкониятлари чекланган шахслар учун ихтисослаштирилган касб-ҳунар мактаблари;

2025 йил 1 январдан бошлаб Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги тузилмасига Ички ишлар вазирлиги тизимидан **Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсларни реабилитация қилиш марказлари**. Иқтисодиёт ва молия вазирлиги тизимидан **Ижтимоий суғурта жамғармаси** ўтказилмоқда.

Эндиликда, барча ижтимоий хизматлар ягона орган – **Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги ва унинг таркибига кирувчи ташкилотлар** томонидан амалга оширилади.

Барча давлат органлари ва ташкилотлари эҳтиёжманд аҳоли, ногиронлиги бўлган шахслар ҳамда ёлғиз кексалар ҳолидан хабар олиш, уларга ғамхўрлик қилиш ҳамда хайрия тадбирларини ўтказиш мақсадида **ҳар ҳафтанинг жума кuni «Меҳр ва саховат» кuni** деб белгиланди.

II. Маҳалла даражасида ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатишнинг ўзига хослиги

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан **2023 йил 28 сентябрда «Аҳолига ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»**ги ПҚ–319-сон қарори қабул қилинди. Қарор билан, **2023 йил 15 октябрдан** эксперимент тарихида **28 та** туман ва шаҳарларда **(рўйхати қарорнинг 1-илоvasида келтирилган)** «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари ташкил этилади ва **1 351 та** маҳаллага бириктирилган **720 нафар** ижтимоий ходимлар фаолияти йўлга қўйилади.

Жумладан, 1 351 та маҳалладаги 1 494 077 та oilаларда яшовчи 5 291 373 нафар аҳолига ижтимоий хизмат ва ёрдамлар кўрсатилади. Эксперимент натижалардан келиб чиқиб, **2024 йилнинг 1 январидан** бошлаб республиканинг

қолган **180 та** туман ва шаҳарларида ҳам ижтимоий хизмат ва ёрдамлар тизими йўлга қўйилади.

Қарор билан **ижтимоий ходим фаолиятини йўлга қўйиш, ижтимоий хизматлар соҳасини такомиллаштириш ва ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли қатлами билан ишлаш** йўналишлари белгиланмоқда.

Бундан ташқари, «Инсон» марказларида **руҳий-ижтимоий ёрдам мобил хизмати** ташкил этилади. Ушбу мобил гуруҳлар **юрист, психолог ва ижтимоий ходимлардан** иборат таркибда **тазйиқ ва зўравонликдан** жабрланган фуқароларга шoshiлишчи руҳий-ижтимоий, ҳуқуқий хизматларни сайёр (кўчма) тартибда кўрсатади.

Шунингдек, **15 октябрдан бошлаб:**

талабгорларни ўзгалар парваришига муҳтож бўлган **ёлғиз яшовчи** ёки **ёлғиз кекса** ва **ногиронлиги бўлган шахс деб эътироф этиш** ёки **бекор қилиш**, шунингдек, ёлғиз кексалар ва ногиронлиги бўлган шахслар **рўйхатига киритиш (ундан чиқариш)** «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари томонидан;

ёлғиз кексаларга хизмат кўрсатиш, ногиронлиги бўлган шахслар билан ишлаш, уларни касбга ва меҳнатга йўналтириш, психологик ва юридик ёрдам кўрсатиш, тазйиқ ва зўравонликка учраган шахслар билан ишлаш ҳамда ижтимоий нафақаларни **адолатли** ва **шаффоф тайинлаш** бўйича хизматларни **ижтимоий ходимлар томонидан** кўрсатиш йўлга қўйилади.

Таъкидлаш лозимки, Президентимизнинг 2023 йил 28 сентябрдаги ПҚ–319-сон қарорига асосан «Инсон» ижтимоий хизматлар марказларидаги **ижтимоий ходимлар гуруҳларининг** асосий вазифалари ва фаолият йўналишлари сифатида қуйидагилар белгиланди:

- оғир аҳволга тушиб қолган ва оғир аҳволга тушиб қолиш хавфи юқори бўлган шахслар ва oilаларга бевосита маҳалла даражасида комплекс ёндашув асосида **профессional ижтимоий хизматлар кўрсатиш**;
- ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳолининг эҳтиёжлари ва мавжуд имкониятларини **баҳолаш орқали уларга индивидуал тартибда ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатиш режаларини** ишлаб чиқиш;
- **индивидуал ижтимоий хизматлар режасига мувофиқ** ижтимоий хизматлар ва ёрдамларнинг кўрсатилишини ташкил қилиш, шунингдек, зарур ҳолларда индивидуал ижтимоий хизматлар режасига тегишли тузатишлар киритиб бориш;
- ички ресурсларни, шу жумладан ижтимоий қўллаб-қувватлаш бўйича **кўнгилчиларни** (қариндошлар, қўни-қўшнилар, волонтерлар) **ижтимоий хизмат ва ёрдамлар кўрсатишга жалб қилиш** ҳамда уларнинг мазкур соҳадаги фаолиятини мувофиқлаштириш;
- аҳолига давлат томонидан кафолатланган ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар тўғрисида, шунингдек, аҳолининг мазкур хизматларни олишга бўлган **ҳуқуқлари бўйича тушунтириш бериш**.

Қарорга асосан, **«маҳалла еттилиги»** томонидан ягона саволнома асосида маҳаллада ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли муаммоларини аниқлаш тизими йўлга қўйилади ҳамда «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари ва ушбу ҳудуддаги ижтимоий ходимларга **2023 йил 15 октябрдан 26 та** хизмат кўрсатиш вазифаси юклатилади. **2024 йил 1 январдан бошлаб яна қўшимча 22 та** ижтимоий хизмат йўлга қўйилиши режалаштирилмоқда.

Қарши тумани мисолида ижтимоий ҳимоя масалаларига оид **1 995** та мурожаат ўрганилганда, уларнинг **1 035 тасига (52 фоиз)** маҳалла даражасида ижобий ечим топиш имкони мавжудлиги маълум бўлди.

Шундан келиб чиқиб, ижтимоий хизматлар ва ёрдамларни **маҳалла даражасида манзилли кўрсатиш** олдимизда турган муҳим вазифа ҳисобланади.

«Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари ва ижтимоий ходимлар томонидан аҳолига қўйидаги ижтимоий хизматлар кўрсатилади:

1) васийликка, ҳомийликка, оилага тарбияга (патронат) ҳамда оилавий болалар уйига берилган болаларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, унинг турмуш шароитлари ва тарбияланишини назорат қилиш мақсадида қонунчиликда белгиланган тартибда **кузатишни (мониторинг) амалга ошириш;**

2) оғир аҳволга тушиб қолган ва оғир аҳволга тушиб қолиш хавфи юқори бўлган шахслар ва оилалар тоифаларига кирувчи шахсларга ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар тўғрисида **маълумот ҳамда тушунтиришлар бериш;**

3) ўзгалар парваришига муҳтож бўлган ёлғиз яшовчи ҳамда ёлғиз кексалар ва ногиронлиги бўлган шахсларга **ҳужжатларини расмийлаштириш ва қайта тиклашда ёрдам бериш;**

4) психологик-тиббий-педагогик комиссияларнинг **хулосасини олиш** учун **ари-за қабул қилиш** ва бошқалар.

Бундай хизматларни самарали ташкил қилиш учун, маҳаллаларда **тарғибот-ташвиқот ишларини** ҳам йўлга қўйишимиз лозим.

Яна бир масала, 2023 йил 1 ноябрга қадар «Ягона миллий ижтимоий ҳимоя» ахборот тизимида алоҳида электрон модулини (e-case) ишлаб чиқишни ва тўлиқ фаолият кўрсатишини таъминлашни режалаштирганмиз. Бунда, «Ижтимоий ҳимоя» АТга вазирлик ва идораларнинг ахборот базалари **интеграция қилинади.**

III. Эҳтиёжманд ва муҳтож шахслар номидан ҳаракат қилиш бўйича аризалар

Кўрсатиладиган айрим ижтимоий хизматлар учун **ижтимоий ҳимояга муҳтож шахснинг аризаси талаб қилинадиган** ҳамда **ариза талаб қилинмайдиган** тоифалар ҳам мавжуд бўлиб, ҳозирча бундай ҳолатларда ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар фақатгина эксперимент доирасидаги **28 та** туман (шаҳар)ларда йўлга қўйилади.

Республиканинг қолган ҳудудларида ижтимоий хизматлар амалдаги тартибга мувофиқ фуқаро мурожаатига асосан (анъанавий тарзда) хизмат кўрсатилади.

Хизматлар Агентлигининг **«Ягона миллий ижтимоий ҳимоя»** ахборот тизими орқали кўрсатилади. Ижтимоий ходимлар томонидан **алоҳида электрон модуль (кейс менежмент)** ёрдамида ҳар бир ижтимоий кейс (иш) учун индивидуал ижтимоий хизмат режаси тузилади.

IV. Яна бир масала, Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги томонидан ўтказилган хатлов натижасида мамлакатда **2 млн 391 минг** оғир ҳаётий вазиятга тушиб қолган шахслар аниқланди.

Жумладан, ногиронлиги бўлган шахслар ва оғир касаллар, ота-онаси хорижий мамлакатларга ишлаганга кетган болалар, тўлиқ бўлмаган оилалардаги болалар, ёлғиз яшайдиган ва ёлғиз кексалар, уйсиз шахслар, табиий офатлар ва фавқулодда вазиятлар қурбонлари бўлган оилалар ҳамда бошқалар.

Бундан ташқари, хатлов жараёнида оғир ҳаётий вазиятга тушиб қолган шахсларнинг **тиббий кўрикдан ўтишга**, санаторийларда **даволанишга**, озик-овқат маҳсулотлари ва дори-дармон воситалари сотиб олишга, психологик хизматларга, ҳуқуқий маслаҳатга ва доимий иш жойларига эҳтиёжлари борлиги аниқланган.

V. Соҳа бўйича сектор раҳбарлари олдида қуйидаги вазифалар мавжуд:

биринчидан, ижтимоий ходимлар учун маҳалла фуқаролар йиғинларининг биноларида алоҳида хона ажратиш билан боғлиқ ишларни тезлаштириш ҳамда хоналарни компьютер техникаси, интернет ва мебел жиҳозлари билан таъминлашга қаратилган ишларни ташкил этиш;

аҳоли учун қулай бўлган маҳалла фуқаролар йиғинлари, шунингдек ривожланган инфраструктура, интернет тармоғи билан таъминланган ҳудудлар ижтимоий ходимлар учун **алоҳида хона ажратишда** устувор аҳамият қаратиш тавсия этилади;

иккинчидан, «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари томонидан Агентлик ҳузуридаги уй-жой фондига эга бўлган муассасаларга олти ой муддатгача вақтинча рўйхатдан ўтказилган фуқароларнинг қайд варағини «Инсон» ижтимоий хизматлар марказларига тақдим этиш;

ички ишлар органлари томонидан «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари билан ўзаро маълумот алмашиш тизимини йўлга қўйиш зарур бўлади;

учинчидан, «Инсон» ижтимоий хизматлар марказларидаги ижтимоий ходимлар гуруҳлари томонидан ишлаб чиқилган индивидуал тартибдаги ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатиш режалари давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва бошқа ташкилотлар томонидан ўз ваколатлари доирасида бажарилиши таъминлаш устидан назорат ўрнатиш;

тўртинчидан, ўзгалар парваришига муҳтож бўлган ёлғиз яшовчи ҳамда ёлғиз кексалар ва ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳужжатларини расмийлаштириш ва қайта тиклашда ёрдам бериш;

профилактика инспекторлари ва **маҳалла раислари** томонидан мавжуд базадан самарали фойдаланган ҳолда ижтимоий ходимларни **керакли маълумот ва ҳужжатлар** билан таъминлашлари лозим;

бешинчидан, васийликка, ҳомийликка, оилага тарбияга (патронат) ҳамда оилавий болалар уйига берилган болаларнинг олинганларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш;

«Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари томонидан **прокуратура органларига** киритилган ахборотлар бўйича тегишлича қонун ҳужжатларига мувофиқ таъсир чораларини, зарур ҳолларда **суд органларига даъво** (протест) киритиш назарда тутилади;

олтинчидан, «Инсон» ижтимоий хизматлар кўрсатиш марказлари томонидан тасдиқланган график асосида ўзгалар парваришига муҳтож бўлган ёлғиз яшовчи ҳамда ёлғиз кексалар ва ногиронлиги бўлган шахслар туман тиббиёт бирлашмасида чуқурлаштирилган тиббий кўрикдан ўтказилиши устидан назорат ўрнатиш;

еттинчидан, ички ишлар органларининг муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсларни реабилитация қилиш марказларида ижтимоий ҳимояга муҳтож шахслар учун алоҳида вақтинчалик бошпаналар (шелтерлар) фаолияти йўлга қўйиш;

вақтинчалик бошпаналар (шелтерлар)га жойлаштиришини «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари директорлари **қарорлари асосида** амалга оширишни таъминлаш;

саккизинчидан, «Инсон» ижтимоий хизматлар кўрсатиш марказлари билан бир-галикда туман (шаҳар)да ижтимоий ходимларнинг кадрлар захирасини шакллантириш ҳамда уларни доимий янгилаб бориш тизимини яратиш;

тўққизинчидан, аҳолининг ижтимоий хизматлар олиш борасидаги ҳуқуқий он-гини ошириш учун ҳудудларда тарғибот-ташвиқот ишларини олиб бориш.

ОАВ ҳамда ижтимоий тармоқлар (контент, жумладан **ролик** ва **вайнлар**) орқали **ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар** кўрсатишининг янги тизимининг **самарали, халқчил ва манзилли эканлигини** аниқса **маҳалла раислари, фаолла-ри, «маҳалла еттиллиги»** томонидан тарғиб қилиш тавсия этилади;

МАВЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

[illegible]

ИЖТИМОЙ ХОДИМ

39 ТУРДАГИ ИЖТИМОЙИ ХИЗМАТЛАР КЎРСАТИШ
(АРИЗА КИРИТИШ)

15 ОКТЯБРЬ 2023

25 ТА ИЖТИМОЙ ХИЗМАТ

Оғир ахволга тушиб қолган (тушиб қалиш хавфи юқори бўлган) шаксларга ижтимоий хизматлар ва ёрдамчилар тўғрисида маълумот бериш

Қарши туманида ИЖТИМОЙ СОҲАДА келиб тушган МУРОЖААТЛАРНИНГ
52 фойзини (1 035 фукаро) жойида ҳал қилиш мумкин эди

1 ЯНВАРЬ 2024

41 ТА ИЖТИМОЙ ХИЗМАТ

Васийликка, ҳомийликка, оилага тарбияга (патронат) ҳамда оилавий болалар уйига берилган болаларнинг туруш ва тарбия шароитларини мониторинг қилиш.

Чуқурлаштирилган tibbiy кўрикдан ўтказиш графигини тузиш Қариндошлари ва яқин инсонлари ўртасидаги муносабатларни тик Хужжатларини расмийлаштириш ва қўйта тиклашда ёрдам бериш

7

Ногиронлиқни белгилаш ва ногиронлик гуруҳини ўзгартириш учун ариза
Протез-ортопедия ва реабилитация воститаларини ажратиш бўйича ариза

2

Қам таъминланган оқилларга давлат томонидан кафолатланган барча хизматлардан фойдаланилишини таъминлаш

Қам таъминланган деб эътибор этилганниги тўғрисида маълумотномами олиш

Мақтабга таллим ташкилотларига жойлаштириш бўйича арза

8

Хайти ва соғлиғига белвосита хавф нақадд боғалар маълумотларини васийлик қилиш ва ҳаммалик организмга ақил тайинлаш учун юбориш

Республика маркази ва ҳудудий бўлинмалари реабилитация қилинган ҳамда ҳимоя ордери берилган шахсларни сайёр мониторинг қилиш

80 ёшга тўлган кексаларга қараб туриш ҳақиқий ҳолатларини текшириш

1 ك

1 гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсга ёки 18 ёшгача ногиронлиги бўлган болага қараб туриш ҳақиқий ҳолатларини текшириш далолатномаси расмийлаштирилиши*

2

Бшга доир нафақаси тўғрисида электрон аризани юбориш

5

Егин ва ота-она қарамогидан наҳр ум бўлган болаларни ўз оиласига олиши мумкин бўлган шахслар буйратини шакллантириш

Ота-оналик ҳуқуқидан наҳр ум қилинган егин уларнинг ота-оналик ҳуқуқини чеклаш

Ўзгусида қарор қабул қилинган оилаларни мониторинг қилиш

Боланинг ота-онаси қарадлгити ҳақида бир йил давомидида маълумотлар бўлмаса, уларни "Бодарам ҳуқуқлар" даб топши чораларини қўриш

Боқувчисини аўтоҳталлик пенсиясини белгиллаштириш бўйича ариа

Мақтаб ва мактабгача таълим ташкилотларига жойлаштириш

ИЖТИМОЙ ҲИМОЯГА МУХТОЖ АХОЛИ НОМИДАН 20 ТУРДАГИ ХИЗМАТЛАР БЎЙИЧА АРИЗА КИРИТИШ ЖОРИЙ ҚИЛИНАДИ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ЎЛМАТИЙ АГЕНТЛИГИ

МАҲАЛЛАДА ВА "ИНСОН" МАРКАЗЛАРИДА КЎРСАТИЛАДИГАН ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР 3

15 ОКТЯБРЬ 2023

11 ТА ИЖТИМОЙ ХИЗМАТ

Оғир ҳаётий вазиятга тушган шахслар (ёқира кексалар, ёқира яшовчи кексалар, ногиронлиги мавжуд бўлганлар, кам таъминланганлар, тазйик ва зўравонликка учираганлар, қарамонликка қолган болалар) ва оилаларга социал-психолог хизматини кўрсатиш

Нафақа ва моддий ёрдам пули рад этилган фуқароларга тушунтиришлар бериш

Ҳар йили бир мартаба графика асосида чуқурлаштирилган тиббий кўридан ўтказиш ишларини ташкил этиш

Ушлар парваршига мўҳом бўлган шахс деб эълнроф этиш / беқор қилиш "Сақоват" ва "Муруват" интернет уйларига жойлаштириш учун мурожаатларни қабул қилиш

Ногиронлиқни белгилаш ва ногиронлик гуруҳини ўзгартриш Протез-ортопедия ва реабилитация воситалари билан таъминлаш учун сертификатни расмийлаштириш

Мўҳомларга реабилитация қилишнинг техник воситаларини (шнртиаш, масаноси, қўллик, таёк, қосса, тирсали, қўллик, таёк, қўл оиналар, учун қосса, қўллик, масаноси (қадмон) ва бошқалар) тарқатиш

Ногиронлиги бўлган шахсларни реабилитация қилиш ва протезлаш миллий марказида стационар шароитда даволаниш учун йўлланма бериш

Ногиронлиги бўлган болаларни ижтимоий мослаштириш, уларга қасб-ҳунар ўргатиш учун йўлланмалар бериш

"Параспорт ўйинларида тасниф қондалари ва принциплари"га ҳура параспорт билан шуғулланишлари бўйича таъснларни расмийлаштириш

28

ТУРДАГИ ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР КЎРСАТИШ

"ИНСОН" МАРКАЗЛАРИ

1 ЯНВАРЬ 2024

17 ТА ИЖТИМОЙ ХИЗМАТ

Ешга доир, ногиронлик, боқувчисини йўқотганлик, ногиронлиги бўлган болаларни парваршилабган оналар учун ва бола тутилганда бериладиган нафақаларни тўлаш Дафн нафақасини тўлаш

Маданий тадбирлар ташкил этиш

Болалар реабилитация тадбирларини туман тиббиёт бирлашмасида, шу жумладан нодавлат-нотинкорат ташкилотлар билан ҳамкорликда ўтказишни таъминлаш

Алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болаларга таълим муассасаларида таълим ва тарбия беришга мўҳомланган гуруҳларини ташкил этиш

Кам таъминланган оилаларга болалар нафақаси ва моддий ёрдам таъинлаш учун аризаларни "Ижтимоий ҳимоя ағона реестри" ақборот тизимига киритиш

Етим ва ота-она қарамондан маҳрум бўлган болаларни ўз оиласига олиш истагидаги номзодларни ўқитиш

Боланинг ҳаёти ёки соғлиғига бевоқиф хавф солаётган оимиллар баргараф этилганда ота-оналик ҳуқуқларини тиклаш чораларини кўриш

18 ёшгача бўлган оналар ва оталарни ота-оналик қўнималарини ривожлантиришга, фарзанд парваршишга ўқитиш

Тазйик ва зўравонликка учираган хотин-қизлар ва уларнинг воқеа етмаган фарзандларининг йўқотилган ҳужжатларини тиклашни ташкил қилиш

Қасб-ҳунарга ўқитиш марказларида қасбга ўргатишга йўлланма бериш

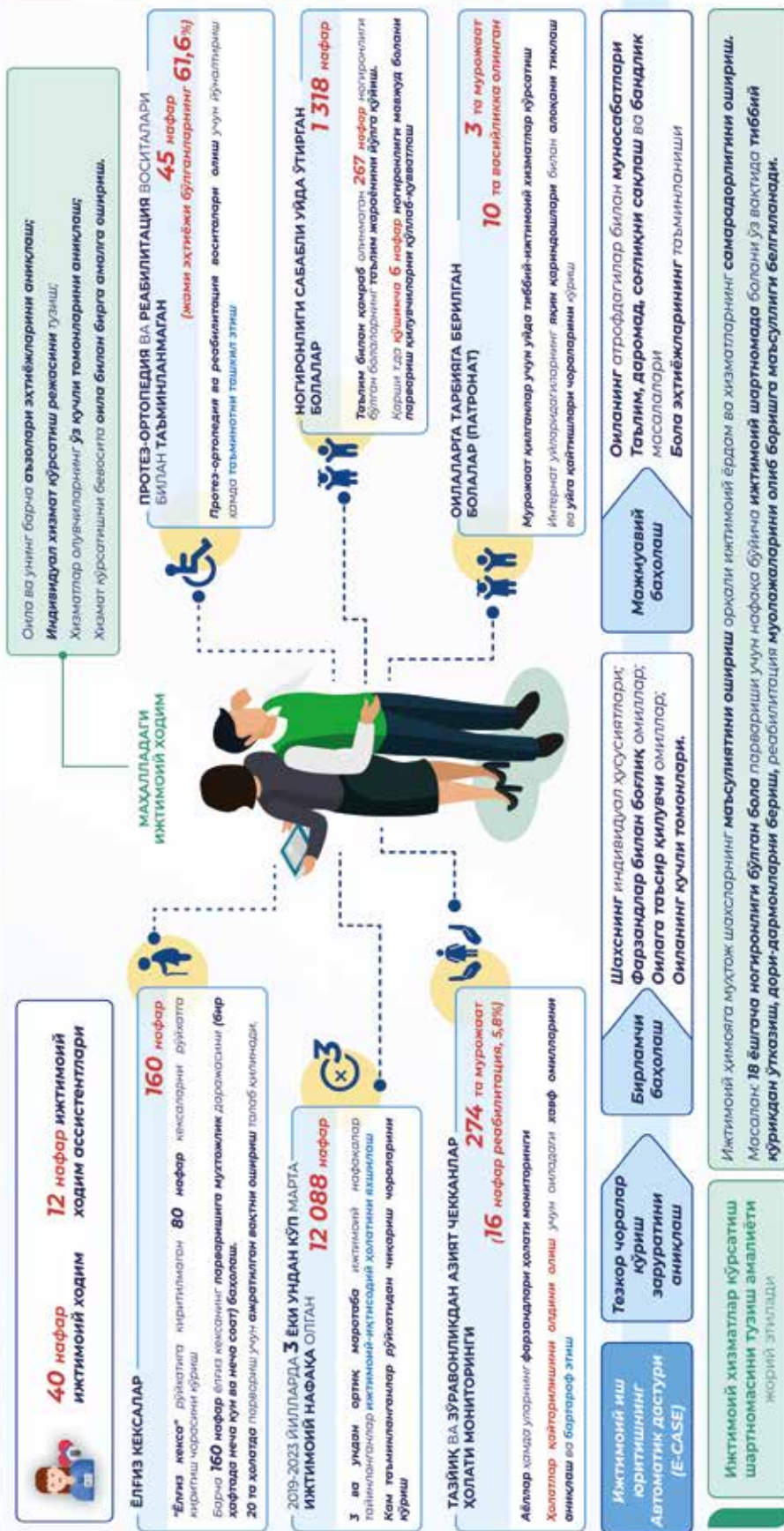
Ҳуқуқларини ҳимоя қилишда судларга ариза (шнморт) ва даъволар киритиш

ЎЗБЕКИСТОН РИМОУА
MILLY AGENTLIGI

4

ИЖТИМОЙ ХОДИМНИНГ БИРЛАМЧИ ВАЗИФАЛАРИ (ҚАРШИ ТУМАНИ МИСОЛИДА)

“ИНСОН” ИЖТИМОЙ
ХИЗМАТЛАР МАРКАЗИ

ҚАМБАҒАЛЛИКНИ
ҚИСҚАРТИРИШ ВА
БАНДЛИК БЎЛИМЛАРИ

Ногиронлиги бўлганларни, тазйикка учираган аёлларни ҳамда васийликка берилган болаларни касб-ҳунарга ўқитиш ва бандлигини таъминлаш;

Ишга жойлашиш учун тавсия берилган 1151 нафар ногиронлиги бўлганларнинг 102 нафари ишга жойлаштирилган.

11%

ТИББИЁТ
МУАССАСАЛАРИ

Ёлғиз яшайдиган ҳамда ёлғиз кексалар бўлган ногиронлиги ҳар йили бир нартаба график асосида тиббий кўрикдан ўтказиш, бепул дори билан таъминлаш

Латронож ҳамширалари йил бошидан факат 4 нафар қариянинг уйига ташриф буюрган

80 нафардан факат 5 нафар қария бепул дори билан таъминланган.

ЁШЛАР СИЁСАТИ ВА
СПОРТ БОШҚАРМАЛАРИ

Бассейн-даволаш ва соғломлаштирувчи жисмоний тарбия учун спорт заллардан фойдаланишни ташкил этиш.

Спорт билан шуғулланишга лойқатли 18-35 ёш оралиғида ногиронлиги бўлган 391 нафар шахсларнинг факат 25 нафари билан шуғулланмоқда

6,4%

АДЛИЯ БЎЛИМИ,
ИЧКИ ИШЛАР БЎЛИМИ

Оғир ҳаётий вазиятга тушган шахсларнинг ҳужжатларини расмийлаштириш ёки қайта тиклаш.

Ёлғизлар мулклари уларнинг ихтиёрсиз бошқа одамлар номига ўтказилиши ҳолатлари олдини олиш.

427 нафар қария вафот этишдан олдин уй-жойларини яқинлари номига расмийлаштириб берган (йил бошидан)

34 нафар қариянинг мол-мулки улимидан кейин ҳеч кимга расмийлаштирилмаган

МАКТАБГАЧА ВА
МАКТАБ ТАЪЛИМИ
БЎЛИМИ

Психологик - тиббий - педагогик комиссия хулосаси асосида таълимни ташкил қилиш.

267 нафар алоҳида таълимга эҳтиёми бўлган болалар учун мақбул шакл асосида таълимни йўлга қўйиш.

Реабилитация марказларига жойлаштирилган аёллар фарзандлари таълим жараёни узлуксизлигини таъминлаш.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ИЧКИ ИШЛАР ВЕЗИРАТИ
MILLIY AGENTLIGI

ҚАРШИ ТУМАНИ "ИНСОН" ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР МАРКАЗИ ХОДИМЛАРИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ

Маслаҳатчи ва
менеджерлар
2
та

Ижтимоий хизматлар кўрсатилиши ҳамда ижтимоий ходимларни ўқитиш ва
малакаси оширилишини назорат қилади (виллоят бошқармасида)

Катта
ижтимоий
ходим
1
та

Ижтимоий ходимлар фаолиятини мувофиқлаштиради ва назорат қилади,
жумладан, ижтимоий ходим томонидан индивидуал хизмат кўрсатиш
режаси тўғрисида тузиллишини текширади

Супервайзер
1
та

Ижтимоий ходимларни қўллаб-қувватлайди ва тегишли маслаҳатлар
беради, жумладан, ижтимоий ходим томонидан индивидуал хизмат
кўрсатиш режаси тўғрисида тузиллишини текширади

«Инсон»
маркази
операторлари
2
та

Мурожаатчиларга ижтимоий ёрдамлар бўйича дастлабки маслаҳат беради
ёки бошқа муассасаларга тегишлилиги бўйича йўналтиради

Ижтимоий
ходимлар
40
та

Омалар ва шахслар ижтимоий ҳолатини баҳолаб, индивидуал хизмат
кўрсатиш дастурини тузади ва амалга оширади

Ижтимоий
ходим
ассистентлари
12
та

Узгалар парварлишига муҳтож ёлғиз кекса ва ногиронлиги бўлган
шахсларга ижтимоий-маиший хизматларни кўрсатади (айкал таъбирлаш,
дори-дармон ва маҳсулотларни етказиб бериш, уйни тозалаш ва гигиена
жараёнларида қўмақлашиш)

ИНСОН МАРКАЗЛАРИ СТРУКТУРАСИ

6

"ИНСОН" МАРКАЗЛАРИ ТАШКИЛ ЭТИЛАДИГАН ТУМАН ВА ШАҲАРЛАРДА ИЖТИМОЙ ХОДИМЛАР Сони

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН Р.
БЕРУНИЙ Т. **28**
ХҲЖАЙЛИ Т. **18**

САМАРҚАНД В.
ПАХТАЧИ Т. **26**
КАТТАҚўРҒОН Ш. **10**

АНДИЖОН В.
АНДИЖОН Ш. **28**
ХҲЖАБОБ Т. **18**

СУРХОНДАРЁ В.
ТЕРМИЗ Ш. **20**
УЗУН Т. **26**

БУХОРО В.
ҚОРАҚҮЛ Т. **26**
ПЕШКУ Т. **20**

СИРДАРЁ В.
ХОВОС Т. **14**
ГУЛИСТОН Ш. **12**

ЖИЗЗАХ В.
БАХМАЛ Т. **22**
ФАЛЛАОРОЛ Т. **26**

ТОШКЕНТ В.
ТОШКЕНТ Т. **26**
ЯНГИЙҮЛ Т. **28**

ҚАШҚАДАРЁ В.
ҚАРШИ Т. **40**
ДЕҲҚОНОБОД Т. **22**

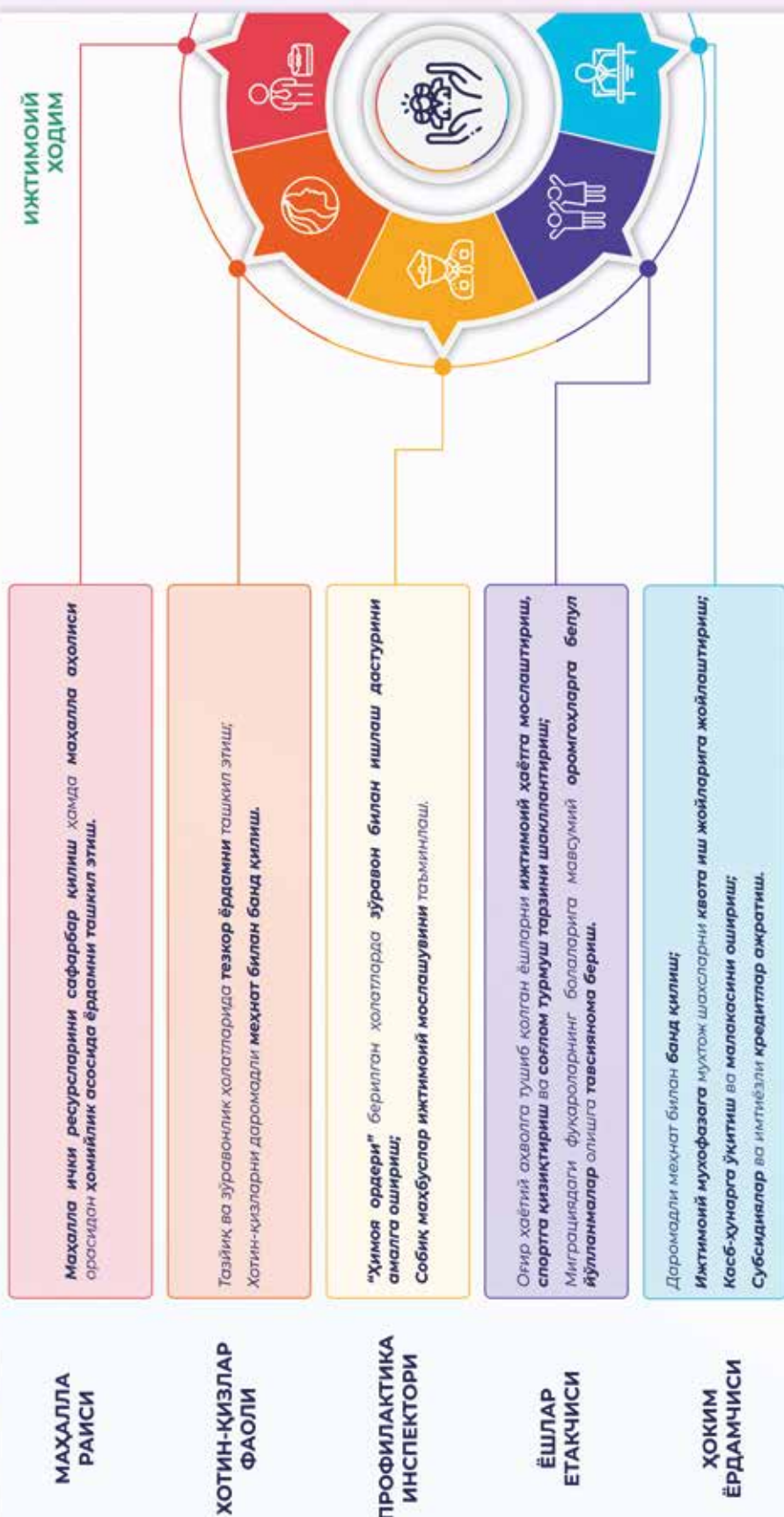
ФАРҒОНА В.
ФАРҒОНА Ш. **46**
ДАНҒАРА Т. **22**

НАВОИЙ В.
КОНИМЕХ Т. **6**
НАВОИЙ Ш. **22**

ХОРАЗМ В.
УРҒАНЧ Т. **28**
ЯНГИБОЗОР Т. **14**

НАМАНҒАН В.
ЧУСТ Т. **36**
КОСОНСОЙ Т. **24**

ТОШКЕНТ Ш.
ОЛМАЗОР Т. **44**
М-УЛУҒБЕК Т. **46**

АҲОЛИ ФИКРИ - ИЖТИМОЙ ХОДИМ ФАОЛИЯТИНИНГ АСОСИЙ БАҲОСИ

Ҳар бир кўрсатилган ижтимоий хизмат ва хизмат кўрсатиш сифати бўйича аҳоли ва маҳалла раиси томонидан баҳолаш тизими яратилади ва уларнинг фикрлари асосида:

- хизмат кўрсатиш тизимини такомиллаштириш;
- ходим фаолиятини рағбатлантиришда (интизомий чора кўришда) фойдаланиб борилади;
- балларнинг 20 фоизи маҳалла раисининг ҳулосаси асосида белгиланади.

КРІ АСОСИДА БАҲОЛАШ

"ИНСОН" МАРКАЗ

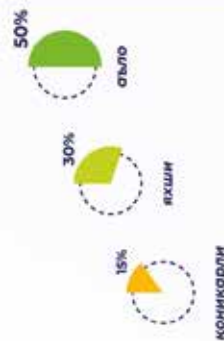
- ✓ Ногиронлик гуруҳини ўзгартриш бўйича муружаатлар
- ✓ Ёлғиз кексаларнинг ўзгалар парваришига боғлиқлик даражасининг оғирлашмаслиги
- ✓ Ижтимоий нафақа ва моддий ёрдам такрорий (3 мартадан ёни ундан кўп) олиш ҳолатларининг камайиши
- ✓ "Химоя ордери" берилган аёлларнинг реабилитация қилиниши
- ✓ Ногиронлиги бўлган шахсларни протез-ортопедия бўюмлари билан таъминлаш ва уларни банд қилиш
- ✓ "Саховат" ва "Муруват" интернат уйларига жойлаштириш бўйича муружаатлар

ИЖТИМОЙ ХОДИМ

- ✓ Ёлғиз яшайдиган ҳамда ёлғиз кексаларни аниқлаш ва рўйхатга олиш
- ✓ Ногиронлиги сабабли уйда ўтирган болаларни таълимга жалб қилиш
- ✓ Ота-она қаромонисиз қолган болаларни аниқлаш
- ✓ Ёлғиз кексаларнинг яқинлари ва қариндошлари билан ижтимоий алоқаларини тиклаш
- ✓ Ногиронлик белгилари мавжуд шахсларни аниқлаб, уларга ногиронлик белгиланиши чораларини кўриш

РАҒБАТЛАНТИРИШ

Ижтимоий химоя миллий платформаси асосида устима белгилан

Малака ошириш курсларида ўқиш имконияти

Ўқишга қабул қилиш бўйича тавсиянома бериш

Хизмат логонлари бўйича кўтарилиш

МАЛАКА ОШИРИШ ВА ЎҚИТИШ

ЮНИСЕФ томонидан 6 кунлик малака ошириш курси

"Инсон" марказлари ва мобил гуруҳлар мутахассислари учун базавий онлайн тренинг (4 та модуль)

Модуль кредит тизими бўйича қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш.

Давомийлиги - 626 соат. Онлайн (48 соат), офлайн ва мустақил таълим (350 соат), амалиёт (228 соат)

Колумбия университети Ижтимоий иш мактаби билан:
Кадрларини ўқитиш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш дастурларини ташкил этиш

Германия халқаро ҳамкорлик ташкилоти билан:
Ижтимоий ходимлар учун модул-кредит тизими асосида малака ошириш;
Ходимлар профессионал-шахсий эҳтиёжларига кўра гибрид онлайн/офлайн ўқув модуллари.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҲАҚҚЛА АҲДЛАРИ АҲВАЛЛАРИ
АҲВАЛЛАРИ АҲВАЛЛАРИ

2023 йил 28 сентябрь

АҲВАЛЛАРИ АҲВАЛЛАРИ АҲВАЛЛАРИ
АҲВАЛЛАРИ АҲВАЛЛАРИ АҲВАЛЛАРИ
АҲВАЛЛАРИ АҲВАЛЛАРИ АҲВАЛЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҚАРОРИ ҚАБУЛ
ҚИЛИНДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АҲВАЛЛАРИ АҲВАЛЛАРИ АҲВАЛЛАРИ

9

«ИНСОН» ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР МАРКАЗЛАРИДАГИ ИЖТИМОЙ
ХОДИМЛАР ГУРУҲЛАРИНИНГ АСОСий ВАЗИФАЛАРИ ВА ФАОЛИЯТ
ЙЎНАЛИШЛАРИ:

Оғир аҳволга тушиб қолган ва оғир аҳволга тушиб қолиш хавфи юқори
булган шахслар ва оилаларга (кейинги ўринларда — ижтимоий химога
муҳтож аҳоли) бевосита маҳалла даражасида комплекс ёндашув асосида
профессионал ижтимоий хизматлар кўрсатиш;

Ижтимоий химога муҳтож аҳолининг эҳтиёжлари ва мавжуд
имкониятларини баҳолаш орқали уларга индивидуал тартибда ижтимоий
хизматлар ва ёрдамлар кўрсатиш режаларини ишлаб чиқиш;

Индивидуал ижтимоий хизматлар режасига мувофиқ ижтимоий
хизматлар ва ёрдамларнинг кўрсатилишини ташкил қилиш, шунингдек,
зарур ҳолларда индивидуал ижтимоий хизматлар режасига тегишли
тузатишлар киритиб бориш;

Ички ресурсларни, шу жумладан ижтимоий қўллаб-қувватлаш бўйича
қўлғилиқларни (қариндошлар, кўни-қўшнilar, волонтерлар) ижтимоий
хизмат ва ёрдамлар кўрсатишга жалб қилиш ҳамда уларнинг мазкур
соҳадаги фаолиятини мувофиқлаштириш;

Аҳолига давлат томонидан кафолатланган ижтимоий хизматлар ва
ёрдамлар тўғрисида, шунингдек, аҳолининг мазкур хизматларни олишга
булган ҳуқуқлари бўйича тушунтириш бериш.

ДАВЛАТ ТОМОНИДАН ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР ВА ЁРДАМЛАР
КўРСАТИШДА ИЖТИМОЙ ХИЗМАТЛАР КўРСАТИШ
ШАРТНОМАСИНИ ТУЗИШ АМАЛИЙТИ ЖОРИЙ ЭТИШ ЮЗАСИДАН
ТАКЛИФЛАР КИРИТИШ ТОПШИРИЛДИ (2024 йил март)

ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИ РАҲБАРЛАРИ ИЖТИМОЙ
ХИЗМАТЛАР ВА ЁРДАМЛАР КўРСАТИШДА ИЖТИМОЙ
ХОДИМЛАРГА ҲАР ТОМОНЛАМА ҚУМАҚ БЕРИШ БўЙИЧА ШАҲСАН
МАСЪУЛ ВА ЖАВОБГАР ЭКАНЛИГИ БЕЛГИЛАНДИ

Узгалар парваришига муҳтож булган ёлғиз яшовчи ёки ёлғиз кекса ва ногиронлиги
булган шахс деб эътироф этиш ёки бекор қилиш «Инсон» ижтимоий хизматлар
марказларининг қарорига асосан амалга оширилади.

«Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари директорларига муайян яшаш жойига эга
булмаган ижтимоий химога муҳтож аҳолини Агентлик ҳузуридаги уй-жой фондига эга
булган муассасаларга олти ой муддатгача вақтинча рўйхатдан ўтказиш ҳуқуқи берилди.

Ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатилишининг янги тизимини йўлга қўйиш
жараёнида юзага келадиган тизимли муаммоларни бартараф этиш чораларини кўриб
бориш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирига юқлатилди.

Эксперимент даврида туман (шаҳар) ҳокимликлари «Инсон» ижтимоий хизматлар
марказларида аҳолига ижтимоий хизматлар ва ёрдамларни кўрсатиш тизимини
ташкил этиш бўйича «йўл хариталари» тасдиқлайди.

Давлат хизматлари марказлари ва уларнинг филиалларида ижтимоий химога
муҳтож аҳолига ижтимоий хизматлар ва ёрдамлар кўрсатишга иктисослашган
«Ижтимоий хизмат дарчалари» фаолияти йўлга қўйилади.

“Маҳалла еттилиги”нинг касбий ўсишини ташкил этиш ва фаолиятнинг энг муҳим самарадорлик кўрсаткичлари асосида баҳолаш механизмлари

Президентимиз ташаббуслари билан 2022 йилда давлат фуқаролик хизматчиларининг ҳуқуқий мақомини белгиловчи ва улар фаолиятини ягона қоидалар асосида тартибга солувчи **“Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги Қонун** қабул қилинди.

Давлат фуқаролик хизматининг асосий принциплари қуйидагилардан иборат:

- давлат фуқаролик хизмати тизимининг ягоналиги ва барқарорлиги;
- қонунийлик;
- адолатлилик;
- **халққа хизмат қилиш**;
- давлат органларининг ва мансабдор шахсларнинг жамият ҳамда фуқаролар олдида масъуллиги;
- инсон ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг устуворлиги;
- очиқлик ва шаффофлик;
- холислик, профессионаллик ва компетентлик;
- давлат фуқаролик хизматига киришда Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг тенг ҳуқуқлилиги;
- давлат фуқаролик хизматчиларининг ҳуқуқий ва ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиниши.

Қонунга мувофиқ, **халққа хизмат қилиш** — давлат фуқаролик хизматининг **асосий принципи** этиб белгиланди.

Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистонда **97 минг нафарга яқин давлат фуқаролик хизматчиси** фаолият юритмоқда.

Давлат фуқаролик хизматчисининг қуйидаги ҳуқуқлари Қонун билан ҳимоя қилинади:

- касбий компетенциялари ва алоҳида хизматлари учун рағбатлантирилиш;
- мунтазам равишда малакасини ошириб бориш;
- белгиланган тартибда дам олиш;
- ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиниш, давлат пенсия таъминотини олиш;
- **давлат органи раҳбариятининг ноқонуний топшириқ ва талабларини бажаришдан бош тортиш**;

– коррупциявий ҳолат тўғрисида хабар берган тақдирда давлат ҳимояси билан таъминланиш;

– ўзининг шаъни, кадр-қиммати ва ишчанлик обрўсининг ҳурмат қилиниши.

2019 йилда Ўзбекистон Республикаси **Президенти ҳузурида** Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги ташкил этилди.

Ўзбекистон Республикасининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги Қонунида белгиланганидек, Давлат хизматини ривожлантириш агентлигининг **ваколатлари** қуйидагилардан иборат:

– давлат фуқаролик хизмати соҳасидаги ягона давлат сиёсатини амалга ошириш;
– давлат органларининг кадрлар сиёсати соҳасидаги фаолиятини ўз ваколатлари доирасида мувофиқлаштириш;

– давлат фуқаролик хизмати соҳасида кадрларни бошқариш ва инсон ресурсларини ривожлантиришнинг инновацион усулларини жорий этиш;

– кадрларни давлат фуқаролик хизматига танлов асосида қабул қилишни ташкиллаштириш;

– давлат фуқаролик хизматчилари фаолияти самарадорлигини баҳолашнинг ўлчанадиган индикаторлар тизимини жорий этиш.

Давлат фуқаролик хизматини эгаллаш тизими:

1. 2020 йилга қадар вакант лавозимлар очик эълон қилинмаган;
2. Ишга кирувчи фуқародан **16 та ҳужжатнинг қоғоз шакли** талаб қилинган.
3. Фуқаролар ҳеч қандай синовсиз ишга қабул қилинган.
4. Ишга кириш **3–5 ой** вақт талаб қилган.
5. Лавозимларнинг **25–30 фоизи** вакант сақланган (қисқартиришлардан ҳимоя учун).

6. Ишга кириш тўғрисидаги аризаларга муносабат билдирилмаган.

Бу борада 2020 йил август ойидан танлов тизими жорий этилди. Бунда:

1. Ваканциялар vacancy.argos.uz ягона очик порталида эълон қилинади.
2. Қоғоз шаклида бирорта ҳужжат талаб этилмайди.
3. Ягона миллий меҳнат тизимида ваканция пайдо бўлса, автоматик тарзда порталда кўринади.

4. Номзодлар комиссия томонидан баҳоланади.

5. Номзод **3 босқичли танловдан** сўнг ишга қабул қилинади.

6. Танлов синовлари барча учун ягона тартибга мувофиқ ўтказилади.

7. Битта вакант ўрин **20–25 кунда** ёпилади.

8. Ваканциялар даражаси ўртача **8–10 %**ни ташкил этади.

9. Номзоднинг аризасига **3 кун** ичида асослантирилган жавоб юборилади.

3 йил давомида 150 мингта танлов ўтказилди, **1,6 млн** дан ортиқ номзод танловларда қатнашди. **52 000** нафар малакали кадр ишга қабул қилинди.

Шундан:

Ишга қабул қилинганларнинг **17 628** нафари хотин-қизлар;

18 100 нафари – 30 ёшгача бўлган ёшлар;

8 900 нафари давлат хизматига биринчи маротаба қабул қилинганлар.

Танловлар ғолибларининг **15 992** нафари ташкилотнинг ўз тизимидан;

34 108 нафар танлов ғолиби бир тизимдан бошқасига ўтган;

18 500 нафар танлов ғолиби ОТМларнинг охириги **5 йиллик** битирувчиси.

“Маҳалладан республикагача” тамойили асосида раҳбарларни тайёрлаш тизими:

Президент ташаббуси билан **давлат фуқаролик хизматининг энг қуйи бўғини маҳаллагача туширилди.**

30 000 дан ортиқ давлат фуқаролик хизматчиси энг қуйи поғонада халққа хизмат қилмоқда. **9 442 та** маҳаллада – хоким ёрдамчилари, хотин-қизлар фаоли, ёшлар етакчилари ва ижтимоий хизмат кўрсатувчи ходим фаолият юритяпти.

Раҳбарлик учун миллий кадрлар захираси **энг қуйи бўғинни кўрган “маҳалладаги учлик” орасидан** танлаб олинмоқда.

Маҳалладаги “тўртлик”ни лавозимларга тайинлашда **тўлиқ танлов тизими** жорий этилган бўлиб, жараён ягона тартиб (*барча учун ягона малака талаблари*) асосида ташкил этилади.

**Давлат фуқаролик хизмати тизимида секторлар фаолияти
самарадорлигини баҳолашга оид
МАЪЛУМОТ**

Давлат хизматини ривожлантириш агентлигининг асосий вазифаларидан бири сифатида **давлат фуқаролик хизматчилари фаолияти самарадорлигини баҳолашнинг ўлчанадиган индикаторлари (энг муҳим кўрсаткичлари)** тизимини жорий этиш ва уларнинг натижаларини таҳлил қилиш, **жамоатчилик фикрини ўрганиш ҳамда давлат органлари ва ташкилотлари раҳбарларининг очик рейтингини шакллантириш** белгиланган.

Бу борада Агентлик томонидан **секторлар раҳбарларининг фаолияти самарадорлигини баҳолаш** бўйича қатор ишлар амалга оширилди. Хусусан, ўтган давр мобайнида **секторлар фаолиятининг самарадорлигини баҳолаш** тизимини жорий қилиш асосида уларнинг иш фаолиятини самарали ташкил этиш мақсадида **50** дан ортиқ семинар-тренинглар ташкил этилди.

Қолаверса, **2022 йилда “Маҳаллабай” ишлаш тизимини самарали ташкил этиш бўйича туман (шаҳар) сектор раҳбарлари фаолиятининг самарадорлигини баҳолаш тўғрисидаги тартиб** тасдиқланди.

Унга кўра, секторлар фаолиятини баҳолашда уларнинг **соҳавий хизмат фаолияти самарадорлигининг баҳолаш** натижалари ҳамда **сектор фаолиятида эришилган натижалари** асосида умумий рейтинг шакллантирилиши йўлга қўйилди.

Секторларнинг соҳавий хизмат фаолияти самарадорлигини баҳолаш натижаларини шакллантиришда:

– 1-сектор (хоким) туман (шаҳар) хокими ўринбосарлари фаолияти натижалари асосида баҳолаш кўрсаткичлари;

– 2-сектор (прокурор) Бош прокуратура томонидан туман (шаҳар) прокурорларининг фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари;

– 3-сектор (ИИБ) Ички ишлар вазирлиги томонидан туман (шаҳар) ички ишлар бўлими раҳбарларининг фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари;

– 4-сектор (солиқ) Солиқ қўмитаси томонидан туман (шаҳар) солиқ инспекцияси раҳбарларининг фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари асосида амалга оширилади.

Секторлар фаолияти бўйича аниқликни таъминлаш учун қуйидаги кўрсаткичлар асосида амалга оширилиши белгилаб қўйилди:

– ҳоким ёрдамчилари (20 фоиз), ёшлар етакчилари (10 фоиз), хотин-қизлар фаоллари (10 фоиз) фаолияти натижалари;

– маҳаллаларда жиноятчиликнинг олдини олиш бўйича кўрилаётган чоратadbирлар натижадорлиги (15 фоиз);

– ўтказилган сайёр қабулларда аҳоли муаммоларининг ҳал этилиши натижадорлиги (15 фоиз);

– аҳоли мурожаатлари билан ишлаш ҳолати, мурожаатларнинг ижобий ҳал этилганлиги (15 фоиз);

– маҳалла раислари ва аҳолининг сектор раҳбарлари фаолиятдан қониқиш даражасини аниқлаш бўйича ўтказиладиган сўровнома натижалари (15 фоиз).

Барча кўрсаткичлар ҳар чоракда бир марта баҳоланса, **маҳалла раисларининг** секторлар фаолиятдан қониқиш даражаси бўйича **йилда икки маротаба (июнь, ноябрь ойлари)** ҳамда **аҳолининг** секторлар фаолиятдан қониқиш даражаси бўйича **йилда бир маротаба (ноябрь ойи) сўровнома ўтказилиши** белгиланди.

Баҳолаш жараёнини рақамлаштириш, инсон омилини камайитириш мақсадида Рақамли технологиялар вазирлиги билан ҳамкорликда **“samaradorlik.uz” электрон платформаси** ишга туширилиб, сектор раҳбарлари фаолияти баҳоланиб келинмоқда.

Мазкур платформага онлайн-маҳалла ҳамда хотин-қизлар платформаси тўлиқ интеграция қилинди. Баҳолашда ҳоким ёрдамчилари ва хотин-қизлар фаоли рейтинг кўрсаткичлари мазкур платформалардан автоматик тарзда инсон омилисиз шаклланса, ёшлар етакчилари фаолияти самарадорлиги кўрсаткичлари Ёшлар ишлари агентлиги томонидан киритилади.

Шунингдек, маҳаллада жиноятчиликнинг олдини олиш кўрсаткичлари, ўтказилган сайёр қабуллар натижадорлиги, аҳоли мурожаатларининг ижобий ҳал этилиши ҳамда секторлар фаолиятдан қониқиш даражаси бўйича кўрсаткичлар масъул вазирлик ва идоралар томонидан киритилади.

Барча сектор раҳбарлари one.id тизими орқали платформага кириб, ўзининг самарадорлик кўрсаткичларини кузатиб бориши имконияти яратилган.

Ҳозирги кунда сектор раҳбарлари учун маҳалладаги “еттилик” фаолиятини баҳолаш ва мониторинг қилиб бориши имконини яратиш бўйича ишлар олиб борилмоқда.

Шунингдек, сектор раҳбарлари маҳалладаги “еттилик” билан ўзаро ҳамкорлигини самарали ташкил этишда қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратишлари талаб этилади:

– маҳалладаги “еттилик”нинг ҳар бири билан манзилли ишлаши, уларнинг фаолиятида вужудга келаётган муаммоларни бартараф этишда амалий ёрдам кўрсатиши;

– маҳалладаги “еттилик” фаолиятини доимий мониторинг қилиши, самарадорлик кўрсаткичларига эришилишини таъминлашда маҳалладаги “еттилик”ка яқиндан ёрдам бериши;

– янги тайинланган маҳалладаги “еттилик”лар мослашувига амалий ёрдам бериши, бунда маҳаллалардаги тажрибали “еттилик”ларни жалб қилган ҳолда янги тайинланганлар учун стажировкалар ташкил этиши;

– мурожаатлар ва сайёр қабуллар жараёнида аҳолининг маҳалладаги “еттилик” фаолияти ҳақидаги фикрини ўрганиши, фаолиятида хато ва камчиллар мавжуд “еттилик”ларга уларни бартараф этиш бўйича ёрдам бериши.

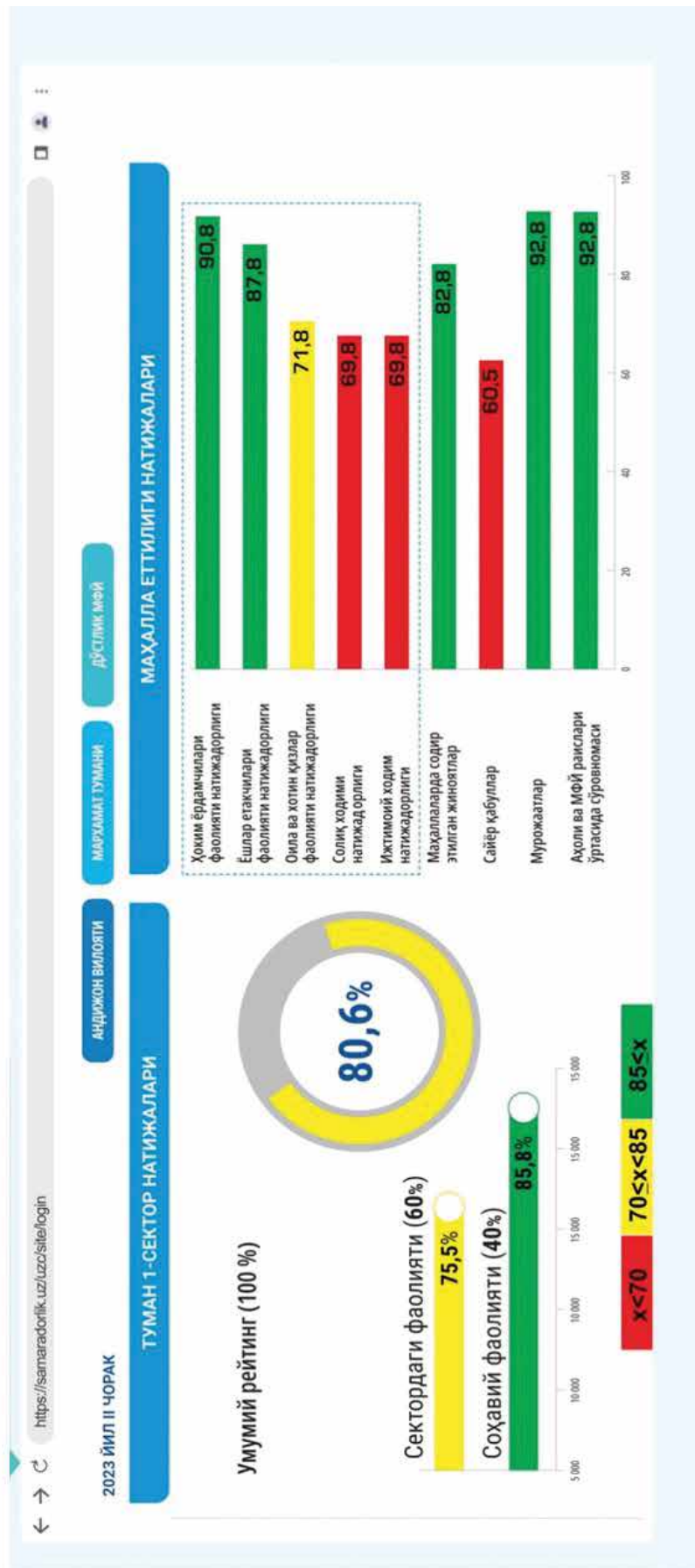
МАВЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

ХОТИН ҚИЗЛАР ФАОЛИЯТИНИНГ ЭНГ МУҲИМ САМАРАДОРЛИК ҚЎРСАТКИЧЛАРИ (ҚРЛ) (ё.е.)

№	Қўрсаткич номи	Қўрсаткични ҳисоблаш усули	Ўлчов бирлиги	Балл
1	Хатловдан ўтказилган хотин-қизлар	Хотин-қизларни хатловдан сифатли ўтказиш даражаси	Фонз	25
2	Хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш	Ишлаш истаги мавжуд меҳнатга лаёқатли хотин-қизлар сонидан бандлиги таъминланган хотин-қизларнинг улуши	сон	15
3		Хотин-қизлар жинояти даражасини ўтган йилга нисбатан пасайиш даражаси (100 нафар аёлга нисбатан)	Фонз	15
4	Жиноятчиликни камайтириш ва ижтимоий-маънавий мухитни соғломлаштириш	Хотин-қизларни таълим ва зўравонликдан жабр кўришни ўтган йилга нисбатан қисқартириш даражаси	Фонз	15
5		Қайд этилган ажримларнинг ўтган йилга нисбатан камайиш даражаси (100 та оилга нисбатан)	Фонз	15
6		Хотин-қизлар фаоли фаолиятидан қаноатланиши	Балл	5
7	Сўровнома (сектор раҳбари, оила ва хотин-қизлар бўлими бошлиғи ҳамда маҳалла раисининг қонилиш даражаси)	Хотин-қизлар фаолининг шижоати, ташаббускорлиги ва ташкилотчилик қобилияти	Балл	5
8		Хотин-қизлар фаолининг муомала маданияти	Балл	5

МАҲАЛЛАДА “ЕТТИЛИК” БИЛАН ИШЛАШ

! samaradorlik.uz платформасида сектор раҳбарлари учун маҳаллалар кесимида “еттилик” фаолиятини баҳолаш ва мониторинг қилиш имконияти яратилади

ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИ ЛАВОЗИМИНИ ЭҒАЛЛАШНИНГ ТАНЛОВ ТИЗИМИ

ИШГА ҚАБУЛ ҚИЛИШНИНГ ЭСКИ ТИЗИМИ

ИШГА ҚАБУЛ ҚИЛИШНИНГ ОЧИҚ ТАНЛОВ ТИЗИМИ

VACANCY.ARGOS.UZ ПОРТАЛИДА ОЧИҚ ТАНЛОВ УТКАЗИШ ТАРТИБИ

- 1
Вакансиялар
билан **ТАНИШИШ**
- 2
Вакант лавозимни
ТАНЛАШ
- 3
vacancy.argos.uz
порталида
ШАХСИЙ КАБИНЕТ
ОЧИШ
- 4
Вакант лавозим учун
АРИЗА ЮБОРИШ
(5 кун муддатта эълон
қилинади)
- 5
Номзодлар аризаларини
малака талаби бўйича
САРАЛАШ ВА ТЕСТ
СИНОВИДАН УТКАЗИШ
- 6
Номзод билан **СУХБАТ**
УТКАЗИШ
Қонунчиликда белгиланган
бўлса келишиш учун
вазирлик ва идораларга
юбориш (3 кун)
- 7
Ишга қабул қилиш ва
МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИ
тузиш (3 кун)
- 8
Суҳбат босқичи баённомасини
ПОРТАЛГА ЖОЙЛАШТИРИШ
- 9
Вакансия **АВТОМАТ ТАРЗДА**
ЁПИЛАДИ

 МАҲАЛЛАДАГИ ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИ ЛАВОЗИМЛАРИ УЧУН МАЛАКА ТАЛАБЛАРИ				
ТАЛАБЛАР	ҲОКИМ ЁРДАМЧИСИ	ХОТИН-ҚИЗЛАР ФАОЛИ	ЁШЛАР ЕТАҚЧИСИ	ИЖТИМОИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ ХОДИМ
МАЪЛУМОТ	Олий маълумотга эга бўлиши лозим. <i>Исписно тариқасида олий маълумотга эга бўлмаган фуқаролар ҳам ишга қабул қилиниши мумкин</i>	Олий маълумотга эга бўлиши лозим. <i>Исписно тариқасида ўрта махсус маълумотга эга бўлиши</i>	Олий маълумотга эга бўлиши лозим. <i>Исписно тариқасида ўрта махсус маълумотга эга бўлиши</i>	Олий маълумотга эга бўлиши лозим. <i>Исписно тариқасида ўрта махсус маълумотга эга бўлиши</i>
МУТАХАССИСЛИК	Иқтисодиёт, молия, солиқ, менежмент, банк иши, бухгалтерия, бизнес бошқаруви ва бошқа иқтисодий йўналишлар	Талаб этилмайди	Талаб этилмайди	Талаб этилмайди
МЕҲНАТ СТАЖИ	Қаида 4 йиллик стажга эга бўлиши лозим.	Қаида 3 йиллик стажга эга бўлиши лозим.	Талаб этилмайди	Қаида 1 йиллик стажга эга бўлиши лозим.
КОМПЬЮТЕР САВОДҲОНЛИГИ	АҚТ ва интернет тармоғида мустақил фойдаланувчи сифатида турли ишчи дастурлар билан ишлаш кўникмасига эга бўлиши лозим.	АҚТ ва интернет тармоғида мустақил фойдаланувчи сифатида турли ишчи дастурлар билан ишлаш кўникмасига эга бўлиши лозим.	АҚТ ва интернет тармоғида мустақил фойдаланувчи сифатида турли ишчи дастурлар билан ишлаш кўникмасига эга бўлиши лозим.	АҚТ ва интернет тармоғида мустақил фойдаланувчи сифатида турли ишчи дастурлар билан ишлаш кўникмасига эга бўлиши лозим.
НОМЗОДЛАРНИ БАҲОЛАШДА БЕРИЛАДИГАН АФЗАЛЛИКЛАР	— ҳудудларда иқтисодий ўсиш омилларини таҳлил қила оладиган; — ижтимоий-иқтисодий стратегик дастурларни ишлаб чиқиш қобилиятига эга бўлиши; — инвестицияларни жалб этиш ва юритиш сиёсати, ислохотларни мувофиқлаштириш ва бошқариш тажрибасига эга бўлиши; — инглиз тили ёки хорижий тиллардан бирини билиши.	— маҳалла ҳудудида истиқомат қиладиган; — хотин-қизлар билан ишлаш тажрибасига эга; — инглиз тили ёки хорижий тиллардан бирини билиши.	— Муддатли ҳарбий хизматни ўтаган; — маҳалла ҳудудида истиқомат қиладиган; — ёшлар билан ишлаш тажрибасига эга; — инглиз тили ёки хорижий тиллардан бирини билиши.	— инглиз тили ёки хорижий тиллардан бирини билиши.
ҚЎШИМЧА ТАЛАБЛАР	— Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлиши; — давлат тилини билиши; — жиноят содир этганлиги учун аввал судланмаган бўлиши.	— Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлиши; — давлат тилини билиши; — жиноят содир этганлиги учун аввал судланмаган бўлиши; — оилали бўлиши.	— Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлиши; — давлат тилини билиши; — жиноят содир этганлиги учун аввал судланмаган бўлиши; — 35 ёшдан ошмаган бўлиши.	— Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлиши; — давлат тилини билиши; — жиноят содир этганлиги учун аввал судланмаган бўлиши.

СЕКТОРЛАР ФАОЛИЯТИ САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШНИНГ АМАЛДАГИ ТАРТИБИ

АМАЛДАГИ ҲОЛАТ

ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТЧИЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ БАҲОЛАШ УСЛУБИЯТИ

40% СОҲАВИЙ ФАОЛИЯТ НАТИЖАСИ	60% СЕКТОР НАТИЖАСИ	100% ЯКУНИЙ НАТИЖАСИ
ТУМАН (ШАҲАР) ҲОКИМ ЎРИНБАСАРЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИ НАТИЖАЛАРИ	СЕКТОРДАГИ ФАОЛИЯТ НАТИЖАСИ	1 - СЕКТОР
БОШ ПРОКУРАТУРА ТУМАН ШАҲАР ПРОКУРОРИНИНГ СОҲА ФАОЛИЯТИ ЮЗАСИДАН БАҲОЛАШ НАТИЖАЛАРИ	СЕКТОРДАГИ ФАОЛИЯТ НАТИЖАСИ	2 - СЕКТОР
ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИНИНГ ТУМАН ШАҲАР ИИБ БОШЛИҚЛАРИНИ СОҲА ФАОЛИЯТИ ЮЗАСИДАН БАҲОЛАШ НАТИЖАЛАРИ	СЕКТОРДАГИ ФАОЛИЯТ НАТИЖАСИ	3 - СЕКТОР
ДАВЛАТ СОЛИҚ ҚЎМИТАСИНИНГ ТУМАН ШАҲАР ДСИ РАҲБАРЛАРИНИ СОҲА ФАОЛИЯТИ ЮЗАСИДАН БАҲОЛАШ НАТИЖАЛАРИ	СЕКТОРДАГИ ФАОЛИЯТ НАТИЖАСИ	4 - СЕКТОР

**ҲОКИМ ЁРДАМЧИЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ ЭНГ МУҲИМ
САМАРАДОРЛИК КЎРСАТКИЧЛАРИ (KPI_{ҳ.б})**

№	Кўрсаткич номи	Кўрсаткични ҳисоблаш усули	Ўлчов бирлиги	Балл
1	Ҳатлов натижалари	Ҳоким ёрдамчиси ўтказилган ҳатлов натижаси бўйича хонадон аъзолари гўйрисидаги маълумотларни платформага киритади. Хонадон бошлиғи эса, онла аъзоларининг ҳолати бўйича (<i>ишлаш ёки ишламаслиги, талаба, ўхувчи ёки МТТ тарбияланувчиси</i>) маълумотларни тасдиқлаб, bot хабар орқали тасдиқлайди. Шунингдек, хонадон бошлиғи тadbиркорлик билан шуғулланиш истагини билдирган онла аъзоларини платформада белгилайди. Ўтказилган сифатли хатловга Агентлик томонидан белгиланган режа ҳоким ёрдамчиси платформага киритган онлаларнинг хонадон бошлиғи томонидан тасдиқланганидан сўнг тўлиқ шакллантирилган деб қабул қилади..	Фонз	20
2	Аҳоли бандлигини таъминлаш	Ҳар бир маҳалла кесимида <u>индивидуал бандликни таъминлашнинг мақсадли параметри</u>, бандликни таъминлаш даражаси билан маҳалла коэффицентини инобатга олган ҳолда белгиланади.	Фонз	20
3	Ўзини ўзи банд қилиш	Ҳар бир маҳалла кесимида индивидуал ўзини-ўзи банд қилишнинг мақсадли параметри, ўзини-ўзи банд қилиш режаси билан маҳалла коэффицентини инобатга олган ҳолда белгиланади.	Фонз	20
4	Янги ташкил этилган кичик бизнес ва тadbиркорлик субъектлари	Ҳар бир маҳалла кесимида индивидуал тadbиркорлик субъектларини ташкил этишнинг мақсадли параметри, тadbиркорлик субъектларини ташкил этиш режаси билан маҳалла коэффицентини инобатга олган ҳолда белгиланади.	Фонз	20
5	Оилавий тadbиркорликни ривожлантириш учун кредит билан таъминлаш кўрсаткичи бўйича:	Ҳар бир маҳалла кесимида индивидуал кредитга бўлган эҳтиёжни таъминлашга кўмаклашишнинг мақсадли параметри, аҳолининг тadbиркорликни бошлаш учун кредит билан таъминлаш режаси билан маҳалла коэффицентини инобатга олган ҳолда белгиланади.	Бирлик	20

**ЁШЛАР ЕТАКЧИЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ ЭНГ МУҲИМ САМАРАДОРЛИК
КЎРСАТКИЧЛАРИ (КРЛ) (ё.е.)**

№	Кўрсаткич номи	Кўрсаткични ҳисоблаш усули	Ўлчов бирлиги	Балл
1	Маҳалла ёшларини оммавий спортга жалб этилганлиги даражаси (20 балл)	маҳалла ёшларининг спорт ўғарақларига камров даражаси	Фонз	10
2		маҳалла ёшларининг “Беш ташаббус” олимпиадасининг спорт йўналишида эришган ютуқлари	Фонз	10
3	Маҳаллада ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш, маданий-маърифий, ватанпарварлик тадбирларини кунлик амалга ошириш ҳолати (20 балл)	маҳалла ёшларининг “Беш ташаббус” олимпиадасининг маданият, санъат, китобхонлик йўналишида эришган ютуқлари	Фонз	10
4		тадбирларда маҳалладаги ёшларни тўлиқ камраб олинганлик даражаси	Фонз	10
5	“Ёшлар баланси”ни шакллантириш, “Ёшлар дафтари” ва “Ёшлар портали” электрон платформаларини рақамлаштириш даражаси (40 балл)	“Ёшлар дафтари”ни юритиш мониторинг тизими натижалари	Фонз	10
6		Касб-хунар йўналишидиги танлов ва мусобақаларда эришган ютуқлари	Фонз	10
7	Ёшларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш йўналишидаги лойиҳалар самаралорлик даражаси (20 балл)	хорижда юрган маҳалла ёшлари билан яқиндан алоқанинг йўлга қўйилганлиги	Фонз	10
8		“Ташаббусли бюджет” лойиҳаси орқали ёшлар инфратузилмасининг яхшиланганлиги даражаси	Фонз	10

Куз-қиш мавсумига тайёргарлик жараёнида қонунийликни мустаҳкамлаш, ёқилғи-энергетика ресурсларидан оқилона фойдаланиш йўллари ҳамда ер ажратишда қонунийликни таъминлаш масалалари

Бугунги кунда энергияга бўлган талаб ўсиб бораётган, ресурслар эса тобора танқислашаётган шароитда бу масала муҳим аҳамият касб этади. Сўнгги йилларда мухтарам Президентимизнинг ташаббуслари билан соҳа тубдан ислоҳ қилиниб, аҳолини, иқтисодиёт тармоқларини ва ижтимоий соҳа объектларини ҳар қандай шароитда ҳам энергия ресурслари билан барқарор таъминлаш **устувор вазифа** сифатида белгилаб берилди.

Ушбу вазифаларнинг сўзсиз, вақтида ва сифатли ижро этилишини таъминлаш ҳамда кўзланган мақсадларга эришишда **секторлар раҳбарларининг ўрни ва масъулияти** каттадир. Шу сабабли, келаётган қиш мавсуми беталофат ўтказилишини таъминлаш мақсадида барча тизимларда, айниқса, **секторларда** бу борадаги чоратадбирлар ижросини амалга ошириш бўйича аниқ мақсадга йўналтирилган ишларни ташкил этиш зарур бўлади.

**Куз-қиш мавсумига тайёргарлик жараёнида
қонунийликни мустаҳкамлаш.**

Жорий йилда ушбу масалада мухтарам Президентимиз раислигида 11 август куни Бухорода ўтказилган йиғилишда мутасаддиларга, шу жумладан **сектор раҳбарларига** қатор вазифалар берилди.

Шунингдек, Вазирлар Маҳкамасининг 2023 йил 12 сентябрдаги куз-қиш даврида иқтисодиёт, аҳоли ва ижтимоий соҳани энергия ресурслари билан барқарор таъминлаш тўғрисидаги фармойишига асосан барча ҳудудларда **штаблар** ташкил қилиниб, уларнинг вазифалари аниқ белгилаб берилди.

Таҳлиллар бу вазифаларнинг ижроси айрим жойларда **қониқарсиз** аҳволда эканлигини ва мавсумга тайёргарлик ишлари **талаб даражасида** ташкил этилмаганлигини кўрсатмоқда.

Айни пайтда электр ва газ хўжалиги объектларида белгиланган барча таъмирлаш ишларини **жорий йилнинг 1 октябрига** қадар якунлаш ишлари охирига етказилмаган.

“Худудгазтаъминот” АЖ ва унинг тизимида режалаштирилган **107 км** дан **18,6 км** ёки **17 фоиз** газ қувурларини **мукаммал таъмирлаш** ишлари охирига етказилмаган.

Шу билан бирга, **134 км.** дан **16,6 км** (12 фоиз) газ қувурларини **реконструкция** ишлари якунланмаган.

Таъмирлаш ишлари якунланган **246 та** газ тақсимлаш пунктдан **225 таси**да камчилик аниқланиб, **160 таси** бартараф этилган бўлса, қолган **65 таси** бўйича Ўзэнергоинспекция томонидан кўрсатмалар берилган.

Шунингдек, **2045 та** нимстанцияда аниқланган **8700 та** камчиликдан **3913 таси** бартараф этилиб, қолган **4787 таси** бартараф этилмасдан қолмоқда.

Кўп квартирали уйларни таъмирлаш ва ободонлаштириш тадбирлари учун молиялаштирилган **257 млрд. сўм** маблағнинг **56,6 млрд. сўми** ўзлаштирилмаган.

Наманганда 4 млрд. сўм (100%), Самарқандда 9,1 млрд. (98%), Сирдарёда 14 млрд. (99%) ва Фарғонада 29,5 млрд. сўм (89%).

Оқибатда таъмирга муҳтож **3087 та** уй-жойларнинг **1 328 таси**да мавсумга тайёргарлик ишлари **яқунига етказилмаган**, **350,9 минг квадрат метр** (62%) том қисми, **1692 тасининг** (53%) кириш йўлаклари ва **433 тасининг** (56%) ертўла қисмидаги муҳандислик тармоқлари таъмирланмаган.

Шундан, Фарғонада **6 минг квадрат метр** (26%), Жиззахда **12 минг квадрат метр** (37%) ва Наманганда **1 минг квадрат метр** (1 %) том қисми таъмирланган.

Ёки Фарғона вилоятида **509 та** (84%) ва Қорақалпоғистонда **377 та** (69%) кириш йўлаклари ҳамда Сирдарё вилоятида **22 та** (55%), Самарқандда **26** (52%) ва Фарғонада **130 та** (74%) ертўладаги муҳандислик тармоқларини таъмирлаш ишлари бошланмаган.

Бундан ташқари, **31 та** қозонхонадан **12 таси** (39 фоизи), **803 та** қозонлардан эса **69 таси таъмирланмаган.**

Ижтимоий соҳа объектларини мавсумга тайёрлашда ҳам **сусткашликларга** йўл қўйилмоқда.

Ўзэнергоинспекция томонидан **4202 та** ижтимоий соҳа объектида ўтказилган техник кўрикларда аниқланган **2 112 та** камчиликнинг **1417 таси** бартараф этилиб, қолган **692 таси** бўйича кўрсатмалар берилган. Шунингдек, **1035 та** ижтимоий соҳа объектидан **579 таси**да (298 та мактаб, 121 та мактабгача таълим, 49 та профессионал таълим, 31 та соғлиқни сақлаш, 3 та олий таълим ва 77 та бошқа муассасалар) таъмирлаш ишлари **яқунига етказилмаган.**

Қашқадарё вилоятида 9 та, Жиззах вилоятида 10, Андижон вилоятида 11, Хоразм вилоятида 23, Бухоро вилоятида 26, Тошкент шаҳрида 27, Қорақалпоғистонда ва Фарғона вилоятида 37 тадан, Навоий вилоятида 43, Самарқандда 45, Сурхондарё вилоятида 50, Тошкент вилоятида 81, Сирдарё вилоятида 88 ва Наманганда 92 та.

Мактабгача таълим муассасаларидаги **92 та**, мактабларда **126**, профессионал таълим **306**, олий таълим **556**, соғлиқни сақлаш муассасаларида **705 та** қозонлар **жорий таъмирдан ўтказилмаган.**

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 16.02.2023 йилги **ПҚ–57**-қарори доирасида қайта тикланувчи энергия манбаларини ўрнатишда ҳам сусткашликка йўл қўйилган.

Хусусан, тадбиркорларнинг бино ва иншоотларига ўрнатиш **12 фоизни**, аҳоли хонадонларига ўрнатиш эса **33 фоизни** ташкил қилмоқда.

Назорат тадбирларида ҳисоботларга ҳақиқатда ўрнатилмаган **16,5** мегаватт қувватга эга **1 845 та** қуёш панеллари қўшиб ёзилганлиги маълум бўлди.

Шундан, **336 та** тадбиркорлик субъектлари, **250 та** ижтимоий соҳа объектлари, **1 259 та** аҳоли хонадонларига ҳақиқатда ўрнатилмаган.

Ҳудудлар кесимида, Тошкент шаҳрида 518, Фарғонада 206, Хоразмда 181, Андижон вилоятида 174, Сурхондарё вилоятида 169, Қашқадарёвилоятида 105, Тошкент вилоятида 99, Қорақалпоғистонда 91, Жиззахда 72, Бухорода 69, Наманганда 63, Самарқандда 53, Сирдарё вилоятида 33 ва Навоий вилоятида 12 тани ташкил қилади.

Ушбу ҳолатлар юзасидан **4 та** вилоят ҳокимларининг ўринбосарлари, **4 та** туман ҳокимлари ва **125 та** туман (шаҳар) ҳокимларининг ўринбосарлари **интизомий** жавобгарликка тортилди.

Ёқилғи - энергетика ресурсларидан оқилона фойдаланишни таъминлаш йўллари.

Мавсумда иқтисодиёт ва аҳолини энергия ресурслари билан барқарор таъминлашнинг асосий мезонларидан бири – энергия ресурсларидан **оқилона фойдаланиш** ва уларни **тежашдан** иборатдир. Бироқ, ҳудудларда энергия ресурсларини тежаш бўйича халқ депутатлари Кенгашлари томонидан тасдиқланган мақсадли кўрсаткичлар ижроси тўлиқ таъминланмасдан келинмоқда.

Хусусан, жорий йилнинг сентябрь ойлигида **1 млн 580 минг** киловатт соат электр энергияси ва **435 минг** куб метр табiiй газ белгиланган кўрсаткичларга нисбатан ортиқча ишлатилган.

Электр энергияси – айниқса **Тошкент шаҳрида 400 минг** киловатт соат (*Сергели 50, Яшнобод туманида 43, Юнусобод 41*), **Тошкент вилояти 252 минг** (*Ангрен 41, Олмалиқ 32, Бекобод 30*) ва **Навоий вилоятида 221 минг** киловатт соат (*Зарафшон 151, Навоий шаҳрида 42, Қизилтепа туманида 31*) ортиқча ишлатилган.

Табiiй газ – айниқса **Тошкент вилоятида 60 минг** куб метр (*Янгийўл туманида 13, Олмалиқда 12, Оҳангарон 9, Чиноз туманида 8*) ва **Наманган вилоятида 45 минг** куб метр (*Наманган шаҳрида 13, Янгиқўрғон 7, Поп туманида 6*) ортиқча ишлатилган.

Бу каби ҳолатларга деярли барча ҳудудларда йўл қўйилган.

Давлатимиз раҳбари томонидан жорий йилнинг 1 октябридан электр тармоқларида тигиз пайтда фойдаланиш юкламаларининг бир меъёрга бўлишини таъминлаш ҳамда иссиқлик электр станцияларидаги шартли ёқилғи сарфини камайтириш мақсадида саноат корхоналарининг иш режимини тунги даврга ўтказиш тўғрисида топшириқ берилган эди.

Бироқ, бугунги кунда республика бўйича жами 911 та саноат корхонасидан **556** таси тунги сменада ўтказилмаган.

Бундай корхоналар Андижонда **183 та**, Самарқандда **60**, Тошкент шаҳрида **69**, Сирдарё вилоятида **21** ва Тошкент вилоятида **28** тани ташкил қилади.

Худудларда энергия ресурсларидан оқилона фойдаланиш ва уларни тежашнинг бирдан-бир йўли – ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва уларни ўз вақтида бартараф этишдан иборатдир.

Зеро, сектор раҳбарларига муҳим ва устувор масала сифатида айнан энергия ресурсларидан оқилона фойдаланиш, ноқонуний ҳолатларнинг олдини олиш ва бу борада назоратни қатъий ва муросасиз олиб бориш белгилаб берилганлиги бежиз эмас.

Жорий йилда ўтказилган тадбирларда энергия ресурсларидан ноқонуний фойдаланиш билан боғлиқ **498 млрд сўмлик 32 мингта** ҳолат аниқланганлиги вазият қай даражада афсусланарли эканлигини яққол кўрсатиб турибди.

Ушбу ҳолатлар бўйича **539** та жиноят иши қўзғатилиб, ҳозирга қадар **67** нафар шахслар, жумладан **18** нафар тизим ходимлари қамоққа олинди.

Табиий газ таъминотида энг катта истеъмолчи **автомобилларга газ қуйиш шохобчалари** ҳисобланади. Уларнинг газдан оқилона фойдаланишини таъминлаш, талон-торож қилиш ҳолатларининг олдини олиш ишларини кучайтириш, назорат таъсирчанлигини оширишни талаб этади.

Ҳисоботларга кўра, ўтган йилларда республикадаги **1501** та газ қуйиш шохобчалари томонидан бир кунда ўртача **12-13 млн куб метр** газ сотилганлиги кўрсатиб келинган бўлса, жорий йилдан назорат кучайтирилиши натижасида ушбу рақам **15 млн куб метрни** ташкил қилди ёки содда қилиб айтганда, шохобчалардан **ҳар куни газнага қўшимча 2-3 млрд сўм** кирим қилинмоқда.

Сўнгги **3** йилда табиий газдан ноқонуний фойдаланиш билан боғлиқ аниқланган ҳолатларнинг қарийб **40 фоизи** автомобилларга газ қуйиш шохобчалари ҳиссасига тўғри келди, улар томонидан ўғирланган газ миқдори эса **289 млрд сўмни** ташкил этди.

Жорий йилнинг ўзида бундай талон-торож қилиш билан боғлиқ **32** та жиноят иши қўзғатилди, терговда эса бу ўғриликларга қўплаб газ идораси ходимлари ҳам алоқадорлиги аниқланмоқда. Бу каби жиноий қилмишлар сони кўпайиб кетаётгани **ташвишли ҳолдир**, худудларда сектор раҳбарлари бу борада қатъий назорат олиб боришлари лозим.

Айни пайтда, энергия ресурсларидан ноқонуний фойдаланиш ҳолатларини фош этиш билан боғлиқ назорат тадбирлари барча худудларда **бирдек ташкил қилинмаган**.

Хусусан, Тошкент вилоятида **1 843** та, Бухорода **950** та ҳуқуқбузарлик аниқланган бир пайтда, Сурхондарё вилоятида **201**, Қорақалпоғистонда **228**, Қашқадарёда **248** та, Андижон вилоятида **409** та ҳолатлар фош этилган, холос.

Энергетика соҳасида тизимли муаммоларни вақтида бартараф этиш, энг аввало, моддий ресурслар, яъни зарур маблағга боғлиқ. Шундай бўлса-да, худудларда энергия ресурслари учун тўлов интизомига риоя қилинишини таъминлаш ва дебитор қарздорликларни ундириш ишларига **масъулият** билан ёндашилмаяпти.

Хусусан, **жорий йил 1 октябрь ҳолатига:**

Электр энергияси бўйича аҳоли ва улгуржи истеъмолчиларнинг **дебитор қарздорлиги 5 трлн сўмни** ташкил қилмоқда.

Қарздорликларнинг асосий қисми Жиззах (278 млрд.), Сурхондарё (330), Сирдарё (303), Наманган (349), Тошкент (515), Қашқадарё (637), Андижон (647 млрд.) ва Самарқанд (1,3 трлн.) вилоятлари ҳисобига тўғри келган.

Табиий газ бўйича **дебитор қарздорлик 2,8 трлн** сўмни ташкил қилиб, уларнинг **2,3 трлн** сўми ёки **82 фоизи** улгуржи истеъмолчилар ҳисобига тўғри келади.

Бу қарзларнинг асосий қисми Жиззах (38 млрд.), Хоразм (109), Бухоро (122), Андижон (109), Тошкент (184), вилоятлари ва Тошкент шаҳри (1,9 трлн.) ҳиссасига тўғри келиб, уларни ундириш чоралари кўрилмаган.

Айрим масъулиятсиз ходимлар мансабини суиистеъмол қилиб, қарздорлиги бўлган ёки **олдиндан тўловларни амалга оширмаган** улгуржи истеъмолчиларга яна электр энергияси ва табиий **газ етказиб келмоқда**.

Жорий йилнинг ўзида олдиндан тўловларни амалга оширмаган ва амалда қарзи бўлган **21 570** та улгуржи истеъмолчиларга электр энергияси ва табиий газ етказиб бериб келинган.

Амалдаги қонунчиликка кўра, улгуржи истеъмолчиларга **100 фоиз олдиндан ҳақ** тўлагандан сўнггина электр ва газ берилиши, тўловларни тўламаган, қарзи бўлган бундай истеъмолчиларга электр ва газ етказиб бериш тўхтатилиши қатъий белгиланган.

Етказиб берилган **5 трлн** сўмлик электр энергиясининг 2,4 трлн сўми ёки **48 фоизи** ҳамда табиий газнинг 1,7 трлн. сўмлик **5,5 ёки 50 фоизининг** истеъмолчиси аниқланмаган, бу қарздорликлар эса **сунъий равишда йўқотилган**.

Бундай қилмишларни яшириш йўли ҳам аниқ, **яъни** талон-торож қилинган ёки йўқотилган электр энергиясини **“Электрҳисоб”** дастурига сохта маълумотларни киритиш орқали бошқа инсофли истеъмолчилар бўйнига виждонсизларча илиб қўйишмоқда. Ёки дастурга ҳақиқатда мавжуд бўлмаган истеъмолчиларни киритиб, уларга бўлиб юборилмоқда.

Жорий йилда ўтказилган ўрганишларда “Худудий электр тармоқлари” жамияти тизимида юқоридаги **“ғаройиб”** усул орқали жами **3,4 трлн.** сўмлик **сунъий қарздорлик** ҳосил қилингани аниқланди, бу ҳолатлар бўйича **61** та жинойят ишлари қўзғатилди.

Бундай эгаси йўқ қарздорликлар Тошкент шаҳрида **168** млрд., Наманганда **191**, Фарғонада **210**, Жиззахда **227**, Сурхондарёда **241**, Сирдарёда **351**, Қашқадарёда **466**, Андижонда **532** млрд. ва Самарқандда **1 трлн. 14** млрд. сўмни ташкил қилди.

Мисол учун:

*Самарқанд шаҳар электр тармоқлари корхонаси мансабдор шахслари йғирланган ёки йўқотилган электр энергиясининг фарқини яшириш мақсадида шаҳардаги **88** та маҳаллада ҳақиқатда истиқомат қилмайдиган **630** нафар истеъмолчига қарийб **9** млрд. сўмлик қарздорлик ҳисоблашган.*

*Газ тизимидаги бундай ҳолатлар юзасидан шу йилнинг ўзида **51** та жинойят иши қўзғатилди.*

Мисол учун:

Биргина пойтахтда ҳудудгаз таъминоти корхоналари мансабдор шахслари **1,1 млрд. метр куб ҳажмдаги 422 млрд. сўмлик табиий газнинг истеъмолчисини аниқлаш ва қарздорликни ундириш чораларини кўрмаган. Жиззах газ таъминоти корхонаси мутасаддиларининг масъулиятсизлиги оқибатида эса табиий газдан 177 млрд. сўмлик эгасиз қарздорлик юзага келган.**

Ҳар иккала ҳолат бўйича ҳам жиноят ишлари қўзғатилиб, тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда.

Тизимдаги қонунбузилиши ҳолатлари асосан соҳани **рақамлаштиришдаги** нуқсонлар, айниқса, кўп жараёнларда **инсон омили** сақланиб қолаётгани билан боғлиқ.

Ўрганишларга кўра, бугунги кунда АСКУЭ тизимида **782 мингга** яқин **электр** истеъмолчилар ёки жами истеъмолчиларнинг ҳар **ўн иккинчисидаги** маълумотлар **эски ҳисоблагичлар** орқали қўлда юкланмоқда.

Ёки, электр ҳисоблагичларнинг қарийб **22** мингтаси тўғридан-тўғри улангани, **61** мингтасининг қутиси ёки клеммаси очилгани, **184** мингтасидан маълумотлар узатилмаётгани, **145** мингтасида эса, кириш ва чиқиш қуввати орасида номутаносибликлар мавжудлиги аниқланди.

Ҳисоблагичларга ташқи таъсир кўрсатилганлиги аниқланган бўлса-да, мутасаддилар томонидан ҳеч қандай чоралар кўрилмаган.

Хусусан, “Ҳудудий электр тармоқлари” жамияти филиаллари томонидан 2021-2022 йилларда **197 млрд. сўмлик қарийб 18 мингга** талон-торож қилиш ҳолатлари бирор-бир таъсир чора қўлланилмаган, етказилган **зарарлар ҳам ундирилмасдан** қолиб кетган.

Бу борадаги материаллар прокуратура томонидан жорий йилда назорат тартибида кўриб чиқилганда, **161 млрд. сўмлик электр энергиясидан ноқонуний** фойдаланиш ҳолатлари аниқланди ва **539** та жиноят иши қўзғатилди.

Табиий газ тизимида ҳам автоматлаштирилган тизим (АСКУГ) имкониятларидан тўлиқ фойдаланилмаяпти.

Бугунги кунда АСКУГ тизимида газ ҳисоблагичларнинг **859** тасида клапани ёпиқ бўлса-да, газ ўтаётганлиги, **103 728** тасида кўрсаткичлар ҳақида охириги **60 кунда** дастурга умуман маълумот келиб тушмаётганлиги яққол кўриниб турган бўлса-да, бартараф қилиш чоралари кўрилмаган.

Эски газ ҳисоблагичларни замонавийсига алмаштириш ишлари ҳам оқсамоқда.

Жумладан, ўтган йилнинг **9 ойида** республика бўйича **104 мингга** электрон газ ҳисоблагичлар ўрнатилган бўлса, жорий йилда бу кўрсаткич **бор-йўғи 16 мингтани** ташкил қилиб, янги дастурга ўтказиш ишларини жадаллаштириш ўрнига, сусайтириб юборилган.

Бугунги кунда **“Биллинггаз”** дастурида замонавий электрон газ ҳисоблагич ўрнатилмаган **301** мингга истеъмолчи мавжуд.

Бундай истеъмолчиларнинг **7 331** тасида эса **33 млрд. сўмлик қарздорлик** мавжуд. Афсуски, ҳисоблагичлардаги маълумотларни онлайн ўрганиш имкони йўқлиги сабабли ҳақиқий истеъмол ёки талон-торож қилинишига ойдинлик киритиб бўлмайди. Бундан эса айрим ходимлар ўз манфаати йўлида фойдаланишмоқда.

Масалан, Нукус шаҳрида танлов асосида янги электрон газ ҳисоблагичлар ўрнатилмаган **300 дан** ортиқ хонадонлар кўздан кечирилганида, ҳақиқатда истеъмол қилмаган газ учун қарийб **2 млрд.** сўмлик қарздорлик уларнинг бўйнига илинганлиги аниқланди.

Рақамлаштиришдаги бундай муаммолар талон-торож қилиш ҳолатларига кенг йўл очмоқда.

Биргина сўнгги **9 ойда** ўтказилган назорат тадбирларида **2 610** та ҳисоблагичга ташқи таъсир кўрсатилганлиги аниқланиб, **1 061** та маъмурий ва **26** та жиноят иши қўзғатилди, айбдорлардан **3,2** млрд. сўм моддий зарар ундириб олинди.

Масалан, “Камолот истиқлол кўмакчиси” жамиятига қарашли Пискент туманида жойлашган **3** та газ қуйиш шохобчаларида ҳисоблагичларга ташқи аралашиш йўли билан жами **7,8 млрд.** сўмлик табиий газ яширин равишда талон-торож қилинган.

Тизимдаги айрим ходимлар тармоқларни реконструкция ва модернизация қилиш учун катта қийинчилик ва машаққатлар билан жалб қилинган ресурслар, шу жумладан бюджет маблағлари ҳисобига олинган **товар-моддий** бойликларни ҳам ўмармоқда.

Жорий йилнинг **9 ойида** ўтказилган назорат тадбирларида электр тизимида қарийб **50 млрд.** сўмлик товар-моддий бойликлар талон-торож қилинганлиги аниқланиб, **12** та жиноят иши қўзғатилди.

Мисол учун, Тошкент шаҳар электр тармоқлари корхонаси мансабдор шахслари **куз-қиш мавсумини беталофат ўтказишга** мўлжалланган жами **3,6 млрд.** сўмлик трансформатор ва бошқа товар-моддий бойликларни, гўёки улар жой-жойига ўрнатилганлиги ҳақида сохта ҳужжат тузишиб, талон-торож қилишган.

Истеъмолчиларга **кўмир** ва **суюлтирилган газни** етказиб беришда ҳам қатор камчиликларга йўл қўйилган.

Аҳоли эҳтиёжи учун етказиб берилиши лозим бўлган **1 220,6 минг тонна** маҳаллий кўмирдан **277 минг** тоннаси (22,7 фоизи) жойларга етказилган бўлса, шундан **251 минг тоннаси** истеъмолчиларга тарқатилган.

Жиззахда 13 минг (51 фоиз), Наманганда 57 минг (37 фоиз), Фарғонада 69 минг (36 фоиз), Андижонда 77 минг тонна (33 фоиз)

Ижтимоий соҳа объектларига **5 211 тонна** кўмир маҳсулоти **етказиб берилмаган.**

Фарғонада 217 тонна, Навоийда 454, Қашқадарёда 591, Андижонда 807, Жиззахда 954 ва Сирдарёда 1 838 тонна.

Истеъмолчиларга кўмир ва суюлтирилган газни етказиб беришда ҳам қатор қонунбузилиши ҳолатларига йўл қўйилиб келинмоқда.

Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан жами **1,1 млрд.** сўмлик **3 819 тонна** кўмир ва **31,7 млрд.** сўмлик **7 256 тонна** суюлтирилган газ маҳсулоти талон-торож қилинганлиги аниқланиб, **29 та** жиноят иши қўзғатилди.

Прокуратура органлари томонидан ўтказилаётган назорат тадбирларида аниқланган қонун бузилиши ҳолатларини бартараф қилишнинг барча зарурий чоралари кўриб борилмоқда.

Умуман, назорат тадбирларида **124** та қонун бузилиши ҳолатлари аниқланиб, **500** дан ортиқ прокурор назорати ҳужжатлари қўлланилди ҳамда **200** та **муаммонинг** амалда бартараф этилиши таъминланди.

Секторларда энергия ресурсларини иқтисод қилиш, қиш мавсумига муносиб тайёргарликни таъминлаш, ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва уларни бартараф этиш устидан тизимли назорат ўрнатиш ҳамда **қонунийликни таъминлаш мақсадида:**

- жойларда ташкил этилган **штаблар** ишини самарали ташкил этиб, уларнинг имкониятларидан кенг фойдаланиш чораларини кўриш лозим;

- ҳудудларда энергия ресурсларини иқтисод қилиш бўйича тасдиқланган **режа** ва **чора-тадбирлар** ижроси устидан назоратни **янада кучайтириш зарур;**

- **маҳаллаларда** энергия ресурсларини ўғирлаш хавфи юқори бўлган объектларни алоҳида назоратга олиб, уларни талон-торож қилиш ҳолатларини барвақт аниқлаш ва аниқланган қонунбузилишларга кескин чоралар кўриб борилишини **қунлик** назоратга олиш даркор;

- энергия таъминоти билан боғлиқ қонунбузилишлар **профилактикасини** кучайтириб, аниқланган ҳар бир жиддий ҳолатни **секторларда** кенг жамоатчилик орасида муҳокама қилиб бориш амалиётидан кенг фойдаланиш зарур.

Сектор раҳбарлари ўз ҳудудларида профилактика учун масъул бўлиш баробарида ҳар қандай қонунбузилишини аниқлаш ва жазо муқаррарлигини таъминлашга кўмаклашишга масъулдир.

Ер ажратиш масалаларида қонунийликни таъминлаш

Барчамизга яхши маълумки, охириги йилларда мухтарам Президентимиз ташаббуслари билан **ерлардан** самарали ва оқилона фойдаланишни таъминлашга қаратилган кенг қамровли ислохотлар амалга оширилмоқда.

Бу ислохотлар, аввало, ердан фойдаланишда **барча учун тенг ва адолатли шароит ва имкониятларни яратиб беришга**, пировард натижада юртимизда озиқ-овқат хавфсизлиги, тадбиркорликнинг жадал ривожланиши ҳамда аҳоли бандлигини таъминлашга йўналтирилди.

Айниқса, йиллар давомида коррупция имкониятларидан бири бўлиб келган ҳокимларнинг ер ажратиш билан боғлиқ барча ваколатлари бекор қилиниб, ер майдонлари **фақатгина аукцион орқали сотилиши** қатъий белгилаб қўйилганлигини алоҳида қайд этиш ўринлидир.

Таъкидлаш керак, сўнгги йилларда соҳада қонун устуворлигини таъминлаш ва қонунийликни мустаҳкамлаш борасида қатор ижобий натижаларга эришилди.

Буни рақамлар ҳам тасдиқлайди.

Хусусан, Президентимизнинг 2022 йил 21 февралдаги 138-сонли қарори-га асосан ўтган йилда маҳаллий вакиллик ва ижроия ҳокимияти органларининг **2 млн га яқин** қарорлари хатловдан ўтказилиб, электрон шаклга келтирилди.

Сўнгги бир ярим йилда мақсадсиз фойдаланиб келинган ҳамда ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган **21,5 минг** гектар ер давлат захирасига қайтарилди,

169 гектарда қурилган **4 100** дан ортиқ ноқонуний қурилмаларнинг буздирилиши таъминланди.

Шунингдек, қонунни бузган **3 минг** нафар шахсга нисбатан қатъий чоралар қўрилди, жумладан **1 753** нафари жиноий жавобгарликка тортилди.

Бундан ташқари, **7.990** гектар ер майдонларини **31** млн АҚШ доллариға ноқонуний сотиш ҳолатларининг олди олинди.

212 мингдан зиёд жисмоний ва юридик шахсларга тегишли бўлган кўчмас мулк объектлари давлат рўйхатидан ўтказилиши таъминланди.

Бироқ, ер майдонларини **ўзбошимчалик билан эгаллаш, хўжасизларча фойдаланиш ва ноқонуний қурилиш** қилиш билан боғлиқ ҳолатларнинг олдини олиш бўйича қўрилган чоралар етарли самара бермаяпти.

Жумладан, ўтказилган хатловларда республика бўйича **8.543** гектар ер участкалари **ўзбошимчалик билан** эгаллаб олинганлиги, **500** гектарга яқин майдонда эса **ноқонуний қурилишлар** амалга оширилганлиги аниқланди.

Ерларни ўзбошимчалик билан эгаллаш ҳолатлари **Қашқадарё** вилоятида 2 минг гектарни, **Жиззахда** 1 300 минг, **Хоразмда** 820, **Қорақалпоғистонда** 760, **Тошкент** вилоятида 660, **Самарқандда** 630, **Наманганда** 580, **Сурхондарёда** эса 410 гектарни ташкил этган.

Мазкур ҳолатлар юзасидан жиноят иши қўзғатилиб, дастлабки тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда. Ушбу мисолларни республиканинг барча ҳудудларидан келтириш мумкин.

Ачинарлиси, бугунги кунда ўзбошимчалик билан эгалланган ер майдонларининг **1 350 гектари** ёки **22 фоизи** давлат захирасига қайтарилмаган.

Булар, **Самарқандда** 250 гектар, **Тошкент** вилоятида 240, **Қашқадарёда** 236, **Фарғонада** 132, **Жиззахда** 129, **Сурхондарёда** 95 ва **Андижонда** 93 гектарни ташкил қилган.

Шу билан бирга, **ноқонуний қурилмалар** кўпайиши кузатилмоқда, лекин камаймаяпти.

2022-2023 йилларда **16 мингта** ҳолатда **500 гектар** ер майдонларида **ноқонуний қурилишлар** амалга оширилган.

Ноқонуний қурилмалар **Тошкент** шаҳрида 4,5 мингта, **Хоразмда** 1 600, **Тошкент** вилоятида 1. 300, **Самарқандда** 1 200, **Қашқадарё** 1 000, **Бухорода** 585 ва **Фарғона** 580 тани ташкил қилган. Ачинарлиси, ноқонуний қурилмаларнинг **6 минг 600** таси ёки **42 фоиз** бартараф этилмаган.

Ноқонуний қурилмаларни бузиш ҳақидаги суд қарорларининг **419** таси 1 йилдан 3 йилгача бўлган вақт мобайнида ижро этилмасдан келинмоқда.

Ижро этилмаётган суд қарорлари **Жиззахда** 162 та, **Тошкент** шаҳрида 80, **Фарғонада** 72, **Сурхондарё** вилоятида 39, **Навоий** вилоятида 36 ҳамда **Хоразм** вилоятида 34 тани ташкил қилади.

Агарда ноқонуний қурилмаларни бартараф этиш ҳақидаги **суд қарорларини ҳам ижро этилмаса**, ноқонуний қурилмаларнинг олдини олишга **чек қўйилмайди**.

Ер кодексининг 91¹-моддасига кўра, ўзбошимчалик билан эгалланган ер участкаларидаги ноқонуний қурилмаларни коммунал тармоқларга улаш **тақиқланиши қатъий белгилаб қўйилган**.

Бироқ, биргина **Фарғона** вилоятида ноқонуний қурилмаларнинг **289** таси электр, сув, табиий газ тармоқларига **коммунал идоралари ходимларининг масъулиятсизлиги** оқибатида уланиб олишган.

Худди шундай, **Самарқанд вилоятида 193 та** ноқонуний қурилмаларнинг эгалари **коммунал тармоқларига улаб олишган.**

Бунинг оқибатида, республика миқёсида **2 млрд** га яқин коммунал тўловлар бюджетга ундирилмасдан қолган.

Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрациясининг топшириғига асосан **суғориладиган ер майдонларини тоифаси** ўзгартирилган ерлардан **мақсадли фойдаланиш** аҳволи ҳам ўрганилди.

Ўрганишлар натижасида, кўплаб **қонун бузилиши ҳолатлари** ва **камчиликларга йўл қўйилганлиги** аниқланди.

Охирги беш йил давомида Президентимизнинг қарорларига асосан, жами **824 минг гектар** ер майдонларининг тоифаси ўзгартириб берилди. Ер тоифалари маълум бир мақсадлар учун ўзгартирилган бўлса-да, бугунги кунда **8,8 минг гектар** ерлар белгиланган мақсадлар учун фойдаланилмаган.

2,3 минг гектар ер майдонлари эса ханузгача ҳокимликларнинг захирасида турибди.

Булар, **Жиззах** вилоятида 667 гектар, **Навоийда** 487, **Тошкент** вилоятида 259, **Қорақалпоғистонда** 247, **Фарғонада** 222, **Самарқандда** 107, **Андижонда** 76, **Сирдарё, Сурхондарё** ва **Қашқадарё** вилоятларида эса 57 гектарни ташкил этади.

Мисол учун, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 5228-сон қарорига асосан **Бандихон** туманида **41 гектар** суғориладиган ер майдони қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар тоифасига ўзгартирилган бўлса-да, мазкур ер майдонлари **2 йилдан буён** фойдаланмасдан турибди.

Бу эс а ўз навбатида **1,1 млрд сўм** даромад олиш имконияти йўқотилганини англатади.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 106-сон Фармойишида **Риштон тумани**, “Навбаҳор” ҳудудидаги **2 гектар** суғориладиган ер участкасини ер фондининг бошқа тоифасига ўтказиш назарда тутилган.

Бироқ, ушбу ер майдони фермер хўжалиги томонидан захирага қайтарилмаган ҳамда натижада фармойишда белгиланган **логистика маркази ташкил этилмаган.**

Республиканинг ҳар бир ҳудуди бўйича бундай мисолларни жуда кўплаб келтириш мумкин.

Айрим ҳокимлик мансабдор шахслари ерларнинг тоифасини ўзгартириб бериш эвазига **ноқонуний равишда пул талаб** қилиш ҳолатлари ҳам учрамоқда. **Кўп бора танқид қилинишига қарамасдан, ер ажратиш борасида жиддий қонун бузилиши ҳолатларига ханузгача йўл қўйилмоқда.**

Ҳокимларнинг ваколатлари бекор қилинган бўлса-да, **292 та** ҳолатда ер билан боғлиқ ноқонуний қарорлар қабул қилинган.

Бундай қарорлар **Тошкент** вилоятида 75 та, **Хоразмда** 51, **Сирдарёда** 43, **Фарғонада** 26, **Самарқандда** 25, **Бухорода** 23, **Наманганда** 13, **Қорақалпоғистонда** 10, **Андижонда** 8, **Тошкент шаҳрида** 7, **Сурхондарёда** 6 ва **Жиззахда** 3 тани ташкил қилади.

Афсуски, кўрилган чоралардан тегишли хулоса чиқарилмаяпти, қонунбузарликларга, айниқса, ер майдонларини **талон-торож қилиш ва коррупция** ҳолатларига чек қўйилмаяпти, аксинча, бундай қилмишлар йилдан-йилга ошиб бормоқда.

Фикримнинг тасдиғи сифатида эътиборингизни айрим рақамлар ва мисолларга қаратмоқчиман.

Биргина ўтган йилнинг ўзида **37 345** гектар ер майдонининг талон-торож қилиниши билан боғлиқ **1 341** та жиноят иши қўзғатилди, бу кўрсаткич 2021 йилга (495 та жиноят) нисбатан **3 баравар кўпдир**.

Бу жиноятларнинг **68** тасини порахўрлик, **149** тасини хужжатларни сохталаштириш, **156** тасини ўзбошимчалик, **488** тасини фирибгарлик, **480** тасини эса бошқа қилмишлар ташкил этди.

Назорат тадбирларида жами **6 100** гектар ерни ноқонуний сотиш учун қарийб **29 млн. доллар** ва **9 млрд.** сўм талаб қилган **570** нафар шахс жиноят устида қўлга олинди.

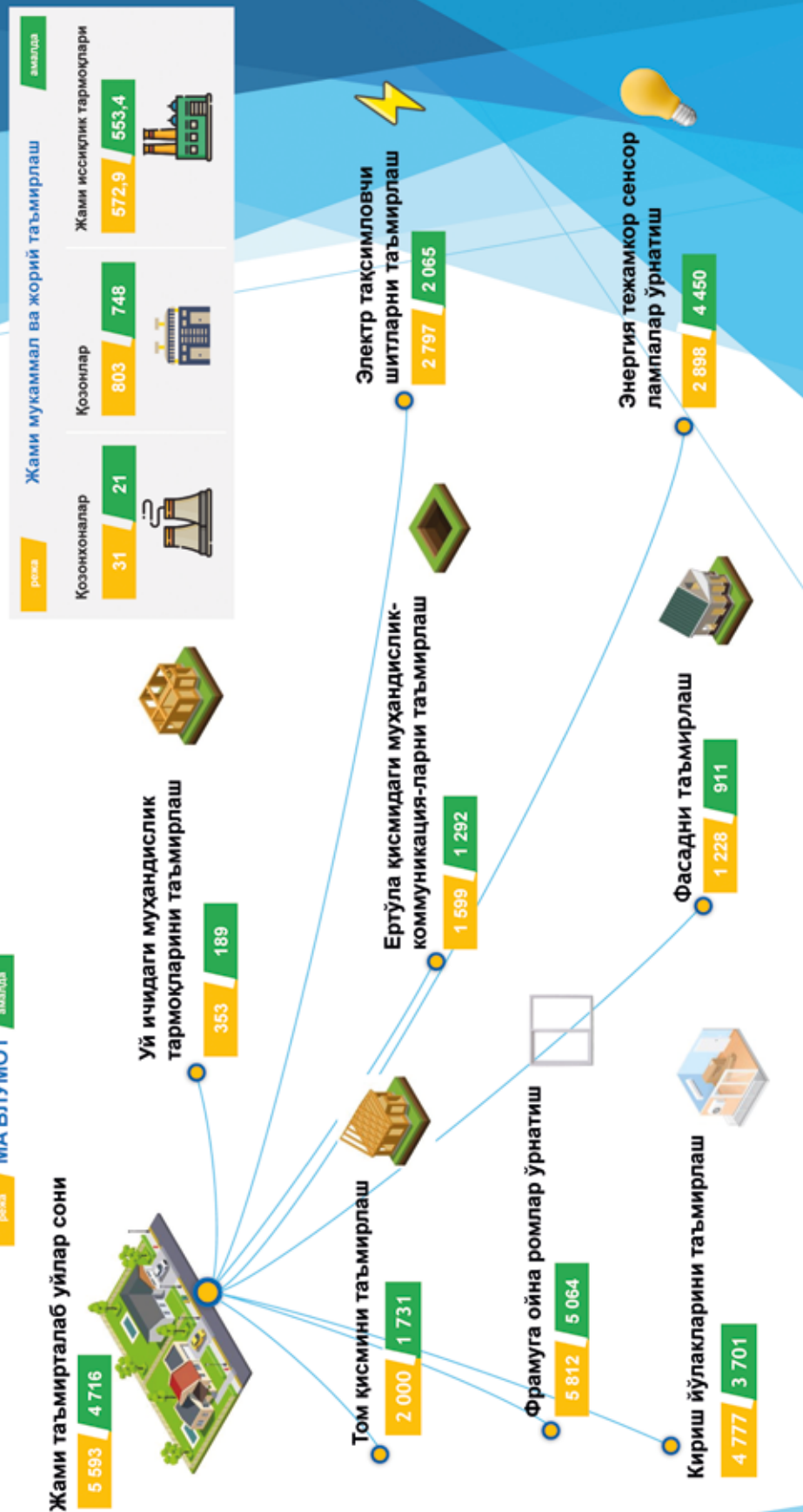
Ташвишланарлиси, бу қилмишларнинг аксариятида ер муҳофазасига масъул ташкилотлар ходимлари иштирок этишган.

Биргина ўтган йили ер билан боғлиқ жиноятлари учун **422 нафар** мансабдор жиноий жавобгарликка тортилди. Уларнинг **99** нафари ҳокимият, **146** нафари кадастр, **45** нафари архитектура, қурилиш ва бошқа идоралар мансабдор шахслари ҳисобланади.

МАВЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

2023/2024 йиллар давомида республикадаги кўп квартиралли уй-жойларни куз-қиш мавсумига тайёрлаш бўйича мукаммал ва жорий таъмирлаш бўйича **МАЪЛУМОТ**

Иссиқлик таъминоти объектлари ва ускуналарини куз-қиш мавсумига тайёрлаш аҳоли юзасидан **МАЪЛУМОТ**

Авариявий ҳолатларда

Штаб таркиби

Туман штаби
(Бошлик ва
ўринбосарлари)

Туман диспетчерлик маркази
(Диспетчерлар, тезкор чиқиш
бригадалари)

Маҳалла худуди
(Худуд ўсталари, бригада
ҳодимлари)

Маҳалла худудидаги трансформатор ўчган ҳолатда

1. Махсус худудий наватчи штаб томонидан авариявий мурожаат **1154 телефон** рақами орқали қабул қилинади ва **5–10 дақиқа** ичида бригада чиқиб кетиши таъминланади.
2. Навбатчилик штаби томонидан бригада (ўртача **4-5 ҳодим**) трансформатор пунктидаги носозликни бартараф этиш учун (масофага қараб **15–30 дақиқа ичида**) жойига етиб борилади
3. Бригада томонидан носозликни таъмирлаш ишлари амалга оширилади ва таъмирлаш ишлари якунланиб, наватчи диспетчерга хабар қилади ва унинг рухсати билан кучланиш беради.

Сектор раҳбарлари томонидан бажарилиши зарур бўлган чора-тадбирлар

1. Сектор раҳбарлари фавқулодда ҳолатни ўз шахсий назорати остига олиши зарур.
2. Сектор раҳбарлари томонидан ўз худудларида аҳоли ўртасида тарғибот-ташвиқот ишларини олиб бориш.
3. Фавқулодда ҳолатларни ижтимоий тармоқлар орқали ёритиш.
4. Аҳоли ва истеъмолчилар ўртасида электр энергиясини тежаш чора-тадбирлари жорий этилишини назорат қилиш.
5. Электр энергиясидан оқилona фойдаланиш ва қўлбoла иситкичлардан фойдаланмаслик чораларини кўриш.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ПҚ-57-сон қарори ижросини таминлашдаги чора-тадбирлар натижалари

Ҳисоблагичларнинг афзалликлари

Инсон омили,
ташқи аралашув
камайиши

Электр энергиясидан
ноқонуний
фойдаланишни
аниқлаш

Кучланиш
меъёрдан 30% га
ўзгарса ҳам,
хатолик даражаси
ўзгармайди.

Хизмат муддати
25 йил, 10 йилда
1 марта қийёсловдан
ўтказилади

Истеъмолчиларнинг
юкламаларига чидамли
(13 кВт ёки 60 А)
юклама/кучланиш
ортганда ҳимоя
функцияси мавжуд

Республикамизнинг
барча ҳудудларида
иқлим шароитига
чидамли (-30; +70 C)

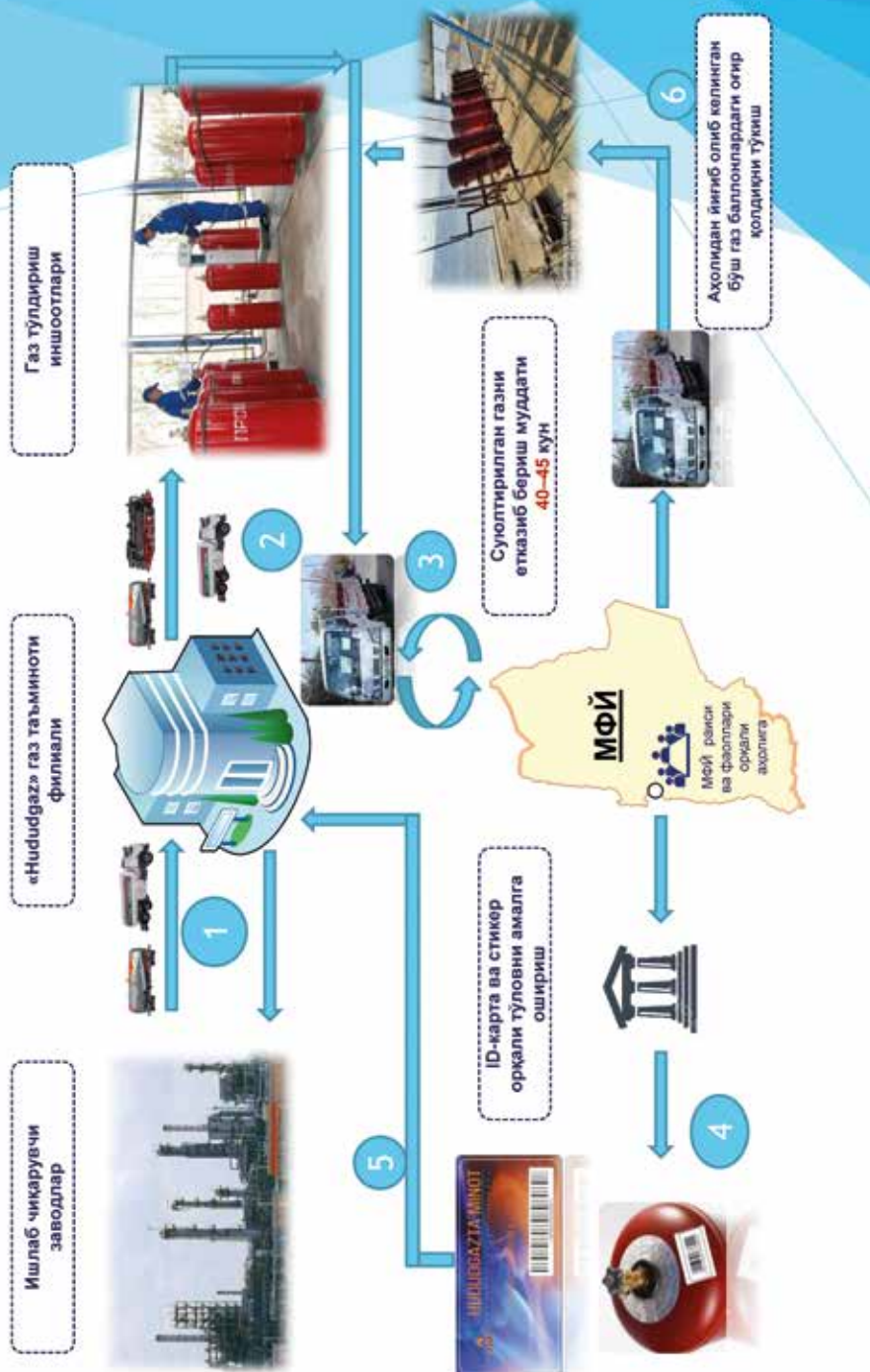
Икки томонлама
ўлчаш имконияти
(кириш ва чиқиш)

Табақалаштирилган
(дифференциал)
тарифларни қўллаш
имконияти

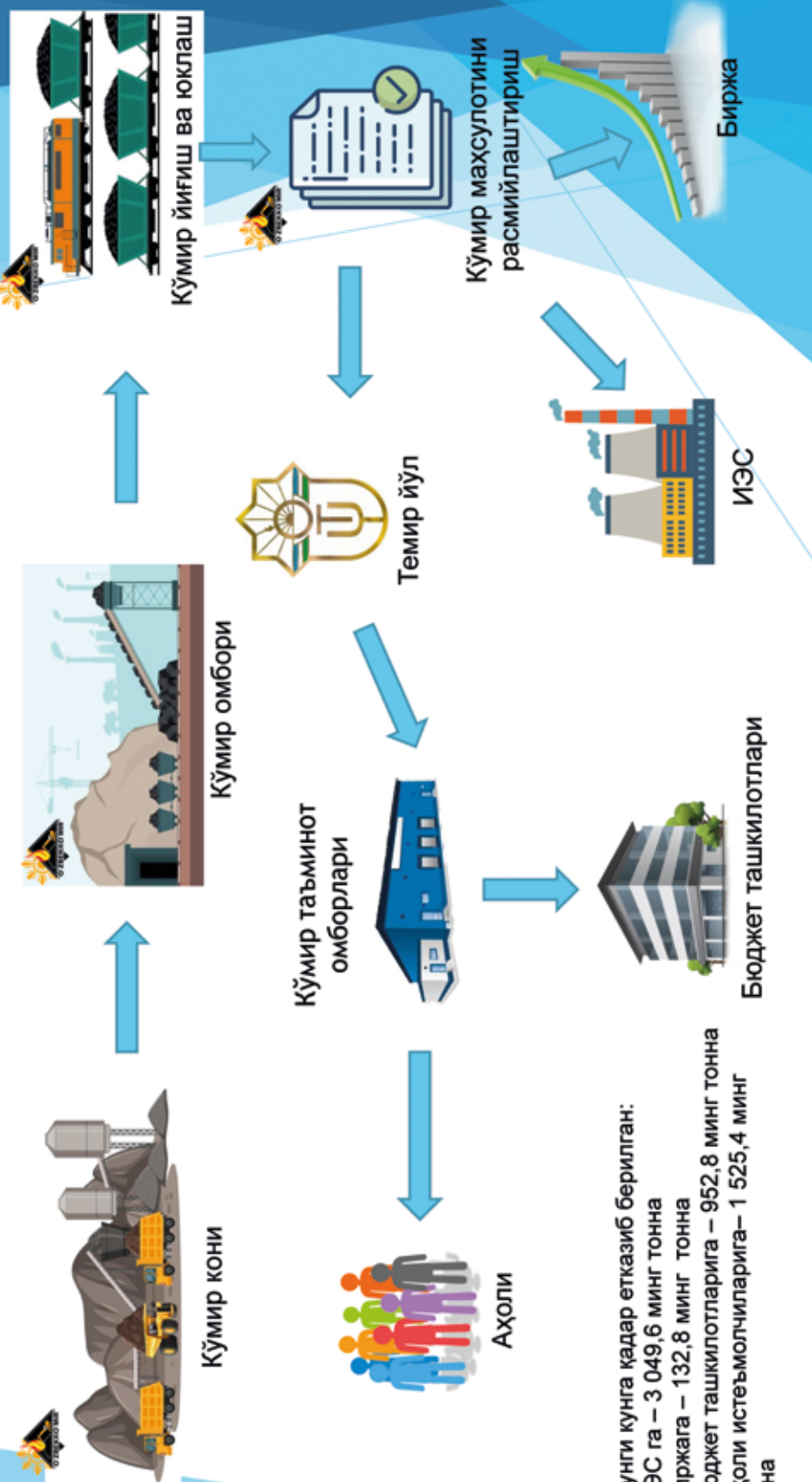
Марказ билан алоқа
узилган тақдирда ҳам,
маълумотларни ўз
хотирасида сақлайди

СУЮЛТИРИЛГАН ГАЗНИ ТАШИШ, САҚЛАШ ВА ИСТЕЪМОЛЧИЛАРГА ЕТКАЗИБ БЕРИШ МЕХАНИЗМИ

Маҳаллий кўмир қазиб олиш ва етказиб бериш тартиби

Бугунги кунга қадар етказиб берилган:

- ИЭС га – 3 049,6 минг тонна
- Биржага – 132,8 минг тонна
- Бюджет ташкилотларига – 952,8 минг тонна
- Аҳоли истеъмолчиларига – 1 525,4 минг тонна

Муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан асос солинган Учинчи ренессанс даври бўлган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт босқичида ердан самарали фойдаланишга қаратилган жуда муҳим ислохотлар амалга оширилмоқда.

Бу борада 2021 йилнинг 8 июнь куни тарихий Фармон қабул қилиниб, ер муносабатларини тартибга солиш бўйича мутлақо янги тизимга тамал тоши қўйилди.

«Ер муносабатларида тенглик ва шаффофликни таъминлаш, ерга бўлган ҳуқуқларни ишончли ҳимоя қилиш ва уларни бозор активига айлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги (ПФ-6243) Фармонга кўра, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг ер ажратиш ва олиб қўйиш билан боғлиқ барча ваколатлари бекор қилиниб, қишлоқ хўжалиги ерлари ижара ҳуқуқи асосида, ноқишлоқ хўжалиги ерлари эса, **фақатгина аукцион орқали сотилиши** қатъий белгилаб қўйилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 21 февралдаги “Ер участкаларидан фойдаланишда давлат назорати самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги (ПҚ-138) қарорга асосан амалга оширилган ишлар

Маҳаллий вакиллик ва ижроия ҳокимияти органларининг 2 млн га яқин қарорлари хатловдан ўтказилиб, электрон шаклга келтирилди

169 гектарда қурилган 4 100 дан ортиқ ноқонуний қурилмаларнинг буздирилиши таъминланди.

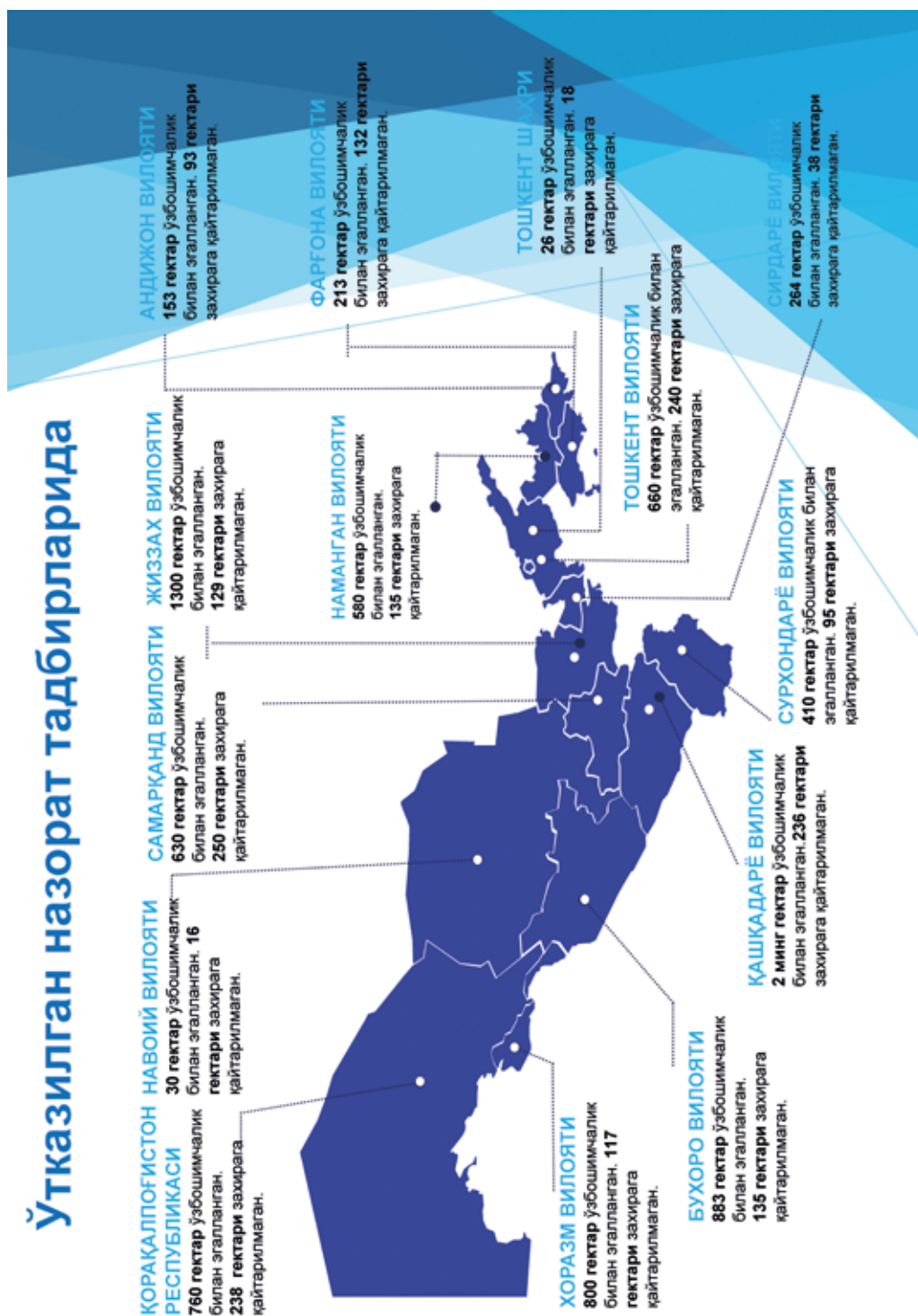
7.990 гектар ер майдонларини 31 млн. АҚШ долларига ноқонуний сотиш ҳолатларининг олди олинди.

Мақсадсиз фойдаланиб келинган ҳамда ўзбошимчилик билан эгаллаб олинган 21,5 минг гектар ер давлат захирасига қайтарилди

Қонунни бузган 3 минг нафар шахсларга нисбатан қатъий чоралар кўрилди, жумладан 1 753 нафари жиноий жавобгарликка тортилди.

212 мингдан зиёд жисмоний ва юридик шахсларга тегишли бўлган қўчмас мулк объектлари давлат рўйхатидан ўтказилиши таъминланди

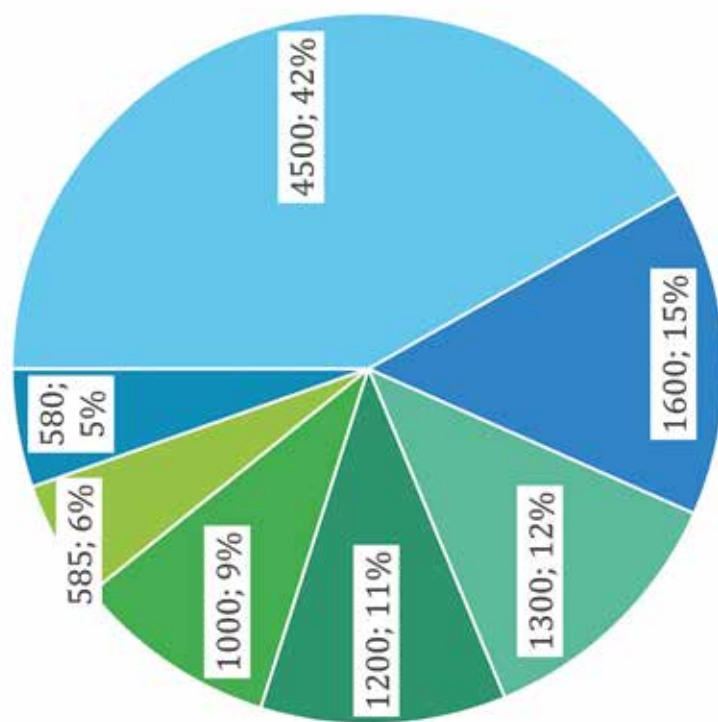
Ўтказилган назорат тадбирларида

8543 гектар ер
участкалари
Ўшбошмчалик
билан эгаллаб
олинган

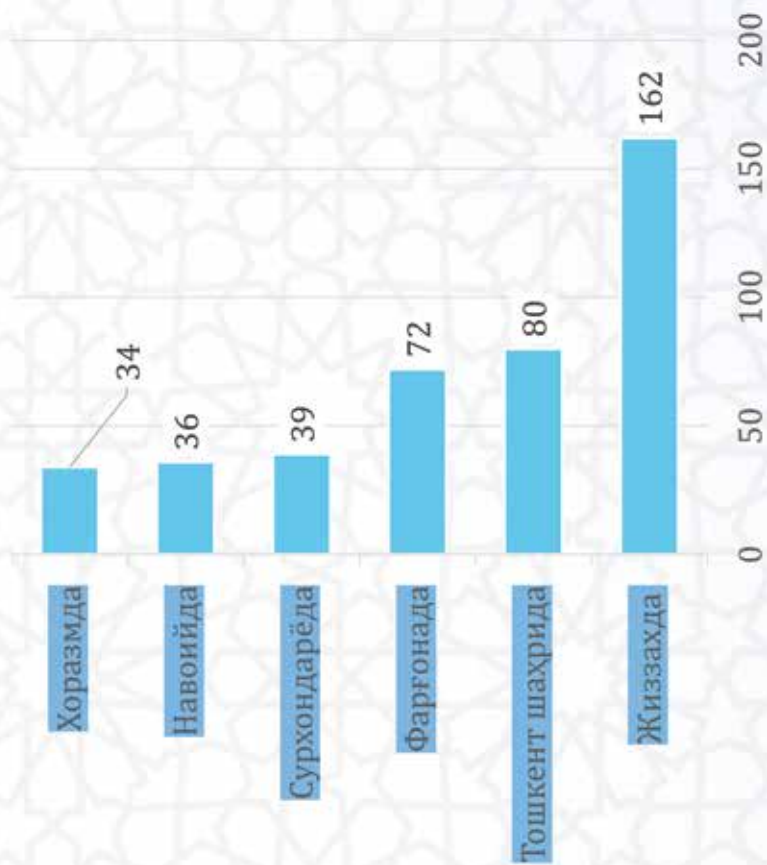
Ўшбошмчалик
билан
эгалланган ер
майдонларининг
1 350 гектари
давлат
захирасига
қайтарилмаган

16 мингта ҳолатда 500 гектар ер майдонларида **ноқонуний** қурилишлар амалга оширилган.

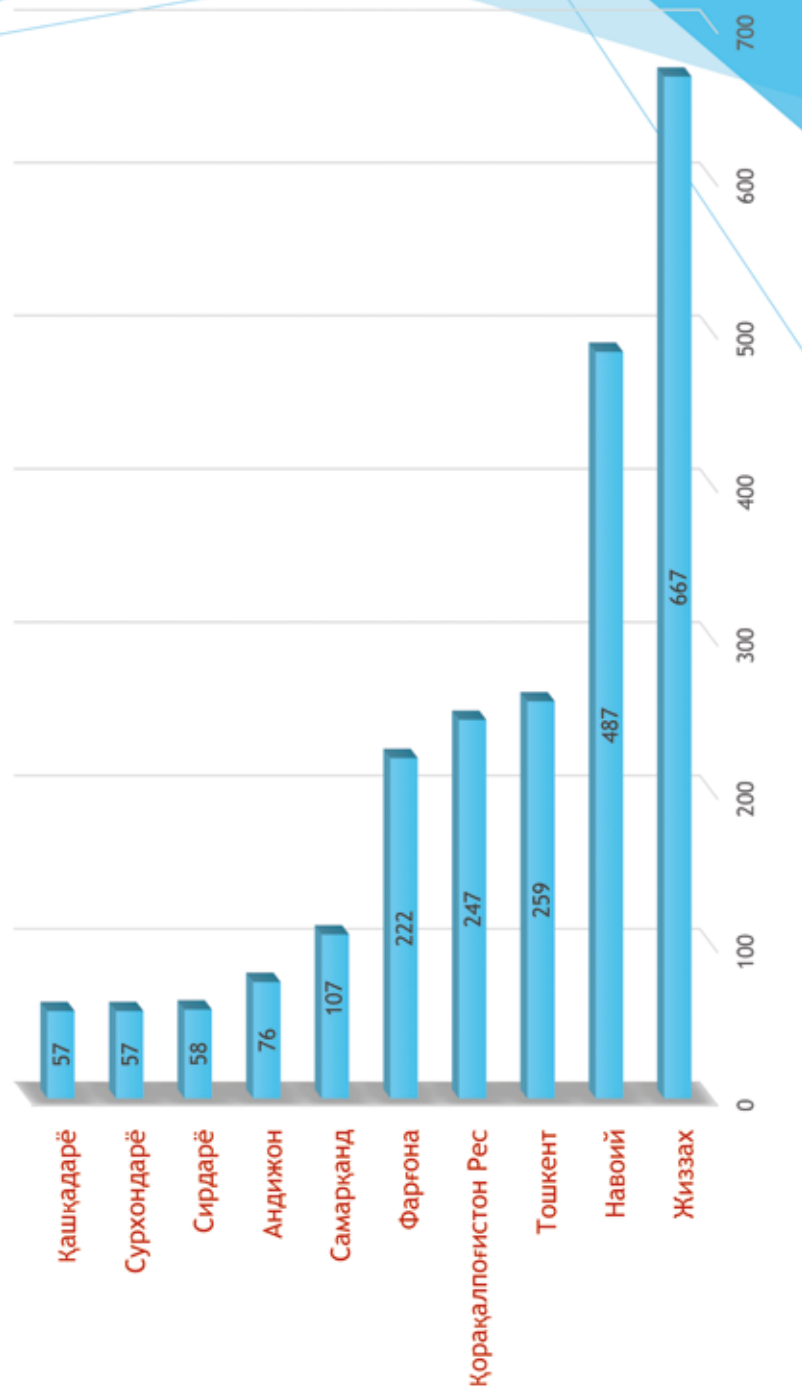

- Тошкент шаҳрида 4,5 мингта
- Хоразмда 1600 та
- Тошкентда 1300 та
- Самарқандда 1200 та
- Қашқадарёда 1000 та
- Бухорода 585 та
- Фарғонада 580 та

Ноқонуний қурилмаларни бузиш ҳақидаги суд қарорларининг **419 таси**
1 йилдан 3 йилгача бўлган вақт мобайнида ижро этилмасдан келинмоқда.

Тоифаси ўзгаририлган ер майдонларининг **8,8 минг гектари** белгиланган мақсадлар учун фойдаланилмаган. Шундан **2,3 минг гектар** ер майдонлари ҳанузгача ҳокимликларнинг захирасида турибди

Маҳаллада ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш, ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик муҳитини шакллантириш ҳамда миллатлараро тотувликни таъминлаш масалалари

Ўзбекистон Республикаси Президентининг тегишли қарорлари (**ПҚ–29, ПҚ–31, ПҚ–92**)га асосан маҳалла институти фаолиятининг самарадорлигини ошириш ва уни янада такомиллаштириш мақсадида маҳалла фуқаролари йиғинлари тузилмасида **ҳоким ёрдамчиси, хотин-қизлар фаоли, ёшлар етакчиси ва профилактика инспектори** лавозимлари жорий этилган. Шунга кўра:

Ҳоким ёрдамчиси – маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва **камбағалликни қисқартиришга** кўмаклашади.

Ёшлар етакчиси – ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш, миллий халқ ўйинлари ва спорт турларини ёшлар орасида оммалаштириш; ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш; **ҳуқуқбузарлик содир этишга мойиллиги бўлган ёшлар билан тизимли ишлаш**, жазони ижро этиш муассасалари (ЖИЭМ) дан озод қилинган, ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасаларидан қайтиб келган ёшларнинг ижтимоий-педагогик **реабилитация қилиниши ва мослашувига** кўмаклашади.

Хотин-қизлар фаоли – хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, маънавиятини юксалтириш, оилавий ҳаётга тайёрлаш, ижтимоий ҳимояга муҳтож хотин-қизларни тадбиркорликка ўқитиш, кредит олишда кўмаклашиш, хотин-қизларнинг муаммоларини ўз вақтида аниқлаш, **оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган** хотин-қизлар, ногиронлиги бўлган аёллар билан **манзилли ишларни** олиб бориш, уларга **ижтимоий-ҳуқуқий, психологик ва моддий ёрдам** кўрсатиш ишларини ташкил этади.

Профилактика инспектори – **ҳуқуқбузарликларнинг барвақт профилактикаси** ва олдини олиш, аҳолининг **ҳуқуқий маданияти**ни юксалтириш, фуқаролар онгига қонунга ҳурмат ва қонун бузилишининг ҳар қандай кўринишига мурасасиз муносабатни сингдириш, уларни Ватанга муҳаббат, ватанпарварлик, миллий ва умумбашарий қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялашга, ўсиб келаётган ёш авлодни терроризм, диний экстремизм, зўравонлик ва шафқатсизлик ғояларидан ҳимоялашга йўналтирилган ҳолда фаолият юритади.

Мазкур вазифалардан келиб чиқиб, масалан, **Тошкент шаҳрида** бир қатор ижтимоийлашув тадбирлари амалга оширилган. Жумладан:

I. Хотин-қизлар фаоллари йўналишида

– **588** нафар маҳалла хотин-қизлар фаоллари томонидан ўтган **9** ой давомида **12** та тумандан **“Аёллар дафтари”**га киритилган **98 005 нафар** хотин-қизлардан **26 479** нафарининг бандлиги таъминланишида ёрдам кўрсатилди;

– **120 нафар** хотин-қизлар турли йўналишларда **“Моно марказ”**да ўқитилиб, сертификат берилди ва ўз иш фаолиятини бошлаб олишлари учун **имтиёзли кредит** олишларида ёрдам кўрсатилди;

– маҳаллаларда хотин-қизлар ўртасида ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш борасида олиб борилган маънавий-маърифий тадбирлар доирасида аниқланган **51 нафар мутаассибликка мойиллиги бўлган аёллар** билан яқка тартибда профилактик суҳбат ва семинар-тренинг машғулоти ўтказилди;

– **16 390 нафар** ижтимоий ҳимояга муҳтож ва қарамоғида ногирон фарзанди бўлган **6 660 нафар** хотин-қизларга бир маротабалик (ҳар бирига **1 млн 200 минг** сўм миқдорида) моддий ёрдам ажратилди;

– маҳалла профилактика нозирлари билан ҳамкорликда Тошкент шаҳри бўйича **230 нафар** профилактик ҳисобга олинган хотин-қизлар билан давра суҳбатлари ташкиллаштирилди;

– **25 696 нафар** хотин-қизларга психологик, ҳуқуқий ёрдам кўрсатилди. Бунда Тошкент шаҳар ИИБ, Миллий гвардия психолог ходимлари фаол иштирок этди.

Умуман, Тошкент шаҳрининг **356 та** маҳалласида ташкил қилинган тарғибот тадбирларига **20 мингга** яқин муаммоли хотин-қизлар қамраб олинди.

II. Маҳаллий ҳокимликлар ҳузуридаги Ижтимоий мослашиш марказлари йўналишида:

– жами **1 391** нафар (**81** нафари аёл) ЖИЭМдан озод этилган шахсларнинг **рўйхати** алоҳида шакллантирилди ҳамда маҳалла раислари, хотин-қизлар фаоли ва ёшлар етакчилари уларга **масъул мурабийлар** этиб бириктирилди;

– улар оилавий поликлиникаларда тўлиқ **тиббий кўрикдан** ўтказилди;

– меҳнатга лаёқатли деб топилган шахсларнинг **958** нафари **мунтазам иш билан таъминланди**.

III. Профилактика инспекторлари томонидан ишлаш йўналиши

Жазо муддатини ўтаб чиққан, афв этилган шахслар билан бевосита сектор раҳбарлари томонидан суҳбат ўтказилиб, муаммо ва мақсадлари аниқланди. Жорий йил давомида аниқланган **86 та** муаммонинг **82** таси ҳал этилган.

Яшаш манзилидаги ижтимоий кўмакка муҳтож шахслар билан **3 501** маротаба суҳбатлар ўтказилди.

IV. Юнусобод тумани мисолида ижтимоийлашув тадбирлари

Туманда ижтимоий-маънавий муҳитни соғломлаштириш, диний бағрикенглик, миллатлараро тотувликни мустаҳкамлаш, фуқароларни турли мутаассиб гуруҳлар таъсирига берилиб қолишининг олдини олиш мақсадида:

– **64 та МФЙ раислари** томонидан ижтимоий кўмакка муҳтож ва эҳтиёжманд оилаларнинг уй-жойлари таъмирланди, моддий ёрдам кўрсатилди, хомийлар иштирокида озиқ-овқатлар тарқатилди.

Туман ҳокими ёрдамчилари томонидан аҳоли бандлигини таъминлаш, ўзини ўзи банд қилиш, хатлов, янги тадбиркорлик субъектлари ташкил этиш, имтиёзли кредитлар ажратиш бўйича оилавий тадбиркорлик дастурлари доирасида **247 нафар** жисмоний ва юридик шахсларга жами **6 млрд 582 млн сўм** кредит ажратиш учун тавсияномалар берилди.

– **222 та** жисмоний ва юридик шахсларга **5 млрд 536 млн сўм** миқдорида имтиёзли кредитлар ажратилди.

– **1 475 та** янги тадбиркорлик субъекти давлат рўйхатидан ўтказилди.

Хотин-қизлар фаоли томонидан **157 та** ажрим ёқасига келиб қолган оила яраштирилди ва натижада **471 нафар** бола етим бўлишдан сақлаб қолинди.

– **9 ой** давомида **164 нафар** аёлга ҳимоя ордери берилди. Шундан **8 нафари 18** ёшга тўлмаган, **58 нафари 18–30** ёшли аёллардан иборат.

– **“Аёллар дафтари”**нинг **4-босқичига** киритилган **12 919** нафар эҳтиёжманд хотин-қизнинг **928** нафари бандлиги таъминланди, **301** нафарига **219 млн 120 минг** сўмлик бир марталик моддий ёрдам (**660 минг сўмдан**) кўрсатилди.

Ёшлар етакчилари томонидан жами **600 нафарга** яқин “Ёшлар дафтари”га киритилган ёшлар, “Темир дафтар”га киритилган оилалар фарзандлари, бемор болалар, “Меҳрибонлик уйлари” тарбияланувчиларини қўллаб-қувватлаш мақсадида **2.5 млрд** сўмдан ортиқ маблағ ажратилди.

Маҳалла профилактика инспекторлари томонидан **128 нафар** ижтимоий кўмакка муҳтож фуқаро билан йил давомида доимий суҳбатлар ўтказилиб, уларни одатий ҳаётга қайтариш учун тизимли ишлар амалга оширилмоқда.

Мазкур “бешлик” тизими бугунги кунда анча ютуқларга эришиб келмоқда, лекин шу билан бир қаторда Ўзбекистон Республикаси Президенти **Шавкат Мирзиёев** раислигида маҳаллалардаги **«еттилик тизими»** фаолиятини янги ёндашувлар асосида ташкил этиш чора-тадбирлари юзасидан **видеоселектор йиғилишида бир қатор камчиликлар айтиб ўтилди. Хусусан:**

– **“бешлик”** тизими ягона жамоа сифатида ишламаяпти. Уларнинг ҳар бири ўз вазирлигига ҳисобдор бўлиб қолган;

– ижтимоий дафтарлардаги маблағларни тўғри тақсимлашда “бешлик”нинг ҳамкорлиги, **маҳалла раисининг ўрни билинмаяпти;**

– **“Темир”, “Аёллар”** ва **“Ёшлар”** дафтарлари маҳалладаги масъуллар томонидан алоҳида-алоҳида юритилмоқда;

– уларнинг вазифаларида кўп такрорланишлар бор. “Бешлик” зиммасига жуда кўп вазифалар юклатилган бўлиб, мутасадди раҳбарлар буни таҳлил қилмаяпти, аниқ иш методикаси ишлаб чиқилмаган.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, маҳаллалар фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича **қуйидаги таклифларни билдириш мумкин:**

Биринчидан, маҳалладаги **“бешлик”ни бошқаришда ягона тизимни** яратиш.

Маълумот учун. Ҳозирда, МФЙларда фаолият юритаётган ҳоким ўринбосари, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли ва профилактика инспекторлари амалда МФЙ раисига бўйсунмаяпти. Улар ўзини асосан ўзларининг юқори ташкилотлари мутахассиси деб билади ва улар томонидан берилган топшириқлар асосида иш юритади (хотин-қизлар фаоли Хотин-қизлар қўмитаси топшириқларини, ёшлар етакчиси Ёшлар агентлиги топшириқларини, профилактика инспектори ИИБ кўрсатмаларини бажаради ва уларга ҳисобдор бўлиб қолган).

Иккинчидан, маҳалладаги “бешлик” тизимини қисқа муддатли **малака ошириш** курсларида ўқитиш.

Учинчидан, “бешлик” тизимида иш самарадорлигини ошириш учун **рағбатлантиришни** амалга ошириш.

Тўртинчидан, тизимда иш юриши учун ишга қабул қилишда **кадрлар салоҳиятини** ҳисобга олиш.

Бешинчидан, маҳаллалар ўртасида ижтимоий кўмакка муҳтож инсонлар билан ишлашда **маҳаллалараро рейтинг** тизимини йўлга қўйиш ва бу орқали етакчи МФЙларни рағбатлантириб бориш.

МАҲАЛЛАЛАРДА МИЛЛАТЛАРАРО ТОТУВЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎНАЛИШИ

Мазкур мавзу доирасида яна бир масала, яъни юртимизда **миллатлараро дўстлик ва аҳиллик**ни мустаҳкамлаш ҳақида тўхталиб ўтсак. Аслида кўпмиллатли халқимизнинг мустақиллик йилларида эришган энг катта бойликларидан бири – айна шу аҳилликни сақлай олганидир.

Давлатимиз раҳбари таъбири билан айтганда, бизнинг барча ютуқларимиз – у хоҳ ташқи ёки ички сиёсатда бўладими, хоҳ иқтисодий ёки маданий-гуманитар соҳаларда бўладими – қўлга киритаётган **муваффақиятларимиз замирида жамиятимиздаги осойишталик ва тотувлик ҳал қилувчи омил** бўлиб хизмат қилмоқда.

Бугунги таҳликали замонда дунёда юз бераётган кескин зиддиятлар, тўқнашувлар ва қарама-қаршиликлар оқибатида **жамиятда миллатлараро тотувликни қўпоришга қаратилган ксенофобия, миллий устунлик ғояларини тарғиб қилиш** каби турли хавф-хатарлар тобора кучайиб, инсонлар ўртасида ўзаро ҳурмат, раҳм-шафқат, меҳр каби тушунчалар сусайиб бормоқда.

Бундай мураккаб шароитларда халқимиз, айниқса, ёшларимиз турли геосиёсий ва мафкуравий жараёнлар таъсирига, терроризм, экстремизм, сепаратизм, одам савдоси каби таҳдидларга дуч келмоқда.

Шу боис юртимиздаги тинчликни асраш, миллатлараро тотувлик ва бағрикенгликни мустаҳкамлаш, умуминсоний қадриятларни асраб-авайлаш ҳамда ёш авлод онгига ушбу эзгу ғояларни сингдириб бориш каби масалалар **ҳозирги вақтда давлат ташкилотлари ва жамоатчилик олдидаги устувор вазифалардан** ҳисобланади.

Сўнгги йилларда юртимизда миллатлараро тотувлик ва бағрикенглик муҳитини мустаҳкамлаш борасида **кенг қамровли ишлар** амалга оширилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мамлакатимиз ҳудудида истиқомат қилувчи миллат ва элатларнинг тиллари, урф-одатлари ва анъаналари ҳурмат қилиниши, уларнинг ривожланиши учун шароит яратилишига оид **қоидалари** ҳаётимизга фаол татбиқ этилмоқда.

Бугунги кунда юртимизда теле-радио кўрсатув ва эшиттиришлар **12 тилда** эфирга узатилмоқда, газета ва журналлар **10 тадан ортиқ** тилда чоп этилмоқда.

Республикаимизда яшаб турган **130 дан зиёд миллат ва элат вакилларининг** ҳамжиҳатлиги ва жипслигини таъминлаш, жамиятда миллатлараро тотувликни мустаҳкамлаш борасидаги давлат сиёсатини тизимли амалга ошириш мақсадида **қатор қонун ҳужжатлари** қабул қилинди.

Жумладан, **2017** йилда ташкил этилган **Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари қўмитаси** юртимиздаги **156 та миллий маданий марказ** ва **38 та дўстлик жамияти** билан ҳамкорлик қилмоқда.

Мазкур марказларни қўллаб-қувватлаш мақсадида **2021 йил апрель ойидан бошлаб** мамлакатимиздаги барча миллий маданий марказлар фаолиятини **давлат субсидияси маблағлари ҳисобидан молиялаштириш тизими** йўлга қўйилиб, Олий Мажлис ҳузуридаги жамоат фонди томонидан **2021–2023 йилларда 25 млрд сўм** маблағ ажратилиши таъминланди.

2019 йил 15 ноябрда **Миллатлараро муносабатлар соҳасида Ўзбекистон Республикаси давлат сиёсати концепциясининг** қабул қилиниши эса миллатлараро муносабатлар ва чет мамлакатлар билан дўстона алоқаларни янада ривожлантиришга замин яратди.

30 июль санаси **Халқлар дўстлиги куни** этиб белгиланди.

Ҳар йили **16 ноябрь** – Халқаро бағрикенглик кунига бағишлаб юртимизда **“Бағрикенглик ҳафталиги”** ўтказилмоқда.

Шунингдек, ҳар чоракда **вилоят, туман ҳокимларини** чоракдан кейинги ойнинг иккинчи ўн кунлигида **халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари сессияларида**, шунингдек, **Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари қўмитаси раиси ва вилоят ҳокимларининг** соҳада амалга оширилган ишлар ва мавжуд муаммолар юзасидан ахборотларини ҳар йили декабрь ойида **Сенатда эшитиш тизими** йўлга қўйилди.

Вазирлар Маҳкамасининг **2020 йил 17 ноябрдаги** қарорига биноан, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳамда туманлар (*шаҳарлар*) ҳокимликлари ҳузурида **Миллатлараро тотувлик, бағрикенглик ва ҳамжиҳатликни таъминлаш бўйича жамоатчилик кенгашлари** тузилиб, соҳада жамоатчилик назоратини амалга оширишнинг яхлит тизими яратилди.

Бундан ташқари, Ўзбекистон миллий университетининг бакалаврият ва магистратура босқичларида илк бор **антропология ва этнология таълим йўналиши бўйича кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга қўйилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги **Давлат бошқаруви академияси** билан биргаликда миллатлараро муносабатлар соҳасида фаолият юритувчи давлат ва жамоат ташкилотлари ходимлари учун **малака ошириш курслари** ташкил этилди. Мазкур курслар **уч йилда бир маротаба** амалга оширилиши белгиланди.

Соҳада **тизимли мониторинг ўрнатиш** мақсадида чегараолди туман (*шаҳар*) ларда яшовчи турли миллат вакиллари ўртасидаги миллатлараро муносабатлар ҳолатини ҳамда салбий мазмундаги ҳар қандай ахборотни ўрганиш, юзага келган зиддият ва низоли вазият ҳақида тезкор ахборот бериб бориш вазифаларини ўзида акс этган **комплекс чора-тадбирлар дастури** ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий этилди.

Ҳукумат қарори билан **“Халқлар дўстлиги” кўкрак нишони** таъсис этилди. **2021** йилдан бошлаб Халқлар дўстлиги куни муносабати билан **120 нафардан ортиқ** турли миллат вакиллари **давлат мукофотлари** ҳамда **700 нафари “Халқлар дўстлиги” кўкрак нишони** билан тақдирланди.

Умуман олганда, мустақиллик йилларида миллий маданий марказларнинг **500 дан** ортиқ фаоли давлат мукофотларига сазовор бўлиб, орден ва медаллар билан тақдирланди. Жумладан, **14 нафарига** юксак **“Ўзбекистон Қаҳрамони”** унвони берилди.

2018-2019 йилларда “**Обод қишлоқ**” ва “**Обод маҳалла**” дастурлари доирасида республиканинг жами **1 116 та** қишлоқ ва маҳаллаларида истиқомат қилувчи аҳоли фаровонлиги ва турмуш даражасини ошириш мақсадида қурилиш ва ободонлаштириш ишлари амалга оширилди.

Бу ишларнинг туб замирида, авваламбор, кўпмиллатли халқимизни ҳаётдан рози қилишдек улғу мақсад ётибди.

МФЙларнинг масъул ходимлари келгуси фаолиятида **қуйидаги асосий масалаларга эътибор қаратиши мақсадга мувофиқдир.**

Биринчидан, маҳаллаларда **миллатлараро муносабатлар соҳасида** юзага келиши мумкин бўлган можароли вазиятлар ва ихтилофларнинг барвақт олдини олиш мақсадида профилактика инспекторлари томонидан тизимли мониторинг олиб бориш, турли миллат вакиллари ўртасидаги салбий мазмундаги ҳар қандай ахборотни ўрганиш, соҳада юзага келган зиддият ва низоли вазият ҳақида юқори турувчи органларга ва маҳалла раисига тезкор ахборот бериб бориш тизимини йўлга қўйиш талаб этилади.

Иккинчидан, давлат органлари раҳбарларининг турли миллат вакиллари зич жойлашган чекка ва олис ҳудудлардаги аҳоли пунктларида аҳоли билан **очиқ мулоқотларни** мунтазам ташкил этиб бориш турли зиддиятларнинг олдини олиш бўйича самарали механизмлардан ҳисобланади.

Учинчидан, ёшларни Ватанга муҳаббат, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат билан қараш руҳида тарбиялаш мақсадида сектор раҳбарлари томонидан қардош тилларда таълим олиб борилаётган давлат умумтаълим мактабларини тегишли **ўқув дарсликлари ва бадий адабиётлар, юртимизда нашр қилинган қардош тиллардаги адабиётлар** билан таъминлаш масаласига кўпроқ эътибор қаратиш зарур.

Агар, ушбу масала “вазирликнинг ваколатида, адабиётларни харид қилиш учун маблағ республика бюджетидан ажратилиши керак”, деб ўзимизни четга олсак, **ёшларимиз ва уларнинг маънавияти билан қўштирноқ ичидаги “дўстларимиз” шуғулланади.** Афсуски, бундай ҳолатлар айрим ҳудудларда бир неча бор кузатилган.

Тўртинчидан, турли миллат вакиллариининг **миллий байрамларини маҳаллаларда кенг нишонлаш** тизимини йўлга қўйсак, биз доим тилга олаётган “**бағрикенглик**” тамойилини ҳаётга татбиқ этган бўламиз.

Бундан ташқари, турли миллатларнинг миллий байрамларини юқори савияда ўтказиш **этнотуризм соҳасининг ривожланишига** ҳам ўзининг бевосита ижобий таъсирини кўрсатади.

Бешинчидан, барча маҳалла ва овулларда эл-юрт ҳурматида сазовор бўлган кекса ва ўрта авлод вакиллари ҳамда ёшлар иштирокида “**Уч авлод учрашувлари**” **дўстлик фестивалларини ўтказиш** амалиётини давом эттириш лозим.

Олтинчидан, юртимизда фаолият юритаётган миллий маданий марказлар учун республиканинг барча ҳудудларида алоҳида “**Дўстлик уйлари**”ни ташкил этиш лозим. Раҳбарият томонидан қатор топшириқ ва кўрсатмалар берилганига қарамай, мазкур масала ханузгача **тўлиқ бажарилмаган.**

Юқорида қайд этилган вазифаларнинг самарали амалга оширилишини таъминлаш мақсадида Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳамда туман (шаҳар) ҳокимликлари ҳузуридаги **Миллатлараро тотувлик, бағрикенглик ва ҳамжиҳатликни таъминлаш бўйича жамоатчилик кенгашлари** фаолияти самарадорлигини ошириш талаб этилади.

Жумладан, кенгашлар аъзолари ўртасида аниқ вазифалар тақсимотини белгилаб, уларнинг ахборотларини ҳар чоракда тегишли **халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари сессияларида** эшитиш амалиётини жорий қилиш лозим.

Президентимиз таъкидлаганларидек, жонажон юртимизда қарор топган миллатлараро дўстлик ва аҳилликни — мана шундай бебаҳо хазинамизни кўз қорачиғидек асраб-авайлаш барчамизнинг олий бурчимиздир.

Ўйлаймизки, мазкур мавзу доирасида юқорида келтирилган маълумотлар, таклиф ва тавсиялар МФЙ масъул ходимлари иш фаолияти самарадорлигини оширишга ва шу орқали маҳаллаларда миллатлараро тотувлик ва бағрикенглик муҳитини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Амалга оширилган ишлар

(Тошкент шаҳри мисолида)

Хотин-қизлар фаоллари йўналишида

- **588** нафар маҳалла хотин-қизлар фаоллари томонидан ўтган “Аёллар дафтари”га киритилган **98 005** нафар хотин-қизлардан **26 479** нафарининг бандлиги таъминланди;
 - **120** нафар хотин-қизлар турли йўналишларда “Моно марказ” да ўқитилди;
 - маънавий-маърифий тадбирлар доирасида аниқланган **51** нафар мутаассибликка мойиллиги бўлган аёллар билан якка тартибда профилактик суҳбат, семинар-тренинг ўтказилди;
 - **16 390** нафар ижтимоий ҳимояга муҳтож ва қарамоғида ногирон фарзанди бўлган **6 660** нафар хотин-қизларга бир маротабалик (ҳар бирига **1 млн 200 минг сўм**) моддий ёрдам ажратилди;
 - **230** нафар профилактик ҳисобдаги хотин-қизлар билан давра суҳбатлари ташкиллаштирилди;
 - **25 696** нафар хотин-қизларга психологик, ҳуқуқий ёрдам кўрсатилди. Бунда Тошкент шаҳар ИИБ, Миллий гвардия психологлари фаол иштирок этди.
- Умуман, Тошкент шаҳрининг **356** та маҳалласида ташкил қилинган тарғибот тадбирларига **20 мингга** яқин муаммоли хотин-қизлар қамраб олинди.

Маҳаллий ҳокимликлар ҳузуридаги Ижтимоий мослашиш марказлари фаолияти

- **1 391** нафар (шундан **81** нафари аёл) ЖИЭМдан озод этилган шахсларнинг **рўйхати** шакллантирилди ҳамда маҳалла раислари, хотин-қизлар фаоли ва ёшлар етакчилари уларга **масъул мурабийлар** этиб бириктирилди;
- ушбу шахслар оилавий поликлиникаларда тўлиқ **тиббий кўрикдан** ўтказилди;
- меҳнатга лаёқатли деб топилган шахсларнинг **958** нафари **мунтазам иш билан таъминланди**.

Профилактика инспекторлари томонидан амалга оширилган ишлар

- Жазо муддатини ўтаб чиққан, афв этилган шахслар билан бевосита сектор раҳбарлари томонидан **суҳбат** ўтказилиб, **муаммо ва мақсадлари** аниқланди;
- жорий йил давомида аниқланган **86** та **муаммонинг 82** таси ҳал этилган;
- яшаш манзилидаги ижтимоий кўмакка муҳтож шахслар билан **3 501** маротаба **суҳбатлар** ўтказилди.

Юнусобод тумани мисолида ижтимоийлашув тадбирлари

64 та МФЙ раислари томонидан ижтимоий кўмакка муҳтож, мутаассиб кайфиятдаги оилалар уй-жойлари таъмирланди, моддий ёрдам кўрсатилди;

туман ҳокими ёрдамчилари томонидан **247** нафар жисмоний ва юридик шахсларга жами **6.6 млрд** сўм кредит ажратиш учун тавсияномалар берилди;

- **222** та жисмоний ва юридик шахсга **5.5 млрд** сўм имтиёзли кредитлар ажратилди.

- **1 475** та янги тадбиркорлик субъекти давлат рўйхатидан ўтказилди.

Хотин-қизлар фаоли томонидан **157** та ажрим ёқасидаги оила **яраштирилди**;

- **9 ой** давомида **164** нафар аёлга ҳимоя ордери берилди. Шундан **8** нафари **18** ёшга тўлмаган, **58** нафари **18-30** ёшли аёлларга тўғри келади.

- **“Аёллар дафтари”**нинг 4-босқичига киритилган **928** нафар эҳтиёжманд хотин-қизнинг бандлиги таъминланди, **301** нафарига **219 млн** сўм бир марталик моддий ёрдам (**660** минг сўмдан) кўрсатилди.

Ёшлар етакчилари томонидан жами **600** нафарга яқин “Ёшлар дафтари” га киритилган ёшлар, “Темир дафтар”га киритилган оилалар фарзандлари, бемор болалар, “Меҳрибонлик уйлари” тарбияланувчиларини қўллаб-қувватлаш мақсадида **2.5 млрд** сўм ажратилди.

Маҳалла профлактика инспекторлари томонидан **128** нафар ижтимоий кўмакка муҳтож фуқаро билан йил давомида доимий суҳбатлар ўтказилиб, уларнинг **одатий ҳаётга қайтариш** учун тизимли ишлар амалга оширилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **Шавкат Мирзиёев** раислигида **"еттилик тизими"** фаолиятини янги ёндашувлар асосида ташкил этиш чора-тадбирлари юзасидан видеоселектор йиғилишида қайд этилган камчиликлар

- **"бешлик"** тизими ягона жамоа сифатида ишламаяпти. Уларнинг ҳар бири **ўз вазирлигига ҳисобдор** бўлиб қолган;
- ижтимоий дафтарлардаги маблағларни тўғри тақсимлашда **"бешлик"**нинг ҳамкорлиги, **маҳалла раисининг ўрни билинмаяпти;**
- **"темир", "аёллар"** ва **"ёшлар"** дафтарлари маҳалладаги масъуллар томонидан алоҳида-алоҳида юритилмоқда;
- уларнинг вазифаларида кўп **такрорланишлар** бор. **"Бешлик"** зиммасига жуда кўп вазифалар юклатилган бўлиб, мутасадди раҳбарлар бунни таҳлил қилмаяпти, **аниқ иш методикаси** ишлаб чиқилмаган.

Маҳаллалар фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича таклифлар

Биринчидан, маҳалла “бешлик”ни бошқаришда ягона тизимни яратиш. Ҳозирда маҳалладаги ҳоким ўринбосари, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли ва профилактика инспектори, МФЙ раисига амалда бўйсунмаяпти. Улар, асосан, ўзининг юқори ташкилоти мутахассиси деб билади ва улар томонидан берилган топшириқлар асосида иш юритади (хотин-қизлар фаоли Хотин-қизлар қўмитаси топшириқларини, ёшлар етакчиси Ёшлар агентлиги топшириқларини, профилактика инспектори ИИБ кўрсатмаларини бажаради ва уларга ҳисобдор бўлиб қолган).

Иккинчидан, маҳалладаги “бешлик” тизимини қисқа муддатли малака ошириш курсларида ўқитиш.

Учинчидан, иш самарадорлигини ошириш учун рағбатлантиришни амалга ошириш.

Тўртинчидан, ишга қабул қилишда кадрлар салоҳиятини ҳисобга олиш.

Бешинчидан, маҳаллалар ўртасида ижтимоий кўмакка муҳтож инсонлар билан ишлашда маҳаллалараро рейтинг тизимини йўлга қўйиш ва бу орқали етакчи маҳаллаларни рағбатлантириб бориш.

Маҳаллаларда миллатлараро тотувликни таъминлаш масалалари

Миллатлараро муносабатлар соҳасида амалга оширилган ишлар

1

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 15 ноябрдаги Фармонига кўра **Ўзбекистон Республикасининг миллатлараро муносабатлар соҳасидаги давлат сиёсати Концепцияси** қабул қилинди

2

Ҳар чоракда вилоят ва туман (шаҳар) ҳокимларини халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари сессияларида, Миллатлараро муносабатлар қўмитаси раиси ва вилоят ҳокимларининг ахборотларини ҳар йили декабрь **ойида Сенатда** эшитиш тизими йўлга қўйилди

3

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳамда туман (шаҳар)лар ҳокимликлари ҳузурида Миллатлараро тотувлик, бағрикенглик ва ҳамжиҳатликни таъминлаш бўйича **жамоатчилик кенгашлари** ташкил этилди

Миллатлараро муносабатлар соҳасида амалга оширилган ишлар

4

2021-2023 йилларда миллий маданий марказларга Олий Мажлис ҳузуридаги Жамоат фонди томонидан **25 млрд сўм** субсидия маблағлари ажратилди

5

Ўзбекистон миллий университетида бакалавриат ва магистратура босқичларида илк бор **антропология ва этнология таълим йўналиши бўйича кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга қўйилди

6

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси билан биргаликда миллатлараро муносабатлар соҳасида фаолият юритувчи давлат ва жамоат ташкилотлари ходимлари учун **малака ошириш курслари** ташкил этилди

Миллатлараро муносабатлар соҳасида амалга оширилган ишлар

7

30 июль санасини – **Халқлар дўстлиги куни** этиб белгилашга қаратилган Ўзбекистон Республикасининг **Қонуни** қабул қилинди

8

16 ноябрь – Халқаро бағрикенглик кунига бағишлаб
“Бағрикенглик” ҳафталигини, 30 июль – Халқлар дўстлиги куни
муносабати билан **“Дўстлик” ҳафталигини**
ўтказиш амалиёти йўлга қўйилди

9

Вазирлар Маҳкамасининг **“Халқлар дўстлиги” кўкрак нишонини**
таъсис этиш тўғрисида” ги қарори қабул қилинди

Миллатлараро муносабатлар соҳасида амалга оширилган ишлар

10

2021 йилдан бошлаб **Халқлар дўстлиги куни** муносабати билан **120 нафардан** ортиқ турли миллат вакиллари **давлат мукофотлари** ҳамда **700 нафари “Халқлар дўстлиги”** кўкрак нишони билан тақдирланди

11

Мустақиллик йилларида миллий маданий марказларнинг **500 дан** ортиқ фаоли давлат мукофотларига сазовор бўлди, орден ва медаллар билан тақдирланди. Жумладан, **14 нафарига “Ўзбекистон Қаҳрамони”** юксак унвони берилди

12

2018-2019 йилларда “Обод қишлоқ” ва **“Обод маҳалла”** дастурлари доирасида республиканинг жами **1116 та қишлоқ ва маҳаллалари**да қурилиш ва ободонлаштириш ишлари амалга оширилди

13

Қўпмиллатли Жиззах вилояти Дўстлик туманининг **“Манас” қишлоғи**, Мирзачўл тумани маркази, Тошкент вилояти Чиноз туманининг **“Тонг юлдузи”** қишлоғи, Қўнғирот туманининг **“Қорақалпоғистон”** овули, Навоий шаҳридан **110 километр**, Нурота тумани **“Чўя” қишлоғи**, Навоий вилояти Томди тумани марказидан **140 километр** узоқликдаги масофада жойлашган **“Ўтемурад” қишлоғи**, Учқудуқ туманининг **“Қулқудуқ”** овули замонавий қиёфага эга бўлди

14

“Обод қишлоқ” ва **“Обод маҳалла”** дастурлари доирасида республиканинг 1116 та МФЙларида қурилиш ва ободонлаштириш ишларига 2018 йилда 3 триллион сўм, 2019 йилда эса 6,1 триллион сўм маблағ сарфланди

Миллатлараро тотувликни мустаҳкамлаш бўйича таклифлар

1

Маҳаллаларда **миллатлараро муносабатлар соҳасида** юзага келиши мумкин бўлган можароли вазиятлар ва ихтилофларнинг барвақт олдини олиш мақсадида профилактика инспекторлари томонидан **тизимли мониторинг олиб бориш**, турли миллат вакиллари ўртасидаги салбий мазмундаги ҳар қандай ахборотни ўрганиш, соҳада юзага келган зиддият ва низоли вазият ҳақида юқори турувчи органларга ва маҳалла раисига тезкор ахборот бериб бориш.

2

Давлат органлари раҳбарларининг турли миллат вакиллари зич жойлашган чекка ва олис ҳудудлардаги аҳоли пунктлари, шу жумладан чегараолди яшаш жойларида, маҳалла ва овулларда аҳоли билан **очиқ мулоқотларни** мунтазам ташкил этиб бориш.

3

Ёшларни Ватанга муҳаббат, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат билан қараш руҳида тарбиялаш мақсадида сектор раҳбарлари томонидан қардош тилларда таълим олиб борилаётган давлат умумтаълим мактабларини тегишли **ўқув дарсликлари** ва **бадий адабиётлар**, жумладан, **юртимизда нашр қилинган қардош тиллардаги адабиётлар** билан таъминлаш.

Миллатлараро тотувликни мустаҳкамлаш бўйича таклифлар

4

Турли миллат вакилларининг миллий байрамларини маҳаллаларда кенг нишонлаш тизimini йўлга қўйиш орқали “бағрикенглик” тамойилини ҳаётга татбиқ этиш.

5

Барча маҳалла ва овулларда эл-юрт ҳурматиға сазовор бўлган кекса ва ўрта авлод вакиллари ҳамда ёшлар иштирокида “Уч авлод учрашувлари” дўстлик фестивалларини ўтказиш

6

Юртимизда фаолият юритаётган миллий маданий марказлар учун республиканинг барча ҳудудларида алоҳида “Дўстлик уйлари”ни ташкил этиш.

Миллатлараро тотувликни мустаҳкамлаш бўйича таклифлар

7 Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳамда туман (шаҳар) ҳокимликлари ҳузуридаги **Миллатлараро тотувлик, бағрикенглик ва ҳамжиҳатликни таъминлаш бўйича жамоатчилик кенгашлари** фаолияти самарадорлигини ошириш.

8 Жамоатчилик кенгашлари аъзолари ўртасида аниқ вазифалар тақсимотини белгилаб, уларнинг ахборотларини ҳар чорақда тегишли **халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари сессияларида** эшитиш амалиётини жорий қилиш

«Давлат хизматлари маркази – маҳалла – фуқаро» тамойили асосида аҳолининг давлат хизматларидан фойдаланиш имкониятини янада кенгайтириш, кўрсатилаётган хизматларнинг ҳар бир оилага кириб боришини таъминлаш йўллари

Аҳолига давлат хизматлари кўрсатиш соҳасида амалга оширилган ишлар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ташаббуси билан, 2018 йил 1 январдан бошлаб жойларда «бир дарча» тамойили асосида фаолият кўрсатувчи Давлат хизматлари марказлари фаолияти йўлга қўйилди, Адлия вазирлиги (кейинги ўринларда вазирлик деб юритилади) давлат хизматлари кўрсатиш соҳасида умумий давлат сиёсатини амалга оширувчи ваколатли орган этиб белгиланди.

Давлат хизматлари марказлари орқали кўрсатилаётган хизмат турлари тўрт йил давомида **8,5** бараварга ортиб, **37** тадан **309** тага етди, аҳолига **55** млн.дан ортиқ хизмат кўрсатилди.

Республика бўйича **188** та замонавий Давлат хизматлари марказлари бинолари давлат-хусусий шериклик асосида қурилиб, фойдаланишга топширилди. Туман (шаҳар) марказларидан **50-100 км.** узоқ ҳудудларда **138** та филиаллар фаолият юритиб келмоқда.

Ҳар куни ўртача **70-75** минг фуқароларимиз давлат хизматлари марказларига ташриф буюриб, тегишли хизматлардан фойдаланмоқда. Фуқароларимизга сифатли, тез ва қулай давлат хизматларини кўрсатиш биз учун устувор вазифа ҳисобланади. Чунки ҳар бир ташриф буюрувчининг давлат хизматидан қониқиши нафақат унинг ўзига, балки у орқали оила аъзолари ва ҳамкасбларининг кайфиятига таъсир қилади.

Бюрократия, қоғозбозликни қисқартириш мақсадида, давлат органлари томонидан аҳоли ва тадбиркорлардан **120** турдаги хужжат ва маълумотномаларни талаб қилиш бекор қилинди. Давлатда мавжуд бўлган маълумотни давлат органлари фуқаролардан талаб қилмасдан, «Электрон ҳукумат» тизими орқали олиш йўлга қўйилди.

2019 йилнинг июнидан Давлат хизматлари марказлари орқали кўрсатиладиган барча хизматлар «**экстерриториал**» тамойил асосида тақдим этила бошланди.

Ўтган 2021 йилдан бошлаб эса, **7** та турдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини (туғилиш, никоҳ тузилганлиги, никоҳдан ажралиш, ўлим, исм ва фамилияни

ўзгартириш, оталикни белгилаш ҳамда фарзандликка олишни) қайд этиш, никоҳланувчи шахсларни тиббий кўрикдан ўтказиш, хорижга чиқиш биометрик паспортини расмийлаштириш фуқароларнинг доимий (вақтинча) рўйхатдан ўтган жойидан қатъи назар кўрсатилиши йўлга қўйилди.

Жисмоний шахсларни идентификация қилиш рақамлари турлича юритилишига чек қўйилди ва ягона стандартга келтирилди.

Солиқ органларида солиқ тўловчи-жисмоний шахсларнинг ҳисобини юритишда **СТИР** ўрнига жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақамидан (**ЖШШИР**) фойдаланишга ўтилди ва шу муносабат билан **СТИР** бериш ва фуқарони жамғариб бориладиган пенсия тизимида ҳисобга қўйиш бўйича алоҳида давлат хизматларини кўрсатиш бекор қилинди.

16 ёшга тўлган шахсларга **ID-карта** беришда улар бир вақтнинг ўзида давлат солиқ хизмати органларида **солиқ тўловчи сифатида ҳисобга қўйилади** ҳамда фуқаро жамғариб бориладиган **пенсия тизимида рўйхатдан ўтказилади**.

ЖШШИР давлат, банк, ижтимоий ва бошқа хизматларни кўрсатишда фуқаронинг **шахсини тасдиқловчи ягона идентификатор** ҳисобланиши белгиланди ҳамда давлат бошқарув органлари ва ташкилотлари томонидан жисмоний шахсларни идентификациялайдиган алоҳида рақамларни юритиш тақиқланди.

«**ФХДЁ ягона электрон архиви**» ахборот тизими яратилиб, **ФХДЁнинг 60** миллиондан ортиқ архив ҳужжатлари рақамлаштирилди. Бунинг натижасида, ахборот тизимида оила таркибини (**Family tree**) аниқлаш имконияти яратилди.

«Лицензиялаш, рухсат бериш ва хабардор қилиш тартиб-таомиллари тўғрисида»ги Қонуни асосида «**Лицензия**» ахборот тизими яратилиб, **115 та** лицензиялашга оид хизматлар ишга туширилди ва улар ҳам тўлиқ электрон шаклда кўрсатилмоқда.

Маълумотлар максимал даражада давлат органлари ва ташкилотларининг электрон ахборот тизимларидан интегратсия йўли билан олинади ҳамда маълумотлар тўғрилиги тизим томонидан текширилади.

Аҳолининг талаб ва эҳтиёжидан келиб чиқиб янги турдаги давлат хизматлари тақдим этиш йўлга қўйилди. Хусусан, **22** турдаги хизматлар композит тарзда (битта аризани тақдим этиш орқали бир нечта хизматларни комплекс тақдим этиш) кўрсатилиши йўлга қўйилди.

Масалан, боланинг туғилганлиги қайд этилаётганда чақалоқ бир вақтнинг ўзида оилавий поликлиникага, ота-онасининг доимий яшаш жойига рўйхатга қўйилади, мактабгача таълим ташкилотига навбатга қўйилади ва бола туғилганлиги учун бир марталик нафақа пули тайинланади.

Бундан ташқари, жорий йилнинг 1 октябридан бошлаб давлат хизматларидан фойдаланиш учун Адлия вазирлигининг «Call-марказ» (1148) ёки унинг расмий веб-сайти орқали мурожаат қилиш имконияти яратилди.

Фармонда белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш мақсадида **2022 йил 1 августдан** шахсни идентификациялашнинг **Мобил-ID** тизими жорий этилди. Ушбу тизим фуқароларга электрон рақамли имзодан фойдаланмаган ҳолда барча давлат хизматларидан фойдаланиш имконини яратади.

**«Давлат хизматлари маркази – маҳалла – фуқаро»
тамойили асосида амалга оширилган ишлар.**

Давлат хизматларини ҳар бир маҳалла ва фуқароларимиз ҳаётига кириб боришини таъминлаш мақсадида доимий равишда ишлар олиб борилмоқда.

Президентимизнинг 2020 йил ноябрь ойида Қашқадарё вилоятига сафари давомида Давлат хизматлари марказларига ташриф буюриб, давлат хизматлари ҳақида маҳалла раислари, фаоллар ва қолаверса кенг аҳоли қатламларини тўлиқ хабардор қилиш ва уларни масофадан онлайн хизматлардан фойдаланишга ўргатиш юзасидан берган кўрсатмалари асосида **«Қарши тажрибаси»** лойиҳасига старт берилган эди.

Шунга асосан, аҳолига давлат хизматларидан фойдаланиш тартибини тушунтириш, уларнинг соҳага оид мавжуд масалаларини ўрганиш, зарурат ва эҳтиёжга кўра сайёр давлат хизматларини кўрсатиш мақсадида адлия органларининг республика, вилоят ва туман бўғинидаги раҳбарлари ва ходимларидан иборат ишчи гуруҳлари **«ДХМ-маҳалла-фуқаро»** тамойили асосида мулоқотлар ўтказилиб, бевосита маҳалланинг ўзида хизматлар кўрсатилмоқда.

Марказлар томонидан маҳаллама-маҳалла, уйма-уй борилган ҳолда аҳолининг давлат хизматларига бўлган эҳтиёжлари ўрганилди ва уларни Марказга келишларини кутмаган ҳолда сайёр ҳолда давлат хизматлари кўрсатилмоқда.

Қарши тажрибасининг илк натижалари сифатида ДХМ – Маҳалла – Фуқаро ўзаро ҳамкорлик тизимини ривожлантириш учун Қашқадарё вилоятининг **«Шайхали»** ва **«Отчопар»** маҳаллаларида Давлат хизматлари марказларининг филиаллари фаолияти йўлга қўйилган эди.

Бандан ташқари, аҳолининг кенг қатламини мустақил тарзда онлайн хизматлардан фойдаланиш борасидаги билим ва кўникмаларини ошириш мақсадида 2020 йилда Мактабгача таълим, Халқ таълими ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари билан ҳамкорликда **«Электрон давлат хизматларидан фойдаланиш тартиби»** мавзусида ўқув семинарлари ташкил этиш юзасидан ўзаро ҳамкорлик **Меморандумлари** имзоланган.

Шунга асосан, Марказлар томонидан **856 та** мактабгача таълим муассасалари, **3 048 та** ўрта таълим мактаблари, **81 та** лицей ва касб-ҳунар коллежлари ва **104 та** олий таълим муассасаларига ташриф буюрган ҳолда, улардаги **140 мингдан** ортиқ ўқитувчи, тарбиячи, талаба ва ўқувчиларга давлат хизматларидан онлайн тарзда фойдаланиш ўргатилди, шунингдек бевосита шу жойнинг ўзида **10 мингдан** ортиқ аризалар юборилди.

Шунингдек, давлатимиз раҳбарининг 2022 йил 22 августдаги ПҚ–357-сон қарори билан 2023 йил июлга қадар давлат ва ижтимоий хизматларни маҳалладан туриб кўрсатишни йўлга қўйиш вазифаси белгиланган эди.

Шунга кўра, Адлия вазирлиги томонидан аҳоли пунктларида талаб юқори бўлган ҳамда маҳалладан туриб кўрсатиладиган **103 турдаги** давлат хизматлари рўйхати тасдиқланган.

Мазкур рўйхатга мувофиқ туман (шаҳар) марказларидан 50-100 км. узоқ ҳудудларда ташкил этилган **138 та** Марказ филиаллари томонидан давлат хизматлари кўрсатилмоқда. Улар орқали жорий йилнинг биринчи ярим йиллиги давомида **100 мингдан ортиқ** хизматлар кўрсатилган.

Келгусида давлат хизматларини кўрсатиш соҳасида кўпгина ўзгаришларни жорий этиш режалаштирилган. Булар қаторида қуйидагиларни мисол тариқасида келтиришим мумкин:

1. 2023 йил йил охиригача кўрсатиладиган хизматлар турлари камида **350 тага**, келгуси йил охирига қадар **450 тага** етказиш;

2. Ўзбекистонда аҳолининг ҳисобини юритишда, меҳнат муносабатларини амалга оширишда, давлат хизматлари ҳамда бошқа хизматлар кўрсатишда ягона маълумот манбаи ҳисобланувчи «Аҳолининг ягона электрон реестри» ахборот тизими жорий этиш;

3. Давлат хизматларини кўрсатишда шахсни биометрик идентификациялаш (Face-ID) усули жорий қилиш;

4. 11 давлат хизматларини проактив шаклда, **7 та** давлат хизматларини композит шаклда кўрсатиш йўлга қўйилади.

Давлат хизматларини кўрсатиш соҳасида мавжуд муаммолар.

Шу билан бирга, давлат хизматлари кўрсатиш тизимининг янада ривожланишига салбий таъсир кўрсатувчи қуйидаги тизимли муаммолар мавжуд:

1) Айрим давлат хизматларини кўрсатувчи ваколатли органлар томонидан давлат хизматларини кўрсатиш тартиблари мунтазам равишда бузилиши сабаблари бартараф қилинмасдан қолмоқда.

Масалан, **2023 йилнинг 9 ойи** давомида давлат хизматлари кўрсатиш соҳасида жами **96 731 та** қонун бузилиш ҳолати аниқланган. Шундан, **70 863** таси муддат бузилиши, **2 626** таси тўғридан-тўғри давлат хизмати кўрсатиш, **8 822** таси ортиқча хужжат талаб қилиш, **6 179** таси асоссиз рад этиш ва бошқа турдаги қонун бузилиши ҳолатларини ташкил этади.

Таҳлилларга кўра, давлат хизматлари кўрсатиш соҳасида энг кўп қонун бузилиши ҳолатлари Кадастр агентлиги (**16 717**), Соғлиқни сақлаш вазирлиги (**13 269**), Қурилиш ва уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги (**9 934**), Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги (**8 753**), «Ўзсувтаъминот» АЖ (**8 577**), «Худудий электр тармоқлари» АЖ (**6 106**), «Худудгазтаъминот» АЖ (**5 176**), Мактабгача таълим агентлиги (**3 952**), Ички ишлар вазирлиги (**3 615**) ва уларнинг тизимидаги идоралари томонидан йўл қўйилган.

Ушбу қонун бузилиши ҳолатларига қуйидагиларни сабаб қилиб келтириш мумкин:

– давлат хизматларини кўрсатишни тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий хужжатлар давлат хизматларини кўрсатишнинг замонавий шакллари ва маъмурий тартиб-таомиллар принципларига мувофиқ эмаслиги ҳамда ички идоравий хужжатлар билан давлат хизматларини кўрсатиш тартиботларини белгилаш ҳанузгача сақланиб қолинмоқда;

– давлат хизматларини кўрсатувчи ваколатли органлар томонидан фақат расмий қоидалар ва талабларга риоя этишни важ қилган ҳолда, бошқа қонунчилик хужжатларида белгиланган устувор ҳуқуқ ва имтиёزلарни қўллаш рад этилиши ҳолатлари туфайли ариза берувчиларнинг оворагарчиликлари сақланиб қолмоқда;

– айрим давлат органларида давлат хизматларини кўрсатиш учун алоҳида масъул ходимлар бириктирилмаганлиги.

Ушбу соҳадаги муаммоларни бартараф этиш учун давлат хизматлари соҳасидаги қонун бузилиши ҳолатлари учун тегишли ташкилот раҳбарларини масъул этиб белгилаш лозим.

2) Давлат органлари ва ташкилотларининг туман ва шаҳар доирасидаги тузилмалари ходимларининг аксарияти давлат хизматлари соҳасида қабул қилинаётган Президент Фармон ва қарорларидан беҳабар.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 23 мартдаги ПФ–6191-сон ва 2021 йил 24 июлдаги ПФ–6269-сон Фармонларида давлат органлари ва ташкилотлари томонидан 120 турдаги ҳужжатларни аҳоли ва тадбиркорлик субъектларидан талаб қилиш бекор қилинган бўлсада, ҳозирги кунга қадар ушбу ҳужжатлар аҳолидан талаб қилинмоқда.

Масалан, судланмаганлик тўғрисидаги маълумотнома ички ишлар органларининг бир тузилмаси томонидан берилса, унинг бошқа бир тузилмаси томонидан ушбу маълумотнома аҳолидан талаб қилинади.

Худди шундай, руҳий касалликлар ёки наркология диспансерида турмаслик тўғрисида маълумотнома Соғлиқни сақлаш вазирлигининг бир тузилмаси томонидан берилса, унинг бошқа тузилмаси томонидан ушбу маълумотномалар аҳолидан талаб қилинади.

Шунга кўра, аҳоли ва тадбиркорлик субъектларидан талаб қилиниши тақиқланган маълумот ва ҳужжатларни тумандаги барча ташкилотлар ходимларига етказиш, уларга Президентнинг тегишли Фармонлари талабларини тушунтириш лозим.

3) Давлат хизматларини кўрсатишда фойдаланиладиган маълумотларнинг катта қисми рақамлаштирилмаган.

Ваколатли органларнинг давлат хизматларини кўрсатиш учун зарур бўлган маълумот ва ҳужжатлари тўлиқ рақамлаштирилмаганлиги сабабли аҳолининг давлат идораларига бирма-бир бориш каби оворагарчиликлари сақланиб қолмоқда.

Масалан, 2021 йил 24 июлдаги ПФ–6269-сон Фармонига мувофиқ **2021 йил 1 декабрга** қадар коммунал тармоқлардаги барча рақамлар (газ, электр, иссиқ сув, ичимлик суви, канализация, чиқинди) ЖШШИР ва юридик шахсларнинг СТИРига боғланиши, бу орқали ҳар бир шахсга «**ягона миждоз**» тамойили асосида уникал рақамдан фойдаланган ҳолда хизматлар кўрсатилиши йўлга қўйилиши керак эди.

Ушбу Фармон талаби тўлиқ бажарилса аҳоли коммунал ташкилотларга бирма-бир бориш каби оворагарчиликлардан ҳалос бўлади. Яъни, кўчмас мулк эгаси ўзгарганда барча коммунал ташкилотларда тегишли абонент тўғрисидаги маълумотлар автомат тарзда янгиланади.

Бироқ, фуқаролар ҳанузгача коммунал тармоқлардаги идораларга бирма-бир бориб, қоғоз ҳужжатларни тақдим этишга мажбур бўлишмоқда.

Шунга кўра, тумандаги ваколатли органлар ҳамкорлигини кучайтириш, ўзларидаги маълумотларни рақамлаштириш, маълумотларни ўзаро алмашиш тартибини йўлга қўйиш орқали аҳолидан ортиқча ҳужжатларни талаб қилиш ва уларни ҳар бир коммунал ташкилотга боришларини бекор қилиш лозим.

4) Аҳолининг давлат хизматларидан хабардорлиги даражаси талаб даражасида эмас, шунингдек онлайн хизматлардан фойдаланиш кўникмалари етарли эмас.

2023 йилнинг ўтган даврида кўрсатилган давлат хизматлари таҳлил қилинганда, хизматларнинг 20 фоиздан ортиғи онлайн тарзда фойдаланилганлиги маълум бўлди.

«ДХМ-махалла–фуқаро» тамойили асосида Марказ ходимлари томонидан аҳоли пунктларига борилган ҳолда, хизмат кўрсатиш жараёнида вилоятларнинг туманларида аҳолининг аксарияти онлайн давлат хизматларидан фойдаланишни билмаслиги аниқланмоқда.

Баҳоланки, Давлат хизматлари марказлари кўрсатадиган хизматларни веб-сайт (my.gov.uz) ёки мобил илова орқали онлайн тарзда олиш мумкин.

Шунга кўра, аҳолининг давлат хизматларидан онлайн тарзда фойдаланишларини кенгайтириш мақсадида туман доирасида ҳар бир ташкилот раҳбарлари томонидан қуйидаги ишларни амалга ошириш лозим:

- давлат органи, таълим муассасаси ва бошқа ташкилот раҳбарлари томонидан бўйсунувидаги ходимларнинг ва таълим олувчиларнинг давлат хизматларидан фойдаланишлари учун мобил иловани (My.Gov) юклаб олишларини таъминлаш;

- уларни веб-сайт ва мобил иловадаги хизматлардан фойдаланишлари учун шахсини идентификация қилган ҳолда «OneId» тизимидан рўйхатдан ўтказиш;

- Ходимлар ёки таълим олувчиларнинг ушбу тизимларидан фойдаланиш қобилиятларини текшириш;

- Ушбу тизимлардан фойдаланишда қийинчиликлар туғилганда семинар ташкил этиш ва ДХМ ходимини жалб этиш.

Кўрсатиладиган давлат хизматлари сони барқарор ўсиб бормоқда

Ўтган давр мобайнида
аҳолига 55 млн дан
ортиқ хизмат
кўрсатилди

2018 йилда
37 турдаги
хизмат

Жорий вақтда
309 турдаги хизмат
кўрсатилади

Республика бўйича замонавий ва қулай давлат хизматлари марказлари фаолият юритади

188 та

замонавий Давлат хизматлари
марказлари давлат-хусусий шериклик
асосида қурилиб, фойдаланишга
топширилди

138 та

филиаллар туман (шаҳар)
марказларидан 50–100 км. узоқ
ҳудудларда фаолият юритиб келмоқда

Давлат хизматлари марказлари
республиканинг **208 та** туман ва
шаҳарларида фаолият кўрсатади

Ҳар куни **70–75 минг фуқаро** ташриф буюради

Сайёр хизматларни кўрсатиш мақсадида **189** та **“Damas”** автомобили ҳамда “мобил офислар” билан жиҳозланган **14** та **“Isuzu”** автобуслари ажратилган.

Фуқаролардан талаб қилинадиган ҳужжатлар сонининг қисқариши

Давлат органлари томонидан аҳоли ва тадбиркорлардан **120 турдаги** ҳужжат ва маълумотларни талаб қилиш бекор қилинди. **200 дан ортиқ** хизмат кўрсатиш тартиб-таомиллари соддалаштирилиб, **хизмат кўрсатиш вақти** ҳамда **талаб этиладиган ҳужжатлар сони 2 баробарга** қисқартирилди.

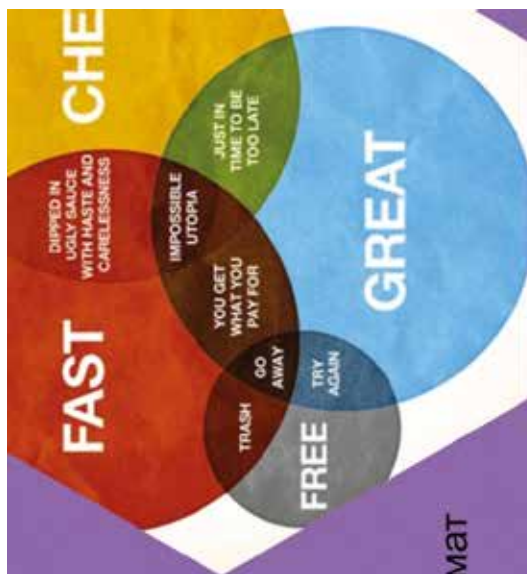

Бунинг натижасида йилига ўртача **20 млн.дан ортиқ** аҳоли ортиқча қоғозбозликдан озод бўлди ва аҳолининг биргина ташкилотларга бориб-келиши билан боғлиқ **300 млрд. сўмдан ортиқ** миқдордаги маблағлари тежалишига олиб келди.

Давлат хизматларини кўрсатиш доимий
рўйхатдан ўтган жойга (пропискага) боғланган
ҳолда амалга оширилиш амалиёти бекор
қилинди

- 2019 йилдан - **«экстерриториал»** тамойил асосида хизмат кўрсатиш
- 2021 йилдан бошлаб **7 та** турдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш **«экстерриториал»** тарзда амалга оширилиши йўлга қўйилди
- Давлат хизматларидан фойдаланишда ортиқча тўланган тўловлар **бир иш куни ичида** қайтарилиши йўлга қўйилди

Жисмоний шахсларни идентификация қилиш рақамлари турлича юритилишига чек қўйилди ва ягона стандартга келтирилди

- ✓ Барча давлат органларида ягона идентификатор сифатида **СТИР** (юрidik шахслар) ва **ЖШШИР**дан (жисмоний шахслар) фойдаланишга ўтилди.
- ✓ 16 ёшга тўлган шахсларга **ID-карта** беришда улар **бир вақтнинг ўзида солиқ тўловчи сифатида** ҳисобга қўйилади ҳамда фуқарони **жамғариб бориладиган пенсия** тизимида рўйхатдан ўтказилади.

Хизмат кўрсатиш тезлигини ошириш мақсадида катта ҳажмли маълумотлар рақамлаштирилди

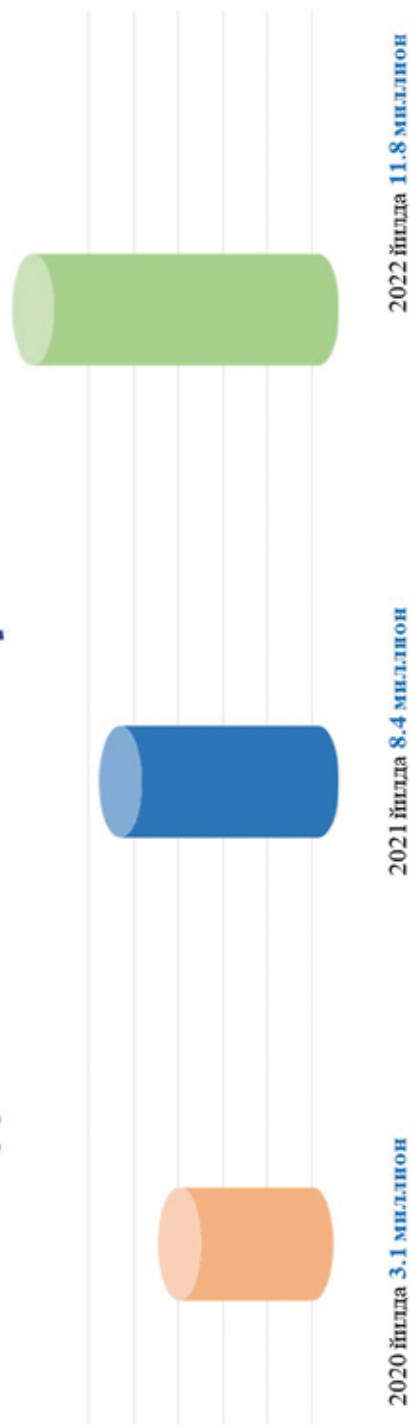
«ФХДЁ ягона электрон архиви» ахборот тизими
яратилиб, ФХДЁнинг **60 миллиондан ортиқ** архив
ҳужжатлари рақамлаштирилди

3 млн та тадбиркорлик субъектлари ҳақидаги
барча маълумотлар (таъсисчилар, таъсис ҳужжатлари,
манзили кабилар) тўлиқ рақамлаштирилди

«Лицензия» ахборот тизими яратилиб, **20 дан ортиқ** давлат
органлари ва ташкилотлари ахборот тизимлари билан интеграция
қилинди ва **115 та** лицензиялашга оид хизматлар ишга туширилди.

Фуқароларга онлайн тартибда кўрсатилган давлат хизматлари сони:

Аҳолининг «электрон саводхонлик» даражасини ошириш мақсадида барча давлат хизматлари марказларида «ўз-ўзига хизмат кўрсатиш бурчаклари» ташкил этилган ва зарур моддий-техника воситалари билан таъминланган.

Давлат хизматларини кўрсатиш соҳасида мавжуд муаммолар

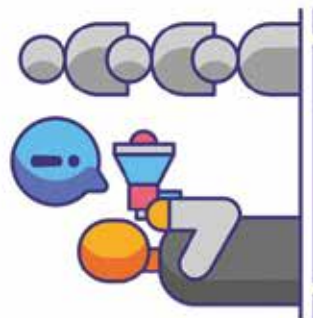

2. Давлат органлари ва ташкилотлари ходимларининг аксарияти давлат хизматлари соҳасида қабул қилинаётган Президент Фармон ва қарорларидан беҳабар

2021 йил 23 мартдаги **ПФ–6191-сон** ва 2021 йил 24 июлдаги **ПФ–6269-сон** Фармонларга асосан **120 турдаги** маълумот ва ҳужжатларни аҳолидан талаб қилиш бекор қилинган, бироқ давлат органлари томонидан талаб этилмоқда.

Аҳоли ва тадбиркорлик субъектларидан талаб қилиниши тақиқланган маълумот ва ҳужжатларни тумандаги барча ташкилотлар ходимларига етказиш, уларга Президентнинг тегишли Фармонлари талабларини тушунтириш лозим

3. Давлат хизматларини кўрсатишда фойдаланиладиган маълумотларнинг катта қисми рақамлаштирилмаган

Фуқаролар ҳанузгача **коммунал тармоқлардаги
идораларга** бирма-бир бориб, қоғоз ҳужжатларни
тақдим этишга мажбур бўлишмоқда.

Тумандаги ваколатли органлар ҳамкорлигини кучайтириш,
ўзларидаги маълумотларни рақамлаштириш, маълумотларни
ўзаро алмашиш тартибини йўлга қўйиш лозим.

WWW.FACEBOOK.COM/DAXIZMAT

@DAXIZMAT

4. Аҳолининг давлат хизматларидан хабардорлиги даражаси талаб даражасида эмас, шунингдек онлайн хизматлардан фойдаланиш кўникмалари етарли эмас.

Давлат хизматларини олиш учун албатта ДХМларга бориш шарт эмас. Хизматларни веб-сайт (my.gov.uz) ёки мобил илова орқали онлайн тарзда олиш мумкин.

Тумандаги ташилотлар раҳбарлари ўз ходимларини мобил иловани (my.gov) юклаб олишларини таъминлашлари, зарурат бўлганда ДХМ ходими иштирокида мобил илова орқали давлат хизматларини олиш борасида семинарлар ташкил этиш лозим.

[WWW.FACEBOOK.COM/DAVLATIZMAT](https://www.facebook.com/davlatizmat)

@DAVLATIZMAT

«Ҳар бир нуроний – ўн нафар ёшга мураббий» тамойили асосида ижтимоий-сиёсий жараёнларга ўз ҳиссасини қўшиб келаётган, обрў-эътиборли нуронийлар, катта ҳаётий тажрибага эга бўлган фаол кексаларнинг ёшлар тарбияси ва жамоатчилик назоратини амалга ошириши

Барчамизга маълумки, бугунги кунда шиддат билан ривожланиб бораётган бир замонда яшайпмиз. Жаҳондаги ана шундай мураккаб ва таҳликали, шу билан биргаликда инсоният онгида янгича дунёқараш ва тафаккур тарзи шаклланаётган бир даврда, Ўзбекистонда инсон кадрини улуғлаш, инсон ҳуқуқ ва манфаатларини тўлиқ рўёбга чиқариш, тинчлик ва барқарорликни сақлаш устувор мақсад қилиб олиниб, юксак тараққиётни таъминлашга қаратилган шиддатли ислохотлар олиб борилмоқда.

Жумладан, ҳуқуқий-ижтимоий давлатни барпо этиш йўлида тинимсиз меҳнат қилиш, маҳаллаларда, оилаларда маънавий муҳит барқарорлигини таъминлаш, келажак бунёдкори бўлган ёшларимизни ташқи кучларнинг ғаразли мақсадларидан ҳимоя қилиш, уларни ота-боболаримиздан мерос қадриятлар руҳида тарбиялаш давр талаби бўлиб турибди.

Давлатимиз раҳбари 2022 йилнинг 20 декабрида Олий Мажлис палаталарига йўллаган Мурожаатномасида «...биз ёшларимизни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, уларнинг она юртга меҳри ва садоқатини оширишга янада кўпроқ аҳамият беришимиз керак. Ёш авлодимизни ана шундай баркамол, эл-юрт учун фидойи инсонлар қилиб тарбиялашда биз муҳтарам нуронийларимизга таянамиз», дея ёш авлод тарбиясида кекса авлод вакилларининг ўрнини алоҳида эътироф этиб, бу борада кекса авлод вакиллари катта ишонч билдирдилар. Бу юксак ишонч, албатта, нуронийларга катта масъулият юклайди. Шу билан биргаликда, ушбу вазифаларни адо этишда нуронийлар билан бир қаторда секторлар раҳбарлари, қолаверса, «Маҳалла еттилиги» ҳамкорлигини ташкил этиш катта самара беради.

Бу борада, шахсан Давлатимиз раҳбарининг ташаббуслари билан бошланган «Бир нуроний – ўн ёшга масъул» тамойили асосида ўтказилиб келинаётган ижтимоий тадбирларнинг алоҳида аҳамиятга эга эканлигини таъкидлаш лозим.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 19 январдаги «Маҳаллаларда ёшлар билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-92-сон ҳамда 2022 йил 15 мартдаги «Нуронийларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларнинг турмуш даражасини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-167-сон қарорларида **«Бир нуроний – ўн ёшга масъул»** тамойили асосида маҳаллаларда ҳаётий ва катта амалий тажрибага эга бўлган обрў-эътиборли нуронийлар ва зиёлиларни ишсиз, тарбияси оғир ва

муаммоли ёшларга бириктириш орқали уларни жамият учун фойдали инсонлар бўлиб етишишларига кўмаклашиш борасида белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш мақсадида тизимли чора-тадбирлар амалга ошириб келинмоқда. Жумладан,

1) 2022 йилда «Нуроний» жамғармаси, Ёшлар ишлари агентлиги ҳамда Республика Маънавият ва маърифат марказининг «Бир нуроний – ўн ёшга масъул» тамойили асосида маҳаллаларда ҳаётий ва катта амалий тажрибага эга бўлган обрў-эътиборли нуронийлар ва зиёлиларни ишсиз, тарбияси оғир ва муаммоли ёшларга бириктириш орқали уларни жамият учун фойдали инсонлар бўлиб етишишларига кўмаклашиш бўйича **қўшма дастури** тасдиқланиб, ижрога йўналтирилди;

2) барча ҳудудларда **«Бир нуроний – ўн ёшга масъул»** тамойили асосида кекса ва ўрта авлод вакилларининг ёшлар билан учрашувларини ташкил этиш режа-графи ишлаб чиқилди ҳамда нуронийлар томонидан ўзларига бириктирилган ёшлар билан учрашувлар, суҳбатлар ташкил этиш, уларнинг муаммоларига ечим топишда кўмаклашиш йўлга қўйилди;

3) бугунги кунга қадар маҳаллаларда ҳаётий ва катта амалий тажрибага эга бўлган **16 224 нафар** обрў-эътиборли нуронийлар ва зиёлилар **154 218 нафар** ишсиз, тарбияси оғир ва муаммоли ёшларга бириктирилди. Натижада, нуронийлар томонидан **470 нафар** ёшларнинг ўқишларини тиклашда, **29 868 нафарининг** ишга жойлаштирилишида кўмаклашилди, **20 211 нафар** ортиқ тарбияси оғир ёшларнинг тўғри йўлга тушиб олишларига эришилди, **5 055 та** ажралиб кетиш олдида турган ёш оилалар яраштирилди;

4) ёшлар учун **4 196 та** маҳаллада нуроний отахон ва онахонлар раҳбарлик қилиб келаётган **4 294 та** турли йўналишдаги тўғараклар фаолияти йўлга қўйилди. Бугунги кунда жами **44 815 нафар** ёшларни қамраб олган тўғараклар фаолиятига **4 635 нафар** нуроний отахон ва онахонлар раҳбарлик қилиб келишмоқда. Шу жумладан, ушбу тўғаракларга «Бир нуроний – ўн ёшга масъул» тамойили асосида нуронийларга бириктирилган **4 964 нафар** муаммоли, ишсиз ва тарбияси оғир ёшлар ҳам жалб этилди;

5) ҳар бир олий ва ўрта махсус таълим муассасаларига **5 нафардан**, умумий ўрта таълим мактабларига **3 нафардан** нуронийлар, жумладан фахрий ўқитувчиларни бириктириб, улар томонидан ўқувчиларнинг давомати ва дарсларни ўзлаштиришини назорат қилиш, ўқувчиларнинг ота-оналари билан суҳбатлар ўтказиш тажрибаси жорий қилинди;

6) жорий йилнинг **апрель, май** ойларида «Нуроний» жамғармасининг бир гуруҳ мутахассислари томонидан Жиззах, Сирдарё, Тошкент вилоятлари ва Тошкент шаҳрида **«Бир нуроний – ўн ёшга масъул»** тамойили бўйича амалга оширилаётган ишлар ўрганилди ва амалий ёрдамлар кўрсатилди;

7) ёшларнинг тарбияси ва ахлоқида бўлган ижобий ўзгаришлардан келиб чиқиб, яхши натижаларга эришган нуронийларни рағбатлантириб бориш мақсадида Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Ёшлар ишлари агентлиги, Республика Маънавият ва маърифат маркази ҳамда Ўзбекистон фахрийларининг ижтимоий фаоллигини қўллаб-қувватлаш «Нуроний» жамғармаси республика бошқарувининг қўшма қарори билан **«Бир нуроний – ўн ёшга масъул»** кўрик-танловини ўтказиш белгиланди.

Бугунга қадар мазкур танловнинг туман ва вилоят босқичлари тўлиқ ўтказилиб, Танлов низомига кўра туман ва вилоят даражасида энг юқори кўрсаткичга эришган нуронийлар «Нуроний» жамғармаси маблағлари ҳисобидан рағбатлантирилди ҳамда барча иштирокчилар муносиб тақдирланди.

Танловнинг Республика босқичи жорий йилнинг **4 ноябрь куни** «Кексалар ҳафталиги» доирасида **Бухоро шаҳрида** ўтказилади.

Шу билан биргаликда, тарбияси оғир ёшлар билан нурунийлар ўртасида мулоқот ўрнатиш, уларни энг фаол нурунийларга бириктириш борасидаги ишлар барча ҳудудларда ҳам самарали ташкил этилмаётганлигига эътибор қаратиш лозим. Хусусан, Ангор, Гузор, Бука туманларида ёшлар билан боғлиқ муаммолар етарлича бўлсада, «Бир нуруний – ўн ёшга масъул» тамойилини амалга оширишга ушбу туманларда эътибор қаратилмаяпти.

Эришилаётган натижаларга кўра «Нуруний» жамғармасининг иш режаларида **«Бир нуруний – ўн ёшга масъул»** тамойили борасидаги ишлар доимий равишда амалга ошириб борилиши белгилаб қўйилган.

Ушбу ишларни янада юқори савияда ташкил этиш ҳамда нурунийларнинг ёшлар тарбиясидаги иштирокини янада кенгайтириш мақсадида бир қатор режалар ишлаб чиқилган.

Ёш авлодни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш ишларини мактаб ва маҳаллалардан бошлаш, Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Ёшлар ишлари агентлиги, «Нуруний» жамғармаси, Оила ва хотин-қизлар қўмитасининг қўшма қарорини қабул қилиб, ҳаракат режасини тасдиқлаб олиш зарур бўлади.

Кейинги йилларда барча соҳаларда жамоатчилик назоратини ташкил этишга катта эътибор қаратилмоқда. Модомики, демократик, ҳуқуқий давлат қуриш йўлида эканмиз, албатта, жамоатчилик назорати катта аҳамиятга эга эканлигини барчамиз, шубҳасиз яхши биламиз.

Жамоатчилик назорати азал – азалдан оқсоқоллар кенгаши кўринишларида амал қилиб келган. Жумладан, ҳар бир оилада ота-оналар томонидан фарзандлар тарбиясига бефарқ бўлмаслик, маҳаллалардаги ободонлаштириш, одамлар муаммоларини ҳал этиш, ўзини-ўзи ҳимоя қилиш, огоҳ бўлиш ва бошқа жамоат ишлари билан шуғулланиш каби фазилатлар сингдирилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 27 сентябрдаги «Кекса авлод вакилларининг жамиятдаги ўрни ва ижтимоий фаоллигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 816-сонли қарори билан **«Кексалар маслаҳати»** гуруҳларининг, 2020 йил 23 майдаги «Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳамда туман ва шаҳарларда нурунийлар жамоатчилик кенгашларини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 326-сонли қарори билан барча туман ва шаҳарларда **нурунийлар жамоатчилик кенгашлари** ташкил этилиб, **Нурунийлар кенгашининг намунавий низомлари тасдиқланди.**

Мазкур қарорларда Нурунийлар кенгашининг асосий вазифаларидан бири сифатида, қабул қилинаётган қарорларда, шунингдек, тармоқ ва ҳудудий ривожлантириш дастурларида кексалар манфаатлари ва жамоатчилик фикри ҳисобга олиниши, маҳалла манфаатларига дахлдор вазифаларни бажариш билан боғлиқ фаолияти юзасидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш қайд этилган.

Юқорида эътироф этилган нормаларидан кўриниб турибдики, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, улар ҳузуридаги «Кексалар маслаҳати» гуруҳлари, Нурунийлар кенгашлари фаолиятининг асосий йўналишидан бири сифатида жойларда, белгиланган тартибда ва ваколатлари доирасида тегишли жамоатчилик назоратини амалга ошириш эътироф этилганки, кучли фуқаролик жамияти ва адолатли демократик давлат барпо этиш мақсадида ушбу соҳанинг ҳуқуқий асосини шакллантириш ва ривожлантиришга етарлича эътибор берилган.

Вазирлар Маҳкамасининг 816-сонли қарори билан барча маҳаллаларда ташкил этилган «Кексалар маслаҳати» гуруҳлари бугунги кунда ўз сафларига 148 мингга яқин тажрибали, фаол, ҳурматли ва эътиборли нуронийларни бириктирган.

Улар маҳаллалардаги маънавий муҳит барқарорлигини таъминлашга ўз ҳиссаларини қўшиш билан бир қаторда ёшлар тарбиясига ижобий таъсир ўтказишмоқда. Шунингдек, ҳудудларидаги давлат ва жамоат ташкилотларининг фаолияти устидан жамоатчилик назоратини ўрнатишда уларнинг роли катта. «Нуроний» жамғармаси ҳудудий бўлимларининг ушбу гуруҳлар билан яқин ҳамкорлик алоқалари ўрнатилган.

Давлат идора ва ташкилотларининг аҳоли манфаатлари билан боғлиқ фаолияти устидан жамоатчилик назоратини ўрнатишда республиканинг барча маҳаллалари раисларига, шунингдек, жамоатчилик асосида фаолият юритувчи «Кексалар маслаҳати» гуруҳи аъзоларига яқиндан амалий-услубий ёрдам ва тавсиялар бериб борилмоқда, жумладан, амалга оширилган ишлар самараси натижасида:

Нуронийлар томонидан жамоатчилик назоратини ўрнатиш орқали **аҳолининг ижтимоий-маиший муаммолари бўйича** маҳаллалар орқали давлат органларига **9 мингга яқин тақдимномалар** киритилди;

маҳалла кенгашларида ҳоким ёрдамчиси, **хотин-қизлар фаоли, ёшлар етакчиси** ҳамда **профилактика инспекторларининг 24 757 мартаба** ҳисоботлари эшитилди.

фаолияти **«намунали»** бўлган **798 нафар** ҳоким ёрдамчилари, **523 нафар** хотин-қизлар фаоллари, **559 нафар** ёшлар етакчилари, **431 нафар** профилактика инспекторлари **рағбатлантирилди**.

Мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотлардан кўзланган натижаларга эришишда, Янги Ўзбекистонни қуришда, албатта жамоатчилик назорати муҳим аҳамият касб этади. Жамоатчилик назоратини ўрнатиш, энг аввало, коррупция, таъмағирлик, маҳаллийчилик, ўз вазифасини суиистеъмол қилиш, фирибгарлик, одамлар онгини ҳар хил унсурлар билан заҳарлаш каби таҳдидларнинг олдини олиш ҳамда уларга барҳам беришга хизмат қилади.

Назоратнинг турлари кўп. Улар орасида жамоатчилик назорати халқимизнинг минг йиллик тарихий қадриятлари, анъаналарига айниқса мос келади. Жамоатчилик назоратини жамиятимиз ҳаётида эгаллаши керак бўлган ўрни ва ролининг нақадар муҳим эканлигини Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг сўнгги йилларда қабул қилаётган Фармон ва қарорлари, чоп этилган асарлари, маъруза ва нутқларидан англаш қийин эмас.

Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг ташаббуси билан ишлаб чиқилган, «Ҳаракатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосланган 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси»нинг кенг жамоатчилик муҳокамасига қўйилиши ва уларнинг фикр ва таклифларини инобатга олган ҳолда қайта тайёрланиб, 2022 йил 29 январдаги «2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги ПФ-60-сон Фармони билан тасдиқланиши, қолаверса, ушбу йилнинг «Инсон қадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йили» деб эълон қилиниши ва «Тараққиёт стратегияси»нинг етти устувор йўналишларидан 6 тасини, яъни:

1-устувор йўналишга – инсон қадрини юксалтириш ва эркин фуқаролик жамиятини янада ривожлантириш орқали халқпарвар давлат барпо этиш;

2-устувор йўналишга – мамлакатимизда адолат ва қонун устуворлиги тамойилларини тараққиётнинг энг асосий ва зарур шартига айлантириш;

4-устувор йўналишга – адолатли ижтимоий сиёсат юритиш, инсон капиталини ривожлантириш;

5-устувор йўналишга – маънавий тараққиётни таъминлаш ва соҳани янги босқичга олиб чиқиш;

6-устувор йўналишга – миллий манфаатлардан келиб чиққан ҳолда умумбашарий муаммоларга ёндашиш, дея ном берилиши билан Давлат раҳбаримиз жамоатчилик назоратини давлат сиёсати даражасига кўтарди десак муболаға бўлмайди.

Амалга оширилган ишлар билан бир қаторда айрим ҳудудларда нуронийларнинг жамоатчилик назоратини ташкил этишда камчиликларга ҳам йўл қўйилмоқда. Жумладан, Шуманай, Конимех, Қўшқупир туманларида ушбу йўналишга жиддий эътибор қаратилмаётир. Ушбу ҳудудларда камчиликларни бартараф этиш чоралари кўрилиши, фаол нуронийларни ҳудуддаги давлат ва жамоат ташкилотларининг аҳоли эҳтиёжи, турмуш-тарзини яхшилаш, ёшлар тарбияси ва ўқиш-ўзлаштиришлари устидан жамоатчилик назоратларини ўрнатилиши лозим.

Барчамиз яхши биламизки, Ўзбекистон янги тараққиёт ва миллий юксалиш даврига қадам қўйди. Кўп миллатли халқимиз янги Ўзбекистонни барпо этиш ва Учинчи Ренессансга пойдевор қўйишдек улуғвор ғоялар рўёби йўлида сидқидилдан меҳнат қилиб, дунёнинг энг тараққий этган давлатларига хос ҳаёт даражасига эришишдек олий мақсад билан яшамоқда.

Мамлакатимизни янада тараққий эттириш борасида улуғвор мақсад ва вазифалар ифодаси – 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида «Инсон қадри учун» тамойили барча ислохотларнинг бош мезони сифатида белгилангани бежиз эмас.

Бош стратегик дастуримизда назарда тутилган етти та устувор йўналиш бўйича «Инсон қадри учун 100 та мақсад»нинг ижроси эса дунёдаги ноёб демократик тузилма бўлган маҳалла институтининг улкан имкониятларидан самарали фойдаланиш, ҳудудларда ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳал этишда маҳалланинг ваколатларини кенгайтириш, уни халқчил ва аҳоли манфаатларини ҳимоя қилувчи таъсирчан институтга айлантиришни тақозо этади.

Шу маънода, Янги Ўзбекистоннинг 2022-2026 йилларга мўлжалланган тараққиёт стратегияси ва уни 2022 йил – Инсон қадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йилида амалга оширишга оид Давлат дастури ижросини ташкил этиш масалалари муҳокамасига бағишланган видеоселектор йиғилишида Президентимиз стратегиянинг инсон қадрини юксалтириш ва халқпарвар давлат барпо этиш йўналишидаги қуйидаги вазифаларни белгилаб берди:

- маҳаллани жамоатчилик бошқаруви ва назоратининг таянч бўғинига айлантириш;

- халқ билан мулоқот механизмларини такомиллаштириш;

- «Обод қишлоқ», «Обод маҳалла» ва бошқа ҳудудий дастурларни жамоатчилик фикри асосида ишлаб чиқиш;

- давлат органларини «маҳаллабай» ишлаш тизимига ўтказиш;

- электрон давлат хизматлари улушини амалдаги 54 фоиздан 90 фоизга етказиш;

- жамоатчилик фикрини мунтазам ва илмий асосланган ҳолда тизимли ўрганиш.

Дарҳақиқат, ислохотлар инсон қадри учун хизмат қилсагина ҳаётий аҳамият касб этади. Инсон кадр-қиммати эса, энг аввало, маҳаллада намоён бўлади. Маҳалла – аҳолига, оилаларга энг яқин тузилма. Шу жиҳатдан кейинги йилларда маҳаллаларда замонавий инфратузилма яратиш, «маҳаллабай» ишлаш тизимини жорий этиш бўйича муҳим чора-тадбирлар амалга оширилди.

Барча вазирлик ва идораларга энг қўйи тизим, маҳаллага тушиб ишлаш вазифаси юклатилди. Бу борада амалга оширилаётган ишлар тўғрисида тегишли вазирлик мутасаддилари маърузаларидан маълумотларни билиб оламиз.

Давлатимиз раҳбарининг ташаббуси ва топшириқлари билан ташкил этилган секторларда маҳалла билан, маҳаллада истиқомат қилаётган ва маҳалла ҳаётига энг кўп таъсир этувчи нуронийлар билан ҳамкорлик алоқалари йўлга қўйилганми?

Бугун шу масалаларга озгина тўхталиб ўтамиз.

Юқорида Давлатимиз раҳбари ва Хукуматимиз томонидан нуронийларга кўрсатилаётган эътибор алоҳида таъкидлаб ўтилди. Чунки нуронийларимиз, берилган имтиёзлар ва имкониятлардан унумли фойланган ҳолда ўзларининг узоқ йиллик тажрибалари, билим ва ижтимоий фаолликлари билан маҳаллаларда маънавий муҳитнинг барқарорлигини таъминлашда, ёшлар тарбиясида, ободонлаштириш ишларида ўзларининг улкан ҳиссаларини қўшиб келмоқда.

Бу борада Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Оила ва хотин-қизлар қўмитаси, Ёшлар ишлари агентлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги ва бошқа бир қатор идоралар билан ҳамкорлик ўрнатилган.

Ҳар бир вазирлик ва идоралар қошида ташкил этилган «Фахрийлар кенгашлари» ҳам ушбу ҳамкорликка яқиндан ёрдам бериб келмоқда.

Шундай экан, нуронийлар билан секторлар ҳамкорлигини йўлга қўйиш ҳам бугунги кун талаби бўлиб турибди.

– Секторлар таркибидаги маҳаллаларда фаолият кўрсатаётган «Кексалар маслаҳати» гуруҳлари таркиби билан танишиш;

– «Кексалар маслаҳати» гуруҳи аъзолари ва сектор ҳудудида истиқомат қилувчи фаол нуронийларни жалб этган ҳолда ҳар ойда бир маротаба маслаҳат кенгашларини ўтказиш;

– Аҳолининг муаммоларини ўрганиш, таҳлил қилиш ва ҳал этиш, мурожаатлар билан ишлаш бўйича фаол нуронийлардан иборат кенгашлар ташкил этиш. Улар билан аҳолининг эътирозларига энг кўп сабаб бўлаётган муаммоларни аниқлаш мақсадида доимий муҳокамалар ўтказиб бориш;

– Секторларда фаол нуронийлар иштирокида ҳар ойда давлат органлари ва ташкилотлари раҳбарларининг ахборотини эшитиб бориш;

– Энг фаол нуронийларни рағбатлантириб бориш тизимини йўлга қўйиш. (Саёҳатларга юбориш, моддий рағбатлантириш, даволанишига кўмаклашиш ва ҳ.к.)

– Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги, Ёшлар ишлари агентлиги ва «Хунарманд» уюшмаси билан **«Икки тил ва бир касб»** тамойилини ҳамкорликда амалга оширишда нуронийлар кўмагидан фойдаланиш;

– Маҳалла, таълим муассасалари, корхона ва ташкилотларда **«Уч авлод учрашувлари»**ни ташкил этишда яқиндан кўмаклашиш;

– **«Нуроний ҳар бир оилага масъул»** тамойили асосида маҳаллаларда олиб бориладиган маънавий тадбирларни қўллаб-қувватлаш;

– **«Бир нуроний – ўн ёшга масъул»** тамойили остида ташкил этиладиган тадбирларда тарбияси оғир ёшларни фаол нуронийларга бириктиришда ва уларнинг ўқишлари тикланишида ҳамда ишга жойлашишларида кўмаклашиш;

– Нуронийлар томонидан тизимли равишда таълим муассасаларида ўқувчилар давомати ва дарсларнинг сифати йўналишида ўтказилиб келинаётган жамоатчилик назоратини амалга ошириш борасида иштирок этиш;

– «Ҳеч ким меҳр ва эътибордан четда қолмасин» шиори остида ўзгалар парваришига муҳтож якка-ёлғиз ва ёлғиз яшовчи кексаларнинг муаммоларини ўрганиб, ҳал этишга кўмаклашиш;

– Иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари ва фронт орти меҳнат фахрийлари ҳолидан мунтазам хабар олиш. Жумладан, «9 май – Хотира ва қадрлаш куни» байрами арафасида уларни совға-саломлар билан йўқлаш;

– Ҳар йили август ойида барча ҳудудларда «Кексалар саломатлигини муҳофаза қилиш ойлиги»ни ўтказишга кўмаклашиш;

– танлаб олинган мактабларнинг юқори синф ўқувчиларини маҳаллалардаги хунарманд, фермер ва тадбиркорларга касбга қизиқишларига қараб «Устоз – шогирд» тамойили асосида бириктиришни ташкил этиш;

– Нуронийлар билан ҳамкорликда «Яшил макон» умумиллий ҳаракатининг мамлакат ҳаётидаги аҳамияти тўғрисида тушунтириш-тарғибот ишларини олиб бориш ҳамда маҳаллалар кесимида ҳар бир экилган кўчатни ҳисобга олиш, унинг парвариши, қуриб қолмаслиги юзасидан белгиланган чора-тадбирлар ижроси юзасидан нуронийларнинг жамоатчилик назоратини ўрнатишга кўмаклашиш.

Кўриб турганингиздек, сектор раҳбарларининг нуронийлар билан ҳамкорликда амалга оширадиган ишлари ҳам кам эмас ва албатта бу ҳамкорлик ўз натижасини беради.

Энди эса, сектор раҳбарлари ҳам ушбу вазифаларни биргаликда адо этишга жалб қилинади.

Бу борада амалга ошириб келинаётган «Бир нуроний – ўн ёшга масъул» ташаббусини янада кенгроқ тарзда, секторлар раҳбарлари иштирокида амалга ошириш орқали қанчалик кўп ёшларга фойдамиз тегиши мумкин. Сектор раҳбарларидан прокурор ва Ички ишлар бўлими бошлиқлари бевосита ушбу жараёнда иштирок этиб, катта тажриба эгадирлар. Бунда, катта ҳаёт тажрибасига эга бўлган нуронийлар, хусусан, «Нуронийлар жамоатчилиги кенгашлари», маҳаллалардаги «Кексалар маслаҳати», «Бувижонлар мактаби» каби жамоатчилик тузилмаларига таяниш ҳам ўз самарасини беради.

Шу билан биргаликда, маҳаллаларда ташкил этилган «Маҳалла еттилиги» (маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, профилактика инспектори, ижтимоий ходим ва солиқ инспектори) билан ҳамкорликда ишларни ташкил этишимиз лозим. Бунда:

– аҳоли манфаатларини ҳимоя қилиш, миллий қадриятлар, урф-одатлар ва анъаналарни тарғиб қилиш, соғлом ижтимоий-маънавий муҳитни сақлаш, тўй-маросимларни исрофгарчиликларсиз ихчам ўтказиш, ҳудудни ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш;

– маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, томорқа ва деҳқончилик учун ажратилган ерлардан самарали фойдаланишга кўмаклашиш, маҳаллаларга ажратилаётган маблағларни мақсадли фойдаланилишида жамоатчилик назоратини амалга ошириш учун шароит яратиш;

– ёшларнинг иқтидори ва истеъдодини ривожлантириш, китобхонликни кенг тарғиб қилиш, маҳаллада соғлом турмуш тарзи ва спортни ривожлантириш;

– жамиятда хотин-қизлар роли ва ўрнини ошириш, ажрим ёқасига келиб қолган оилалар билан ишлаш, ёшларни оила қуришга тайёрлаш;

– маҳаллада ҳуқуқбузарликларни олдини олиш, жамоат тартибини сақлаш ва хавфсиз муҳитни таъминлаш;

– оғир аҳволга тушиб қолган шахслар ва оилаларни аниқлаш, уларнинг эҳтиёжларига қараб, комплекс ёндашув асосида профессионал ижтимоий хизмат ва ёрдамларни ташкил этиш;

солиқ инспектори – аҳолидан солиқларни ундириш ва маҳалла бюджетини шакллантиришга эътибор қаратиш лозим бўлади.

Ушбу йўналишларга масъул бўлган ходимларнинг нуронийлар билан маслаҳатлашган ҳолда, уларнинг тажрибаларига суяниб, ишларни ташкил этишлари мақсадга мувофиқ.

Шу билан биргаликда, давр талабидан келиб чиқиб, сектор раҳбарларининг юқорида айтиб ўтилган вазифаларни амалга ошириш борасида мавжуд камчиликлар ва истиқболдаги муаммоларга ечим топиш ҳамда тизимни ривожлантириш бўйича билдириладиган таклифлари билан аҳамиятли ҳисобланади. Ушбу талабнинг муваффақиятли бажарилиши ёшлар таълим-тарбиясида, оилалар ва маҳаллалардаги тинчлик ва осойишталикни таъминлашда, оилавий ажримларнинг олдини олиш ва юртимизни яшил маконга, обод гўшага айлантиришда нуронийлар билан сектор раҳбарларининг ҳамкорлиги муҳим аҳамиятга эга.

Нуронийларимизни эъзозлаш, уларга эътибор ва ғамхўрлик кўрсатиш билан бир қаторда ёши улур инсонларнинг ўғитлари, панд-насиҳатлари асосида иш тутиш каби анъанавий урф-одатлар халқимизни жипслаштириш, одамлар орасида меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатликни мустаҳкамлаш ва турли миллат вакиллариининг аҳил, иноқ тотувликда яшашига хизмат қилади.

«Ҳар бир Нуроний — ўн нафар ёшга мураббий» тамойили асосида

- маҳалларда ҳаётий ва катта амалий тажрибага эга бўлган обрў-эътиборли нуронийлар ва зиёлиларни ишсиз, тарбияси оғир ва муаммоли ёшларга бириктириш орқали уларни жамият учун фойдали инсонлар бўлиб етишишларига кўмаклашиш;
- 2022 йилда «Нуроний» жамғармаси, Ёшлар ишлари агентлиги ҳамда Республика Маънавият ва маърифат марказининг «Бир нуроний ўн ёшга масъул» тамойили асосида қўшма дастури тасдиқланиб, ижрога йўналтирилди;
- барча ҳудудларда «Бир нуроний ўн ёшга» тамойили асосида кекса ва ўрта аёлод вакиллариининг ёшлар билан учрашувларини ташкил этиш режа-графиғи ишлаб чиқилди ҳамда нуронийлар томонидан ўзларига бириктирилган ёшлар билан учрашувлар, суҳбатлар ташкил этиш, уларнинг муаммоларига ечим топишда кўмаклашиш йўлга қўйилди.

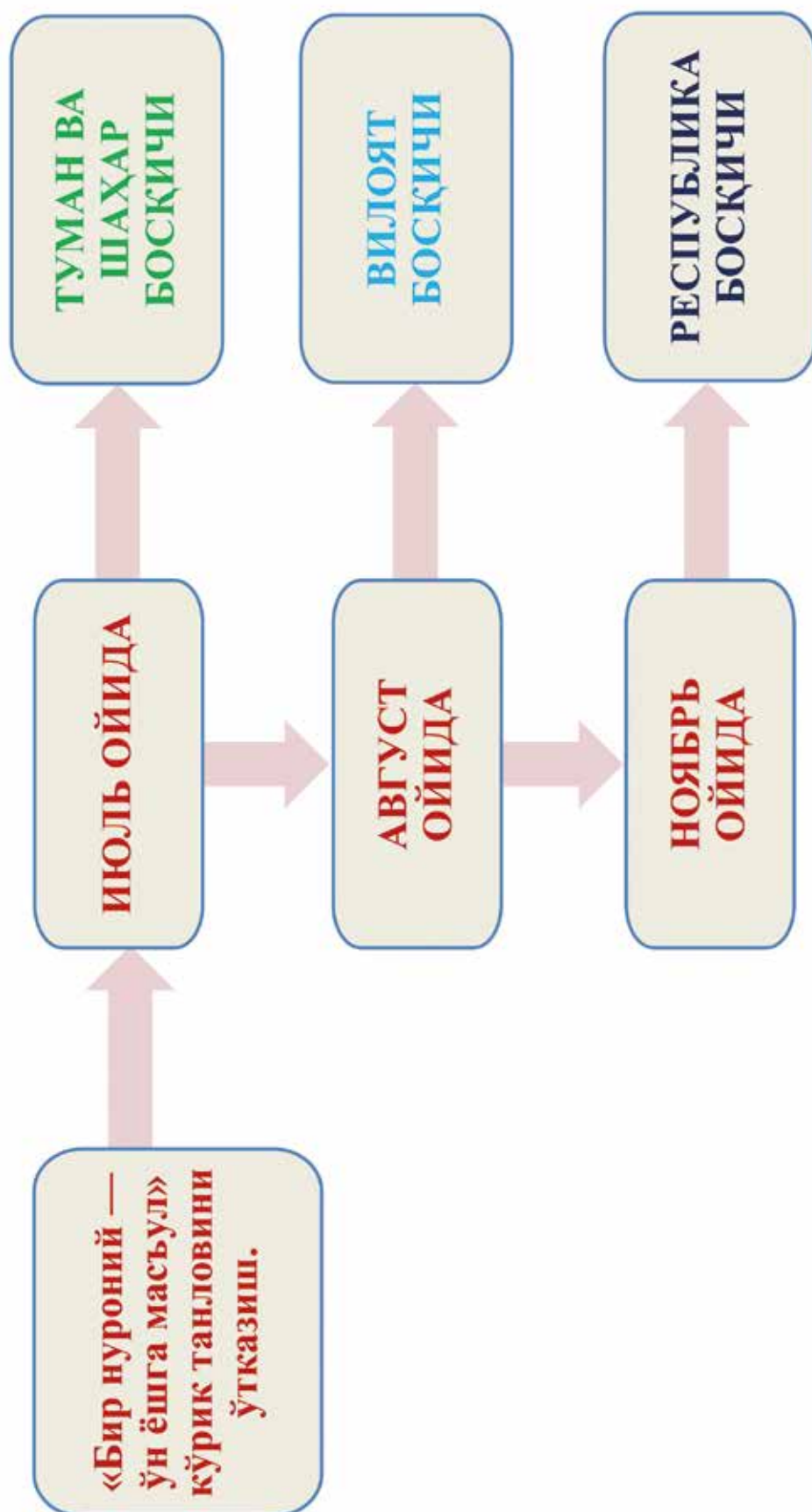
- бугунги кунга қадар маҳаллаларда ҳаётий ва катта амалӣ тажрибага эга бўлган 16 224 нафар обрў-эътиборли нуронийлар ва зиёлилар 154 218 нафар ишсиз, тарбияси оғир ва муаммоли ёшларга бириктирилди. Натижада, нуронийлар томонидан 470 нафар ёшларнинг ўқишларини тиклашда, 29 868 нафарининг ишга жойлаштишларида кўмаклашилди, 20 211 нафар ортиқ тарбияси оғир ёшларнинг тўғри йўлга тушиб олишларига эришилди, 5 055 та ажралиб кетиш олдидан турган ёш оилалар яраштирилди;

- ёшлар учун 4 196 та маҳаллада нуроний отахон ва онахонлар раҳбарлик қилиб келаётган 4 294 та турли йўналишдаги тўғарақлар фаолияти йўлга қўйилди. Бугунги кунда жами 44 815 нафар ёшларни қамраб олган тўғарақлар фаолиятига 4 635 нафар нуроний отахон ва онахонлар раҳбарлик қилиб келишмоқда. Шу жумладан, ушбу тўғарақларга «Бир нуроний — ўн ёшга масъул» тамойили асосида нуронийларга бириктирилган 4 964 нафар муаммоли, ишсиз ва тарбияси оғир ёшлар ҳам жалб этилди

ҳар бир олий ва ўрта махсус таълим муассасаларига 5 нафардан, умумий ўрта таълим мактабларига 3 нафардан нуронийлар, жумладан фахрий ўқитувчиларни бириктириб, улар томонидан ўқувчиларнинг давомати ва дарсларни ўзлаштиришни назорат қилиш, ўқувчиларнинг ота-оналари билан суҳбатлар ўтказиш тажрибаси жорий қилинди:

ёшларнинг тарбияси ва ахлоқда бўлган ижобий ўзгаришлардан келиб чиқиб, яхши натижаларга эришган нуронийларни рағбатлантириб бориш мақсадида Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Ёшлар ишлари агентлиги, Республика Маънавият ва маърифат маркази ҳамда Ўзбекистон фахрийларининг ижтимоий фаоллигини қўллаб-қувватлаш «Нуроний» жамғармаси республика бошқарувининг қўшма қарори билан «Бир нуроний — ўн ёшга масъул» кўрик-танловини ўтказиш белгиланди.

Энг фаол нуронийларнинг ёшлар тарбиясидаги фаоллиги ҳамда
фаолиятидаги натижалари бўйича уларни рағбатлантириб бориш
мақсадида

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 27 сентябрдаги «Кекса авлод вакилларининг жамиятдаги ўрни ва ижтимоий фаоллигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 816-сонли қарори билан «Кексалар маслаҳати» гуруҳларининг, 2020 йил 23 майдаги «Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳамда туман ва шаҳарларда нуронийлар жамоатчилик кенгашларини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 326-сонли қарори билан барча туман ва шаҳарларда нуронийлар жамоатчилик кенгашлари ташкил этилиб, Нуронийлар кенгашининг намунавий низомлари тасдиқланди.

Ушбу ҳамкорликни амалга ошириш учун сектор раҳбарлари томонидан авваламбор қўйидагиларни эътибор қаратиш зарур бўлади:

Секторлар таркибидаги маҳаллаларда фаолият кўрсатаётган
«Кексалар маслаҳати» гуруҳлари таркиби билан танишиш

«Кексалар маслаҳати» гуруҳи аъзолари ва сектор ҳудудида
истиқомат қилувчи фаол нуронийларни жалб этган ҳолда ҳар
ойда бир маротаба маслаҳат кенгашларини ўтказиш;

Аҳоли муаммоларини ўрганиш, таҳлил қилиш ва ҳал этиш,
муaroжаатлар билан ишлаш бўйича фаол нуронийлардан
иборат кенгашлар ташкил этиш. Улар билан аҳоли
эътирозларига энг кўп сабаб бўлаётган муаммоларни аниқлаш
мақсадида доимий муҳокамалар ўтказиб бориш;

Секторларда фаол нуронийлар иштирокида ҳар
ойда давлат органлари ва ташкилотлари
раҳбарларининг ахборотини эшитиб бориш;

Энг фаол нуронийларни рағбатлантириб бориш
тизимини йўлга қўйиш. (Саёҳатларга юбориш,
моддий рағбатлантириш, даволанишига
қўмаклашиш ва ҳ.к.)

Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги, Ёшлар
ишлари агентлиги ва «Хунарманд» уюшмаси билан
«**Икки тил ва бир касб**» тамойилини ҳамкорликда
амалга оширишда нуронийлар қўмағидан
фойдаланиш;

Маҳалла, таълим муассасалари, корхона ва ташкилотларда «Уч авлод учрашувлари»ни ташкил этишда яқиндан кўмаклашиш;

«Нуроний — ҳар бир оилага масъул» тамойили асосида маҳаллаларда олиб бориладиган маънавий тадбирларни қўллаб-қувватлаш;

«Бир нуроний — ўн ёшга масъул» тамойили остида ташкил этиладиган тадбирларда тарбияси оғир ёшларни фаол нуронийларга бириктиришда ва уларнинг ўқишлари тикланишида ҳамда ишга жойлашишларида кўмаклашиш;

Нуронийлар томонидан тизимли равишда таълим муассасаларида ўқувчилар давомати ва дарсларнинг сифати йўналишида ўтказилиб келинаётган жамоатчилик назоратини амалга ошириш борасида иштирок этиш;

«Ҳеч ким меҳр ва эътибордан четда қолмасин»
шиори остида ўзгалар парваришига муҳтож якка-ёлғиз ва ёлғиз яшовчи кексаларнинг муаммоларини ўрганиб, ҳал этишга кўмаклашиш;

Иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари ва фронт орти меҳнат фахрийлари ҳолидан мунтазам хабар олиш.
Жумладан, «9 май – Хотира ва қадрлаш куни» байрами арафасида уларни совға-саломлар билан йўқлаш;

Ҳар йили август ойида барча ҳудудларда
«Кексалар саломатлигини муҳофаза
қилиш ойлиги»ни ўтказишга
кўмаклашиш;

танлаб олинган мактабларнинг
юқори синф ўқувчиларини
маҳаллалардаги ҳунарманд, фермер
ва тадбиркорларга касбга
қизиқишларига қараб
«Устоз – шогирд» тамойили асосида
бириктиришни ташкил этиш;

Янги Ўзбекистоннинг 2022-2026 йилларга мўлжалланган тараққиёт стратегияси ва уни 2022 йил — Инсон қадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йилида амалга оширишга оид Давлат дастури ижросини ташкил этиш масалалари Президентимиз стратегиянинг инсон қадрини юксалтириш ва халқпарвар давлат барпо этиш йўналишидаги қуйидаги вазифаларни белгилаб берди:

Маҳаллани жамоатчилик бошқаруви ва назоратининг таянч бўғинига айлантириш

Халқ билан мулоқот механизмларини такомиллаштириш

«Обод қишлоқ», «Обод маҳалла» ва бошқа ҳудудий дастурларни жамоатчилик фикри асосида ишлаб чиқиш

Давлат органларини «маҳаллабай»
ишлаш тизимига ўтказиш

Электрон давлат хизматлари
улушини амалдаги 54 фоиздан 90
фоизга етказиш

Жамоатчилик фикрини мунтазам
ва илмий асосланган ҳолда
тизимли ўрганиш

Ушбу ҳамкорликни амалга ошириш учун сектор раҳбарлари томонидан авваламбор қўйидагиларни эътибор қаратиш зарур бўлади:

Секторлар таркибидаги маҳаллаларда фаолият кўрсатаётган «Кексалар маслаҳати» гуруҳлари таркиби билан танишиш

Секторларда фаол нуронийлар иштирокида ҳар ойда давлат органлари ва ташкилотлари раҳбарларининг ахборотини эшитиб бориш

«Кексалар маслаҳати» гуруҳи аъзолари ва сектор ҳудудида истиқомат қилувчи фаол нуронийларни жалб этган ҳолда ҳар ойда бир маротаба маслаҳат кенгашларини ўтказиш

Энг фаол нуронийларни рағбатлантириб бориш тизимини йўлга қўйиш. (Саёҳатларга юбориш, моддий рағбатлантириш)

Аҳоли муаммоларини ўрганиш, таҳлил қилиш ва ҳал этиш, муурожаатлар билан ишлаш бўйича фаол нуронийлардан иборат кенгашлар ташкил этиш. Улар билан аҳоли эътирозларига энг кўп сабаб бўлаётган муаммоларни аниқлаш мақсадида доимий муҳокамалар ўтказиб бориш

Мактабча ва мактаб таълими вазирлиги, Ёшлар ишлари агентлиги ва «Хунарманд» уюшмаси билан «Икки тил ва бир касб» тамойилини ҳамкорликда амалга оширишда нуронийлар кўмагидан фойдаланиш

Маҳалла, таълим муассасалари,
корхона ва ташкилотларда «Уч авлод
ўқрашувлари»ни ташкил этишда
яқиндан қўмаклашиш

Нуронийлар томонидан тизимли
равешда таълим муассасаларида
ўқувчилар давомати ва дарсларнинг
сифати йўналишида ўтказилиб
келинаётган жамоатчилик назоратини
амалга ошириш борасида иштирок этиш

«Нуроний — ҳар бир оилага масъул»
тамойили асосида маҳаллаларда олиб
бориладиган маънавий тadbирларни
қўллаб-қувватлаш

«Ҳеч ким меҳр ва эътибордан четда
қолмасин» шиори остида ўзгалар
парваришига муҳтож якка-ёлғиз ва
ёлғиз яшовчи кексаларнинг
муаммоларини ўрганиб, ҳал этишга
қўмаклашиш

«Бир нуроний — ўн ёшга масъул»
тамойили остида ташкил этиладиган
tadbирларда тарбияси оғир ёшларни
фаол нуронийларга бириктиришда ва
уларнинг ўқишлари тикланишида ҳамда
ишга жойлаштиришларида қўмаклашиш

Иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари ва
фронт орти меҳнат фахрийлари ҳолидан
мунтазам хабар олиш. Жумладан, «9
май – Хотира ва қадрлаш куни»
байрами арафасида уларни совға-
саломлар билан йўқлаш

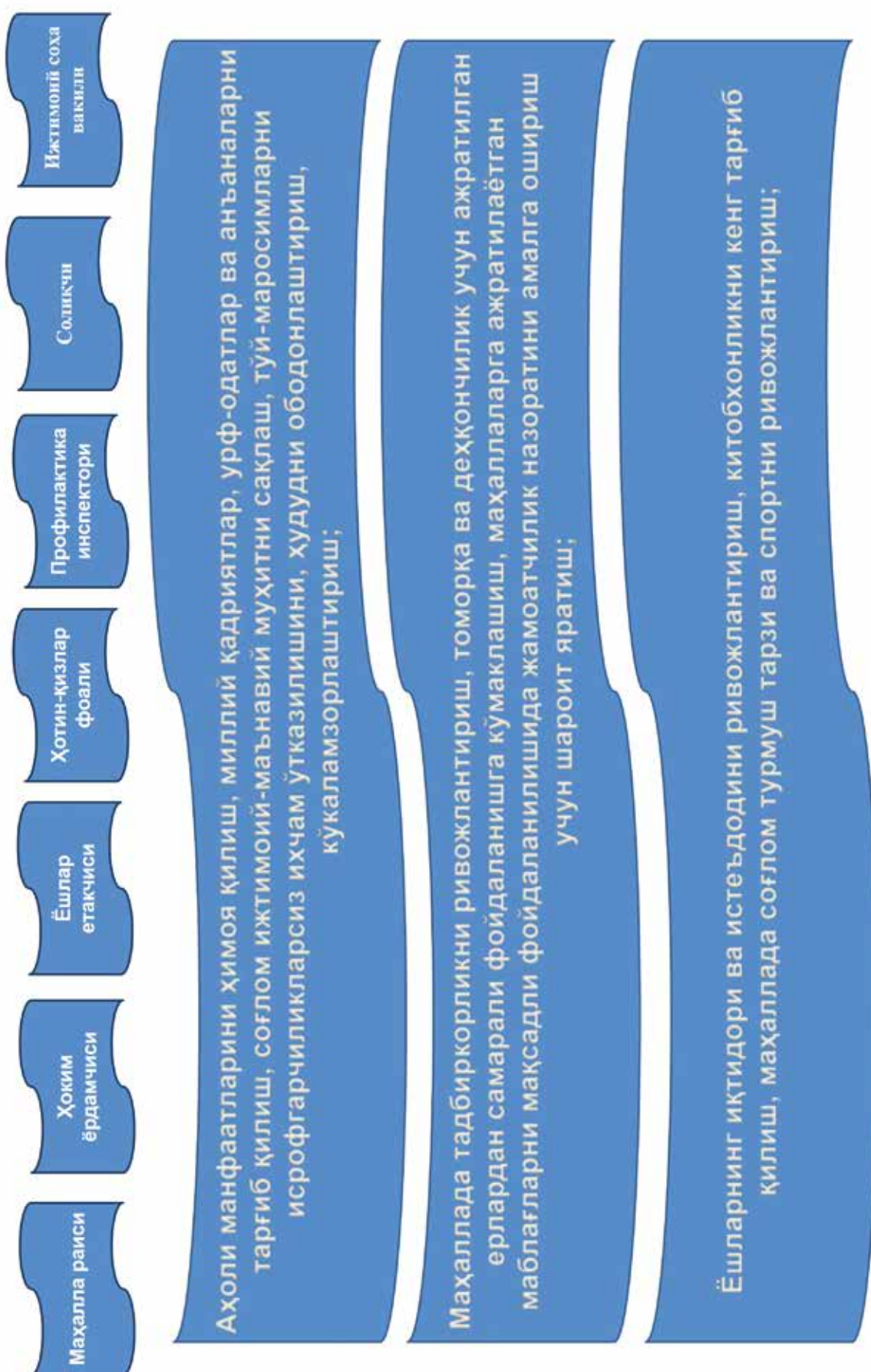
Ҳар йили август ойида барча ҳудудларда
«Кексалар саломатлигини муҳофаза қилиш
ойлиги»ни ўтказишга кўмаклашиш

Танлаб олинган мактабларнинг юқори синф
ўқувчиларини маҳаллалардаги ҳунарманд, фермер ва
тадбиркорларга касбга қизиқишларига қараб
«Устоз – шогирд» тамойили асосида бириктиришни
ташkil этиш

Нуронийлар билан ҳамкорликда «Яшил макон» умумиллий
ҳаракатининг мамлакат ҳаётидаги аҳамияти тўғрисида тушунтириш-
тарғибот ишларини олиб бориш ҳамда маҳаллалар кесимида ҳар бир
экилган кўчатни ҳисобга олиш, унинг парвариши, қуриб қолмаслиги
юзасидан белгиланган чора-тадбирлар ижроси юзасидан
нуронийларнинг жамоатчилик назоратини ўрнатишга кўмаклашиш

Жамиятда хотин-қизлар роли ва ўрнини ошириш, ажрим ёқасига келиб қолган оилалар билан ишлаш, ёшларни оила қуришга тайёрлаш;

Маҳаллада ҳуқуқбузарликларни олдини олиш, жамоат тартибини сақлаш ва хавфсиз муҳитни таъминлаш;

Оғир аҳволга тушиб қолган шахслар ва оилаларни аниқлаш, уларнинг эҳтиёжларига қараб, комплекс ёндашув асосида профессионал ижтимоий хизмат ва ёрдамларни ташкил этиш;

Аҳолидан солиқларни ундириш ва маҳалла бюджетини шакллантиришга эътибор қаратиш лозим бўлади.

«Тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи» умуммиллий ҳаракати доирасида аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш, соғлом турмуш тарзини шакллантириш ва жисмоний фаоллик даражасини оширишда маҳаллабай ҳамкорлик механизмлари

Таҳлилларга кўра, мамлакатимизда **10,7 млн** аҳоли соғлом турмуш тарзини олиб бормайди. Аҳолининг **16,5 фоизи** тамаки ва **4,7 фоизи** алкоголь истеъмол қилиши, **16 фоизи** мева ва сабзавотларни етарли миқдорда истеъмол қилмаслиги (кунига **400 граммдан** кам), **36,6 фоизи** таомга қўшимча туз қўшиши, **32,9 фоизида** ортиқча вазн ва **23,5 фоизида** семизлик мавжудлиги, **38 фоизида** юқори артериал босим ва **8,4 фоизи** қонида қанд миқдорининг юқорилиги, **26 фоизининг** эса, жисмоний фаоллиги сустлиги аниқланган.

Жаҳонда COVID-19 коронавирус пандемиясининг юзага келиши дунё мамлакатлари қатори Ўзбекистонда ҳам аҳолининг соғлиғи, жисмонан саломатлиги, соғлом ҳаёт кечириш даражаси заиф эканлигини кўрсатди. COVID-19 коронавирус инфекцияси аввало юрак-қон томир ва нафас олиш йўллари ҳамда семизлик (ортиқча вазн) касаллигига чалинган фуқароларимизнинг соғлиғига салбий таъсир кўрсатди. Натижада, пандемия кўплаб фуқароларимизни бевақт дунёдан кўз юмишига сабаб бўлди.

Барчамиз бундан жиддий хулоса қилган ҳолда зарарли одатлардан воз кечиб, оммавий спорт билан доимий шуғулланиш, тўғри овқатланиш тамойилларига риоя қилиш, хусусан, таркибида туз, қанд ва ёғ миқдори кўп бўлган ҳамда хамирли таом ва ширинликларни, нон маҳсулотларини меъёридан ортиқ истеъмол қилмасликни, бир сўз билан айтганда, соғлом турмуш тарзини кундалик ҳаётимизга айлантиришимиз зарур эканлигини бугунги даврнинг ўзи тақозо этмоқда.

Юқоридагиларни инобатга олиб, 2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномасида белгиланган вазифаларга мувофиқ аҳоли орасида юқумли бўлмаган касалликларнинг олдини олиш, соғлом турмуш тарзини шакллантириш ва жисмоний фаоллик даражасини ошириш мақсадида **«Тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи»** умуммиллий ҳаракати тасдиқланди.

Давлат дастурида аҳоли орасида юқумли бўлмаган касалликларнинг олдини олиш, соғлом турмуш тарзини шакллантириш ва жисмоний фаоллик даражасини ошириш мақсадида **«Тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи»** умуммиллий ҳаракатини йўлга қўйиш вазифаси белгиланди.

Жисмоний тарбия ва оммавий спорт билан мунтазам шуғулланиш ҳамда соғлом турмуш тарзи бўйича ҳаётий кўникмаларни шакллантириш орқали ҳар бир фуқарода касалликка қарши кучли иммун тизими пайдо бўлишини таъминлаш, зарарли одатлардан воз кечиш, тўғри овқатланиш тамойилларига амал қилиш, тиклаш ва реабилитация ишлари ҳамда оммавий жисмоний фаоллик тадбирларини тизимли ва самарали ташкил қилиш, бу борада тегишли инфратузилма ва бошқа зарур шарт-шароитларни яратиш мақсадида қуйидаги йўналишларда фаолият юритиш белгилаб берилди:

1. Ҳар бир оила, маҳалла ва туман (шаҳар)да, мактабгача, умумий ўрта, ўрта махсус, профессионал ва олий таълим муассасаларида ҳамда бошқа ташкилотларда жисмоний тарбия ва оммавий спорт билан шуғулланишга шарт-шароитлар яратиш;

2. Оммавий спортни ривожлантириш бўйича оилалар, синфлар, меҳнат жамоалари ва ҳудудлар ўртасида спорт мусобақаларини мунтазам равишда ўтказиш;

3. Аҳоли турли гуруҳларининг соғлом овқатланишга бўлган эҳтиёжларини қондиришни таъминлайдиган шарт-шароитлар яратиш, таркибида туз, қанд ва ёғ миқдори кўп бўлган ҳамда хамирли таом ва ширинликларни, нон маҳсулотларини истеъмол қилишни қисқартириш, зарарли одатлардан, хусусан, алкоголь ва тамаки маҳсулотларини истеъмол қилишдан воз кечиш йўли билан касалликка чалиниш, ортиқча вазн ҳолатлари (семизлик) ва бевақт ўлимни камайтириш;

4. Аҳоли ўртасида соғлом овқатланиш маданиятини кенг тарғиб қилиш, шу жумладан, тартибсиз ва кечки уйқу олдидан овқатланиш одатларидан воз кечиш;

5. Санитария-гигиена қоидаларига риоя этилишини оилалар, маҳаллалар, мактабгача таълим ва умумтаълим муассасалари даражасида соғлом турмуш тарзининг ажралмас қисми сифатида тарғиб қилиш;

6. Мактабгача таълим, умумтаълим, ўрта махсус, профессионал ва олий таълим муассасаларида, корхона, ташкилот ва бошқа турдаги барча муассасаларда жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланиш учун замонавий моддий-техника базасини шакллантириш.

Маълумки, инсон соғлиғи фаровон ҳаётнинг асосидир. Ҳозирда Ўзбекистон Республикаси аҳолиси орасида бутун дунёдаги каби юқумли бўлмаган касалликлар кенг тарқалиб бормоқда. Бу касалликларга юрак-қон томир касалликлари, қандли диабет, ўпканинг сурункали обструктив касаллиги ва саратоннинг айрим турлари киради. Бу касалликлар аҳоли орасида ногиронликни ва барвақт (30-69 ёшдаги) ўлим хавфини оширади.

ЖССТ маълумотларига кўра Ўзбекистонда юқумли бўлмаган касалликлар туфайли бевақт ўлим 31%ни ташкил қилади.

Инсон саломатлиги 50% ҳолатларда турмуш тарзига, 20% ҳолатда экологик муҳитга, 20% ирсиятга ва фақат 10% ҳолатдагина тиббиётга боғлиқ.

ЖССТ юқумли бўлмаган касалликларни мониторинг қилишда 2025 йилга қадар 9 та мақсад белгиланган, улардан семизлик ва қандли диабет ўсишини тўхтатиш кўзда тутилган. Аммо, шу кунга келиб ҳеч қайси мамлакат бу кўрсаткич бўйича мақсадга эриша олмади. Юқумли бўлмаган касалликларни аҳоли орасида камайтириш нафақат тиббиёт ходимлари ҳатти-ҳаракати, балким давлат органлари бошчилигида бутун жамиятнинг вазифасидир.

Бугунги кунда шаҳар ва туманлар 5 та секторга бўлинган бўлиб, тўғри овқатланиш, соғлом турмуш тарзини тарғибот қилиш бўйича улар қуйидаги вазифаларни амалга ошириши лозим. Жумладан:

Ҳоким – ҳудудда аҳоли саломатлигини муҳофаза қилиш, касалликлар профилактикаси, тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзини шакллантириш бўйича мутасадди муассасалар фаолиятини мувофиқлаштириш, амалга оширилган ишларни «ҳокимлик соатлари» да таҳлил қилади;

аҳоли сони ва уй-жойларнинг жойлашувини инobatга олган ҳолда, шунингдек, ташкилот ва идораларнинг тегишли ҳудудларида велосипед турар жойлари ва замонавий спорт (шу жумладан, Workout) майдончаларини ташкил этади;

маҳаллалар, қишлоқлар, туманлар ва шаҳарларни боғловчи автомобиль йўллари, пиёда ҳамда велосипед юриши учун мўлжалланган «Саломатлик йўлаклари»ни қуради;

автомобиль ҳаракати юқори бўлган ва катта йўл кесишмаларида аҳолига қулай ўтиш жойларини барпо этади.

Прокурор – Корхона ва ташкилотларда тўғри овқатланиш ва жисмоний фаоллик учун шароит яратилишини назорат қилади.

ИИБ бошлиғи – Ёшлар орасида зарарли одатларга қарши курашиш, жисмоний фаоллик, тўғри овқатланишга риоя қилишни таъминлайди.

Солиқ департаменти ходими – Солиқ органлари ходимлари маҳалла ҳудудида жойлашган савдо объектлари ҳамда умумий овқатланиш корхоналари томонидан алкоголь ва тамаки маҳсулотлари, тамакини ҳамда никотинни истеъмол қилиш мосламалари билан савдо қилиш ва уларни реализация қилиш қоидаларига риоя этилиши устидан назоратни амалга оширади.

Миллий гвардия – Болалар ва ўсмирлар орасида йўл ҳаракати хавфсизлигига ўргатишни ташкиллаштиради. Ўсмир йигитларга ҳаёт хавфсизлиги кўникмаларини ўргатади

Бугунги кунда сектор раҳбарлари (кейинги ўринларда “5” лик) ўзларига юклатилган вазифалар ижросини таъминлаши учун маҳалла фаоллари билан ҳамкорликда ишни ташкил этишлари ҳамда маҳаллада тўғри овқатланиш, соғлом турмуш тарзи тарғиботи биргаликда амалга ошириб, тиббиёт ходимларига кўмакдош бўлишлари даркор. Маҳаллада ушбу йўналишда юзага келаётган муаммоларни бир жамоа бўлиб ҳал этмоқлари зарур.

Ўзбекистонда бошқа давлатларда йўқ тизим – маҳалла институти мавжуд. Ҳар бир маҳаллада «Саломатлик мактаблари» ташкил этилган. «Саломатлик мактаби»нинг асосий мақсади – тиббий маданиятни ошириш, аҳолининг репродуктив саломатлигини муҳофаза қилиш, аҳоли орасида юқумли бўлмаган касалликлар хавф омилларини (нотўғри овқатланиш, етарлича бўлмаган жисмоний фаоллик, ортиқча вазн ва семизлик, тамаки ва алкоголь маҳсулотларини истеъмол қилиш) олдини олиш ва камайтириш, соғлом турмуш тарзини шакллантиришдан иборат. Ушбу тадбирларни маҳаллада фаолият юритаётган еттилик (ҳоким ёрдамчиси, маҳалла раиси, хотин-қизлар фаоли, профилактика инспектори, солиқчи, ижтимоий соҳа вакили ва ёшлар етакчиси) амалга оширади. Жумладан,

1. МФЙ раиси вазифаси:

Маҳаллада «Тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи» умуммиллий ҳаракатига аҳолини жалб қилади;

Маҳаллада «Саломатлик бурчаги» ва фитобарларни ташкил этади;

Маҳалла профилини шакллантиради (соғлом аҳоли, хавф омиллари бор аҳоли, сурункали касалликлари бор аҳоли, тамаки ва алкоголь маҳсулотларини суистеъмол қиладиган аҳоли сони);

Маҳаллада «Тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи» бўйича волонтерлик жамиятларини ташкил этади;

Маҳаллада санитария-осойишталикни таъминлаш чораларини кўради, бунда кўчаларни ободонлаштириш, чиқиндиларни ўз вақтида олиб чиқилиши, ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли хонадонларида санитария-осойишталикни ташкиллаштириш чораларини кўради.

Маҳаллада тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи бўйича «7» ликнинг фаолиятини мувофиқлаштиради.

2. Ҳоким ёрдамчиси вазифаси:

Маҳаллада воркаут, пиёда юриш учун йўлакчалар, спорт майдончалари, фитнес залларни ташкил этади;

Жисмоний фаолликни ошириш бўйича рағбатлантириш механизмларини жорий этади.

3. Хотин-қизлар бўйича маслаҳатчининг вазифалари қуйидагилардан иборат:

Маҳалладаги «7» ликни тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи бўйича ўқитишни ташкил этади;

туғиш ёшидаги аёлларни тиббий профилактик кўрикдан ўтишини ташкил этишда тиббий бригадага амалий ёрдам беради;

репродуктив саломатлик, тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзини шакллантиришга қаратилган турли тадбирларни ташкиллаштиради;

«Тиббиёт бригадаси» патронаж дояси билан маҳаллада кўп, тез-тез туғувчи, сурункали касалликлар билан диспансер назоратида турган аёллар ва уларнинг оила аъзолари орасида контрацептив воситалар билан қамров масаласида тарғибот ишларини олиб боради;

тиббий профилактик кўрик натижаларига кўра, юрак-томир касалликлари хавфи паст (соғлом) ва ўрта гуруҳга мансуб бўлган аҳоли орасида тўғри овқатланиш, соғлом турмуш тарзи, жисмоний фаоллик бўйича тарғибот ишларини амалга оширади;

4. Ёшлар етакчиси вазифаси:

Маҳалладаги ёшлар рўхатини шакллантиради;

Зарарли одатларга ружу қўйган ўсмир ёшларни аниқлайди;

Зарарли одатларга ружу қўйган ўсмир ёшлар ўртасида тарғибот ишларини амалга оширади;

Ёшларнинг бўш вақтларини самарали ташкил этади (тўғарак).

5. МФЙ профилактика инспектори вазифаси:

аҳолини жисмоний фаоллик билан шуғулланишга жалб этиш (воркаут, йўлакчалардан пиёда юриш, мактаб ва маҳалла спорт майдончаларига, фитнес залларга), жисмоний машғулотларни ўргатиш ва ўтказиш.

5-17 ёшдаги болалар ва ўсмирларни кунига 60 дақиқа ўртача ва юқори жадалликда жисмоний фаол бўлишга жалб қилади;

18-64 ёшдаги одамларни 1 ҳафтада камида 150 дақиқа ўртача жадалликда ёки камида 75 дақиқа юқори жадалликда жисмоний фаол бўлишга жалб қилади;

кекса одамлар (65 ёш ва ундан катта ёшдаги) ўзларининг соғлиқларига қараб имкон даражасида жисмоний фаол бўлишларини тарғибот қилади;

«Кексалик гашти» енгил спорт мусобақаларини ўтказди.

6. Солиқ инспекцияси ходимининг вазифаси:

Маҳалладаги мактаб, мактабгача таълим муассасалари ҳудудида, шунингдек вояга етмаганларга алкоголь ва тамаки маҳсулотлари сотилишини чеклайди;

Кўчаларда носвой, писта сотилишини назоратга олади ва чеклайди.

7. Ижтимоий соҳа ходимининг вазифаси:

Маҳаллада ижтимоий ҳимояга муҳтож бўлган аҳоли рўйхатини шакллантиради; Ижтимоий ҳимояга муҳтож (ётиб қолган, ёлғиз, ногирон) ижтимоий ёрдамни ташкиллаштиради ва амалий ёрдам кўрсатади;

Ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли орасида тўғри овқатланиш бўйича зарур шарт-шароитларни ташкиллаштиради ва амалий ёрдам кўрсатади;

Реабилитация, техник воситаларига муҳтожларни аниқлайди ва ушбу воситалар билан таъминлашга муҳтожлар рўйхатини шакллантиради ҳамда таъминлайди.

Бирламчи тиббий-санитария ёрдами кўрсатиш учун битта тиббиёт бригадасига 2000 нафар аҳоли бириктирилган. Тиббиёт бригадалари таркибига оилавий шифокор ва 4 нафар ҳамшира киради. «Тиббиёт бригада»си маҳаллада ташкил этилган «Саломатлик мактаби» билан ҳамкорликда фаолият юритади.

«Саломатлик мактаби» ишчи гуруҳининг фаолияти қуйидаги тартибда ташкиллаштирилади:

1. Маҳалла шартли равишда олти ҳудудга бўлинади ва ҳар бир ҳудуддан бир нафардан фаол (жами 6 нафар) «Саломатлик мактаби»нинг ишчи гуруҳига аъзо бўлади.

2. Ҳар куни эрталаб соат 08.00.дан 08.30.гача – «Саломатлик мактаби»нинг ишчи гуруҳига аъзо бўлган фаол ўзига бириктирилган ҳудуддаги ҳолат юзасидан оила ҳамшираси билан телефонда қисқа муддатли ахборот алмашинуви ўтказади.

3. ..Ҳар куни эрталаб соат 09.00.гача – Маълумотлар қабул қилинганидан сўнг, патронаж ҳамширалар эрталабки вазият бўйича ўзининг Оилавий шифокорига тезкор ахборотни етказади.

4. Ҳар куни эрталаб соат 09.00.дан 09.30.гача – Оилавий шифокор олинган тезкор маълумотни таҳлил қилади ва уч йўналишга тақсимлайди:

1) маълумот учун (барқарор вазият);

2) тиббий масалалар бўйича муаммо (касалликлар ва шошилишч патронаж);

3) оилалардаги тиббий бўлмаган муаммолар (нотинчлик ва салбий ҳолатлар).

5. Ҳар куни эрталаб соат 09.30.дан 10.00.гача – Учинчи йўналишдаги муаммолар борасида умумий амалиёт шифокори тезкор равишда Маҳалла хотин-қизлар фаоли билан телефон орқали боғланади ва натижада тиббий бўлмаган муаммолар ҳам ҳал этилади.

6. Маҳалланинг олти нафар фаол аёли иш самарадорлигини ошириш мақсадида ҳафтанинг олти кунига масъул қилиб бириктирилади.

Муҳим!!!

1. Республика даражасида 5 та сектор раҳбарлари вакиллари ва Соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосари ўзаро:

ҳар шанба куни соат 11.00.да боғланиб, маълумот алмашинади.

2. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар даражасида 5 та сектор раҳбарлари вакиллари ва соғлиқни сақлаш тизими раҳбарларининг биринчи ўринбосари ўзаро:

сешанба ва жума кунлари соат 11:00да боғланиб, маълумот алмашинади.

3. Туман(шаҳар) даражасида 5 та сектор раҳбарлари вакиллари ва ТТБ(ШТБ) раҳбари ўзаро:

ҳар куни 11:00да ва 20:00да боғланиб, маълумот алмашинади.

Барча даражадаги раҳбарлар инсон саломатлиги масалаларида зарурат бўлса, сутканинг исталган вақтида ўзаро боғланади!!!

Амалга оширилган ишлар борасида тизимли мониторинг ва баҳолаш механизми (ҳамкор ташкилотлар билан амалга оширилади):

1. Сектор раҳбари бошчилигидаги Туман/шаҳар мониторинг гуруҳи «Саломатлик мактаби» фаолиятини маҳаллалардаги оилаларга танлов йўли билан кириш орқали баҳолайди.

Ҳафтада бир маротаба - ҳар шанба куни.

Бунда қуйидагиларга эътибор қаратилади:

а) оиланинг санитар ҳолати ва оила аъзоларининг тиббий маданияти даражаси – (қониқарли ёки қониқарсиз);

б) оиланинг мақсадли патронаж билан қамралганлиги – (қониқарли ёки қониқарсиз);

в) оиланинг соғлиқни сақлаш ходимлари ва маҳалла маъмуриятидан розилиги – (қониқарли ёки қониқарсиз);

г) оиланинг руҳий-ижтимоий ҳолати ва ундаги муаммоларнинг мавжудлиги, ечими бўйича ҳамкорликда амалга оширилган ишлар самараси – (қониқарли ёки қониқарсиз).

Сектор раҳбари бошчилигидаги Республика мониторинг гуруҳи Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрини танлов йўли билан туман(шаҳар)га чиққан ҳолда ўрганиш орқали амалга оширилган ишларни баҳолайди.

Ҳар чоракда бир маротаба – март, июнь, сентябрь ва декабрь ойларининг охири ҳафтасида.

Бунда қуйидагиларга эътибор қаратилади:

а) маҳалла кўчалари ва ундаги хонадонларнинг санитар ҳолати – (қониқарли ёки қониқарсиз)

б) маҳалла фуқароларининг жисмоний фаоллик тадбирлари билан қамралганлиги – (қониқарли ёки қониқарсиз)

в) маҳалла аҳолисининг «Саломатлик мактаби» фаоллари ва ҳокимиятдан розилиги – (қониқарли ёки қониқарсиз)

г) маҳалла аҳолисининг ижтимоий ҳолати – (оилавий ажралишлар, руҳий зўравонлик ёки суицид ҳолатлари бор оилалар, эрта туғруқ ва исталмаган ҳомиладорлик ҳолатларининг мавжудлиги)

Мониторинг натижалари:

–Туман даражасида – ҳар ҳафтанинг душанба куни;

–..Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоят даражасида – ҳар ойнинг охири шанбасида;

– Республика миқёсида – ҳар чорак якунидан сўнг 5 кун ичида

«Саломатлик мактаблари» фаолиятининг ҳолати Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитасида барча ҳамкорлар иштирокида видеоселектор йиғилишида тизимли равишда муҳокама этилади.

Муҳокамаларда барча ҳамкор ташкилотларнинг ҳисоботлари эшитилади, мавжуд муаммолар, уларни ечимлари юзасидан тегишли тадбирлар белгиланади ва ҳамкорликда ҳал қилиниши таъминланади.

Ҳисоботлар ва режалар ҳеч қайси босқичда тақдим этилмайди.

Ҳамкорликда амалга ошириладиган ишлар натижасида 2030 йилда:

1. Нотўғри овқатланадиган аҳоли улуши **32 фоизга**, етарлича жисмоний фаолиikka эга бўлмаган аҳоли улуши **22 фоизга**;

2. Юқумли бўлмаган касалликлардан ногиронлик ва **эрта ўлим 2,5 бараварга камаяди**;

3. **Умр давомийлиги 78 ёшгача узаяди.**

Муаммолар

10,7 млн аҳоли соғлом турмуш тарзини олиб бормади;
Аҳолининг **16,5 фоизи** тамаки ва **4,7 фоизи** алкоголь истеъмол қилиши;

16 фоизи мева ва сабзавотларни етарли миқдорда истеъмол қилмаслиги (кунига **400 граммдан** кам);

36,6 фоизи таомга қўшимча туз қўйиши;

32,9 фоизида ортиқча вазн ҳамда **23,5 фоизида** семизлик мавжудлиги;

38 фоизида юқори артериал босим;

8,4 фоизи қонида қанд миқдорининг юқорилиги;

26 фоизининг эса, жисмоний фаоллиги сустлиги аниқланган.

Соғлом турмуш тарзи

1. Тўғри овқатланиш
2. Жисмоний фаоллик
3. Зарarli одатлар бўлмаслиги
4. Кун тартибига риоя қилиш
5. Стрессга чидамлилик

Хавф омилларига таъсир қилиш

Булarga риоя қилмаслик юкумли бўлмаган касалликларга (юрak-томир касалликлари, кандди диабет, ўпканинг сурункали обструктив касаллиги, саратоннинг айрим турлари) олиб келади

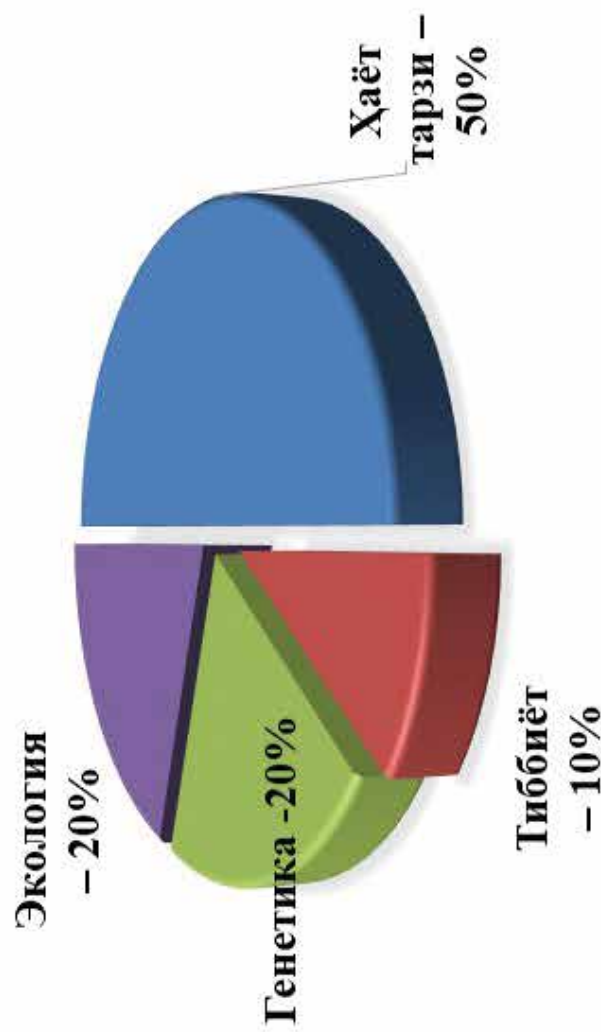

Барвакт ўлимга (30-69 ёш оралиғида) олиб келади.

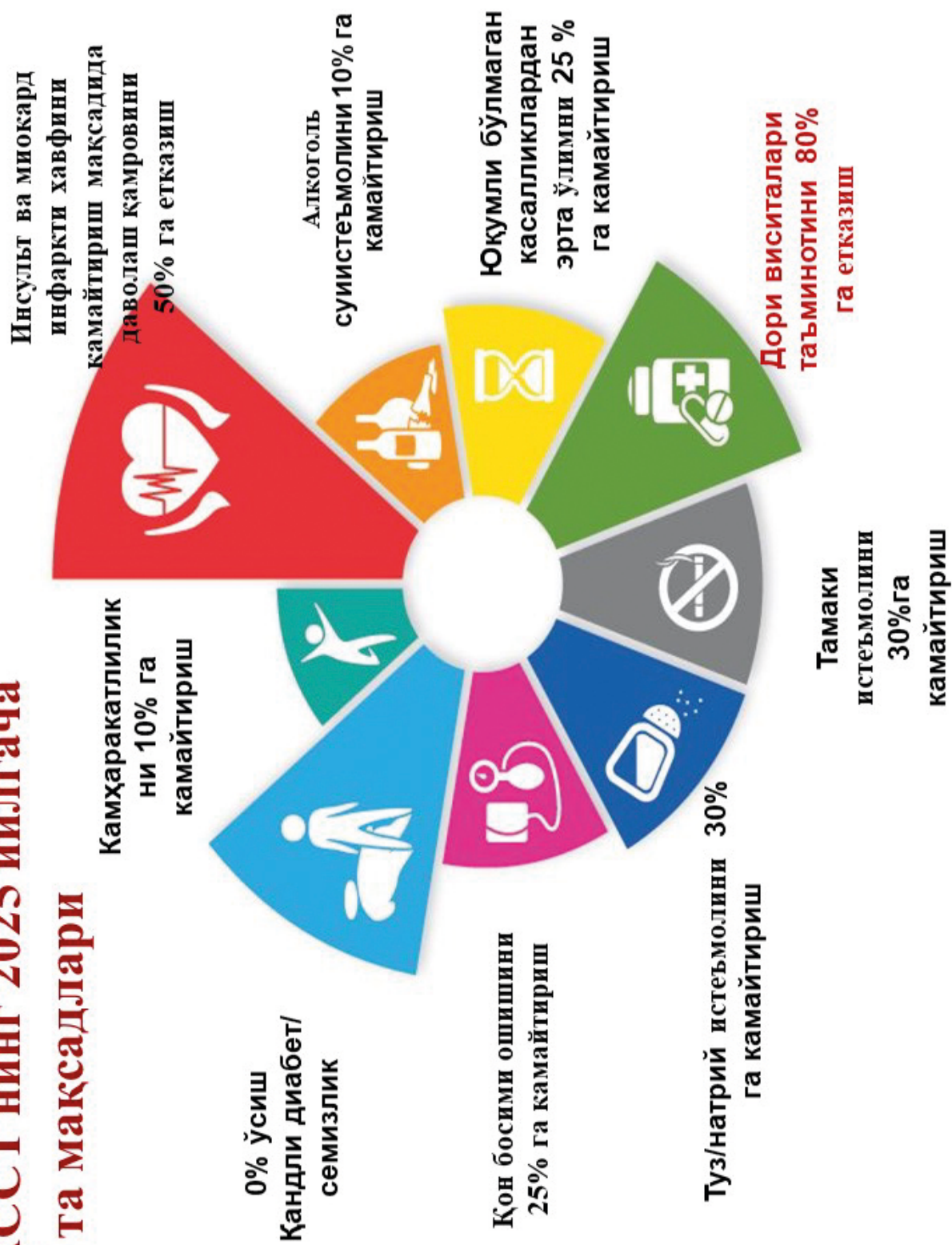
Ўзбекистонда юқумсиз касалликлардан барвақт ўлим кўрсаткичи

**30-70 ёшда 4 та юқумсиз касалликлардан ўлим
ЭҲТИМОЛИ – 31%**

*Жаҳон соғлиқни сақлаш
ташкилотининг
маълумотига кўра
инсон саломатлигига
таъсир қилувчи
омиллар*

ЖССТ нинг 2025 йилгача 9 та мақсадлари

2023–2025 йилларга мўлжалланган «Тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи» умуммиллий ҳаракатини амалга ошириш

Тиббиёт, маҳалла ва барча ҳамкор ташкилотларнинг вазифаси!

**Гарвард Жамият соғлиқни сақлаш мактабининг
СОҒЛОМ ОВҚАТЛАНИШ ЛИКОБЧАСИ ҚОЙДАСИ**

ликобчанинг 1/2 қисми: мевалар + сабзавотлар
ликобчанинг 1/4 қисми : фойдалани оқсиллар – дуккаклилар ва парранда гўштлари, балиқ, мол ва қўй гўшти..
ликобчанинг 1/4 қисми : йирик тортилган ундан тайёрланган нон (кепакли нон, жавдар нони), ёрмалар, гуруч.

Инсон, оила ва жамият саломатлигида ижобий натияжага эришиш учун БМТ тавсиялари:

1. Вазифалардан

энг устуворини
белгилаб олинг!

Маҳалладаги ҳар бир
фуқаронинг
саломатлигини
таъминлаш

2. Факат

ҳамкорликда
ҳаракат қилинг!

Маҳалла еттилиги
+
5 та сектор +
ССВ +
Мақтабгача ва
мақтаб таълими
вазирлиги +
корхона ва
ташкилотлар

3. Барча ҳаракатларни

кенг қўламда:

Оила(10 млн) +
Маҳалла(10 минг) +
мақтаб(10 минг)+
МТМ(18 минг)+
КТМП (209)+
ОП (1064)+
ОШП (1058)+

Тиббӣ бригада(18 минг)

ва мунтазам:

Ҳафтанинг ҳар бир иш кунда
амалга оширинг!

“Саломатлик мактаби” аъзолари

аҳоли орасида соғлом турмуш тарзини
шакллантиришга кунига **1 соат** ажратиши лозим

Тибиёт
бригадаси

Таълим
tizimi
вакиллари

Маҳалла
“еттилиги”

Маҳалла
фаоллари

«Бешлик»

1

Ҳоким

Соғлом турмуш тарзини шакллантириш бўйича мутасадди муассасалар фаолиятини мувофиқлаштиради

2

Прокурор

Корхона ва ташкилотларда тўғри овқатланиш ва жисмоний фаоллик учун шароит яратилишини назорат қилади.

3

**ИИБ
бошлиғи**

Ёшлар орасида зарарли одагларга қарши курашиш, жисмоний фаоллик, тўғри овқатланишга риоя қилишни таъминлайди.

4

Солиқчи

Тамаки ва алкоголь маҳсулотларини чеклаш тўғрисидаги қонун ижросини савдо нукталари, таълим тизими, умумий овқатланиш ва жамоат жойларида таъминлайди.

5

**Миллий
гвардия**

Болалар ва ўсмирлар орасида йўл ҳаракати хавфсизлигига ўргатишни ташкиллаштиради.
Ўсмир йигитларга ҳаёт хавфсизлиги кўникмаларини ўргатади

Барча маҳаллаларнинг ҳар 2000 аҳолисига
«Тиббий бригадалар» шакллантирилганлигини назоратга олиш

Маҳаллада ҳар 2000 аҳолига қуйидаги тартибдаги:
1(шифокор)+5(ҳамшира) таркибдаги
«Тиббиёт бригадалари» шакллантирилади

**Оилавий шифокор
 (2000 нафар аҳоли)**

1 нафар
Оилавий
 ҳамшира
 (1000
 нафар
 аҳоли)

1,0 ставка
Амалиёт
 ҳамшираси
 (2000 нафар
 аҳолига)

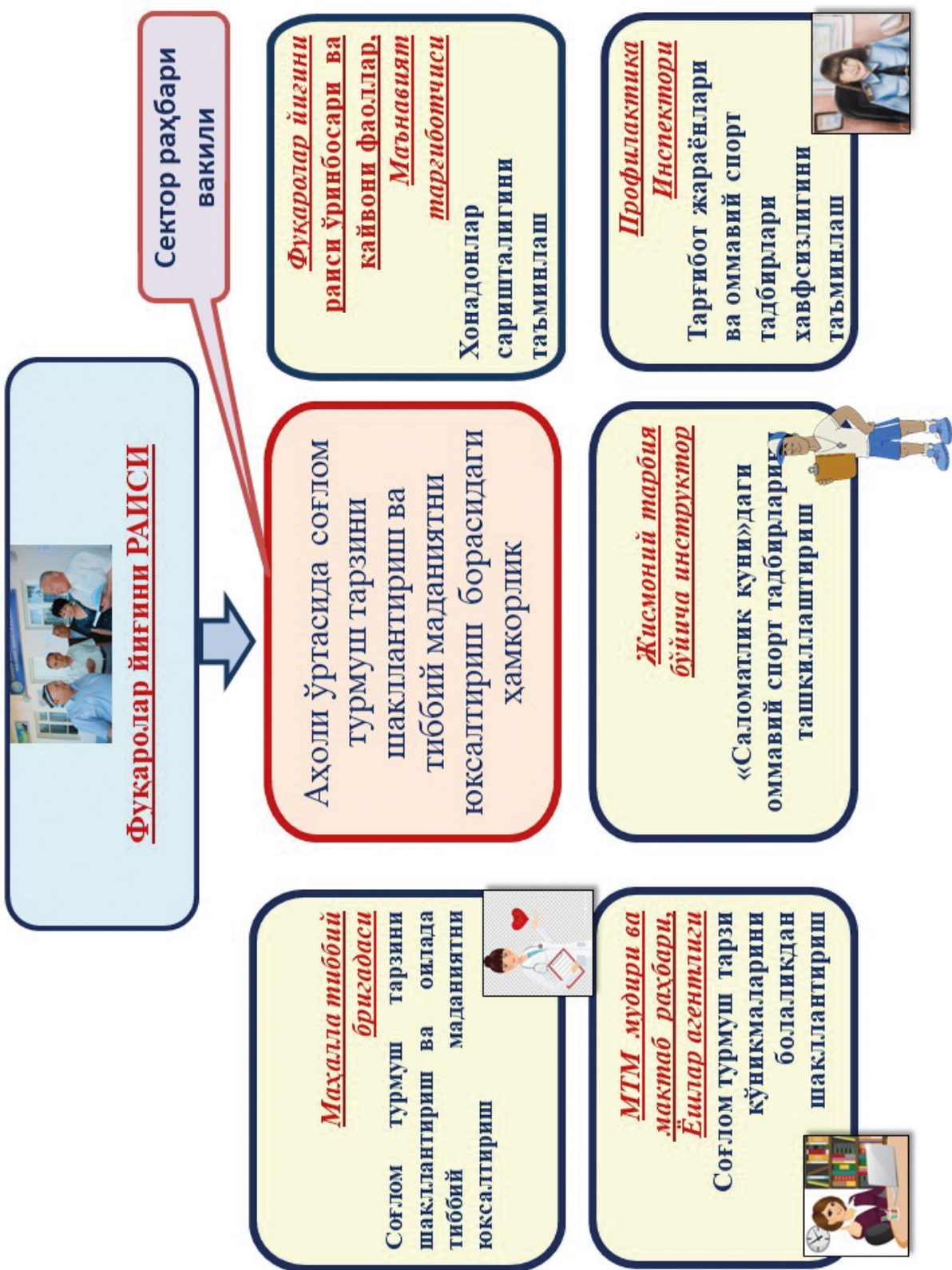

0,5 ставка Доя
 (560 нафар аёллар
 ва 50 нафар
 ҳомиладор)
 2023 йил
 1 январдан барча
 маҳаллаларда

1 нафар
Оилавий
 ҳамшира
 (1000 нафар
 аҳоли)

«Ёттилик»

1

Ҳоким ёрдамчиси

Маҳаллада воркаут, пиёда юриш учун йўлакчалар, маҳаллада спорт майдончалари, фитнес залларни ташкил этади;
Жисмоний фаолликни ошириш бўйича рағбатлантириш механизмларини жорий этади.

2

Маҳалла раиси

МФЙ раиси вазифаси:

Маҳаллада «Тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи» умуммиллий ҳаракатига аҳолини жалб қилади;

Маҳаллада «Саломатлик бурчаги» ва фитобарларни ташкил этади;

Маҳалла профилини шакллантиради (соғлом аҳоли, хавф омиллари бор аҳоли, сурункали касалликлари бор аҳоли, тамаки ва алкоголь маҳсулотларини суистеъмол қиладиган аҳоли сони);

Маҳаллада «Тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи» бўйича волонтерлик жамиятларини ташкил этади;

Маҳаллада санитария-осойишталикни таъминлаш чораларни кўради, бунда кўчаларни ободонлаштириш, чиқиндиларни ўз вақтида олиб чиқиши, ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли хонадонларида санитария-осойишталикни ташкиллаштириш чораларини кўради.

Маҳаллада тўғри овқатланиш ва соғлом турмуш тарзи бўйича «7» ликнинг фаолиятини мувофиқлаштиради.

«Ғиғиллик»

3

Ҳотин-қизлар фоали

Репродуктив саломатлик, тўғри овқатланиш, соғлом турмуш тарзини шакллантиришга қаратилган тадбирларни ташкиллаштиради;

«Гиббиёт бригадаси» патронаж доя билан маҳаллада кўп, тез-тез туғувчи, сурункали касалликлар билан диспансер назоратида турган аёллар ва уларнинг оила аъзоларига исталмаган хомиладорликни олдини олиш тадбирларини ўтказади; маҳалла фаолларининг фаолиятини мувофиқлаштиради, «Эъзозли аёллар» клубини бошқаради.

4

Профилактика инспектори

Аҳолини жисмоний фаоллик билан шуғулланишга жалб этиш (воркаут, йўлакчалардан пиёда юриш, мактаб ва маҳалла спорт майдончаларига, фитнес залларга), жисмоний машғулотларни ўргатиш ва ўтказиш.

«Ёттилик»

5

Солиқчи

Маҳалладаги мактаб, мактабгача таълим муассасалари ҳудудида, шунингдек вояга етмаганларга алкоголь ва тамаки маҳсулотлари сотилишини чеклайди;
Кўчаларда носвой, pista сотилишини назоратга олади ва чеклайди.

6

Ижтимоий соҳа вакили

Маҳаллада ижтимоий ҳимояга муҳтож бўлган аҳоли рўйхатини шакллантиради;
Ижтимоий ҳимояга муҳтож (ётиб қолган, ёлғиз, ногирон) ижтимоий ёрдамни ташкиллаштиради ва амалий ёрдам кўрсатади

7

Ёшлар етақчиси

Маҳалладаги ёшлар рўхатини шакллантиради;
Зарарли одагларга ружу қўйган ўсмир ёшларни аниқлайди;
Зарарли одагларга ружу қўйган ўсмир ёшлар ўртасида тарғибот ишларини амалга оширади;
Ёшларнинг бўш вақтларини самарали ташкил этади (тўғарак)

**«Саломатлик мактабларини ташкил этиш
босқичлари:**

**1- босқич (ноябрь) - Ҳар бир туман(шаҳар)да биттадан
намунавий МФЙда
«Саломатлик мактаби» шакллантирилади.**

**2- босқич (декабрь) - Туман(шаҳар)даги 5 секторда
биттадан МФЙ учун маҳорат дарслари ўтказилади.**

**3- босқич (2024 йил январдан бошлаб) - Туман(шаҳар)даги 5
та секторнинг барча МФЙ да тўлиқ фаолиятини йўлга
қўйиш.**

Мухим!!!

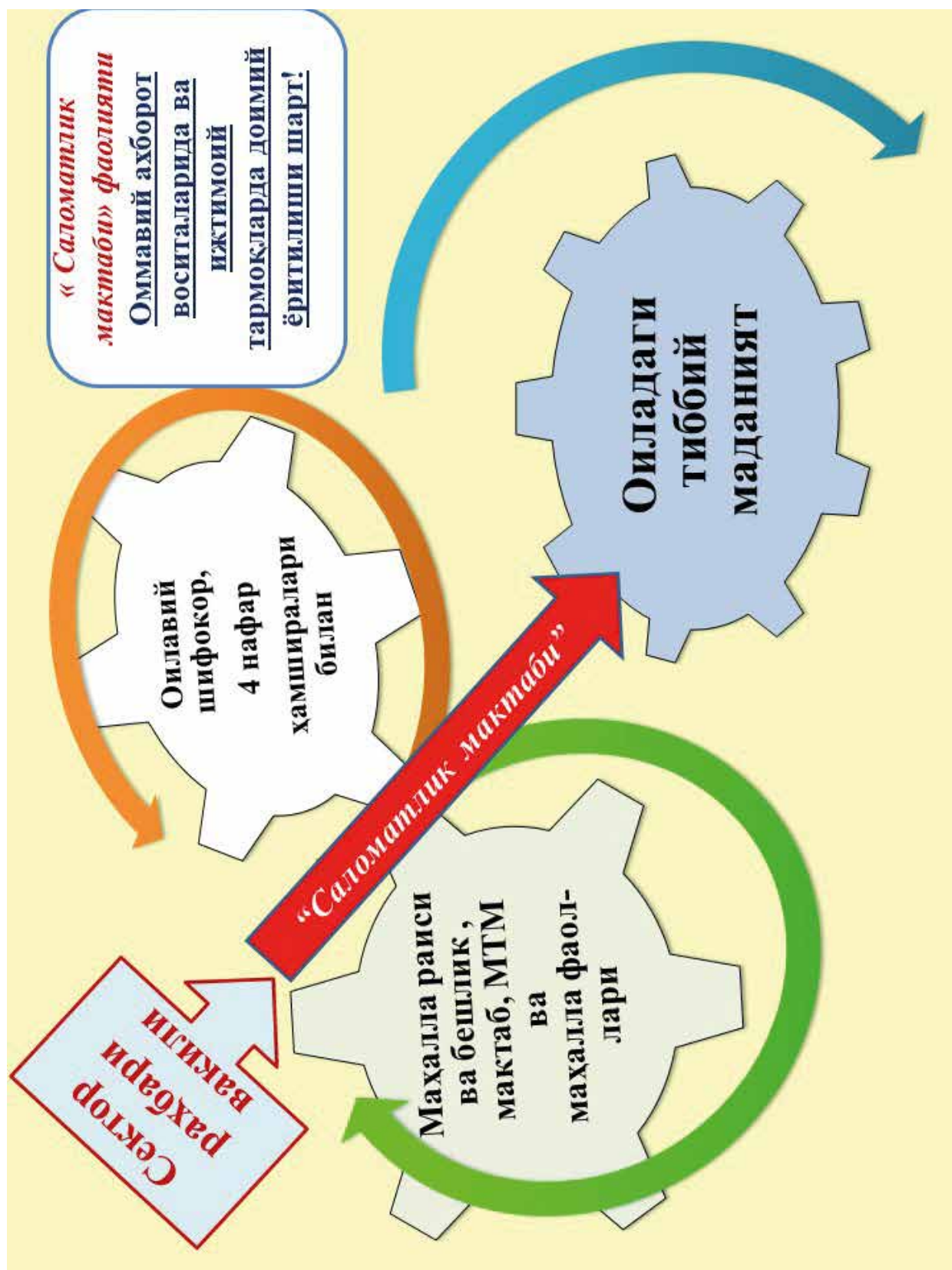
1. Республика даражасида **5 та сектор раҳбарлари вакиллари** ва Соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосари ўзаро – ҳар шанба кўни соат 11.00.да боғланиб, маълумот алмашинади.

2. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар даражасида **5 та сектор раҳбарлари вакиллари** ва соғлиқни сақлаш тизими раҳбарларининг биринчи ўринбосари ўзаро –

сешанба ва жўма кўнлари соат 11.00.да боғланиб, маълумот алмашинади.

3. Туман(шаҳар) даражасида **5 та сектор раҳбарлари** вакиллари ва ТТБ(ШТБ) раҳбари ўзаро - ҳар кўни 11. 00.да ва 20.00.да боғланиб, маълумот алмашинади.

❖ Барча даражадаги раҳбарлар инсон саломатлиги масалаларида зарурат бўлса, сутканинг исталган вақтида ўзаро боғланади!!!

Маҳаллаларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурларини ишлаб чиқиш бўйича услубий қўрсатмалар

Худудларда “**маҳаллабай**” ишлаш тизимини самарали ташкил этиш ва такомиллаштириш, маҳалладаги еттиликнинг ўзаро ҳамкорлигини таъминлаш ҳамда маҳаллаларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурларини шакллантиришда **сектор раҳбарлари фойдаланишлари** учун тавсия сифатида ушбу қўлланма ишлаб чиқилган.

Дастурларни ишлаб чиқиш **5 та босқичдан** иборат бўлиб, уларнинг ҳар бирида тегишли вазифалар, эришиладиган натижа ва бажариш муддатлари белгиланган (1-илова).

Бунда, белгиланган вазифалар сектор раҳбарлари бошчилигида сектор штаби аъзолари, маҳаллабай ишлашга масъул бўлган ташкилотлар, маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, профилактика инспектори, ижтимоий ходим ва солиқ инспекторлари ҳамкорлигида босқичма-босқич амалга оширилади.

I босқич: Маҳалланинг ижтимоий-иқтисодий ҳолати ва ривожланиш динамикасини баҳолаш.

- **Аҳолининг таркиби ва тузилиши** (хонадон, оила, аҳоли, ёшлар, хотин қизлар сони);
- **Ижтимоий ривожланиш ҳолати** (бандлик ва ишсизлик даражаси, ишсизларнинг ишлашга иштиёқи ва истаклари, расмий ва норасмий бандлар, аҳоли даромадлари ва уларнинг асосий манбалари, ижтимоий ҳимояга муҳтож (камбағал), нотинч оилалар сони, меҳнат миграциясидаги аҳоли, ягона ижтимоий ҳимоя реестри, Темир дафтар”, “Аёллар дафтари” ва “Ёшлар дафтари”га киритилган оилалар ва аҳоли, касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқитиш);
- **Иқтисодий ривожланиш ҳолати** (тадбиркорлик субъектлари сони ва уларнинг фаолият йўналишлари, ўзини-ўзи банд қилган аҳоли, ижара асосида ажратилган ер майдонлари ва томорқалардан фойдаланиш аҳволи, сугориш суви таъминоти, драйверлари, хотин-қизлар тадбиркорлиги, ҳунармандчилик, касаначилик йўналишлари, чакана савдо ва хизмат кўрсатиш объектлари сони);
- **Ресурслар мавжудлиги** (бўш бино ва ер майдонларини аниқлаш, ўзлаштириш мумкин бўлган ер майдонлари, табиий бойликлар, кичик саноат зоналари);

- **Молиявий ҳолат** (ҳудудга ажратиладиган субсидия, кредит ва грантлар миқдори, ижтимоий дафтарлардаги маблағлар, солиқ тушумлари орқали шаклланадиган маҳалла бюджети, инвестициялар, хомийлик маблағларини жалб этиш имкониятлари);
- **Коммунал инфратузилма ҳолати** (коммунал хизматлар билан таъминланганлик даражаси, электр-энергия, табиий газ (суюлтирилган газ), иссиқлик, ичимлик ва оқова сув таъминоти, йўллар ҳолати ва ёритиш тизимлари, чиқиндиларни ташиб кетиш, хонадонлар ва кўп қавтли уй-жойларнинг ҳолати, ҳудудни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш);
- **Ижтимоий инфратузилма ҳолати** (мактабгача таълим, мактаб, соғлиқни сақлаш, маданият муассасалари, кутубхона ва спорт мажмуалари, маҳалла гузарларининг мавжудлиги ва эҳтиёжи).

I-босқичда маҳалланинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш ҳолати, **устунликлари ва салоҳиятига баҳо берилади, маҳалла паспорти шаклланади.**

II босқич: Маҳалланинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши, аҳоли турмуш даражасини яхшилаш тўсиқ бўлаётган камчилик ва муаммоларни аниқлаш.

- **коммунал инфратузилма ҳолати бўйича:** ички йўллар ва ёритиш, сув, газ, электр энергия, алоқа, иссиқлик таъминоти, хонадонлар ва кўп қавтли уйлар (ҳолати ва эҳтиёж);
- **ижтимоий инфратузилма ҳолати бўйича:** мактабгача таълим (давлат ва нодавлат), мактаб, соғлиқни сақлаш, маданият муассасалари, кутубхона ва спорт мажмуалари (ҳолати ва эҳтиёж);
- **аҳолига хизмат кўрсатиш объектлар ҳолати бўйича:** етишмаётган чакана савдо ва хизмат кўрсатиш объектлари (савдо дўконлари, сартарошхона, гўзаллик салони, пойабзал таъмирлаш, нонвойхона, гўшт дўкони, компьютер хизматлари, дорихона ва бошқа эҳтиёжлар);
- **томорқа ва ижара асосида ажратилган ер майдонларидан фойдаланиш ҳолати бўйича:** сугориш суви билан таъминланмаган томорқа ва ижара ер майдонлари, самарасиз фойдаланилаётган экин майдонлари;
- **аҳолининг ишсизлиги бўйича:** ишсизлар, шу жумладан ёшлар, хотин-қизлар сони, уларнинг маълумоти ва кўникмалари, истаклари;
- **ижтимоий ҳимояга муҳтож оилалар бўйича:** ягона ижтимоий ҳимоя реестри, “Темирдафтар”, “Аёллардафтари”, “Ёшлардафтари”га киритилган оилаларлар ва аҳоли билан ишлаш, ногиронлиги бўлган шахсларга аравача, эшитиш мосламаси, операцияга, дори-дармонга эҳтиёжи;
- **нотинч оилалар ва жиноятчилик аҳволи бўйича:** ажримлар, жанжалларни олдини олиш бўйича масалалар, жиноят содир этилиши (вояга етмаганлар, аёллар);
- **бўш турган бино-иншоотлар:** қурилиши якунланмаган, фойдаланилмаётган, самарасиз фойдаланилаётган объектлар ва бўш ер майдонлари.

Юқорида келтирилган камчиликлар тизими маҳалла хусусиятидан келиб чиқиб янада кенгайиши мумкин.

II босқичда ўз ечимини топиш керак бўлган муаммолар ва камчиликлар тизимлаштирилади.

III-босқич: Аниқланган муаммоларни бартараф этиш юзасидан **амалга ошириладиган ишлар ва чора-тадбирлар режаларини** ишлаб чиқиш.

Коммунал ва ижтимоий инфратузилмани яхшилаш:

- __ км йўлларни шағаллаштириш ва __ км асфальтлаш;
- __ та сув қудуғи қазиш, __ та сув минораси ўрнатиш ва __ км ичимлик суви тармоғи тортиш;
- __ янги трансформатор ўрнатиш, __ тасини таъмирлаш, __ дона бетон устунлари ўрнатиш ва __ км электр симларини янгилаш;
- __ км газ тармоғи тортиш, __ та газ тақсимлаш пункти ўрнатиш,
- __ дона суюлтирилган газ балонлари етказиб бериш;
- __ та локал қозонхона ўрнатиш, __ та қозонхоналарни таъмирлаш, __ км иссиқлик тармоғини таъмирлаш;
- __ тонна аҳоли учун ва __ тонна ижтимоий соҳа учун кўмир етказиб бериш;
- __ та кўп қаватли уйларни том қисми, __ тасининг фасади,
- __ тасининг подъездларини таъмирлаш, __ та темир эшиклар ўрнатиш ва
- __ уйларнинг ертўлаларини тозалаш;
- __ дона ёритиш чироқлари ўрнатиш;
- __ та мактабгача таълим муассасаси, __ та мактаб, __ та соғлиқни сақлаш муассасаси, __ маданият ва спорт объектларини таъмирлаш.

Маҳаллани ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш:

- __ та хонадонлардаги томорқаларни сугориш суви билан таъминлаш, __ км лотоклар ўрнатиш, __ км ариқларни тозалаш;
- __ та кўчалардан чиқиндиларини мунтазам равишда олиб чиқиб кетилишини ташкил этиш;
- __ хонадонларни ташқи деворларини таъмирлаш, __ та хонадонлар олдини ободонлаштириш;
- __ кўчаларда __ та манзарали, __ та мевали кўчат ва қаламчалар ўтказиш, __ та дарахтларни оқлаш;
- __ ҳар ойда бир маротаба ҳашарлар ташкил этиш.

Аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш:

- __ нафар ишсизларни доимий иш жойларига жойлаштириш;
- __ нафар ишсизлар, __ нафар мактаб битирувчиларини (олий таълим билан қамраб олинмаган қисми) касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқитиш;
- __ нафар фуқароларга имтиёзли кредит ажратиш;
- __ нафар ишсизлар ва ижтимоий дафтарларга киритилган аҳолига тадбиркорликни бошлаш ёки ўзини ўзиб банд қилиш учун субсидиялар ажратиш;
- __ нафар фуқароларга ижара асосида ер майдонлари олишда кўмаклашиш;
- __ нафар аҳолини ҳунармандчилик, __ нафарини касаначиликка ва __ нафарини ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб этиш;

Иқтисодий ривожлантириш:

- __ та кичик ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш микролойиҳаларини ишга тушириш;
- __ та кичик саноат зоналари ва микромарказлар ташкил этиш;
- __ км автомобиль йўли бўйида жойлашган __ та таъмирталаб хонадонларни ипотека кредитларидан фойдаланган ҳолда қайта қуриш орқали 1 қаватида савдо ва хизмат кўрсатиш объектларини ишга тушириш;

- __ бўш турган объектлар ва ер майдонларини аукцион савдоларига чиқариш;
- __ та фаолият кўрсатмаётган тадбиркорлик субъектлари фаолиятини тиклаш, __ та кам қувватда ишлаётган корхоналар фаолиятини жонлантириш;
- __ та якка тартибдаги тадбиркор, __ та кичик корхона ва микрофирмаларни давлат рўйхатидан ўтказиш.
- __ та хонадонлардаги томорқаларда даромадли экинлар экишни йўлга қўйиш;
- __ ижара асосида ер майдонлари ажратилган фуқароларни кооперативларга бирлаштириш, уларни экспортёр ва брокерлар билан боғлаш;
- __ та тадбиркорлик субъектларини “20 минг тадбиркор – 500 минг малакали мутахассис” дастурига жалб этиш;
- __ га захирага қайтарилган ёки --- га янги ўзлаштирилган ер-майдонларида деҳқон хўжаликларини ташкил этиш;

Ижтимоий ривожлантириш:

- __ нафар олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида таълим олаётган хотин-қизларга тўлов контрактларини тўлашда молиявий кўмаклашиш;
- __ нафар боқувчисини йўқотган ёлғиз оналарнинг фарзандларини боғчаларга жойлаштириш ва тўлов бадалидан озод қилиш;
- __ нафар тиббий ёрдамга муҳтож фуқароларга стационар ва амбулатор даволашда ҳамда дори-дармон билан таъминланишда кўмаклашиш;
- __ нафар эҳтиёжманд хотин-қизларнинг турар жойларини таъмирлашга кўмаклашиш;
- __ та маъданий марифий, __ та спорт ва бошқа тадбирлар ташкил этиш;

Мазкур бўлимда ривожлантириш имкониятлари маҳалланинг хусусиятидан келиб чиқган ҳолда кенгайтириш мумкин.

III босқичда дастурга киритиладиган ва йил давомида амалга ошириладиган **чора-тадбирлар ва ташаббуслар** шакллантирилади.

IV босқич: Маҳаллада белгилаб олинган ташаббусларни амалга ошириш учун зарур бўладиган **молиявий ресурслар манбаларини аниқлаш.**

- Оилавий тадбиркорлик дастурлари доирасида имтиёзли кредитлар учун ажратилган маблағлар __ млрд сўм;
- Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш жамғармасидан субсидиялар учун ажратилган маблағлар __ млн сўм;
- Аёллар дафтари доирасидаги маблағлар __ млн сўм;
- Ёшлар дафтари доирасидаги маблағлар __ млн сўм;
- Саҳоват ва кўмак жамғармаси маблағлари -- млн сўм;
- Маҳалла бюджети __ млн сўм (аҳолининг йил давомида мол-мулк ва ер солиғи тўловларининг 10 фоиз қисми);
- Маҳалла инфратузулмасини яхшилаш учун ҳоким ёрдамчиларига республика бюджетидан ажратиладиган маблағлар;
- Хомийлик маблағлари __ млн сўм.

Шунингдек, маҳаллий ҳокимлик, маҳалла еттилиги билан биргаликда **қўйидаги имкониятлардан фойдаланиш** чоралари кўрилади:

- Обод қишлоқ ва обод маҳалла дастурига киритиш;
- Ижтимоий соҳа объектларини инвестиция дастурига киритиш;
- Ташаббусли бюджет танловларида иштирок этиш;
- Маҳаллий бюджетнинг орттириб бажарилган қисми ва эркин қолдиқ маблағларидан фойдаланиш.

Ү босқич: Юқоридаги маълумотлар, аниқланган муаммо ва камчиликлардан келиб чиқиб, маҳаллани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастури шакллантирилади.

Дастур ўз навбатда, ечимини топиш зарур бўлган камчиликларни бартараф этиш учун шакллантирилган **имкониятлар** ҳамда мавжуд молиявий ресурслардан келиб чиқиши зарур (1-жадвал).

1-жадвал

**Маҳаллани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш,
аҳолини даромадли меҳнат билан таъминлаш бўйича
ЙЎЛ ХАРИТА**

№	Ташаббус ва чора- тадбирлар номи	Амалга ошириш механизмлари	Молиялаштириш		Бажариш муддати	Масъул ижрочи
			жами ҳажми (млн.сўм)	шу жумладан манбаси		
1						
2						
...						

Ишлаб чиқилган дастурни ижрога қаратилиши

Аниқланган муаммолар ва мавжуд имкониятлардан келиб чиқиб маҳалланинг ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, аҳолини даромадли меҳнат билан бандлигини таъминлаш бўйича бажарилиши лозим бўлган мақсадли кўрсаткичлар ва уларни амалга ошириш юзасидан ишлаб чиқилган дастур маҳалла кенгаши ва фаоллари иштирокида муҳокама қилинади.

Ўз навбатида, маҳалла кенгашларида маъқулланган дастурлар Кенгаш раиси ва сектор раҳбари томонидан тасдиқланади.

Сектор таркибига кирадиган маҳаллалар бўйича умумлаштириб тайёрланган Дастур туман (шаҳар) халқ депутатлари кенгашларида кўриб чиқилади ва тасдиқланади.

Мониторинг ва назорат

Сектор штаб аъзолари ҳар бир маҳалла фуқаролар йиғинларига бириктирилади. Улар дастурларни ишлаб чиқиш ва ижросини таъминлашда маҳалла еттиликгига кўмаклашади.

Амалга оширилган ишлар тўғрисида ойлик ҳисоботлар шакллантирилиб, ойда бир маротаба сектор раҳбари иштирокида маҳалла кенгашида муҳокама қилиб борилади.

Маҳалла ривожлантириш бўйича йўл харитани ишлаб чиқиш ва амалга ошириш схемаси

Босқичлар	Тадбирлар	Масъуллар	Олинадиган натижа	Бажаришм уддатлари
I босқич	Маҳалланинг ижтимоий-иқтисодий ҳолати ва ривожланиш динамикасини баҳолаш	Сектор раҳбари, сектор штаби аъзолари, маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, профилактика инспектори, ижтимоий ходим, солиқ инспектори	Маҳалланинг устунликлари ва салоҳияти баҳоланади, маҳалла паспортини ишлаб чиқилади	ноябрь ойи
II босқич	Маҳалланинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши, аҳоли турмуш даражасини яхшилаш тўғрисида бўлаётган камчилик ва муаммоларни аниқлаш	Сектор раҳбари, сектор штаби аъзолари, маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, профилактика инспектори, ижтимоий ходим, солиқ инспектори	Ўз ечимини топиш керак бўлган муаммолар ва камчиликлар тизимлаштирилади	ноябрь ойи
III босқич	Аниқланган муаммоларни бартараф этиш юзасидан амалга ошириладиган ишлар ва чора-тадбирлар режаларини ишлаб чиқиш	Сектор раҳбари, сектор штаби аъзолари, маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, профилактика инспектори, ижтимоий ходим, солиқ инспектори	Маҳаллада даставвал амалга ошириладиган ишлар белгиланади	декабрь ойи
IV босқич	Молиявий ресурсларни шакллантириш	Сектор раҳбари, сектор штаби аъзолари, маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, профилактика инспектори, ижтимоий ходим, солиқ инспектори	Маҳалла ташаббусларини амалга ошириш учун молиявий ресурслар тақсимланади	январь ойи
V босқич	Йўл харитасини шакллантириш	Сектор штаби аъзолари, маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, профилактика инспектори, ижтимоий ходим, солиқ инспектори	Йўл харитаси ишлаб чиқилади ва тасдиқланади	январь ойи

МАВЗУГА ОИД ТАҚДИМОТ

I-БОСҚИЧ: МАҲАЛЛАНИНГ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ ҲОЛАТИ ВА РИВОЖЛАНИШ ДИНАМИКАСИНИ БАҲОЛАШ

АҲОЛИНИНГ ТАРКИБИ ВА ТУЗИЛИШИ

- Аҳоли сони ва ўсиши;
- ёш бўйича таркиби;
- хотин қизлар сони;
- миграция ҳолати

ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШ ҲОЛАТИ

- Тадбиркорлар сони ва фаолият йўналиши;
- ўзини-ўзи банд қилган аҳоли сони;
- томоркадан самарали фойдаланишнинг баҳолаш;
- драйверларни аниқлаш;
- хотин-қизлар тадбиркорлиги;
- ҳунармандчилик йўналишлари

КОММУНАЛ ИНФРАТУЗИЛМА ҲОЛАТИ

- Уй-жойларнинг ҳолати;
- Электр-энергия энергия;
- ичимлик ва оқона сув таъминоти;
- чиқиндиларни ташиб кетиш;
- ҳудудни ободонлаштириш ва қўқаламзорлаштириш

ИЖТИМОИЙ РИВОЖЛАНИШ ҲОЛАТИ

- Бандлик ва ишсизлик даражаси;
- расмий ва норасмий бандлар;
- аҳоли даромадлари ва уларнинг асосий манбалари;
- хонадонларни 3 та тоифа бўйича баҳолаш;
- ижтимоий ҳимояга муҳтож ҳамда нотинч oilalar сони;
- “Темир дафтар”, “Аёллар дафтари”
- “Ёшлар дафтари” та қиритилганлар;
- касб-ҳунарга ўқитиш;
- ишсизларни касбга ўқитиш, қайта тайёрлаш ва касбга йўналтириш

РЕСУРСЛАР ВА МОЛИЯВИЙ ҲОЛАТ

- Ажратиладиган субсидия, кредит ва грантлар;
- солиқ тушумлари орқали шаклландиған маҳалла бюджети;
- инвестициялар ва фондларни жалб қилиш ҳолати;
- бўш бино ва ер майдонлари аниқлаш, уларни фойдаланишга тошпиришни баҳолаш;
- томорқа ер майдонларидан фойдаланиш даражаси, томоркалар учун сув таъминоти

ИЖТИМОИЙ ИНФРАТУЗИЛМА ҲОЛАТИ

- Мактабгача таълим, мактаб;
- соғлиқни сақлаш муассасалари;
- йўллар ҳолати;
- ёритиш тизимлари;
- кутубхона ва спорт мажмуаларининг мажмуаллиги;
- музика тўғараклари

II-БӨСҚИЧ: МАҲАЛЛАДАГИ КАМЧИЛИК ВА МУАММОЛАР ТИЗИМИНИ АНИҚЛАШ

Ижтимоий-иқтисодий ҳолати ва ривожланиш динамикасини баҳолаш юзасидан **маҳаллада аниқланган камчилик ва муаммолар** тизими кўрсатилади.

Коммунал инфратузилма бўйича ✓ ички йўллар ва ёритиш, сув, газ, электр энергия, алоқа, иссиқлик таъминоти, хонадонлар ва кўп қаватли уйлар (ҳолати ва эҳтиёж) 1	Ижтимоий инфратузилма бўйича ✓ мактабгача таълим (давлат ва нодавлат), мактаб, соғлиқни сақлаш, маданият муассасалари, кутубхона ва спорт мажмуалари (ҳолати ва эҳтиёж) 2	Хизмат кўрсатиш объектлари бўйича ✓ етиштирилган чакана савдо ва хизмат кўрсатиш объектлари (савдо дўконлари, сиртқирончига, дўзғалық салони, пойабзал таъмирланиш, новобойсига, дўшат дўкони, компьютер хизматлари, оғриқсиз ва бошиқа эҳтиёжлар) 3
Қишлоқ ҳўжалиги бўйича ✓ сўғориш суви билан таъминланмаган томорқа ва ижара ер майдонлари, самарасиз фойдаланилаётган экин майдонлари; 4	Аҳолининг ишсизлиги бўйича ✓ ишсизлар, шу жумладан ёшлар, хотин-кизлар сони, уларнинг маълумоти ва кўникмалари, истаклари; 5	Ижтимоий ҳимояга муҳтожлар бўйича ✓ “Темир дафтари”, “Аёллар дафтари”, “Ёшлар дафтари”га киритилганлар билан ишлаш, ногиронларга аравача, энгитиш мосламаси, операцияга, дори-дармонга эҳтиёжи 6
Нотинч оилалар,жиноятчилик бўйича ✓ Ажримлар, жанжалларни олддини олиш бўйича масалалар, жиноят содир этилиши (войа етмаганлар, аёллар) 7	Бўш турган бино-иншоотлар ✓ қурилиши якунланмаган, фойдаланилмаётган, самарасиз фойдаланилаётган объектлар ва бўш ер майдонлари. 8	

Изоҳ: Юқорида келтирилган камчиликлар тизими маҳалла ҳўсўсиятидан келиб чиқиб янада кенгайиши мўмкин.

III-БОСҚИЧ: МАҲАЛЛАНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ ИМКОНИАТЛАРИ ШАКЛЛАНТИРИШ

Аниқланган салоҳият ва ечимини топиш зарур бўлган камчиликларни бартараф этиш учун маҳалланинг ривожлантириш имкониятлари шакллантирилади

Коммунал ва ижтимоий инфраструктурани яхшилаш

- --- км йўлларни шағаллаштириш ва --- км асфальтлаш;
- --- та сув қудуғи қазил, --- та сув минораси ўрнатиш ва --- км ичимлик суви тармоғи тортиш;
- --- янги трансформатор ўрнатиш, --- тасини таъмирлаш, --- донга бетон устунлари ўрнатиш ва --- км электр сымларини янгилаш;
- ---
- ---

1

Маҳаллани ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш

- --- та хонадонлардаги томоркаларни суғориш суви билан таъминлаш, --- км лотоклар ўрнатиш, --- км ариқларни тозалаш;
- --- та кўчалардан чиқиндиларини мунтазам равишда олиб чиқиб кетилишини ташкил этиш;
- --- хонадонларни ташки деворларини таъмирлаш, --- та хонадонлар олдидини ободонлаштириш;
- ---
- ---

2

Аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш

- --- нафар ишсизларни донмий иш жойларига жойлаштириш;
- --- нафар ишсизларни касб-ҳунарга ўқитиш;
- --- нафар фуқароларга имтиёзли кредит ажратиш;
- --- нафар ишсизларга субсидиялар ажратиш;
- --- нафар фуқароларга ижара асосида ер майдонлари олиндида кўмаклашиш;
- ---
- ---

3

Иқтисодий ривожлантириш

- --- та микролояихаларини ишга тушириш;
- --- та кичик саноат зоналари ва микромарказлар ташкил этиш;
- --- бўш турган объектлар ва ер майдонларини аукцион савдоларига чиқариш;
- --- та хонадонлардаги томоркаларда дароматли экмилар экинни йўлга қўйиш;
- --- та тадбиркорлик субъектларини “20 минг тадбиркор – 500 минг малакали мутахассис” дастурига жалб этиш;
- ---
- ---

4

Ижтимоий ривожлантириш

- --- нафар олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида таълим олаётган хотин-қизларга тўлов контрактларини тўлашда молиявий кўмаклашиш;
- --- нафар тиббий ёрдамга мухтож фуқароларга стационар ва амбулатор даволашда ҳамда дори-дармон билан таъминланишда кўмаклашиш;
- --- нафар эҳтиёжманд хотин-қизларнинг турар жойларини таъмирлашда кўмаклашиш;
- --- та маълумий марифий, --- та спорт ва бoshка тадбирлар ташкил этиш;
- ---
- ---

5

IV-БОСҚИЧ: БЕЛГИЛАБ ОЛИНГАН ТАШАББУСЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШ ЮЗАСИДАН МОЛИЯВИЙ РЕСУРСЛАР АНИҚЛАШ

РЕСУРСЛАР

- Оилавий тадбиркорлик дастурлари доирасида имтиёзли кредитлар учун ажратилган маблағлар -- млрд сўм.
- Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш жамғармасидан субсидиялар учун ажратилган маблағлар -- млн сўм.
- Аёллар дафтари доирасидаги маблағлар -- млн сўм.
- Ёшлар дафтари доирасидаги маблағлар -- млн сўм.
- Саховат ва кўмак жамғармаси маблағлари -- млн сўм.
- Маҳалла бюджети -- млн сўм (аҳолининг йил давомида мол-мулк ва ер солиғи тўловларининг 10 фоиз қисми).

БОШҚА МАНБАЛАР

“Обод қишлоқ” ва
“Обод маҳалла”
дастурига киритиш

Ижтимоий соҳа
объектларини инвестиция
дастурига киритиш

Ташаббусли бюджет
танловларида иштирок
этиш

Маҳаллий бюджетнинг ортириб бажарилган қисми ва
эркин қолдиқ маблағларидан фойдаланиш

V-БОСҚИЧ: ЙЎЛ ХАРИТАСИ

Маҳаллани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, аҳолини даромадли меҳнат билан таъминлаш бўйича

ЙЎЛ ХАРИТА

№	Ташаббус ва чора- тадбирлар номи	Амалга ошириш механизмлари	Молиялаштириш		Бажариш муддати	Масъул ижрочи
			жами ҳажми (млн.сўм)	шу жумладан манбаси		
1						
2						
...						

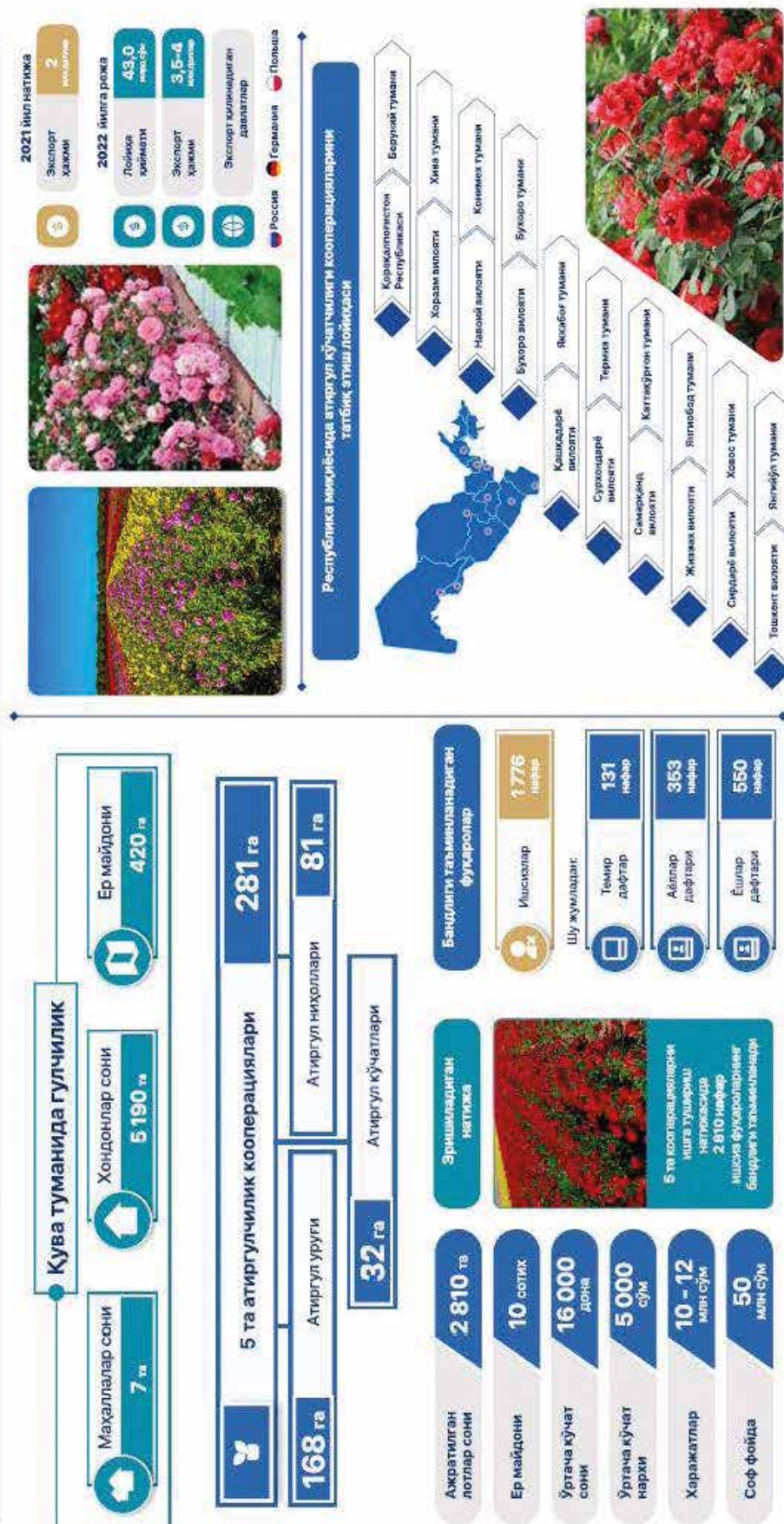
V-босқич: Юқоридаги маълумотлар, аниқланган муаммо ва камчиликлардан келиб чиқиб, маҳаллани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастури шакллантирилади.

Дастур ўз навбатида, ечимини топиш зарур бўлган камчиликларни бартараф этиш учун шакллантирилган **имкониятлар** ҳамда мавжуд молиявий ресурслардан келиб чиқиши зарур.

УЎҚҮПРИК ТУМАНИ БОБОШБЕК МФЙДА ЕНГИЛ САНОАТ МАҲСУЛОТЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ЛОГИСТИКА МАРКАЗИ ТАШКИЛ ЭТИШ

Кува туманида атиргул кучатчилиги кооперациясини ташкил этиш лойиҳаси

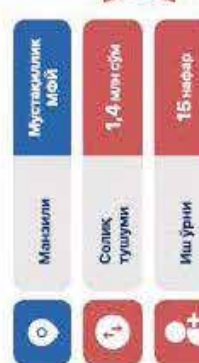
Кува тумани Муствақиллик МФЙ ҳудудида ташкил этилиши режалаштирилган экспорт зонаси бўйича тақдимот

Кува туманининг экспорт салоҳияти

Қишлоқ хўжалиғи йўналиши

ЭКСПОРТ ЗОНАСИ

Умумий ер майдони	15 га
Логистика маркази	1 та
Музлаткичли омборхоналар	10 та
Саралаш ва қадоқлаш цехлари	2 та
Қуритиш ва қайта ишлаш цехи	1 та
100 тонналик тарози	1 та
Яшиқ цехи (Ёғочдан)	5 та
Яшиқ цехи (Пластмасса)	3 та
Меҳмонхона	1 та
Ҳотел	5 та
Савдо дўконлари	15 та
Автомобилларга техник хизмат	3 та
Умумий сакатланиш шохобчаси	4 та
Боксона ва қарагин посты	1 та
Жами объектлар сони	52 та

ФАРҶОНА ШАҲРИДАГИ “ИЛЯСОВ” МЧЖДА АГРЕГАТОР ТИЗИМИ ОРҚАЛИ ҚЎШИЛГАН ҚЎЙМАТ ЗАНЖИРИНИ ЯРАТИШ ЛОЙИХАСИ

“Тинчлик” ва “Оқариқобод” МФЙ ҳоким ёрдамчилари	“Илясов” МЧЖ	Германия халқаро ҳамкорлик ташкилоти (GIZ)
 Аукцион орқали 49 га ер майдон 245 нафар фуқароларга 20 сотихдан ажратилди. 30 га майдонга 1 200 минг дона булғор қалампир кўчати экиш ҳисобига 1 500 тн ҳосил олинади. 10 га майдонга 60 кг сабзи уруғи экиш ҳисобига 250 тн ҳосил олинади. 9 га майдонга 270 минг дона қараи кўчати экиш ҳисобига 400 тн ҳосил олинади. 	Уруғлик (кўчат) Кимёвий воситалар Техника хизматлари Етиштирилган маҳсулотларни бозор нарҳида ҳарид қилади ва экспортга йўналтиради Минерал ўғитлар Агроном хизматлари Агротехник тадбирлар устидан назорат 	Иқтисодий тараққиёт вазирлиги ва GIZ ўзаро ҳамкорликда агрегатор тизимини ривожлантириш бўйича ўзаро ҳамкорлик йўлга қўйилди. Ҳамкорлик доирасида халқаро экспертлар жалб қилинди. “Илясов” МЧЖ қошида аҳоли ва деҳқонларни маҳсулот етиштиришда малакасини ошириш бўйича консультатив марказ очилади. Global G.A.P. Сертификатини олиш ва соф органик маҳсулотлар етиштириш бўйича июнь-сентябрь ойларида ўқув семинарлари ташкил этилади. Ҳар бир ўқув семинари доирасида 100-150 та аҳоли ва деҳқонлар қамраб олинади.
Ҳоким ёрдамчилари тадбиркор ва фуқаролар ўртасида ўзаро муносабатлар ўрнатилишига кўмаклашади. “Туронбанк” ҳисобидан айланма маблағлар учун 15 млрд сўм тижорат кредити ажратилади. 	Сув таъминотини яхшилаш учун 1,4 млрд сўм маблағ ажратилади. Сув тековчи технологияларни жорий қилганлик учун 392 млн сўм субсидия ажратилади. Экспорт бўйича транспорт харажатларининг 50 фоизи қоплаб берилади. 	Ҳар бир деҳқоннинг йиллик даромади 48 млн сўмни ташкил этади. “Илясов” МЧЖ экспорт ҳажми 1,4 баробарга ошади. 245 нафар аҳоли бандлиги таъминланади. Қувватлардан фойдаланиш даражаси 50 фоиздан 70 фоизга ошади. Экспорт географияси кенгайди (Корея, Япония ва Европа давлатлари).
Давлат томонидан қўллаб-қувватлаш механизмлари	Қўтилаётган натижалар	Таклифлар

“MM Porcelain” МЧЖ томонидан “Чинни буюмлар ишлаб чиқариш ва касаначилик асосида безак беришни ташкил этиш” инвестиция лойиҳаси

Корхона манзили
А.Навоий МФЙ
Б.Рошмидоний
кўчаси

Корхона раҳбари
Сатторова
Мухайё
Жияновна

Лойиҳа қиймати
10,2
млрд.сўм

Лойиҳанинг йиллик ишлаб чиқариш қуввати
8,8 млрд.сўм. **3,4** минг. тонна

EXPORT

2019 йил	94,3 минг.долл
2020 йил	120,5 минг.долл
2021 йил	754,6 минг.долл
2022 йил I-чорақ	309,0 минг.долл

Яратилган иш ўринлари

Доимий - 100 та

Шогирдлар –
700 тадан ортиқ хонадонлар

2022 йил якунига қадар
касанаچилик асосида яна
600 тадан ортиқ хонадонлар
қамраб олиш режалаштирилган

Корхонада ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар

БАҒДОД ТУМАНИДА КООПЕРАЦИЯ УСУЛИДА АҲОЛИНИ БАНД ҚИЛИШ

«ЧЕКХИТОЙ» МФЙДА СУПУРГИ ЕТИШТИРИШ

Ташаббускор

“ZOLOTAYA DOLINA” МЧЖ

Иш ўрни

200 нафар

Гозиев Нурматжон Нуманжонович
Хоким ёрдамчиси

Хоким ёрдамчиси маҳалладаги ишсиз ва эҳтиёжманд аёллар, ёшлар рўйхатини шакллантиради

Маҳалладаги 200 та хонадон билан кооперация ташкил этилган

Ишсиз фукаролар ғалладан бушаган ерларни ижара асосида ўртача 1 га олиб супурги экади

Уларни кооперацияга аъзо қилади ва ҳуқуқий шартномалар тузади

АҲОЛИ ТОМОРҚАЛАРИДА СУПУРГИ ЕТИШТИРИШ

Хонадонидagi томорқа ёки ажратилган ер майдонни ҳажмидан келиб чиққан ҳолда супурги етказилади

400 кг минерал угит сарфланади (880 минг сум)

1 гектардан ўртача 1,5 тонна супурги хом-ашёси ва 2 тонна дон олинади.

1,5 тонна супурги хом-ашёсидан 4 500 та супурги тайёрланади

Маҳсулот тайёр ҳолга келганида кафолатли қайта сотиб олинади

1 га супурги экинидан 2 тонна дон товуқ ва мол учун ем сифатида олинади.

Супургини донаси ўртача 6 минг сумдан сотиб олинади. Ҳар бир оила шрточа 25,0 млн сумдан даромадга эга бўлади

Маҳсулот корхона томонидан Россия, Молдова, Грузияга экспорт қилинади.

ЭРИШИЛАДИГАН НАТИЖА

**БУВАЙДА ТУМАНИ, ЯНГИҚУРҒОН ҚИШЛОҒИДА ТАШКИЛ
ЭТИЛАЁТГАН “МЕБЕЛЧИЛАР МАРКАЗИ”**

Сўх тумани Демурсад МФЙ Қайроқ массивида мавжуд 1448 га ер майдонида интенсив писта, ёнғоқ, олма, нок, малина ва доривор ўсимликлар плантациялари ташкил этиш инвестиция лойиҳаси тақлифи

Лойиҳа манзили

Ўртача ишлаб чиқариш прогноз кўрсаткичлари

• Сўх тумани Демурсад МФЙ Қайроқ массиви

Ўрнатиладиган дастгохлари

- Томчилаб сўғориш линиялари
- Етиштириладиган маҳсулотларни қайта ишлаш учун қадоқлаш ва қуритиш ускуналари

Майдон тақсимооти

- 403 га ер майдонига писта
- 241 га ер майдонига ёнғоқ
- 275 га ер майдонига олма
- 71 га ер майдонига нок
- 25 га ер майдонига малина
- 40 га ер майдонига доривор ўсимликлар
- 25 га ер майдонига тут плантацияси

- 403 га ер майдонига пистазордан ўртача 800 тонна маҳсулот етиштириб, 4,5 млн АҚШ долларига экспорт қилиш имконини беради.
- 241 га ер майдонига ёнғоқзордан ўртача 720 тонна маҳсулот етиштириб, 1,0 млн АҚШ долларига экспорт қилиш имконини беради.
- 275 га ер майдонига олмазордан ўртача 2000 тонна маҳсулот етиштириб, 730 минг АҚШ долларига экспорт қилиш имкони яратилади.
- 71 га ер майдонига нокзордан ўртача 500 тонна нок етиштириб, 275 минг АҚШ долларига экспорт қилиш имкони яратилади.
- 40 га ер майдонига ўртача 120 тонна доривор ўсимликлар етиштирилиб, фармацевтика соҳаси ривожлантирилади

100 фоиз интенсив кўчатлар чет элдан импорт қилинади.

Сарфланган капитал хосилга киргандан сўнг энг ками 4-5 йилда ўзини қоплайди.

Лойиҳа тулиқ ишга туширилиши натижасида 3040 нафар янги иш ўринлари яратилади

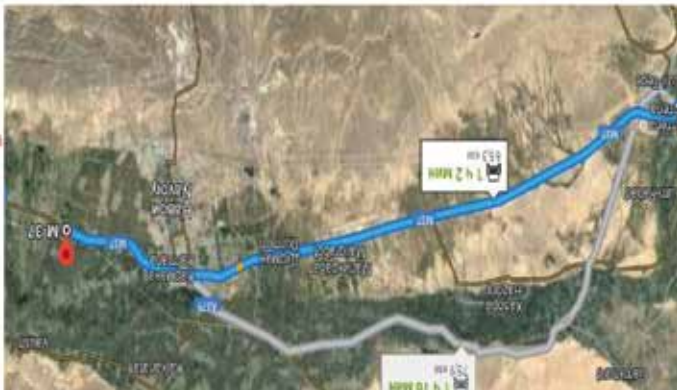
Маҳсулот сотиш географияси

■ Ички бозор
■ Экспорт

Экспорт географияси

Россия
БАА
Қозонистон
Тожикистон
Қирғизистон

КАРМАНА ВА ҚИЗИЛТЕПА ТУМАНЛАРИ						
		Йўл бўйидаги маҳаллалар сони	24 та	Бўш ер майдонга эга маҳаллалар сони	2 та	
		Жами хонадонлар сони	18 минг та		Бўш ер майдони	20 га
		Йўл бўйидаги хонадонлар сони	1 191 та			
		Аҳоли сони	79,3 минг та		Лотлар сони	400 та

БЕЛГИЛАНГАН ВАЗИФАЛАР

Лойиҳа мақсади: "Бизнес ипотека" кредити ҳисобига 70 та хонадон ўрнига 2 қаватли бино (1-қавати хизмат кўрсатиш ва сервис, 2-қавати тузар-жой) қуриш				Лойиҳа мақсади: Йўл бўйидаги бўш ер майдонларини енгил конструкцияли хизмат кўрсатиш шаҳобчаларини ташкил этиш			
Талаб этиладиган маблағ	Ўз маблағи	Банк кредити		Талаб этиладиган маблағ	Ўз маблағи	Банк кредити	
28 млрд сўм	4,2 млрд сўм	23,8 млрд сўм		16 млрд сўм	6,4 млрд сўм	9,6 млрд сўм	

ЭРИШИЛАДИГАН НАТИЖА

210 та хизмат кўрсатиш объектлари ташкил этилади	630 нафар аҳоли бақдligи таъминланади	70 та хонадон эгалари замонавий уй-жойга эга бўлади	40 та 247 режимда ишлайдиган хизмат кўрсатиш объектлари ташкил этилади	600 та иш ўринлари яратилади
---	--	--	---	-------------------------------------

СИРДАРЁ ТУМАНИ «БЕШБУЛОҚ» МАҲАЛЛАСИДА САБЗИ ЕТИШТИРИШ БЎЙИЧА «DIAMOND JAFAR JAMSHID» МЧЖ
ТОМОНИДАН ТАШКИЛ ЭТИЛГАН «АГРЕГАТОР» ТИЗИМИ

Қайдлар учун

Қайдлар учун

Қайдлар учун

МАҲАЛЛАБАЙ ИШЛАШ ТИЗИМИНИ ЯНАДА КУЧАЙТИРИШ ЮЗАСИДАН ЎҚУВ-АМАЛИЙ ҚЎЛЛАНМА

Нашр учун масъуллар:
Х. Кличев, Ш. Абдуллаев

Муҳаррирлар:
Д. Маткаримова, Э. Шарипов

Компьютерда саҳифаловчилар:
Х. Холиёров, И. Атажанов

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги
«Адолат» миллий ҳуқуқий ахборот маркази.
Нашр. лиц. АІ № 032, 29.10.2019.
Тошкент шаҳри, Амир Темур шоҳқўчаси, 19-уй.
Телефонлар: (99871) 233-28-18, (99871) 280-55-47
Веб сайт: www.adolatmarkazi.uz
e-mail: info@adolatmarkazi.uz

Босишга рухсат этилди 13.10.2023 й.
Қоғоз бичими 60x84¹/₈. «AntiquaUz» гарнитураси.
Офсет усулида чоп этилди. Босма табоғи 48.
Нашриёт ҳисоб табоғи 28,7. Адади 1 100 нусха.
-буюртма.